КАРТИНИ с думи и багри

списание

за литература
и визуални
изкуства

брой 1/2024 (22)

издателство
gabriell-e-lit

РЕДАКЦИОНЕН ЕКИП

д-р Габриела Цанева –
главен редактор

Надежда Александрова –
редактор литература

ЕКИП НА БРОЯ

д-р Габриела Цанева
Надежда Александрова

Венелин Терзиев – гост редактор
Димитър Анакиев – гост редактор
Зорница Харизанова – гост редактор
Кирил Назъров – гост редактор
Крум Гергицов – гост редактор
Маргарита Нешкова – гост редактор
Павлина Петкова – гост редактор
Силва Василева – гост редактор
Цонка Великова – гост редактор

© Издателство gabriell-e-lit, 2024
ISSN 2603-5103

редакция:
1000, София, бул. „Ал. Дондуков” №38

e-mail:
office@ gabriell-e-lit.com
gabriell-e-lit.com

Дизайн, предпечат и печат:
gabriell-e-lit

ръкописи не се рецензират
и не се връщат
хонорари не се изплащат
такси за участие не се събират
всеки автор запазва авторските права
върху публикуваните произведения
и носи отговорност за написаното в тях

ОЧАКВАЙТЕ НОВИЯ БРОЙ

ТЪРСЕТЕ КНИГИТЕ НА ИЗДАТЕЛСТВО

gabriell-e-lit

НОВИТЕ ЗАГЛАВИЯ

СЪДЪРЖАНИЕ

ОЧАКВАЙТЕ 2
ТЪРСЕТЕ КНИГИТЕ 2

АКЦЕНТИ 5

ЗА АРТ ПЛАТФОРМА GABRIELL-E-LIT 5
АНОНСИ 9
МЕЖДУНАРОДНО ПРИЗНАНИЕ 9
ПРИКАЗНИТЕ СТИХОВЕ НА ДОБРИНА СИМОВА 10
НОВИ КНИГИ 12
ЧОВЕК – АНТОЛОГИЯ НА 12
БЪЛГАРСКОТО ХАЙКУ 12
ОЧАКВАНИ ЗАГЛАВИЯ 15

ПОЕЗИЯ 16

НЕЗАГЛЪХВАЩИ ГЛАСОВЕ 16
НЕОЧАКВАНИЯТ ДЪЖД
Атанас Далчев 16
В ПАМЕТТА НИ
Христо Фотев 18
НОВА ПОЕЗИЯ 21
ПОЕЗИЯТА Е ЕЗЕРО
Билал Лайпанов 21
КИТАРАТА НА ЖИВОТА
Борис Рахнев 22
ПРОЛЕТ
Бориславa Узунова 23
ЛЮБОВТА
Виолета Цолова 24
ТОПЪЛ ВЯТЪР, ренсаку
Венелина Петкова и Димитър Анакиев 25
ЗИМНИ ПЪТЕКИ
Габриела Цанева 26
ЕЛЕМЕНТИ НА САМОТЕН ВЗОР
Дария Георгиева и Теодора Мачева 28
СНЕЖНО ОГЛЕДАЛО
Диана Тенева 29
СЪМНЕНИЯ
Джанино Даскалов 29
ПОМНИ
Иван Антонов 31
ЛУДОТО МИ ЕСЕННО ЦЬФТЕНЕ
Иванка Павлова 33
ПРОЛЕТНО РЕНСАКУ
Иванка Попова-Велева 34
ДВАТА КРАЯ НА ДЪГАТА
Илияна Кръстева 35
ПРЕСУШЕНА СЪЛЗА
Лили Чолакова 37
ЖИВОТЪТ
Людмила Данова 37
ЛЮБОВ .....
Маргарита Нешкова 38
ШЕПОТ
Милена Френкева 39
ПРОЛЕТНИ НАДЕЖДИ
Мирослава Дачева 39
МИНЗУХАРЧЕ ЯНУАРЧЕ
Надежда Станилова 40
ПЪРВА СТЪПКА
Николай Николов 41
НЕ ПЛАЧА
Петър Пацев 42
МОРСКИ АРФИ
Станимира Георгиева 44
ОТКРОВЕНИЯ
Стоян Михайлов 48
ПОЕМИ
Тодор Билчев 49
СВЕТЪТ В МЕН
Христина Въчева 52
САТИРИЧНА ПОЕЗИЯ 52
ПРЕОБРАЖЕНИЯ
Тодор Билчев 52

ПРОЗА 53

БЕЗ ДАВНОСТ
МИХАЛАКИ ГЕОРГИЕВ:
МЕРАКЪТ НА ЧИЧО ДЕНЧО 53
В ПАМЕТ НА 57
ГЕОРГИ МАРКОВ:
УВОД В „ ЗАДОЧНИ РЕПОРТАЖИ ЗА БЪЛГАРИЯ“ 57
НОВА ПРОЗА 60
ДВАМА СТАРЦИ
Александър Алекс.. Дъбнишки 60
СПАСЕНИЕТО
Валентин Баров 61
ТОМ
Валерий Йотов 64
СТРАХ
Венелин Терзиев 64
ИНСОМНИЯ
Виолета Цолова 65
АЗ ПОЛУЧАВАМ ЛАЙКОВЕ, ЗНАЧИ СЪЩЕСТВУВАМ
Георги Иронов 66
ЧОВЕКЪТ ОТ ДРУГИЯ СВЯТ
Иван Бързаков 67
ПРОШКА
Маруся Николова 68
ЖЕЛАНИЕТО НА ПТИЧЕТО
Мирослава Дачева 71
ПОМЕН ЗА ПРОЛЕТТА
Николай Николов 73
ЛЮБОВ И ПЪТИЦА
Павлина Петкова 74

АНГЕЛЪТ РАФАИЛ РЕНИ ВАСЕВА *76*
НАСТРОЕНИЯ Станимира Георгиева..... *81*
ОТМЪЩЕНИЕТО НА ЧИЧО ДЕНЧО Христо Иванов *82*
САМОУБИЙЦАТА Цонка Великова *84*
САТИРИЧНА ПРОЗА 86
КАПИТАНИТЕ НА „ТИТАНИК“ Добрина Симова *86*
В ЛЮБОВТА И ВЪВ ВЛАСТТА Мая Цекова *87*
ЗА ТЕМИДА И ОЩЕ Пламен Георгиев..... *88*
ВЪПРОСИ Планимир Петров *89*

КРИТИЧЕСКИ АНАЛИЗ..... 89

ПРЕЗ ПОГЛЕДА НИ..... 89
ОБИЧТА, БОЛКАТА И ЗЕМЯТА Габриела Цанева *89*
ЗЕМНИТЕ ПЪТИЩА НА ПАВЛИНА ПЕТКОВА Габриела Цанева *90*
ОГЪРЛИЦА ОТ СВЕТЛИНА Габриела Цанева *91*
ЛИТЕРАТУРНА КРИТИКА 92
СВОБОДНИЯТ ДУХ НА ПОЕТА Александра Ивойлова *92*
ЕДНА ПОЕТЕСА РАЗКАЗВА Крум Гергицов *94*
„ЕСЕТА“ НА ГЕОРГИ ИРОНОВ Крум Гергицов *96*

ФИЛОСОФИЯ И ОБЩЕСТВО 98

ПАМЕТ 98
В ПАМЕТ НА ЛЕВСКИ..... *98*
В ПАМЕТ НА АЛЕКСАНДЪР СТАМБОЛИЙСКИ Маргарита Нешкова..... *99*
СЪБИТИЯ..... 101
ПАТРИАРХУ НЕОФИТУ, ПОКЛОН Тодор Билчев..... *101*
ФИЛОСОФИЯ НА ИЗКУСТВОТО .. 102
МАЛКА ХАЙКУ РАБОТИЛНИЦА Димитър Анакиев..... *102*
АВТОРСТВО И СВОБОДА *104*
ДИМИТЪР АНАКИЕВ..... *104*

ВИЗУАЛНИ ИЗКУСТВА 106

ГРАНИЧНО ИЗКУСТВО 106
СЪГЛЕДВАЧ ПО РЪБА *106*
АННА ДИМИТРОВА *106*
КЪНЧО КЪНЕВ..... *106*
КОМЕНТАР 109
СВЕТЛИНАТА В ДИГИТАЛНИТЕ ИЗОБРАЖЕНИЯ НА Di-Light Габриела Цанева..... *109*
ЦВЕТОВЕТЕ НА ЗИМАТА В АКВАРЕЛИТЕ НА ИВАН ДОДОВ Габриела Цанева..... *114*
НАШИЯТ ИЗБОР..... 119
ЕСКИЗ И КАРТИНИ НА ЯВОРА ПЕТРОВА Габриела Цанева..... *120*
ПРИЗРАЦИТЕ НА АЛЕКСАНДЪР БАЙТОШЕВ Габриела Цанева..... *121*

ВЪВ ФОКУСА НИ..... 124

НИКОЛАЙ РАЙНОВ..... 124
БИОГРАФИЯ 124
ТВОРЧЕСТВО..... 126
ЛИТЕРАТУРА..... *126*
ЖИВОПИС *130*
ЗА ЛИЧНОСТТА И ТВОРЧЕСТВОТО 133

ГОСТУВА НИ 134

ГАСТРОЛ 134
ПРИЯТЕЛИ НА СП. „КАРТИНИ С ДУМИ И БАГРИ“ *134*
АВТОРИ НА „ЛИТЕРАТУРНО ЗЕМЕДЕЛСКО ЗНАМЕ“..... *136*
БЪЛГАРСКИ ХАЙКУ СЪЮЗ *138*
ПРЕВОДАЧЪТ ПРЕДСТАВЯ..... 141
30 ХАЙКУ.....
Тота Канеко, представя Димитър Анакиев *141*
МИСЛИ ЗА СВОБОДАТА, ...
ВЛАСТТА И ОБЩНОСТТА .....
Отец Юзеф Тишнер представя Лъчезар Селяшки *143*
РЕПОРТАЖИ 145
НА РАМО СЪС ЗАЛЕЗА Венелин Терзиев..... *145*
РУСЕНСКИ АВТОРИ ПРЕД РУМЪНСКА АУДИТОРИЯ..... *150*

АКЦЕНТИ

ЗА АРТ ПЛАТФОРМА gabriell-e-lit

Арт платформа gabriell-e-lit, със своите раздели – библиотека, галерия, издателство и книжарница, се роди и се развива с раждането на идеята за създаване на издателство за електронна литература и свързания с неговото съществуване сайт. Именно необходимостта от наличие на платформа за електронните книги на издателството стана причина и движеща сила за създаването на сайта www.gabriell-e-lit.com който даде името си на търговската марка и издателството gabriell-e-lit.

Минаха пет години, през които някои от първоначалните идеи и намерения се развиха, други се промениха, а някои – може би просто ще замръзнат във времето, поради своята нежизнеспособност.

ИЗДАТЕЛСТВО gabriell-e-lit

От началото на съществуването си, издателство gabriell-e-lit заяви в Националния регистър на издаваните книги в България и публикува 72 заглавия като електронни и/или печатни книги в различни жанрове и области – поезия, белетристика, документална и научна литература.

Най-много са поетичните ни книги. Дали защото първите автори, които се довериха на издателството са поети, или защото самата аз съм преди всичко поет, или защото българското книгоиздаване все още е длъжник на поезията – не мога и не искам да коментирам. Коментарът ми ще бъде пристрастен.

Истински щастлива съм, че дадохме живот на първите книги на някои от нашите автори – Надежда Александрова с „На попрището жизнено в средата", Христо Ангелов със „След девети, след десети", Снежана Стамова с „Отвътре навън", Веселина Башова с „Любов и свобода".

Станахме издатели и на автори с дълга и успешна творческа биография като Тодор Билчев, Йордан Йорданов, Димитър Анакиев, Габриела Цанева, Маруся Николова и др. Щастлива съм и много ценя факта, че издадохме третата и четвъртата стихосбирка на Рени Васева – „Сътворения" и „Денонощия", с които тя, от дебютант, се превърна в утвърдено име в съвременната българска поезия, а с издаването на дебютната ѝ белетристична книга „Историите на Вартоломей" и в съвременната българска литература.

Малко споменавана, но много оригинална книга е дебютния сборник с разкази и авторски картини на поетесата – художник Валентина Григорова, добре позната на читателската аудитория на сп. „Картини с думи и багри". Встрани от основната посока, която следваме е краеведският труд „Село Голешово", дебют на своя автор Тодор Балтаджиев.

Сред най-четените книги на издателството са романът на Маруся Николова „Дневникът на госпожица Радка", сборникът с разкази на Рени Васева „Историите на Вартоломей", документалните книги „Миналото в мен" на Габриела Цанева и „Поп Дошо" на Тодор Билчев, сатиричната стихосбирка „След девети, след десети" на Христо Ангелов и книгата с афоризми на Николина Пенчева „Усмивките на мъдростта". Внимание заслужават и само електронните издания „С аромат на лотос", избрани разкази на Весислава Савова и фантастично-сатиричния роман „Боже, опази България" на Росен Марков.

Искам да спомена и сборните томове, които публикувахме – „Алманах Литературно земеделско знаме" /т. 1, 2, 3, 4/, със съставители Габриела Цанева и Кирил Назъров, антологиите със съставител Димитър Анакиев „Парче от дъга. Антология на българската танка" и „Ренсаку с хан Омурнаг" и най-новата – „Човек. Антология на българското хайку" със съставители Димитър Анакиев и Габриела Цанева.

Нашите книги са предимно от български автори, на български език, но научните ни издания са на английски език, а в края на миналата година литературен факт стана

триезична поетична книга на български, английски и японски език – „Един малък възел. Ренсаку от 100 хайку" на Димитър Анакиев и Икуйо Йошимура, която отскоро има и своя печатен вариант, осъществен от издателство JUNPA книги в Киото, Япония.

Всеки от нашите автори има своя лична страница, представяща творческата му биография.

„КАРТИНИ С ДУМИ И БАГРИ"

Без съмнение, най-бурно се разви периодичното издание на издателство gabriell-e-lit – списание за литература и визуални изкуства „Картини с думи и багри" в своите два варианта – като онлайн (ISSN 2603 5154) и като печатното издание (ISSN 26035103). На 30-ти януари се навършиха пет години от регистрацията им. За тези пет години онлайн създадохме близо 1700 публикации и с радост можем да поднесем на читателите си 22-рия печатен брой. Това постигнахме, благодарение на авторите, които ни се довериха и на редакционния екип. Без съмнение, не бихме успели без нашите гост редактори. Те не са малко, но ще спомена всеки от тях: ***Цецка Илиева*** *(бр. 1/2019),* ***Зорница Харизанова*** *(бр. 2/2019, 3/2019, 1/2020, 3/2020, 4/2020, 1/2021, 2/2021, 4/2021, 1/2022, 3/2022, 4/2022, 1/2023, 2/2023, 1/2024),* ***Надежда Радева*** *(бр. 2/2019, 3/2019, 2/2020, 4/2020, 1/2021, 2/2021, 3/2021, 1/2022),* ***Тодор Билчев*** *(бр. 3/2019, 4/2019, 1/2020, 4/2021, 4/2022),* ***Живка Танчева*** *(бр. 4/2019, 3/2020, 2/2021),* ***д-р Веселина Узунова*** *(бр. 1/2020),* ***Иванка Янкова*** *(бр. 1/2020, 3/2020, 2/2022),* ***Рени Васева*** *(бр. 1/2020),* ***Йордан Кожухаров*** *(бр. 2/2020, 3/2020, 2/2021, 2/2022, 3/2022),* ***Александра Ивойлова*** *(бр. 1/2021, 1/2022, 2/2022, 3/2022, 1/2023),* ***Борис Цветанов*** *(бр. 1/2021, 2/2021, 3/2021, 4/2021, 1/2022, 2/2022, 3/2022),* ***Габриела Стефанова*** *(бр. 1/2021),* ***Марин Константин Палатов*** *(бр. 2/2021, 3/2021),* ***Кирил Назъров*** *(бр. 3/2021, 4/2021, 1/2022, 1/2023, 4/2023, 1/2024),* ***Стоянка Боянова*** *(бр. 3/2021, 2/2022),* ***Павлина Петкова*** *(бр. 1/2022, 2/2022, 3/2022, 4/2022, 1/2023, 2/2023, 3/2023, 4/2023, 1/2024),* ***Иванка Лапавичева*** *(бр. 2/2022),* ***Роси Савова*** *(бр. 2/2022),* ***Силва Василева*** *(бр. 3/2022, 4/2022, 2/2023, 3/2023, 4/2023, 1/2024),* ***проф. д.н. Венелин Терзиев*** *(бр. 3/2022, 4/2022, 1/2023, 2/2023, 3/2023, 4/2023, 1/2024),* ***Иванка Павлова*** *(бр. 4/2022, 1/2023),* ***Контадин Кременски*** *(бр. 4/2022, 1/2023),* ***Маргарита Нешкова*** *(бр. 1/2023, 4/2023, 1/2024),* ***Веселина Башова*** *(бр. 2/2023),* ***Даниела Горчева*** *(бр. 2/2023, 3/2023),* ***Димитър Анакиев*** *(бр. 2/2023, 3/2023, 4/2023, 1/2024),* ***Мая Цекова*** *(бр. 3/2023),* ***Невена Лилова*** *(бр. 3/2023),* ***проф. Цонка Великова*** *(бр. 3/2023, 1/2024),* ***Крум Гергицов*** *(бр. 1/2024).*

В списанието са представени със своите творчески биографии и имат изграден профил 255 творци. Само чрез таг към името и връзка към произведенията са представени автори, чиито творби са коментирани в списанието (напр. в рецензия за тяхна книга или изложба, или цитирани в обзорни статии и есета), или са включени в сборни публикации (напр. резултати от конкурси или от рубриката „Гостува ни"), както и участниците в първото издание на Националния конкурс за танка „Черешовите води на българската танка", организиран от поетична група „Съвременно българско хайку и танка" и издателство gabriell-e-lit. Може да се каже, че общият брой на творците, участващи в общността на списанието е повече от 300.

Много или малко – трудно е да преценя.

Някои от тях само преминаха през списанието. Други са пасивна част от неговата структура чрез рубрики като „Във фокуса ни", „В паметта ни", „В памет на". Това са преди всичко класици – съвременни, както и от историята на изкуството. Някои имена от световна литература също пасивно дадоха облик на списанието чрез своите преводачи – автори на списанието, в рубриката „Преводачът представя". Други станаха част от тъканта на „Картини с думи и багри" чрез коментари и рецензии за техни книги и изложби, но по-късно, предложиха текстове и визуални изображения за публикация и се превърнаха в активна, творяща част на изданието.

Дълбоко благодарна съм на всички автори, които се довериха и представиха в редакцията ни свои словесни и визуални творби. Някои от тях правят първите си крачки в изкуството, но тези първи крачки носят белезите и силата на голям талант и творчески потенциал. За други – изкуството е странично занимание, което може би е важно, но не е личностно определящо. Те, вероятно, винаги ще останат просто любители, които пишат или рисуват. Но това не означава, че онова, което правят не е изкуство. Продуктът на техния творчески порив е красивото отражение на духовните им търсения в реалния свят. И той заслужава уважение. А и кой може да каже кога един аматьор се превръща в „истински" артист? Кой може да каже дали професионалистът създава по-добро изкуство от непрофесионалиста? И – какво е да бъдеш аматьор в изкуството. Кой изобщо може да каже какво е Изкуство?

В настоящия брой, с който отбелязваме петата годишнина от регистрацията на списанието, представяме за първи път три млади авторки – Бориславa Узунова /р. 2000 г./, с поезия, Мирослава Дачева /р. 1996 г./ с поезия и разказ и ученичката Теодора Мачева с хайку. За първи път публикуваме творби на есеиста Георги Иронов и художниците Александър Байтошев, Диана Георгиева, Кънчо Кънев, Явора Петрова, както и на класиците Атанас Далчев, Георги Марков, Михалаки Георгиев, Христо Фотев и Николай Райнов. Димитър Анакиев представи за първи път български превод на 30 хайку на Тота Канеко, а Лъчезар Селяшки – философски размисли на отец Юзеф Тишнер. Чрез сборни публикации част от списанието станаха нови автори от Български хайку съюз и в. „Литературно земеделско знаме", за което благодарим на гост редакторите Зорница Харизанова и Маргарита Нешкова.

Списание „Картини с думи и багри" ще продължи да изпълнява ролята си на лаборатория за изкуство.

Тук са позволени пробите и грешките. Защото без проби и грешки няма развитие.

И всеки е добре дошъл – да експериментира и развива своите идеи и умения, да търси и да намира. Да търси и да не намира.

Е-БИБЛИОТЕКА gabriell-e-lit

Добро развитие осъществи и нашата виртуална библиотека. През изминалите пет години в нея събрахме в електронен вариант значителен брой книги, издадени като печатни. Началото бе сложено с няколко малки книжки от моята лична библиотека, които дигитализирах. Щастлива съм, че скоро след това някои от авторите и гост редакторите на сп. „Картини с думи и багри" откликнаха на идеята за създаване на онлайн библиотечно пространство и изпратиха свои произведения.

Благодарна съм на Живка Танчева, която бе първият автор на списанието, който предложи своите книги на свободен достъп, на Рени Васева – за стихосбирките й „Погледи" и „Очите на града", на Надежда Радева, която освен личните си поетични книги „Изпращане на април", „Рисувам те в червено", „Не съм сама" и др., предостави и антологии с произведения на автори от русенския филиал на Съюза на свободните писатели и литературен клуб „Лучафарул" – Гюргево, Румъния, на Иванка Лапавичева и Йордан Кожухаров – за антологията „Те обичат Асеновград", на Теодора Копчева за документалната й книга „Минало в бъдеще време", на Тодор Билчев – за изключителното второ допълнено издание на документалната книга „Поп Дошо" /изд. gabriell-e-lit, 2020/, с отдавна изчерпан тираж, на Йордан Василев, който не само сподели една от книгите си – „Любовно адажио", но и използва платформата на е-Библиотека gabriell-e-lit, за да издаде като електронна книга стихосбирката си „Стихове в червено и черно" с издател Съюза на свободните писатели. Благодаря на Павлина Петкова, че сподели почти всичките си стихосбирки и сборници с хайбуни с нашата читателска аудитория, както и документалната книга „Пред прага на Мелпомена", на Ради Стефанов – за стихосбирката му „Дама Трефа" и на Контадин Кременски за фантастичната повест „Лечителката и рунтавата й котка". В нашата

библиотека могат да се намерят в електронен вариант и много книги на издателството, заявени и издадени само като печатни книги, както и всички броеве на сп. „Картини с думи и багри" в .pdf формат. В .pdf формат, достъпни за свободно четене са и всички броеве на в. „Литературно земеделско знаме". Нашата библиотека е отворена за всеки, който желае да предостави за свободен достъп свои авторски произведения, както и за всеки читател, който иска свободно да се ползва от нея.

КНИЖАРНИЦА gabriell-e-lit

Първият сайт, който създадох, още преди да имам цялостна идея и представа какво точно искам, имаше домейн gabriellelit.free.bg. Той още съществува и има своите случайни посетители, но вече не е част от начинанието Арт платформа gabriell-e-lit. Но използвах дизайна му, за да добавя електронна книжарница към платформата, изградена върху домейна gabriell-e-lit.com.

Така, е-книжарница gabriell-e-lit стана част от пространството на платформата за изкуство, която исках да развивам. Мисля, че никога не съм искала да правя онлайн магазин за продажба на книги. Винаги ме е вълнувал творческият процес; процесът на създаване. Реализацията идва след това.

И някак, е нещо странично, несвойствено за мен. Създаването на сайт, където книгите се продават ме е вълнувало по-скоро с възможността си за показването на книги, отколкото с реалната сделка на „отчуждение – придобиване". Книжарницата съществува, повече от пет години, като още едно място, на което могат да се видят виртуално книгите на издателство gabriell-e-lit.

ГАЛЕРИЯ gabriell-e-lit

Не ми се искаше това отмиране на идеята и способността да се случи и с галерия gabriell-e-lit. Дълго време тя съществуваше преди всичко благодарение на картините, изложбите и художниците, представяни в сп. „Картини с думи и багри" – като вторичен дом, събрал праха на първата емоция от осъществено събитие или публикация.

Но ето, точно пет години след първите две самостоятелни електронни изложби на галерията, отново ще имаме честта и възможността да организираме първична електронна експозиция на картини.

ИЗЛОЖБАТА

Става дума за паралелната изложба на Диана Георгиева, която ще бъде осъществена в РБ „Любен Каравелов" – Русе и Арт платформа gabriell-e-lit. В една от залите на библиотеката художничката ще изложи свои живописни творби, изпълнени с класически живописни материали и техники, а в е-Галерия gabriell-e-lit ще подредим и представим експозиция с паралелни, дигитални изображения на Диана Георгиева, вдъхновени и сътворени заедно с класическите картини. Събитието ще бъде отразено в сп. „Картини с думи и багри", както и във фейсбук общностите ни.

Щастлива съм, че мога да завърша този обширен обзор за развитието на Арт платформа gabriell-e-lit, като място за книгите на издателство gabriell-e-lit и проекта му списание „Картини с думи и багри", както и за картините на галерия gabriell-e-lit с един щрих към бъдещето, а именно – виртуалната изложба на Диана Георгиева, която ще представим на 8 април.

Ето две дигитални картини в аванс:

АНОНСИ

МЕЖДУНАРОДНО ПРИЗНАНИЕ

Не за първи път автори, оставили ярък отпечатък с творчеството си върху развитието на сп. „Картини с думи и багри" получават международно признание за таланта си.

1.

С радост споделяме с нашите читатели отличието на Александра Ивойлова (Bulgaria) , а именно – Втора награда (Tokusen) на 28-ия международен конкурс „Кусумакура" 2023, гр. Кумамото, Япония, получена за следното хайку:

военно гробище
марш на кръстовите сенки
под команда на слънцето
*
military graveyard
march of the crosses` shadows
commanded by the sun

С Втора награда (Tokusen) е отличена и Мая Данева (Netherlands) – автор, също много добре познат на читателите на сп. „Картини с думи и багри" за следното хайку:

*
cave visit…
a child's torch releases, hides, releases
stalagmites
*
посещение на пещера…
детска факла изпуска, скрива, пуска
сталагмити

Авторитетният конкурс се провежда ежегодно в две категории – за японски и за чуждестранни автори.

Тази година в конкурса участват 641 кандидати от 71 страни, а общият брой на представените хайку е 1204.

В секцията за чуждестранни хайджини 510 кандидати изпращат общо 952 хайку, написани на английски, 117 кандидати изпращат 225 хайку, написани на испански, а 14 кандидати се включват с 27 хайку, написани на китайски.

За чуждестранни хайку са присъдени две първи награди – за хайку на английски и за хайку на испански, осем втори награди и двайсет трети награди.

Журито включва университетски професори, изтъкнати познавачи на хайку.

Честито на Александра Ивойлова и Мая Данева, с пожелание за вдъхновенге и нови успехи!

2.

Стоянка Боянова и Минко Танев започват новата 2024 г. с нова двуезична книга – на български и английски език, издадена в Индия.

Издателство Cyberwit.net, Индия публикува четвърта двуезична книга (български и английски) на двамата автори – „Home behind seven mountains / Дом зад седем планини".

Подборът е с творби, отпечатани и наградени в различни интернационални издания и се разпространява чрез Амазон. Появява се след покана от издателството, както и другите им книги „*Върхове под звездите / Tops Under The Stars*", (хайку),

2019; *„Път през светове / Road Through Worlds,* (поезия) 2021 и *„Слънчев лифт към безкрая / Sunny lift to infinity",* (поезия) 2022.

Двамата са включени в „Световните рекорди на „Гинес" с „HYPERPOEM, Collection of Authors on a World Record" / „Хиперпоема, световен рекорд с колекция от автори", 1992 творци от над 90 страни с класически четиристишия, по идея на Alexander Kabishev.

Те са и в „Европейския топ 100 на най-креативните хайку автори". Представени са в антологии „Врати към новото начало", Индия 2024, чийто предговор е на Стоянка Боянова, а редактор е Sonia Gupta, също автор в списанието. Участват в „Коледна антология, 2023 г., редактор Sourav Sarcar.

През януари 2024 г., в един от най-престижните конкурси на Европа, "Ossi di Seppia", Италия, с участие на 2 424 поети от цял свят, на Стоянка Боянова бе присъдена награда „Най-добър автор на европейската общност" за цикъл стихове. През 2023 г. тя получи и Grand premio International Poetry Prize "Ossi di Seppia", Италия, за стихотворение, а Минко Танев – за цикъл стихове.

Стоянка Боянова и Минко Танев са „Международни посланици на мира" към международния независим вестник „Daily Global Nation", Дака, Бангладеш, след публикации и награди по света.

Това са само част от най-новите творчески постижения на творческия тандем Стоянка Боянова и Минко Танев. Нека техните успехи продължават и през идните години!

ПРИКАЗНИТЕ СТИХОВЕ НА ДОБРИНА СИМОВА

В края на март получихме в редакцията най-новата поетична книга на Добрина Симова „Космическо щастие", ИК „Мултипринт", С., 2024.

Книгата излиза под редакцията на Мира Симова-Шапюи. Графичното оформление на корицата е дело на Константин и Владимир Костови, а почти всяко стихотворение завършва с колажи и илюстрации за оцветяване на Константин Костов, а предговорът е на Ани Василева.

Този подарък не беше изненада, тъй като още през февруари авторката ни изпрати няколко от включените в изданието стихчета за деца – „Те всичко си знаят", „Ракета по проект", „Без билет за самолет", „Година по тигърски", „Година на Дракона", „Врабешки копнежи", „Светулка на совалка" и др. И все пак – приятно е усещането да държиш в ръце едно толкова добре оформено издание – чудесен подарък за най-малките читатели, онези, току-що научили буквите, но вече поглеждащи към

читанката, към които книжката е адресирана.

Освен с динамични сюжети, съобразени с детската възраст, интереси и копнежи за пътешествия, приключения, полет към неизвестното и игри с реални и приказни приятели, стихотворенията в книжката се характеризират с наситена образност, достъпна за въображението на своите адресати, със запомнящи се, естествени рими, едновременно много близки до ежедневното, и достатъчно отворени към мечтаното.

Макар да носят характерната тематика на литературата за деца, метриката е неравномерна, накъсана; често спъваща линейния прочит, караща читателя за погледне по-дълбоко – в темата, в себе си, в живота. Някои от произведенията, без съмнение, биха могли да се четат и от възрастни – от онези, които плътно стоят и израстват отново със своите деца и внуци, вкусвайки с тях техния ден. Но те са и възможност за децата да погледнат към света на възрастните, да усетят своята важност за живота на близките си, а и за живота – оня, големия, който ги очаква…

Но – нека не прекаляваме с уводните думи и нека оставим книгата да говори сама за себе си.

КОСМИЧЕСКО ЩАСТИЕ

ГОДИНА НА ДРАКОНА

Сладки, леки перушинки,
пухкави, забързани снежинки.
Кацат по челцето на детето,
радостно затупка сърчицето!

Година, драконска, донесе сняг
и мераци за пързалка до късен мрак.
Със ските, на шейни, на кънки,
гласчетата ни навън запяват звънки!

Огласят силно целия простор,
енергията ни кипи по-мощна от мотор!
Не, нямаме умора, нито време.
И как в пързалянето дъх да си поемем?

ВРАБЕШКИ КОПНЕЖИ

Аз съм бездомното сиво врабче
и не се меря със каките свраки,
нито гък с гордите, смели орли,
но от обида на големите ме боли.

Не кълва от чуждо зърно, а трохи.
Аз се храня със семена и с мухи.
На най-големите ставаме плячка,
лесна и невинна малка играчка.

Скачам си безгрижно по клоните.
Аз не бъркам реда, ни законите.
Имам врабешки, свободни мечти.
Всеки иска до Слънцето да лети!

СВЕТУЛКА НА СОВАЛКА

Утре аз не мечтая да летя със совалка.
Зная, в този живот съм твърде малка.
Затуй завистливо гледам в „големите”,
как със замах си решават проблемите.

Проблеми малки, костеливи и сложни,
но за онези са винаги лесни, възможни.
А моето сърчице тиктака като машина,
бялата лястовица защо мене подмина?

Аз дълго ще чакам на пътя Моканина,
само той ще излекува дълбоката рана.
Но свършиха добротворците като него,
овчарят си живее само в онази легенда.

Наум броя вълшебните залези, изгреви
и искам по-бързо звездата ми да изгрее!
Да! И аз си мечтая да летя със совалка.
Нищо, че в живота светулка съм малка.

редакционна статия

НОВИ КНИГИ

ЧОВЕК – АНТОЛОГИЯ НА БЪЛГАРСКОТО ХАЙКУ

Без съмнение, тази книга е една от знаковите за издателство gabriell-e-lit.

Не само поради своя антологичен характер, но и поради тематичното и жанрово многообразие, което разкрива туптящото сърце на българската литература.

Идеята и амбицията на съставителите излиза извън рамките на простото събирателство; тази антология има потенциала да бъде не само моментна снимка на хайку литературата у нас; тя отразява и задава бъдещите пътеки за развитието на свързаните с хайку жанрове, за превръщането на хайку в национална литература и естетика. А, за да се случи това, нужно е да се подходи по различен, нетрадиционен начин, като се изследва една почти непозната, но съществена част от естетиката и същността на съвременното хайку, а именно – ключовите думи – не като противовес, а като допълнение на киго и формата 5-7-5.

„Ключовите думи, представителни за един народ или един поет, могат да идват само от поетична емоция, или както би казал Данте Алигиери, от „великата душа на народа“.

Техниката на ключовите дума беше в основата на подбора на избраните хайку.“ – Димитър Анакиев, предговор

В бр. 4/2023 на списанието представихме няколко силни творби, предложени за антологията от своите автори. Тук ще представим други – не като рекламна извадка от антологията, а защото подборът бе труден и много произведения останаха извън кориците ѝ, а заслужават вниманието на читателя.

АНЕЛИЯ АТАНАСОВА

ГЛУХАРЧЕТА, ренсаку

жълти слънца
кацнали на главата ми
лазарски венец

***

бели пухчета
сняг през лятото
семенца нов живот

***

парашутчета –
пръснати желания,
които ще поникнат

АННА ДИМИТРОВА

ГАРА, ренсаку

полуразрушена гара
часовник
отмерва обратно времето

*

ръждясали релси
глухарче
в спор с паяжината

*

запустял перон
вятърът разчита
изгубени спомени

ВИОЛЕТА ЦОЛОВА

ВОЙНА, ренсаку

Над къщите
разрушени от войната
небето е като сълза.

***

Съдбоносни дни
изпълнени с печал
и нищо.

***

И въздухът дори
приема формата
на взрив.

***

Някой ходи
в тъмнината
търси оцелял.

***

Плач на дете
под развалините.
Кой ще го прегърне?

***

Тази нощ
нощта не спира
да разлива мрака.

***
В бездънната тишина
чувам сърцето
на дъното.
***
Гъсеницата на мрака
пълзи по всички
наши желания.
***
Да се върнеш
на родната земя
и калта ще прегърнеш.
***
Светлина, светлина
светлина
звучи като молитва.

ДАРИЯ ГЕОРГИЕВА

РАЗХОДКА НАВЪН

разходка навън
предлагам на птичето
да ми съчувства
*
край паметника
виждам името
на моя бъдещ живот
*
пъстра градина
търся цветята
подарени на друга
*
за една лъжа
мога да мисля
до следващата сълза
*
за силен вятър
пиша без да знам
кога ще ме предаде

ИВАНКА ПОПОВА-ВЕЛЕВА

ЧЕРНИЛКА, ренсаку

черни облаци
над земята се влачат
с мирис на барут
*
черен гарван
на черна мура
тягостно грачи
*
прясна могила
чернее пред очите
на майката
*
черна шамия
за любимия син –
почернен живот
*
Черно море
отмива сълзите –
лелеяни спомени

АЛЕКСАНДЪР АЛЕКС. ДЪБНИШКИ

СЪН ЗА ЕДИН СПОМЕН, хайун

Отронен цвят –
Към клона се възвръща ...
Гледай ти – пеперуда!

Аракида Моритаке (1473-1549)

Това е спомен от моето най-ранно детство. Аз съм облечен в бяла престилчица с джоб и стоя в средата на една ливада. Виждам постройка с куполообразен покрив, но тя е твърде далеч. Усещам присъствието на майка ми. Тя е наблизо, но не я виждам. Има много цветя около мен. Това са вероятно лайки или маргаритки. Аз още не зная тези думи, така че не мога да кажа техните имена. Няма никакви думи и въобще никакви звуци в тази сцена. Рояци бели пеперуди се носят около мен вместо звуци. От този ден нататък никога не ще видя толкова много пеперуди, събрани на едно място.

Баща ми също е облечен в бяло. Той хваща пеперуди с ръка и ги слага в джоб-чето ми. Аз се мъча да ги задържа вътре, но не мога. Те излитат между моите малки пръсти. Баща ми хваща други и пак ми ги дава. Аз отново не мога да ги спра да отлитат ...

Това е целият спомен. Понякога го сънувам. Мисля, че пеперудите в следващия ми сън ще бъдат по-малко от тези в спомена.

цветя
дарени с пеперуди
кацнали са дни

Оригиналът на английски език, заедно с превод от редакцията на немски, е публикуван в сп. CHRYSANTHEMUM, №15, April 2014, p.51

АНА СТОЯНОВА

ПИСМА, хайбун

Приятелят ми, моята ученическа любов, след като завършихме средното си образование, той влезе в казармата а аз заминах за едно село да работя като агроном.

Две години си пишехме дълги, много дълги писма всеки ден.

След година той стана взводен командир и го разпределиха на турската граница.

Започнаха се едни атаки по планините, копане на окопи, лазене по корем, през окопи, през реки, стрелби пищяха в писмата му.

В един пролетен ден, в един войнишки ден, взвода му залегнал на една малка поляка, сред пролетно дъхава гора с нацъфтели кокичета. Младите мъже, все още момчета, влюбени в живота, напълнили каските си и торбичките за патрони с кокичета, разцъфнали с момичешка усмивка. Вечерта уморени, преди да заспят, войничетата написали писма до свои близки, напълнени с кокичета.

Този войник беше мой съпруг.
Днес садя кокичета на гроба му.

войнишко писмо
целият взвод
берат кокичета

ВЕНЕЛИНА ПЕТКОВА

МИСЛИ, КОИТО ВОДЯТ В НАЧАЛОТО СИ, хайбун

Идеален ден
почва и свършва
с нашествие на калинки

Миналото лято в разгара на Ковид кризата и преди войната в Украйна, по българското Черноморие се появиха ордите на калинките. Идваха на облаци. В един момент почти замениха облаците, които от своя страна напълно изчезнаха след 25 юни, като преди това не бяха спирали да сипят дъжд близо две пълни с трудно поносима влага седмици.

Много от тях се удавиха в морето, плувахме сред трупове на калинки, и още много бяха убити по един или друг начин от спретнати домакини или побеснели подразнени войни на борбата с вредителите на статуквото (и наопаки). Може би е било знамение.

Но това ми напомни, че преди около 20 години се случи същото с брумбарите-жътварки, дошли, казват, с ветрове и други видове атмосферни течения от Сахара – най-голямата пустиня на света. Падаха в косите ни, докато пиехме на плажа след залез, в скутовете и дори в чашите.

Обичам някого.
Пия погрешка от чашата му:
нощен пясък.

Мисля, че това ще се повтаря по един или друг начин – това нашествие на калинки от незнайно къде или брумбари от Сахара. Както и че всички поетични образи, както и всички философски или политически сентенции също ще се повтарят. Няма измъкване. Въпреки това – морето е огромно, небето дълбоко. А изгревът на луната – красив.

Напечен бял камък
отдава топлината си
на рибка, понякога птица.

ДИМИТЪР АНАКИЕВ

ШЕСТИ СЕПТЕМВРИ, хайбун

Шести септември е. Чета постовете на различни фейсбук приятели и се учудвам колко много от тях показват симпатии към главния враг на България. Те показват своите симпатии в момент, когато същият този враг води ужасна хибридна война срещу нашата родина и кървава война в непосредственото съседство. По улиците на София посред бял ден той извършва демонстративни убийства, за да плаши населението и политиците. И го харесват!?

Никой човек не може да оцелее, ако не знае кой му е приятел и кой враг. Това е основно знание, без което оцеляването е невъзможно.

Съединението.
Този разкъсан облак
може ли да се събере?

ИВАНКА ПОПОВА-ВЕЛЕВА
ЗА ПРИЯТЕЛСТВОТО, хайбун – 3

от детството
безкористен приятел –
от Бога дар

За съжаление, понякога се случва приятелството да пострада...

Кога се губи едно приятелство? – Категорично смятам, че се губи тогава, когато „Интереса клати феса" подмени „Приятел в нужда се познава", а това е rien moins que предателство.

Приятелството е: себеотдаване; саможертване; самозабравяне; самоотрицание; самоуважение; самоутвърждаване; самоизвисяване; призвание…

Там, където има предателство, не може да има приятелство. Двете са несъвместими. Както и в любовта. Компромиси с доверието не са възможни. Предателството, tout court, е най-голямото падение. La chute. Затова от него страдаме най-болезнено.

предателство
към обществото –
държавна измяна

СТОЯНКА БОЯНОВА
В ПОДНОЖИЕТО НА СРЕДНА ГОРА

Мама замина в друго измерение на 21 март 2011 година, часове след като се радвахме, че е дошла пролетта. Татко отиде при нея десет години и един ден по-късно след Ковид-19. Двамата са в подножието на Средна гора – оттук се вижда Розовата долина и високите заснежени върхове на Стара планина. До вечния им дом цъфтят рози. Наоколо – разцъфнали дървета. Вятърът откъсва венчелистчета от белите сливи, листенца от розовите храсти и ги носи над долината. Въздухът е пълен с аромати, жужене на пчели и птичи песни. В съседство са баба, дядо и вуйчо. И прабаба и прадядо...

пролетни гробове
под розовите храсти
древният ми род

ОЧАКВАНИ ЗАГЛАВИЯ

През следващите месеци ще предложим на читателите нов за издателството, но добре познат на читателската ни общност автор – Маргарита Нешкова, със стихосбирка ѝ „Слънце и море".

Редактор на томчето е Кирил Назъров, а художественото и графично оформление са на екипа ни.

Маргарита Нешкова е автор на осем книги с поезия и проза, някои от които са представяни на страниците на списанието.

Ето какво споделя редакторът за предстоящото издание: *„Най-новата поетична книга на Маги Нешкова „Слънце и море" е съставена изцяло от сонети, които очароват читателя с асоциативната образност, с чистата чувствителност, с прозренията за смисъла на битието.*

Основен мотив е вдъхновението и възхищението на авторката от величието на божественото Слънце, от приливите и отливите на огромното развълнувано човешко море, от вълшебното тайнство на видимото и невидимото в този свят…"

Още две поетични книги очакват любителите на изящното слово – „Поезия. Избрано: 1994 – 2024" и „Хайку. Избрано: 2004 – 2024" на Габриела Цанева.

Настоящата година е юбилейна за Габриела Цанева не само като редактор на сп. „Картини с думи и багри", но и като творец. Двете стихосбирки съдържат знакови поетични образци – произведения, които освен художествени качества, притежават още нещо – чертаят основни етапи в естетическите търсения и в творческото развитие на автора. Но – защо „Поезия" и „Хайку" в две различни книги? Може би точно защото поезия и хайку при нея са толкова вплетени, че е трудно да бъдат разграничени в лиричния поток на мисълта ѝ. Литературният критик Георги Цанков, един от най-добрите познавачи на нейното творчество посочва стиха *„поезия / дихание върху хартия / вместо стъпки / по пътека"* като най-краткото и най-красиво определение за поезия. И като пример за поезия и хайку.

ПОЕЗИЯ

НЕЗАГЛЪХВАЩИ ГЛАСОВЕ

НЕОЧАКВАНИЯТ ДЪЖД

АТАНАС ДАЛЧЕВ

12.06.1904 г. – 17.01.1978 г.

ДЯВОЛСКО

Стрелките на отсрещния часовник
описват върху своя циферблат
дванайсетте кръга на моя ад
и жънат мойте часове отровни.

И аз лежа на дървения под
с коси от леден лепкав пот измокрени,
и аз умирам в стаята под покрива
тъй близко до самия небосвод.

А долу преминават автомобили,
трамваи като ветрове фучат
и смехове и крясъци звучат,
и тътнат кръчмите и публичните домове.

И за да заглуша във себе си скръбта,
понякога аз сядам на прозореца
и яростно оттам замервам хората
със пръст от старите саксии без цветя.

О, аз разбирам: този весел свят
със мене и със мойта смърт не свършва;
аз съм една ненужна жалка мърша
и мога ли да бъда техен брат?

Не искам състрадание от хората!
Аз имам всичко: моя е смъртта.
И аз ще се изплезя на света,
обесен върху черния прозорец.

1927 г.

НОЩ

Безсъница. Среднощ. От вятъра раздвижван,
неспирен дъжд бразди студените стъкла.
Аз гледам, отразен в прозореца, и виждам
през себе си нощта.

На срещната врата се спира да отвори
един развратник стар с едно полудете;
изгрял, угасва с тях и сетният прозорец
на стария хотел.

Разбит и уморен, нападнат от съня,
стражарят най-подир прибира се самотен;
остава в мрака зъл едно да бди окото
на пътния фенер.

Като река лъщи асфалтът под дъжда.
Дърветата трептят измръзнали и мокри.
Зловещо някъде под някой нисък покрив
барабани чадър.

При този тъмен звук нощта се сепва сякаш,
уплашена сама от свойта пустота,
и три пъти по-чер, по-тежък става мракът
и мойта самота.

1928 г.

СНЯГ

Над тези стръмни стрехи от желязо
и тези булеварди от асфалт
поне един път няма ли да слезе
снегът от небесата като бял
и лъчезарен ангел? Аз не вярвам.
Във този черен като въглен град
ще бъде зимата наверно черна,
незнайни - ангелите и снегът.
И ако слезе някога, без жал
жестоки ще го стъпкат със обувките си
стражарите и проститутките,
ще му почерни белите пера
димът на гарите и на комините...

Бял сняг ще има само във градините,
където са играели деца.

1929 г.

ТИ ПОЗНАВАШ ТОЗИ МИГ

Часовете капят върху пода.
Ти не спиш и слушаш сред нощта
стоновете кротки на комода
и бръмчението на съня.

В тъмнината лудо профучава
като вихър бърз автомобил,
хвърля сенките на пътя право
в стаята и отминава в миг.

Стига той, за да раздвижи - светът -
заедно със голите стени
и това, което във сърцето

си събирал мълком толкоз дни.

Ти познаваш този миг единствен
и под лампата във своя кът
жънеш тежки посеви от мисли
и следиш как думите растат.

И когато скитниците морни
се завръщат призори дома,
виждат още твоя тих прозорец
да гори в нощта.

1934 г.

И СЪРЦЕТО НАЙ-СЕТНЕ УМИРА

На годините бързеят всичко отнася.
И сърцето най-сетне умира.
С безразличие ти отминаваш врага си,
преставаш да искаш и дириш.

Срещнеш ли тази, която си любил,
не намираш какво да й кажеш.
Отдръпва смутено ръката си груба
пред взора ти просека даже.

1956 г.

МЪЛЧАНИЕ

На Дим. Светлин

Мълчах години непрестанно
с опустошен от мисли лоб
и днеска от това мълчание
излизам аз като от гроб.

Над моя дух витае още
безименната пустота
на миналите дни и нощи,
неразличими от смъртта.

И вцепенени от тревога,
макар свободни тоя път,
все още мислите не могат
от клетката да излетят.

Като човек, от болест станал,
пристъпва моят стих едва,
но с гняв безсилен, с мъка странна
са пълни моите слова.

И кратки са като словата,
които пише в порив смел
осъденият по стената,
преди да иде на разстрел.

1964 г.

НЕОЧАКВАНИЯТ ДЪЖД

Бе още ясно уж, а рукна изведнъж.
Ний изненадани се скрихме за минутка
от яростта на неочаквания дъжд
под дървесата, до затворената будка.

Под стряхата на тъмния и гъст листак
едно далечно смътно чувство ни обхвана
и както някога, се озовахме пак
две влюбени деца във къщи на тавана.

Преплитаха се клоните като греди
и през един разтрог ни гледаше небето.
Глава бе свела върху моите гърди
и беше й зелено-мургаво лицето.

Стоехме мълчаливи и съвсем сами
и сякаш заедно за първи път в живота,
и слушахме как в тъмното дъждът шуми
по керемидите зелени на дървото.

1971 г.

ГОСТЕНКА

Сънят е портата едничка, през която
умрелите при живите дохождат.
Ти влизаш и до мене сядаш бавно.
Аз пръстена със лявата ръка прикривам.
Седиш с усмивка върху устните: ти знаеш.
Не, не, това и другото не ни разделят,
ний пак сме заедно и си говорим.
Ах, как е сладостно това, и тъжно!
Но изведнъж, навън заслушана, ти ставаш
и мълком тръгваш, както в миналите нощи.
Не си отивай! Ден, не ме събуждай още!

1974 г.

ХУДОЖНИКЪТ И ВЯТЪРА

На Иван Симеонов

Художникът искаше да нарисува вятъра,
и рисуваше листа, които излизат лудо от пожълтялото дърво като искри от разпалван огън.
Той искаше да нарисува вятъра,
и рисуваше как се струи и проблясва тревата в ливадата.
Той искаше да нарисува вятъра,
и рисуваше облаци, пръснати в паническо бягство по небето.
Художникът искаше да нарисува вятъра,
и виждаше винаги, че рисува друго.

1977 г.

В ПАМЕТТА НИ

ХРИСТО ФОТЕВ

25.03.1934 г. – 27.07.2002 г.

НЕБЕТО СЕ СЪБЛИЧА...

Небето се съблича със безмилостно
спокойствие...тъй нечовешки хубаво
се извисява ръстът му –
без никого
да унизи, за да изтъкне себе си...
(Какво по-недостъпно и по-нравствено?)
И с влака ний прелитаме през гарите,
по-чисти и по-празнични от спомени!
Под туй небе – не вярвай в пустотата му! –
тъй слепи са очите ни и устните!
И тъй печално-радостни внезапните
ми мисли... Да говоря ли за себе си?
Отново ли да лъжа?
Предизвиква ме
и плаши ме невинността на думите...
Убива ме жестокото насилие
над думите... И няма ли наистина
аз да заслужа тяхното доверие?
Как стана туй ужасно престъпление?
И кой ще ме накаже? Стига повече
за себе си... По-близо до дърветата!
(Кой ще ми върне правото на славея
да пея за луната.) Виждам своето
мълчание в дърветата... Зелени са
до болка във очите ми дърветата!
А планината – в утрото – изваяна
от здраве... Как димят братоубийствено
усоите под дървените мостове!
Кръвта ми е населена със спомени.
По-близки и по-призрачни от гарите!
Върби. Под тях незримото присъствие
на нечия ръка... И тия покриви,
тъй скромно адресирани към слънцето!
Пак ме обзема старото безумие –
под всички покриви, във всички влакове!
Във всички самолети едновременно!
Със всички стюардеси и без никоя!
Пак старото безумие... Понякога
мечтая за съдбата аз на въздуха!
Да тръгна подир въздуха и нека той,
смиреният, ме учи на поезия!
(Как да извая своето присъствие.)
Мълчете! Оставете ме със въздуха
във влака - в коридора до прозореца!
Тъй мое е небето – и на всички ви!
Щастливи ли сте? Аз летя към гарата
и тя сама по себе си е щастие!
Тъй голо и свободно е сърцето ми,
че тръгва по небето!
А насреща ми –
дърветата с разтворени обятия!

МОРЕТО!...

Морето!
Най-голямото събитие!
Как ме издига към върха си – целия
отново ме зазижда във кристала си.
В блестящото съжителство със люспите
на рибите – с крилете на комарите...
(Как ми тежаха дрехите – и тялото,
зазидано във паметта ми... Името.)
След оскърбителното, страшното във навика
да се живее – приеми ме!
Никога
аз няма да те принизя до своите
печални средства за очовечаване.
Аз ще живея с теб, тъй както рибите,
за да си върна детското доверие
в ръцете си, в нозете си. Прекрасно е,
че си голямо. Може би единствено
си вярно ти във строгата абстракция
на картите... В най-мътните ми спомени.
Как въздухът изгаряше хрилете ми,
и перките ми блъскаха дърветата.
И люспите ми падаха по пясъка
хилядолетия преди сълзите ми...
Море – и най-интимното движение
(с което се съблече пред очите ми
и се венча със въздуха... Ноември е.
Сезонът на легендите и чашите.)
Ти смъкна най-драстично цветовете си –
по-голо и по-истинско от въздуха
се извиси срещу ми... А делфините?
А тяхното грегорианско пеене
на старогръцки? О, море на изгрева.
Море на вечерта – и полунощите,
опитомено в толкова пристанища.
Върни ми и хрилете ти, и перките,
и радостта ми от живота в твоето
пространство, светлина...
А хоризонтите
как бягаха на пръсти по вълните ти.
Поети и моряци – в отчаяние

те гледаха – голямото събитие
в живота ни и може би единствено...
Прекрасно съчетание на толкова
несъвместими елементи – кончета,
актинии съзвездия и гларуси...
На пясъците – пеещата струя
на бившите скали... Но невъзможно е
да продължа по ръста ти със думите.
Ще спра за да живея аз –
сълза съм аз
от скулите ти – тръгнала към устните.

НИЙ ПОВЕЧЕ НЕ СМЕ НЕОБХОДИМИ...

Ний повече не сме необходими на пейзажа!
Той се завърши до последното движение -
застина неподвижно!
Да си тръгваме!
Ний двамата участвахме в прекрасното
строителство на покриви и стълбища.
В прекрасното и лъчезарно шествие
на гларуси, на облаци, на кораби...
(Пейзажът ни превръщаше в строители.)
Ний изградихме острова – и пръстена
от приливи и отливи
съзидахме
света - във ритуала си на влюбени!
Но всичко е завършено... Да тръгваме!
Не казвай, че Дългът ни е да служиме
до края на пейзажа – тая статуя!
Какво ни обещава той? Утехата
на спомените – митове съмнителни?
Съмнителното бутафорно щастие
пред фотообективите?
Да тръгваме!
О, тия нощни августовски влакове!
Отново ний да изградим там някъде
от хаоса – и покриви, и стълбища!
Дървета да изваяме – и кораби!
И гларуси, и камъни, и залези...
Отново да участваме в прекрасното
строителство... Но не плачи! Да тръгваме!
Превъзмогни съдбата си на статуя
и помогни ми да вървя в нощта!

УБИВА МЕ ТАКАВА ПУСТОТА...

Убива ме такава пустота.
Една и съща вечно топла къща.
И никой не отива по света,
и никой от света не се завръща.

Убива ме такава пустота.
Една и съща вечно топла къща.
Единственото нещо на света,
което в стихове не се превръща.

ИЗ „ОБЕЩАНИЕ ЗА ПОЕЗИЯ“

Когато си отново над морето – и когато
от дъното му се надигне някаква дълбока,
космическа въздишка - и внезапно Скока
изтълни тялото си с тежкото си лято,
скочи – водата ще отнеме тежестта му.
Последвай устрема – замаха на ръцете си,
и чувството, секунда може би, че си крилете
на птица – да вибрира в острото ти рамо.
Очи, във взрива на мехурите разтваряй.
И пресечи със няколко измерени движения
и първото, и второто, и третото движение -
четвъртото е най-опасно – остро – не забравяй
-не си вода... Почти по-съвършено от водата
е тялото ти, голото, надолу устремено,
ще става все по-плътно, по-опалово студено,
но ти не спирай скока си надолу, по средата.
Не вярвай на средата ти – на онова приятно
усещане за щастие – оранжево – тогава
ти превърни в стомана и най-малката си става,
защото никога не ще те видиме обратно.

Ах, твоето спасение е в скока ти надолу.
А дъното се вдига все по-тъмно, по-голямо.
Какво че въздуха... Че те изгаря пепелта му.
В морето ти си целия – на дъното му голо.
Замри – на въздуха си до последната частица.
И в най-последната, коленичи по-ниско от съня ни...
И с устремените си колене, гърди и длани
се изхвърли нагоре, по-нагоре – ти си птица.
...А въздуха – когато той те ослепи отново
и те приеме на живота си в горчивото изкуство –
ти съхрани завинаги внезапното си чувство,
че си в света – във всички ни и всичко, -
че си слово.

КОЛКО СИ ХУБАВА!...

на М. К.

Колко си хубава!
Господи,
колко си хубава!

Колко са хубави ръцете ти.
И нозете ти колко са хубави.
И очите ти колко са хубави.
И косите ти колко са хубави

Не се измъчвай повече – обичай ме!
Не се щади – обичай ме!
Обичай ме
със истинската сила на ръцете си,
нозете си, очите си – със цялото
изящество на техните движения.
Повярвай ми завинаги – и никога
ти няма да си глупава – обичай ме!
И да си зла – обичай ме!
Обичай ме!
По улиците, след това по стълбите,
особено по стълбите си хубава.
Със дрехи и без дрехи, непрекъснато
си хубава... Най-хубава си в стаята.
Във тъмното, когато си със гребена.
И гребенът потъва във косите ти.
Косите ти са пълни с електричество –
докосна ли ги, ще засветя в тъмното.
Наистина си хубава – повярвай ми.
И се старай до края да си хубава.
Не толкова за мене, а за себе си,
дърветата, прозорците и хората.
Не разрушавай бързо красотата си
с ревниви подозрения – прощавай ми
внезапните пропадания някъде –
не прекалявай, моля те, с цигарите.
Не ме изгубвай никога – откривай ме,
изпълвай ме с детинско изумление.
Отново да се уверя в ръцете ти,
в нозете ти, в очите ти... Обичай ме!
Как искам да те задържа завинаги.
Да те обичам винаги –
завинаги.
И колко ми е невъзможно... Колко си
ти пясъчна... И моля те, не казвай ми,
че искаш да ме задържиш завинаги,
да ме обичаш винаги,
завинаги.

Колко си хубава!
Господи,
колко си хубава!

Колко са хубави ръцете ти.
И нозете ти колко са хубави.
И очите ти колко са хубави.
И косите ти колко са хубави.

Колко си хубава!
Господи,
колко си истинска.

И НОЩИТЕ СА СТЪКЛЕНО СТУДЕНИ...

На К. Павлов

И нощите са стъклено студени.
И въздуха не омагьосва никого.
Земята е сама за себе си.
Луната е сама за себе си.
И всички сме сами за себе си
във нощите на януари.
И струва ни се, че измислица –
чудесна и велика, но измислица –
са били и тревите,
и цветята,
и дърветата.

Във себе си е вгледано дървото.
Не вярвайте! Привидна е смъртта му.
И мъртвата му фигура, която
напомня пра-прастарите релефи
на пещерните хора е измамна...
Дървото е затворило очите си -
усмихва се във себе си дървото.
И мисли - непрекъснато работи
фантазията му, дълбоко скрита
в привидно овъглените му корени.
Дървото се усмихва. Не мислете,
че ни презира. Радва се дървото.
И мисли, че приличаме на него
по чистота, усилие и щастие...
Че някъде дълбоко в себе си,
където са големите ни корени,
ний вярваме по-силно и от него
в тревите и цветята, и дърветата...

НОВА ПОЕЗИЯ

ПОЕЗИЯТА Е ЕЗЕРО

БИЛАЛ ЛАЙПАНОВ

ЖЕНАТА, КОЯТО БЕРЕ ЦВЕТЯ

На Цонка Великова

Там, дето пролетен вятър повява
и се полюшват в полето цветя,
своите дивни коси разпилява,
с нежност в тях вплита мечтите си тя.
Ту буря страшна въхлита земята,
после за кратко цари тишина.
Прави уханен букет от цветята
сякаш дошла от небето жена.
Рани – в гърдите. Уплаха – в душата.
Мостът взривен е, а храмът гори.
Виж, този свят не е рухнал – жената
цвете на някого ще подари!

ПОЕЗИЯТА Е ЕЗЕРО

Поезията е езеро
с отворени очи.
Сърцето ми пие от него
отражения,
с длани загребвам лицето си
от дълбините му.
Голямо ли е езерото,
не зная,
но когато пея,
на отсрещния бряг пламват огньове.
Не съм пророк, за да го прекося,
без да се измокря,
но докато дишам,
ще обиколя без патерица
пространството
на своя глас.
А там ще се превърна
в езеро с отворени очи…

ЖЕРТВОПРИНОШЕНИЕ

Овца на тревата зелена лежи
с нозе обездвижени. Здраво държи
бащата въжето на шията. Страх
съзира в очите ѝ. Близо до тях,
в ливадата блеят овце, до слуха
достига шумът на река, а духа
подобно тъга мирис лек на трева
омайва. О, сладък живот е това!
Момченце, с почти вкаменено лице,
държи малка кофа с вода с две ръце –
душата отлитаща да напои.
И сякаш в несвяст, неподвижно стои.
Стопанинът бързо ръкави нави.
Тревата наоколо окървави.
Душа на овца! Но човекът е сляп.
За него е само мечта за кебап.
От овчето тяло нуждае се той.
Насъщна храна е то, даже и лой.
Момчето се взира в две мъртви очи.
В очите му болка прикрита личи.
Залязваше слънцето. То озари
очите безжизнени, после се скри
зад хълма и жал нелечима всели
в сърцето момчешко, което боли,
а с нея и спомен горчив за смъртта,
за стръкче тревица в онази уста…
Аз станах поет този ден може би –
в съдбата ми нож, с кръв покрит, се заби.

ЗА ОНЗИ, КОЙТО НА РОДИНАТА СЕ ВРИЧА

Когато враг, жесток като ламя,
нападне бащината ни земя,
поетът трябва всичко да разкаже
но забранен е и езикът даже…

Когато се е озовал в беда
народът ни, лишен от свобода,
дългът свят на поета повелява
към бунт страдалците да призовава.

Но незавидна му е участта,
че под забрана е и песента.
Заплаче ли, въхлитат го бедите.
Май забранени са дори сълзите?

Да коленичи на пръстта свещена?
Но родната земя е забранена!

Разнесе се над мен на Бог гласът:
„Върви! Ще бъде труден твоят път!
За онзи, който на Родината се врича,
забрани няма: ненавижда и обича.“

ЕСЕН

Времето събира листата на купчини.
И ги изгаря с човешки огън.
Пребледнелите дървета

повдигат към небето лицата си
и следят как отлитат
ден след дим,
дим след ден.

Гледат с болка кленовете
смъртта на зелената си мечта.

И навярно ги жалят брезите
за пламтящите им сърца.
Неподвижните дървета,
онемели, ще запомнят
как листата им се скриват в дим,
излитат като пепел
и разтваряйки се, се превръщат
в край в безкрая.
Около огъня играят деца.
Чрез невинните им уста
времето се смее весело
над оголелите дървета,
над разсъблечените храсти.
Въпреки земната печал,
с каква лекота изричаме
думата „есен“.

превод: Иванка Павлова

КИТАРАТА НА ЖИВОТА

БОРИС РАХНЕВ

На един приятел, който ми казваше:
„Китарата на живота има шест струни,
от които пет на тъга и само една на радост...“

КИТАРАТА НА ЖИВОТА

Дори да си изгубил скъп човек,
дори душата ти от болка да крещи,
краката ти по пътя в рани да кървят...
Ти изправи се , стискай зъби, забрави ,
защото тук не свършва твоя път..!
Дори любов голяма да загубиш,
приятели най близки да те предадат,
не унивай други ще намериш,
защото всеки има своя земен път.
Дори врагът да нанесе ти люти рани
и в злоба дива да запали твоя дом...
Ти не унивай, притисни от болка длани
юмрука си във чук ти превърни.
Приятелю, живота е една река,
запътила се към Голямата вода ,
бори се сам..., ще няма кой ръка да подаде!?
Светът жесток е , ти сам
стигни до своя бряг.
Дори останал уморен след бурята,
която връхлетяла те по твоя път,
ще осъзнаеш друже истината.
Живота е борба, а щастието в него е един,
тъй кратък миг !

БЕЗДОМНИК

По Христо Смирненски

Тишина, безнадеждна и мрачна.
Стъпки глъхнат без шум по земята.
С отронени капчици тихичко плачат.
Оголелите клони в студа и мъглата.
На пейката, свит под палтенце протрито – бездомник!
До него малко кученце сгушено.
Двама верни другари, наранени от грозното,
...човешко безумие.
Стъпкан лист на земята безпомощно чака.
Друга стъпка додето докрай го затъпче.
Две врабчета на тъжното утро в сумрака.
Под крилцата главички премръзнали крият.
Приютил наранени, нещастни, прокудени.
Ще осъмне пак паркът безмълвен и тъжен.
И ще чака деня, в който събуден

е без призрака зъл на живота озъбен!

ХУБАВОТО ВРЕМЕ

Хубавото време вече свърши,
времето, в което на душите
беше празнично красиво...
Леден студ обви земята
...изпихме чашата горчива
на неизказани неща и завист сива.
Снегът засипа пак полята
и полет леден плъзна над земята.
Остана спомен – приказното време
на ненаписаните строфи,
остана трепета в сърцата – двете,
и неизказаните думи ... скъпи.
Хубавото време вече свърши,
удавихме го в сивота дребнава,
и онзи бряг – в морето на мечтите
остана тъжен – спомен и забрава.

ЩЕ МИНЕ ВРЕМЕ

На добрите приятели, които ни напуснаха – ...на Илия, на Борис Цветанов и на всички познати и непознати отишли си без време

...Ще мине време,
вятър в клони ще шуми,
слънцето ще грее
животът отново ще твори…
Пролетта ще радва бедните души,
оцелели след дългата зима
и ще има, отново ще има –
звезди…
Птичките ще вият своите гнезда,
цветята ще ухаят и раждат красота ,
земята ще се рее в лятна
мараня...
Но мене няма да ме има...!
Защото времето, което ми е съдено изтече...!
Така е с всеки,
но не е беда, че аз отивам си човече…
Усещам, че ще бъда пръв –
един самотен пътник във безкрая.
Така е хубаво, че в този земен кръг
един от нас остава чак до края !
И ако един прекрасен ден,
сълза отрониш ти за мен,
небето ще отворя да те видя,
да те целуна, и пак да си отида.

ПРОЛЕТ

БОРИСЛАВА УЗУНОВА

ЕУФОРИЯ ОТ ПРОЛЕТТА

Неусетно разцъфват пъпките –
без да питат и без да молят.
Гъделичкащо втурват се тръпки
през телата ни, копнеещи за пролет.

Всеки пъргаво отмята качулката
и развява косите на воля
и искрят, и топят се ледовете
и целуват нежната пролет.

Танц невиждан извива в черешите
топъл вятър, задъхан от тичане
и разцъфват в очите на хората
ранобудни красиви кокичета.

ПРОЛЕТНА ЛЮБОВ

Дойде, окъпана от слънчеви лъчи,
прегърната от бяла коприна,
с ухание на люляк,
здравец и момина сълза.

Погали ме с нежна ръка,
престрашиха се да се усмихнат
тъжните очи,
а душата ми – в устрем нов да полети.

Докосна ме с дихание
от вятър и свежа зелена трева.
На теб завещавам
любовта си и всички пролетни мечти.

ВЕЛИКДЕНСКА НОЩ

Звънят камбаните свещени,
в нощта се сипят безброй звезди.
По улиците осветени
безмълвно крачим двама.

Камбанен звън ни упоява,
сънят се крие в утринта
и песен нежна се разпилява,
понасяйки ни над света.

Звездите в перли се превръщат,
небето – в дълбок океан,
а мракът нощен се намръщи,
сред лунен остров окован.

По пътя звезден прах се сипе
и морски бриз сонет шепти,
Животът в любовта се крие
и гали нежно вечността.

ЛЮБОВТА

ВИОЛЕТА ЦОЛОВА

ПРОДЪЛЖЕНИЕТО

В първия ден от годината
с натежала глава и очи
уморени от снощни слънца
във високите чаши. Как успяхме
да изпием от вчера света,
да забравим. И за нова надежда
още в първия миг
да повдигнем глава и да пеем.
Ето празните чаши.
Нетрениран достатъчно
разумът как се размеква,
та камшикът на утрото
трябва духа му да вдига.
Продължение вече блъска
в сляпото време,
към земята притиска
звука на часовника. Стене.
Тишината ли
с пътища стари обсажда.

СЛЪНЦЕ

Добре си спомням колко беше мракът,
обвил цъфтежа на дървото.
Невеселата пролет
в призоваване на слънцето премина.
Имаше и плач,
но в него аз усещах
как пукат клоните и,
ронейки се,
как цвета оформя свое продължение.
Реши ли нещо земята да опази,
без топлината даже,
Своя сок изпраща да набъбнат силите.
И все мак! Все пак ...
Ако плода закърмиш с мрак,
ще е горчив, додето на гърлото пресяда,
и гъдела на пролетния лъч по кожата
не ще забива Свойте златни връхчета.
Тъй цяла нощ сънувах ли, или зовях,
с очи, потънали в небето,
все гледах в слънцето.
Където стъпех и каквото кажех,
вървейки, лутайки се мълком,
зад всяка дума и във всяка мисъл,
под погледа замиращ аз се молех:
Слънце, без теб цвета на всякоя душа
изсъхва.

ЛЮБОВТА

*

Любовта е богатство
достатъчно
да живеят и двама

*

Любовта е Бог
силата му голяма
цената му висока

*

В края на живота
ще си спомниш
как погуби любовта

*

Любовта е лукс
не всеки има право
да му се радва

*

Любовта плете мрежа
за да лови златни мухи
в нея

*

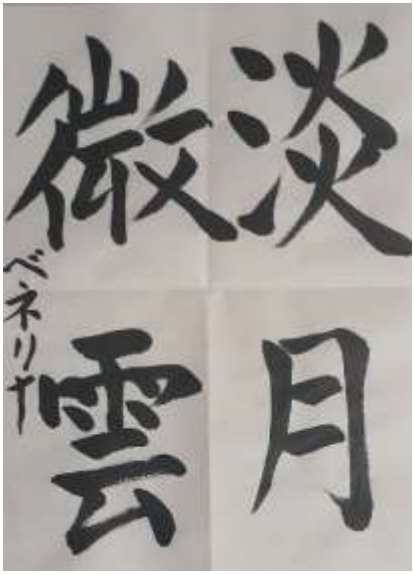
Любовта е нежна ръка
в косите на вятъра
Бог те милва

ТОПЪЛ ВЯТЪР, ренсаку

ВЕНЕЛИНА ПЕТКОВА
ДИМИТЪР АНАКИЕВ

1
Топъл вятър премина
през гората на смърчовете.
Кога ли ще се върне?

Венелина

Практика по японска калиграфия „Бледнее луната зад прозирните облаци“, Венелина Петкова

2
Снегът се топи –
южнякът отново намира
пътя си в гората.

Димитър

3
Един път свършва тук
друг започва.
Нощни светлинки на село.

Венелина

4
Пътят към върха
е сродна душа. И на върха са
капки на облаците.

Димитър

5
Неизброими звезди
зад изтънелите облаци
и вярата, и страхът ми...

Венелина

6
Има ли тайно място
на замръзнало езеро без
точка на счупване?

Димитър

7
Половината ми тяло в езерото
половината – извън.
Аз продължавам да живея...

Венелина

8
Едната луна плава
по езерото, другата по небето...
Срещи на сенките.

Димитър

9.
Дори в супата си от коприва
виждам своя образ
Меки окови на ума

Венелина

10.
Прииска ми се
шкембе чорба – ще има ли
„български будизъм“?

Димитър

11
Този дъждовник –
роди се, порасна, умря
някъде край дома ми.

Венелина

12
„Изхвърли душата,
изхвърли тялото“ – думите на Доген
на пл. Славейков.

Димитър

13

Копнее за успех –
котаракът, който мяука
върху този стар софийски покрив.

Венелина

14

Моят котарак си въобразява,
че е Буда –
той не седи, не лежи, постоянно стои прав.

Димитър

15

Пролетно въображение –
къде да спра?
Наблюдавам се в дъждовна капка.

Венелина

16

Каквото и да е
огледалото, то лъже, защото,
както знаем, морето не е синьо.

Димитър

17

Като по стълба
изкачва се нагоре лек
пролетен цвят. Ветрец

Венелина

18

Цветята на сакура
бавно се отварят, без страх
от студ

Димитър

19

Каква е разликата
между мъртви пиле и човек?
Дълъг великденски дъжд

Венелина

20

Слънцето е в планината.
Днес пак ще събирам
сухи дърва

Димитър

ЗИМНИ ПЪТЕКИ

ГАБРИЕЛА ЦАНЕВА

ПО ПЪТЯ, ренсаку

*

зелени храсти
под оголели клони
скъсани гирлянди

*

мъгливо утро
шосето пълзи край брега
на Реката

*

дали е гинко
разходката по пътя,
ако е с кола?

*

ах-х-х, януари –
в зелените върбови листи
шушне вятърът

*

пленени
от бурени дървета
искам да летя

*

бяла и гола
под дрипи от облаци
бреза на билото

*

дори върбите
вече спят – гарвани
над разорана пръст

*

снежни върхове
над стръкче жито –
равнината между тях

*

златни капчици
в тревата –
плачеща бреза

*

бор край пътя
под него храстите цъфтят
с хартиени цветчета

*

трактор в нивата –
димът от двигателя
се смесва с дъжда

*

жив плет сред сухи храсти
една капка все не пада
от чистачката

*

поредните 20 м.
преасфалтиран път –
кой ще среже лентата

*

червен пискюл на челото –
в канавката стар селянин
събира дърва за огрев

*

смълчано село спи
под покриви с комини –
над долината смог

*

червеният чадър
на проститутка – пепел
след горски пожар

*

пусто село
бръшлянът прегръща
порутена къща

*

избеляла табела
for rent
кухи прозорци

*

бяла и гола…
дните, падайки върху мен
ме изгладиха

*

нещо, което търся
нещо, което казвам –
танка и хайку

уча се
от ученичка

*

глутница кучета
по крайселския път –
животът отвъд магистралата

*

разцъфнал розов храст
в покрайнините на града
циганско лято

*

между облаците –
слънчев меч – пликът с писмо
от господ се отвори

*

мисля за глобалното
затопляне – дали не е
тераформиране?!

*

зеленото храстче
пред дома ми –
още зелено

ЗИМНА МАГИЯ, ренсаку

прах от сняг –
кънтят копитата
на мечтите ми

*

замръзнало птиче
на пътеката – целият свят
тупти в шепата ми

*

снежинка върху усмивка –
във всичките фрактали
да можех да те видя!

окото се оглежда
в окото на Луната –
изчезна лунната пътека

ЕЛЕМЕНТИ НА САМОТЕН ВЗОР

(хайку, написани за едни и същи образи през два различни погледа)

ДАРИЯ ГЕОРГИЕВА
ТЕОДОРА МАЧЕВА

*

дълга разходка
случаен минувач
осмива листопада

-Д.Г.

неразбрани слова
завъртат колелото
на един странник

- Т.М.

*

опасно слънце
не падат листа
върху осъзнатите

-Д.Г.

кървави листа
превърнаха септември
в другия затвор

- Т. М.

*

шарена котка
не може да откаже
да ми бъде муза

-Д.Г.

съсухрен котарак
със зелените си очи
погуби света

- Т. М.

*

разказвам за човека
без място в сърцето
на съдбата си

-Д.Г.

твърде самотен
той избира да бъде
чуждата муза

- Т. М.

*

малки гущери
пазят във тайна пътя
към отвъдното

-Д.Г.

черни гущери
сбогуват се със
жаждата си за живот

- Т. М.

*

изоставена сграда
пита за стопанина
на мъртво куче

-Д.Г.

старинни сгради
носят стенания без
чужди спомени

- Т.М.

*

високо сред клоните
виждам начини
да не бъда като тях

-Д.Г.

коварен клон
мечтае за свобода
но без невинност

- Т. М.

*

самотно катинарче
мечтае на моста
с един крак в гроба

-Д.Г. и Т.М.

СНЕЖНО ОГЛЕДАЛО

ДИАНА ТЕНЕВА

коледна картичка…
слагам обилно кокос
и канелени пръчици

зимно слънцестоене…
най-дългата нощ отронва
първото просено зърно

канелени курабийки –
дъщеря ми прави
първите си сладки

зазорява се –
само морков в локвата
от снежния човек

лапавица…
чорапите на дъщеря ми
висят над печката

колко гладно
за любов е сърцето ми…
снежна луна

скреж по клоните...
само шипките
червенеят отдалеч

снежен декември –
детски ръкавички
забравени в парка

тишина…
врабец кълве
трохи по перваза

бъдник…
мама слиза
на вечеря

Бъдни вечер –
слънце
в питата на мама

зимно утро
премръзнало дете моли
за ескимоска целувка

СЪМНЕНИЯ

ДЖАНИНО ДАСКАЛОВ

ЗИМНО

РЕКЛАМАЦИЯ

В ресторанта
тъй скъп на живота,
измамни илюзии
сервират ми там!
Мъничко истини
и безкрайни лъжи!
Не желая
да правя скандали,
или да споря.
Всеки ден уж
спасителна карта купувам,
но без компас,
в мъглата тръгвам отново!
Най-после,
подсказва ми някой отторе,
да търся и търся отново,
една единствена цел!
От мен невидимо скрита,
ненужна, потънала в прах,
непотребна, забравена!
Като счупено старо пиано,
или отдавна забравена дума!
И се питам отново
защо ли се случва
и има ли смисъл!
Има ли смисъл?

ЗИМНО

В пролука на времето погледнах назад,
зад гърба на проблемите и отровните думи!
Тогава в прозорците, тъмнееше зимният ден,
а там, пясъкът от плажа си говореше с морето
във летния спомен, роден от твоята усмивка
и слънчевите зайчета подгонени от бриза.
В студено настроение, денят преваля недоволен
и заплашителният глас, на вятъра в комина
ме кара да прегърна огъня във моята камина.

СКУЧНОСТ

Еднакво скучни, навели глави
часовете край мен преминават!
Били са някога, твърде отдавна,

интересни и много вълнуващи!
Меланхолично забъркват тъга
в студения мрачен следобед.
После без да кажат довиждане
се измъкват към залеза празни!
Остават след тях, следите в снега
на сивата котка пред моя прозорец.

КРОЕЖИ

През скъсано сито дните пресявам,
изживени и тези, които биха могли
да топлят сърцето в студените дни!
Дните забравени и детската книжка
сътворена отдавна от беден поет,
на тавана любим под всички звезди
протегнал ръка да погали луната,
в снежни съзвучия от думи обични
и лъч светлина в зимната приказка.
Тогава, сякаш открил своята истина,
кроежи замислен, усмихнат чертая
за своето таванче под млечния път!

СЪМНЕНИЯ

АЗ И ТИ

Аз
Ще те изпратя
до края на улицата.
Там се пресичат
всички напътствия
и разумни съвети!
За довиждане в мрака,
ще те прегърна
и непохватно целуна!
Ти
Вперила поглед
в жълтата улична лампа,
през горчиви сълзи
ще видиш как се въртят
и изгарят мушиците
влюбени!
Аз и Ти
После и двамата
стопени в нощта,
размити в сезоните,
ще разравяме спомени
край реката на времето!

ЕДИН ДЕН

Един ден ще си тръгнеш от мен.
Така е, зная няма нищичко вечно.
Нито любов, нито сърцето ми старо!
Освен самотата, звездната може би,
нея поглеждам, но е твърде далече!
За довиждане, един сърдит януари
захвърля отгоре ми бяло одеяло
и над моите вечни съмнения,
милостиво замръзнали в мрака!

ВЪПРОС

Окъсан скитник съм на пътя,
скрил в шепи дните си трохи.
С петна от спомени и кръпки
от всяко сбогом и раздяла,
треперя в старите си дрехи.
Запитвам се понякога защо
и кой откраднa от живота,
щастливите минути време
във радостната суматоха
когато ведрата ни младост
по принцип беше си порок
и въздухът ухаеше на рози,
а песните-балади на любов.
Сега в сапуненото време,
живот в живота-сериал,
последният си лев ще дам
да видя смешният му край.

БЕЗВРЕМИЕ

Когато безмълвно си тръгват приятели,
пресичаш площади и чужди кръстовища
в студената зима на недоволството твое.
В нощите търсиш искрица единствена
от усмивка приятелска, жест или дума.
От смешно чудати до лудост гримаси
до топли прегръдки и спазми от смях.
В летните спомени на твоята младост,
когато безплатно прожектираха дните
филма любим – за любов в синьото лято!
Прегърнал зимната вечер, нагарча ти чаят
едва подсладен от твоята тъжна усмивка,
когато безмълвно си тръгват приятели!

ПОМНИ

ИВАН АНТОНОВ

ЕСЕННА МЕЛОДИЯ

Мелодия като тъгата в душата
под жълтия плач на дърветата...
Прозвънна и после разнесе я вятърът
в безкрайните, неутешими полета.
Аз тръгнах след нея печален,
немислещ в света на тревожната мисъл,
остана във болката моето светло начало
и светлите думи, които съм писал.
Съдбата ли светлината отне ми,
големият облак ли слезе в очите,
ала на прекрасната и ненаписана още поема
все тъй из пространството думите скитат.
Аз зная - ще дойдат с голямата болка,
с плача на дърветата зимни
и няма да питат боли ли и колко,
а просто ще легнат в душата ми свидни.
Тогава ще звънне отново
във мен и в цветята край мене
адажио тъжно, забравено слово
до пламъка с някакво странно горене.

***

Помни, помни, помни –
отдавна ти не си дете щастливо
и слънцето е преброило неговите дни,
а твойте в нощите отиват!
И на дедите ти светът, непроменен
върти тревожно своята планета,
и за тебе той е отреден,
макар да се променят вековете.
Макар над птиците да полетя,
той свободата птича не получи,
той не разбра какво е свобода
и на любов не се научи.
Помни, помни, помни –
животът плаха още е надежда
и трябва нещо да се промени,
когато в утрешния ден се вглеждаш!

***

Родените във мир,
невиждали лицето на смъртта,
барутен въздух никога не дишали,
защо понякога си мислим,
че може да се утешим с войната?
Какво е нашето познание за нея?
Ний бяхме още клетките безименни
във телата на бащите ни и майките,
когато беше ураганът смъртоносен тя.
И никога писмата на убитите не четохме,
и никога не сме били сираци от войната,
и никога вдовиците за нас не се омъжиха.
Родените във мир
сега сме алчни за нещастие,
човешкото достойнство свираме в калта,
унижаваме живота си с нелепости,
забравили най-важното във него:
че никога не четохме писмата на убитите,
че никога не сме били сираци от войната,
че никога вдовиците за нас не се омъжиха,
че винаги целуваме децата си.
О Разуме! Върни очите и сърцата ни
във свойта свята люлка, Разуме!

ЗА ДУМИТЕ

Приятелю, за теб
и думите са вече на привършване:
потънаха в любови, в слънце и във ветрове,
отмиха ги отдавнашните снегове,
отнесоха ги облаците, с дъждове прекършени.
И все по-безсловесна става тишината,
и шумовете непрестанни на света...
Дори следа от тях, поникнала в калта,
прораства в хляб безмълвен за душата.
Тя на кого от хляба им безсмъртен да предложи -
преситен вече отминава този свят?
А някъде във него скрити думите блестят,
но разговор почти е невъзможен.
Приятелю,
това мълчание защо е,
защо лишаваме красиви думи от живот?...
Навярно още мъничко любов
за тях останала е,
за да е разговорът възможен.

***

О неспасяемо Време,
какво не правиш със хората ти!...
В теб някъде болките дремят
и споменът светъл блести.
Остава там някъде в дните
дъждът и със него тъга да вали,
душата ми плаче под стряхата скрито,
отдавна над мене прогнила, нали!
И само гласът ти отминал
със песен пак идва в съня.
О, песен на моето минало,
о звук, на далечни от днес времена

как бавно във мене заглъхваш!...
Нима съм изкачил аз свойта мечта?
Едно уморено сърце във гръдта ми въздъхва
и моята песен притихва в нощта.
О, вечно изтичащо Време,
какво не правиш със хората ти!...
Отломки в живота ни вземаш
и ни даряваш с надежди-трохи.

ПОКЛОН

Поклон на теб, Съдба,
поклон
за слънцето
на дните бързотечни,
за птицата в тополовия клон!
Поклон
за мъдростта далечна
на недостижимите звезди,
небето нощно озарили,
за мисълта,
прокарала бразди
през световете с крехката ми сила!
Поклон
за краткия ми миг
в космичното пространство да съм някой,
че никой там
надеждата ми не сломи,
че някой с мойта болка беше плакал!
И благодаря, Съдба,
във своя път че бях
на светлината малък спътник,
че в радост с нея и в тъга живях,
че беше озарение над пътя!
И днес ме води тя
към моята звезда,
където спира
човешкият ми дъх в нощта,
където ще съм светлинката малка от Всемира.
Благодаря на теб, Съдба,
за песните в живота свиден!
Ти отреди ми дял в световната борба
и в него оцелял, ще си отида.

ЗАБРАВЕНАТА ДУМА

Зная, ти ще ме намериш
моя забравена дума.
Както пред скъсване струна
пред теб душата ми ще потрепери.
Както пред скъсване струна,
ще зазвънтят небесата, тревите,
твойто величие ще ме въздига
и ще докосна чрез тебе звездите
в няколко истински мига.
В няколко истински мига...

СНЕГЪТ

Снегът ме затрупва, любима,
снегът е навсякъде в мен...
Със хлад във сърцето - и бял, и студен -
аз нося без милост огромната зима.
Забравям дори във съня си
за порива летен. И смут
бездънния мрак превръща във студ,
и някъде в него ти, зная, сама си.
И зная - напролет ще блесне
надеждата светла на друг.
От някой незнаен капчук
ще бъде сълзата ти моята песен.
Но днес ме затрупва незримо
безкраен, без обич снегът,
в кръвта ми притихва големият път
и моята песен в сърцето, любима.

подбор Павлина Петкова

ЛУДОТО МИ ЕСЕННО ЦЪФТЕНЕ

ИВАНКА ПАВЛОВА

СТРАХ ОТ ИТАКА

Боса ходя по жарава.
Ах, каквото ще да става.
Век заклинах боговете:
“С огън жив ме опалете!”.
Аз пътувам към Итака,
но какво ли там ме чака?
Длани мои, празни длани,
сълзи мои премълчани,
спрете ме. Ако прекрача,
ще засветя – факла в здрача,
ще избухна като сприя,
в звезден прах ще се извия
и нагорещена, бяла,
многоцветно засияла,
тъмнината ще оттласна
и тогава ще угасна.
Боса ходя по жарава.
Ах, каквото ще да става.
Думите ми са пияни.
Страх ме е от нови рани.
Погледи - ками опасни,
после студ в очи безстрастни.
Ще размятат зли езици
над душата ми камшици.

Боса ходя по жарава.
Ах, каквото ще да става...

ЕЛА СЕГА

Вълната ме заля и дъх не ми остана.
От алени звезди кръвта ми е пияна.
Бъди сега при мен. Не утре. Ще е късно.
Душата ми е цвят. Ела да го откъснеш.
Оркестърът-прибой звучи, не отзвучава.
От пяна се родих, превърнах се на лава.
Ела, преди в скала печална да застина.
Египетско писмо - един ли ме отмина.
Езика ми прастар и само мой познаваш.
По лекия вървеж разбирам: приближаваш.
Улавям в своя сън невидими сигнали
от други светове, завинаги заспали
в подмолите ми - там, където с удар всече
един мъж свой печат жесток и се отрече
душата ми от взрив, от срещи с висината
и не потърси лек, а прокълна крилата.
Вълната ме заля и дъх не ми остана.
Ела - преди скала безчувствена да стана…

НО...

Когато обичам, обичам изцяло,
дори ако ти си с прегърбено тяло.
Косата ти нека е севернобяла,
в очите ти зимна печал да е спряла,
прорязала с котва дълбоко сърцето.
Аз пак ще те следвам нататък, където
мечтата е спуснала своите люлки
и жалби изплакват незрими цигулки.
Ще бъдат ръцете ми ладии бели
за твоите грижи, съня ти отнели.
Аз всякога всякакъв бих те приела:
била ли съм плаха, за теб ще съм смела,
била ли съм въглен, огнище ще стана,
а в роза ще пламна, била ли съм рана.
Но аз се страхувам от мисли нечути,
от знойните стъпки на млади кошути,
от здрача седефен на болки предишни,
от ласки без огън, от думи излишни.

Боя се... В душата ми всяко начало
е в нещо отминало вече умряло.

АЗ – АД И РАЙ

Запали ме. И жертвено ще светя –
жар-птица с луди пламъци-крила,
сълза червена в слънчева зеница.
Звънят копитата на ветровете
по хълбока на залезни била̀
и ме пронизва плач на улулица.
Събирам те: от детската пътека
като нанизана в тревата връв,
от сянката на спомен ароматен,
от болка на кора, от стъпка лека,
от светла скръб, от ягодова кръв,
от синя нощ, от рог на месец златен.

И всичко с пълни шепи ще ти върна:
самия теб отново ще ти дам.
Светкавица, до корен озарила
душата ти, аз в тебе ще покълна –
и ад, и рай - за да те пресъздам,
теб - далия ми чудодейна сила.

НА ДНЕВНА СВЕТЛИНА

Разпръснаха се нощните видения
като глухарчета нетрайни
и упоението сàмо
витае – тънък облак – над кръвта ми.

Залитам - безтегловна и несигурна –
пред отливите на гласа ти.
Прозираш мъдро страховете ми,
изпращаш ми спокойните си салове,
но аз - ранена - ги оттъждам.
Люлее се уплашеното ми сърце
на сламчицата на нехайния ми смях:
сега, на дневна светлина,
вися на златната си нишка,
между очите ни изплела мост.

Дори да се откъсна, ще се уловя
за слънчевия лъч, останал ми от тебе.

МЕЧТА С УХАНИЕ НА ЦВЕТЕ

Намерих ли те? Или те измислих?
И кой си ти? Като кристална чаша
с душата си те пълня, без да зная
ще звънниш ли от моето докосване.
Усещам твоето присъствие
по сепването на сърцето,
по нежното потръпване на устните.
Къде си в тоя час? С кого?
Като въздишка нереален,
ти най-дълбоките ми пластове
разместваш и оттам избликват
неподозирани и щедри извори.
Не искам нищо да се промени:
звукът на думите ти ще пропъди
врабчето на плашливото ми чувство
от клончето изящно на мечтата.

Не искам нищо да се промени.

Из цикъла "Лудото ми есенно цъфтене"

ПРОЛЕТНО РЕНСАКУ

ИВАНКА ПОПОВА-ВЕЛЕВА

пролет
в гнездото защрака
клюн

пролетна емоция
в лозето защрака
ножица

резитба
под кората – мъзга
в жилите – живот

на цъфналата слива
люлка
лудува с вятъра

под стряхата – глъч
пернати мигранти
отново у дома

стар котарак
на припек
сънува врабци

работни мравки
бършат чело
в средата на март

цъфнала джанка
в клоните ѝ кос –
с песен среща пролетта

младото слънце
нежно гали овошките
пролетна нега

набола трева
зелените връхчета
пронизват пръстта

подранило плашило –
с мартеница
за здраве

над шипков храст
жужене на пчели
слънцето – медена пита

във въздуха
ухание на здравец
цари тишина

в парка
многоцветна палитра –
играят деца

ДВАТА КРАЯ НА ДЪГАТА

ИЛИЯНА КРЪСТЕВА

ДВАТА КРАЯ НА ДЪГАТА

ТИ МЕ НАУЧИ

Ти ме научи да гледам живота в очите,
въпреки че не бях готова
за това.
Аз погледнах в очите ти и разбрах,
че никога няма да бъда готова
да те загубя.

Ти си моето небе.
Аз съм облачето, което плаче
или се рее в теб без причина.

Ти си моето море.
Аз съм укротената вълна.

Ти вече знаеш всичко за мен:
каквато бях и не бях, каквато съм,
каквато ще бъда.
Аз искам да те следвам, да те прегръщам,
да те обичам нежно и да
се разтварям в теб.

Ти и Аз – Небе, море и облак, вълна.
Твоят бряг е и мой.
Аз и Ти: Двата края на дъгата.

КОГАТО ТЕ ПРЕГЪРНАХ

Отнякъде си тръгнах, когато те прегърнах.
Когато те прегърнах, във себе си се върнах.
Когато те прегърнах, живота преобърнах.
Когато те прегърнах, незримото обгърнах.
Когато те прегърнах, във чувство се превърнах.
Когато те прегърнах, мечтите си аз сбъднах.
При тебе се завърнах, когато те прегърнах.

РАЗПУСНАТА ЖЕНА

Представи си ме като в песен на „Бийтълс“,
като цвете, разпуснало венчелистчета,
преди те да се разстелят по масата.

Каква ме предпочиташ в леглото? Развратна!

Аз нямам песен за себе си,
просто не съм я написала.
Бих измила краката ти, бих те загърнала в банята.
Меко и топло е в думите скритото.
Каква ме предпочиташ в леглото? Игрива!

Не съм за изложба, не съм за изхвърляне.
Мога да взривявам и строя мостове. Силна съм.
Нито по калъп съм, нито за прокрустово ложе.
Как ме предпочиташ в леглото? Загадъчна!

Ти си моята нежност непонятна, космическа,
като суперзвезда, подготвяща взрива си.
Аз съм жена, ненапразно измислена.
Как ме предпочиташ в леглото? Страстна!

ГРАДСКАТА МЪГЛА

На Ники

Обичам мъглата в големия град!
Бъркоока жена със странна съдба.
Невидима, безпощадно красива
като истина, отдавна осмислена. Дива!

Тя така ми подхожда. Уви!
Без нея безпределно, безбожно боли.
Всеки път се завръща – незнайно как, откъде.
Степ играя в локвите с нея сред дъждовно море.

Като дим от цигара безпардонно стои
с крак връз крак върху бара,
премрежила поглед, ме стрелка с очи.
Прегръщам я, леко опушена, с дъх на градско небе.

Безпричинно отсвирва ме на някаква гара.
Безпарично щастлива е, нея я няма.
Не я съдя за грешките. Очевидното е за слепите!

Тя е само мъгла. Обратна страна на монетата!

ПОНЕСЕНА

Понесена от впряг снежинки,
в карета златна от прашинки,
със кочияш в смарагдова ливрея,
полюшвам крак, оправям жартиера.
Парфюмът ми е „Черна орхидея“!

В сияние от сини перушинки,
луни, водовъртежи от инстинкти
пристъпвам като фея, опитвам се да пея.
Прищраквам с пръсти. За буден сън копнея.
На татуса ми пише: „Аз не съм идея“.

Очите ми – кафе. Изложба от картинки.
Наивността им не се продава за стотинки.
Душата ми едиповска е звездна епопея.
Ще я изгарям. Ще възкръсва. Ще я възпея.
От Феникса научих, че трябва да живея!

РАЗКАЖИ МИ

Разказвам ти перпетууммобилизми
за катаклизми, странни нелогизми.

За Омир и морето, за ямби и хореи.
За кредото си сложно: Всичко е възможно!
Обичам да съм с теб
на плажа на Малдивите,
да пия водка с лед,
да плувам след делфините.
Обичам звездни вечери,
облакътени някъде,
по азимут да следваме
попътния си вятър.
Обичам също жеста ти:
„Сгуши се във сакото ми!“.
А също и когато
с китарата на рамо изпращаме си гостите.
Обичам твойто име
от рода „Чау Дар“ прабългарски
и лютия ти македонски нрав,
харизмата на твоето присъствие.
Когато те въведох в хаоса
на свойто немогъщество,
Ти роза ми поднесе – факел
на романтичната ми същност

БЕЗКРАЙНОСТ

ЗАЩО И КАК ?

Неведоми са пътищата ни
и ето, като реката и морето
се срещаме край някой бряг,
на кей, на пристан. Защо и как?

Преливаме се мълчаливо,
разплисква се морето сиво,
реката бавничко се носи.
Не си задаваме въпроси: Защо и как?

Ти – с жълтите си маратонки.
Непредвидимо боса те догонвам.
Забравени от чужди погледи. Единствени.
Не си говорим, просто се усмихваме . Защо и как?

В огледалата на душите си се взираме.
Скицираме усмивките си върху тях.
Избираме. Да продължим ли заедно,
за да не се намираме? Защо и как?

БЕЗКРАЙНОСТ

Под пурпурния, от утринна роса ухаещ храст,
до пейчица смарагдова с извитички крачета,
през аметистовия цвят на арка от клематиси,
оранжевият изгрев обязди синевата на небето.

Славеево чирикане отвори свирукащата
песнопойка.

С преплетени от нежност вейки танцуваха
дърветата по двойки
и пръстенчета от брилянтни пръски
разпръсваше фонтана.
На сенчеста стена протягаше листенца
пъстрички бръшляна.

На охлювче кокетната карета в бяг се спуска
очичките му – двама кочияши в ливреи
плавно се полюшват.
По мраморната масичка проблясва
сребърната му следичка.
Над лилиите в езерото водни кончета надничат.

Помолих времето да спре. Ще съзерцаваш още ли?
– попита в упор то. Не можеш да ме притежаваш.
Безкрайното е само точка и точката безкрайност
и сложиш ли я си признаваш: Мигът е вечност,
а вечността безкрайност.

ВРАТАТА НА ДУШАТА

Залостена отколе, във паяжини обвита,
разсъхната от времето, с излющена боя -
вратата на душата ми ридаеше разбита,
от вятъра с въздишка проскърваше едва.

Прощавайте – рекох. Все исках да намина
и питах се: Да Ви разбия или тък зазидам?
Троянски кон пропуснахте. Живях в обсада,
а бяхте построена тук за Триумфална арка .

Не ме докосвайте! – със гняв ме блъсна .
За туй съм тук. Отварям сетивата, посочвам пътя.
Във Матрицата сте и същността си търсите.
Порталът сте намерили на скритата си същност.

Вселенска тайна е, че Бог Ви е изстрадал.
Родени сте в света човешки да се радвате.
Успехите в живота дължите ги на себе си.
Благодарете на предателите за доверието.

Не отмъщавайте. Вината не доказвайте.
Не стройте планове за други. Не оскърбявайте.
Не се борете за любов. Не се натрапвайте.
Ненужната си изключителност не отстоявайте.

Не се привързвайте и нищо не очаквайте.
Във името на любовта, не властвайте.
Прощавайте на себе си. Възкръсвайте
от преданостите лъжливи и страха си.

Не слагайте ума си в усмирителната риза.
Не искайте от хората да ви разбират.
Благодарете на Любовта за своя недостатък,
че стъпките ви са изчезнали пред портите на Рая.

ПРЕСУШЕНА СЪЛЗА

ЛИЛИ ЧОЛАКОВА

ЛЮБОВТА Е ИЗКУСТВО

Зимата нахлузи бялата си риза
(недолюбвана е, знаеше отдавна).
Бързо се превърна в скитащия призрак
и сред хората размяташе кинжали
бледи и студени – нейни братовчеди.
С наметало отчуждено ни прегърна.
Уж се позатопли, ала е до педя...
И тогава самотата се завърна.
Зимният ни ден смали се до петаче
като нещо, прекатурнато полека.
Спуснаха мъглите паяжини мрачни
и загубихме последната пътека
в нашата любов, с вините ни пропита
също като рожба, неизносена навреме;
страшна като хала, дето ни връхлита
със презумпцията всичко да ни вземе...
Слънцето е само близка перспектива
да затопли замразените ни чувства,
ако дотогава аз не си отида...
Размразяване с любов си е... изкуство!

ПРЕСУШЕНА СЪЛЗА

Жената е със свити рамене,
унило впила поглед във земята.
Над улицата слънце не пече,
а само вятър търси си приятел.
Години е на времето във плен
и двама сина – брястове изучи.
Но... после я забравиха съвсем.
В немилост падна също като куче.

Отдавна уморена и сама
жената вече никого не чака.
Потъва в смъртоносната тъга
и само в нея нещичко проплаква...
И пейките я гледат със печал –
без хора всички – стряскащо самотни.
Пристъпва и денят оплешивял,
дори не спира – плашещо сиротен.
И улицата празна е сега,
когато тя излиза да поседне –
жената с пресушената сълза,
която няма кой да я погледне...

ЖИВОТЪТ

ЛЮДМИЛА ДАНОВА

СВЕТЛИ ПЪТЕКИ

Към светли пътеки вървя,
аз на миг от безкрая съм.
Работя, пътувам, творя
като в бяла магия съм!
Докосвам бъдещето с ръце,
намирам в миналото опора.
Гледам пак с очите на дете
и се радвам на всичките хора!
Самотна птица съм понякога,
кацнала на самотно дърво.
Но пък щастлива съм си всякога,
нали свила съм все пак гнездо!
И имам до себе си някого,
споделена вървя към безкрая.
Намирам любов и топло крило,
животът е красива омая!

ЖИВОТЪТ ПРОДЪЛЖАВА

Животът продължава
Няма те тук...
А животът продължава...
Отиде си,
сякаш напук...
А животът продължава...
Твоето име
не мога да кажа
на друг...
А животът продължава...

ПЛАЧ

Заплаках
за белия гълъб,
станал храна на котката...
После заплаках,
потънах в скръб
за котката, станала жертва
на кучето...
После заридах
за кучето, станало храна
на вълка...
После заплаках
за вълка, убит от ловеца...
Накрая заревах с глас
за душите
на всички нас...

ЛЮБОВ

МАРГАРИТА НЕШКОВА

ПОРТРЕТ НА ЛЮБОВТА

Душата ти е вечна,
по-стара е от хляба,
но ръката - нежна,
но сърцето - младо.

Устните ти жадни
търсят жадни устни…
Кожата нетленна -
всеотдайни пръсти.

Очите ти с очи
нежно разговарят
и за вековни догми
пустинята отварят…

Душата ти е изгрев
и аз вървя към него…
В тъмнината свети
над страсти и предметни...

НЕОЧАКВАНО

Вихър стоглас,
откъде долетя?
Чудни песни изпя…
Чак до зори…
Проглуши сухите
полски треви.
С теб не лудях…
С теб не се смях...
Учудена гледах
от моя заслон
как твоята душа
ми направи поклон…

Не те утеши
вървбата покорна…
За мене ти пееше…
Не се измори!

ПРИКАЗКА

Под блузата ми гълъбите бели
кътат топлина, любов.
Очите ти, към тях се свели -
викат със копнеж и зов…

Блясъкът в очите ти говори
и с цвета на синкавата вис
просторът с гълъбите спори
дали е поривът им чист?…

На топло ли в пазвата да гукат
или в шепите на синкавата вис
жадният си порив да превърнат
в изповед, като отронен лист…

АЗ ... ЗЕМЯТА

Наведе се над мен и промени
съдбата ми. Стопли ме с дъх…
Велик бе този ден, блажен -
познах пиянство, нежност, връх…

Ти почувства ме - аз дишам…
И нарисувах с чуден щрих -
Небе, Любими, колко те обичам…
Жена съм аз, ти - мой жених…

Аз - плодородна, ти - чаровен.
Вечността прегръща ни и двама!
Отдадена съм - твоят сок над мен
в дъжд ще рукне без измама.

И някога, дори да не желая,
ще набъбне оплодена моята гръд,
но това не ще е още краят
на страстта, която свян не знае…

А смисълът е семето, което
ще протегне ръце към битието.
Обладана аз съм началото, жената
даряваща живот във самотата…

В ЕДИН ВЪЛШЕБЕН МИГ

Чакаше напукана Земята…
И дъждът дойде.
Пое го жадното поле
и грейна синевата.

Сляха се, в този миг,
Небето и Земята…
Облакът щедро се изсипа
загърбил суетата…

Набъбнаха зърната
и плод желан -
Дете на свещената Любов
се роди в нивята!

И птици литнаха над тях -
мечти, възторг до синевата…
Песни, слънчев смях
огласиха канарите и билата…

ШЕПОТ

МИЛЕНА ФРЕНКЕВА

ЛЮБОВ – СНЕЖНА ПЪРЗАЛКА

Любов като от снежната пързалка –
щастлива, очарована и малка.

В снежеца, от студа порозовяла,
полепена в снежинки, чисто бяла.

Ухае ми на скромно и на чисто,
безшумно ще се спусне върху листа.

Накрая нещо нежно ще напише,
с целувка после знам ще се подпише.

Невидима, щастливо непристъпна,
расте и в погледа ти мил напъпва.

НАДЕЖДА, ПО-БЯЛА ОТ СНЯГ

Когато погледна през твойте очи...
Животът красив е. Красиво мълчи.
И вдишвам го заедно, влюбено с теб.
Изглежда ми кротък, а не зъл, свиреп.

А как укротяваш стихиите в мен,
защото си мил и добър, и смирен.
И всяка надежда по-бяла от сняг
изпращам ти с обич отново и пак.

ШЕПОТ

Ухае на море стихът събуден
и в розовия изгрев се облича.
Денят се къпе рано в изумруда
и щедро с водорасли е накичен.

Приижат думи – птици синьо-бели,
събират се и тихо разговарят.
Дочула шепота им, го събирам смело.
Изчезне ли... не се, не се повтаря.

ПРОЛЕТНИ НАДЕЖДИ

МИРОСЛАВА ДАЧЕВА

ПРОЛЕТ

Тихият ветрец тайничко шепти,
гласът в сърцето ти отеква.
Напомня за неизречени мечти
и в миг Душата трепва.

Цветен аромат залива те в омая,
за магия и вълшебство те подканва,
Сякаш дошла частица е от Рая
и искрица ярка в тебе пламва.

Топло слънцето ти се усмихва,
нежно галят светлите лъчи
и тревожна мъката утихва
в светлината на надеждата мълчи.

Трепетно надежди лекокрили,
с полета на цветните листа,
на мислите небето са покрили
и напомнят съкровените неща.

ПИСМО [1]

Пак вглъбена в себе си стоиш,
съзерцавайки отвъд брега.
Превръщаш във вечност, унесена, мига.
Къде ли мислите ти пак дълбаят?
Къде копнежите ти пак мечтаят?
Сама ли чувстваш се отново
и трепетите си изливаш в слово?
Не бъди тъй тъжна и унила.
Знай, истинското все пак си съхранила.
И не си сама в това.
Има някой с теб сега.
Макар и от далеч,
истината ти ще живее веч.
Пращам ти това писмо във тишината,
А може би то е и за мен самата…

НЯМА ДА ПОРАСНА

Не съм вече малкото дете

[1] *Стихотворението е посветено на любимата ми поетеса - Петя Дубарова, като мислен разговор с нея, защото я чувствам душевно близка. В нея откривам и своята чувствителност, емпатия и стремеж към мир, обич и съпричастност. И тъй като си приличаме, оправям тези думи и към мен самата.*

с лятна рокличка до колене
и сплело в две опашчици коси,
тичащо унесено във своите игри.
От света на възрастните бягах,
Но не мога от него да се скрия и пораснах.
Но няма това да ми отнеме
миговете от онова време.
Връщам се към спомените детски.
Взимам ги със пълни шепи.
Не искам да ги пусна .
Искам в тях топло да се гушна.
Може да съм вече голяма,
но щастливите мигове не ще забрава.
Макар вече от злото в света застрашена,
живее все още в мен стаена
детската невинна чистота.
И прозира в още нежния ми лик това.
Може на години да съм вече голяма,
но това е само на времето измама.
По Душа няма да порасна.
С непринудената свобода ще си остана.

ДА СЪМ ИСТИНСКА И ЧИСТА

Ти си слънчево момиче,
аз сенчеста луна.
Ти си като пойно птиче,
а аз подплашена сърна.

А как искам ярко да блестя,
като слънцето и аз да грея.
Да не залязва моята искра,
с порив буен да живея.

Да съм истинска, неопетнима,
като гълъбица бяла да летя.
Да съм чиста и невинна
като утринна роса.

МИНЗУХАРЧЕ ЯНУАРЧЕ

НАДЕЖДА СТАНИЛОВА

Дали е подранило,
или не си е тръгнало?
На топло се е свило
и шумата прегърнало
самотно минзухарче.
Със пламнали очички
то търси си другарче
и смело кани всички:
кокиченцето бяло,
и войнът-кукуряк,
и фрезията цяла
обвита с аромат!
Но те лежат заспали –
сънуват зимен сън
как слънцето ги гали,
когато са навън.
Пази се, минзухарче,
че Сечко се гневи!
Студено е. Макар че
ни носиш пролет ти!

ПЪРВА СТЪПКА

НИКОЛАЙ НИКОЛОВ

ПРЕД ПЛАНИНАТА СТРАХ

Пред планината Страх стоя.
Изправен пред поредния провал.
Дълбоко дишам.
Рационални в ежедневна сивота
рояк от бързи, мрачни мисли ме оплита.
Дълбоки – като марианска падина.
Депресия, аритмия, агония.
Замръзнала, скована от страха
душата ми се свива на настръхнало кълбо.
Бодли – защитни и отровни думи.
Ненужни, непонятни, непоискани
се блъскат в планината и отскачат.
Завръщат се – груби, непречистени.
Множат по много драмите измислени,
грамадата надвиснала да покоря не мога.
Първа крачка – със залепени ходила
все още непроходило дете съм.
Планината си стои –
невидима за другите,
дълбоко в мен.

ТЯ

Тя, идва тихо – сълза.
Тя, покълва и расте – усмивка.
Тя, смазва всички условности – лавина.
Тя, пренарежда звездите – ураган.
Тя дава всичко – море.
Тя взима всичко – цунами.
Тя не обещава нищо – полъх.
Тя, извечно присъствие – планина.
Тя, непобедима пречка – Бог.
Тя си отива неусетно – есен.
Тя, още Недокосната – любов.

НАДЕЖДА?

Как е възможно – така да ми липсваш?
Сърцето така да боли.
Как дъхът ми замира…
Не мога да спя
Мисълта да преборя не мога.
Как живея без теб, до кога?
Не си икона, но на колене ти се моля…
Направи ми сърце от скала.
Цял живот тебе чакам,
побелях да стоя взрян, на брега…
Две сълзи за прощаване давам –
невидими в дъжда.

ДЪРВО

Първата капка удари асфалта със гръм-
Още една я последва и ето –
изля се порой от небето.
Кални потоци растат и се сливат –
вече са цяла река.
Пориви силни дървета извиват,
бели змии сред небето се хапят,
съскат и залп след залп оръдеен
раздира тази черна стена.
Аз стоя сред реката,
треперя от студ и от страх,
нямам сили подслон да намеря,
нямам къде да се сврa…
Нямам нищо, но ще чакам – дъга.

СЕКС

На думите им липсва смисъл – мълчим.
Не смеем даже с пръст да мръднем –
мига ще разрушим.
Дълбоко вдъхваме на другия света.
Хармония за миг един.
Сърцата ни в едно се сливат за секунда.
Защо си толкова неповторим?
Ръцете, вкопчени отчаяно в ръцете ти.
Отлитащ спомен.
Сън, изгубил всякакви задръжки…
Сълза от щастие…
Отново се учим да дишаме.

ДОБРО УТРО

Добро утро!
Все още си живеем с някакви илюзии.
Трохи от пиршества предишни
намираме под масата загубени.
Все още някак се търпим,
изчакваме се, но ще променим
навярно Утре; Днес е синоним
на всички дни погубени –
в недомлъвки, куртоазия, интриги…
Две нощни лампи, светещи
затрупани от още книги.
Избягали в безкрайната си самота,
живеещи незнайно за какво…
Кафез луксозен с волни птички;
безсмислен, в самото съществуване
капан за време и едно напиращо сбогуване…

НЕ ПЛАЧА

ПЕТЪР ПАЦЕВ

АЗ НЕ ПЛАЧА

ПОНЯКОГА

Понякога съм бърз и нескопосан,
понякога – бавен, но добър,
животът ми е честичко на косъм,
с чувствата живея, не с акъл.

Така денят ми тихо отминава:
ленив, намръщен, ощетен
и залезът в него не прощава,
нощта проклина ме съвсем.

Случва се да бъда също истина,
случва се да бъда любовта.
Случва се да съм сълза пречистена,
на славея да бъда в песента.

Ако някога ме срещне изненада
и може би, не се позная,
повярвай, душата ми е още млада
и няма никога да се разкая!

АЗ НЕ ПЛАЧА

Аз не плача, дъждът се стича в очите ми,
повярвай, всичко потъна в сива мъгла,
няма обич, която да трогне душата ми,
само чукат самотните капки в нощта!

Не ме прегръщай, мокро е моето тяло,
капки студени отронва мрачно небето…
Какво ни остана?! Сърце зажадняло
и шепа омраза във време проклето!

Аз не плача, със длани докосвам сълзите,
огърлица от чувствата мои събрана,
някъде в мен отново нашепват тревите,
всичко е минало, нищо в мен не остана!

Няма бъдеще, загубих усмивката твоя,
лице от гранит в капки дъждовни обляно,
някъде там, почва внезапно завоя,
а времето, времето в мен е замряло!

НИЧИЙ

Аз съм ничий!
Живея в ничия земя!
И пред никого не коленича,
обичам свойта свобода!
Аз съм ничий!
Вълк съм единак!
В чувствата си поетичен,
но никога презрян и слаб!
Аз съм ничий!
Съдба на кръстопът!
Така от раждането съм орисан
да бъда пътникът на път!
Аз съм ничий!
На вселената човек!
В живота често патетичен,
загърбил двадесет и първи век!
Аз съм ничий!
По ничий от нощта!
Като нея просто съм лиричен
и вярвам в свойта свобода!

НЕ СЪЖАЛЯВАМ

Не съжалявам за изминалите дни,
хубавите мигове също не забравям!
Не съжалявам за пропуснати мечти,
за нея, моята любов, ще съжалявам!

Тя е единствена, голяма и добра,
тя е смисъл и желание, вълнение…
Тя е всичко, най-красиво на света,
тя е моя сила и мое вдъхновение!

Предателството не едно сърце рани
и моето сърце превърна в угнетено,
но аз вярвам, вярвам в хората добри,
и искам всичко да им е простено!

Не съжалявам за изминалите дни,
човек веднъж се ражда, за да вярва,
любов единствено животът ми дари,
за мен е най-голямата награда!

НЕ КАЗВАЙ НИЩО

Не казвай нищо! Замълчи!
Усмивката е твоята отплата!
Ела до мен и ме прегърни!
Така ще стоплиш и душата!

А в тази среща, като на шега,
ще пия твоите очи засмени,
вместо кафето утре – сутринта
и твоето сърце смутено!

Да грейнеш във деня мъглив,
изрязан в устните ти жарки!
За миг ела, да съм щастлив,
не слушай шепотите жалки!

Не казвай нищо! Замълчи!
Понякога незнайна е съдбата!

И ако имам още много дни,
на теб ще ги даря в отплата!

ЗИМНИ СЪНИЩА

ДЪЖДЪТ

Дъждът размива чувства трайни,
в нетрайна нощ, в нетраен сън…
Почукват капките бездомни
и търсят спомени навън.
И аз ги търся в сънищата бледи,
в прохлада нощна, без покой,
почукват капките самотни,
сълзи отронени безброй.
А неми сенки само плуват,
черни платноходи в мисълта…
Почукват капките дъждовни,
изтрили чувства във нощта.

ЗИМНИ СЪНИЩА

Красиви са зимните сънища,
ухаят на бяло и чисто!
Приемам ги често усмихнат,
вървя по неведоми пътища.
Красиви са зимните сънища,
ярки звезди ме повиват!
Люлка е нощната музика
в едно замечтано бъдеще.
Красиви са зимните сънища,
снежинки ми галят лицето!
Танцувам с тях в тишината,
не искам земно завръщане.

ПОНЯКОГА

Понякога съм извор изсушен,
понякога съм тяло уморено,
понякога съм свършен и смутен,
раздавал обич прекалено.
Понякога умирам във нощта
и раждам се усмихнат рано,
в едната ми ръка е любовта,
а в другата – страдание голямо.
За грешките…, платил съм до една,
но раната отворена остана,
душата ми отново е сама,
а лек за нея вече няма.
Така ще трябва да вървя
по пътя си неравен и нелесен,
убива ме по малко мисълта,
че няма пролет – само есен.

ОТКРОВЕНО ЕРОТИЧНО

Моля се, да се слея с душата ти,
да целуна гърдите горещи,
чаша вино - за мен, красотата ти,
изгрев нежен – косите ти тежки!

Как желая, това да е истина,
в съня ми прокрадва се само,
не, не искам повече мистика,
облегни се на моето рамо!

Ела, притисни ме неистово,
в леглото ми сама полегни,
нека бъде сбъднато, истинско,
нека бъдем едно до зори!

Ти си тази, в която потъвам,
като сянка в нощта спотаена,
ти си тази, с която флиртувам
черно – бяла, за миг подарена.

Моля се, да се слея с душата ти,
да целуна гърдите горещи,
да тръпнеш в ръцете ми силни:
страстна, безсилна и грешна!

МОЯТА ЛУДОСТ

Моята лудост е с птичи крила
и лети, лети сред простора...
Аз я храня с любов от душа
и я давам на хиляди хора.

Моята лудост е всеки мой стих,
всяка моя истинска тръпка...
Аз душата си в него вградих
и извайвах стъпка по стъпка.

Моята лудост е моят живот,
той в пролетни рими гори...
Аз раздавам любов след любов,
моя радост и мои мечти!

МОРСКИ АРФИ

СТАНИМИРА ГЕОРГИЕВА

МОРСКИ АРФИ

МРАМОРЕН ПОРИВ

Заспиваш!
Но късно е тази нощ да забравиш.
В теб студ от снегове се събра.
Тихо е! Пада полярна звезда.
Има толкова тайни.
В призрачната любовна игра.
Ето звук от пиано!
Ето звън на звънец.
Да отричаш още е рано!
Светът в мраморна кутия ще те затвори Помни!
Ще сияеш в нежност от вятър.
Ще се събудиш от жива вода.
Но Сърце ще останеш ти вечно!
Мраморна сила дори в скръбта.
Мраморен порив...
Ледена стая.
Дихание на снежни следи.
Ухание на бели лалета. Мимози.
Студени сребърни изящни стрели.
Като сън. Като време. Като съдба.
Мраморно сърце ще тупти до Вечността.
Като мраморна роза.
Като снежна душа.
Като снежна душа.

МОРСКИ АРФИ

Звучи над морето песен любовна!
Като небе с дъх на морски цветя!
Ще замълча!
С това послание последно любовно.
Морето сега е само Мечта!
Дали ветровете ще обсипят с дъги? Времето? Вятъра? Морският пясък?
Нептун изпраща своите стрели!
Душата крещи с чайките!
С техният умолителен крясък!
Светът заспива над морския Звездопад!
Морето е сиво и синьо...
Ухае на забранена роза и хлад.
Ще помълча на брега! Ще се скрия!
В синята жива морска звезда.
В тихата кристална актиния!
В блясъка на медуза. В корал. В песента.
На вълните. В прибоя. В безбрежната шир.
Като морски вятър и валс на Сирена.
Когато морето отдаде на света Последния стон.
Ще си тръгна!
Оттам.
Примирена.
Щом морската арфа зазвучи. Зазвучи...

БЕЗУМНИ ВЪЛНИ

Тих шепот!
Морето диктува на небето.
Облаците са летни пасажи.
Вълните морски витражи.
Световете ни преплетени,
синкави морски дим и мъгли.
И само съдбите като ръце на вълни.
Безумни вълни.
Безумно сами.
На вълнолома в морския град.
В тишината на морския свят.
Като сън на безумни духове и астрали.
Като шепа чисти опали.
Като шепа опали.
В морските длани.
Под дъжд и небе.
Безумни вълни.
В едно безумно сърце.
В едно безумно сърце.
Което тупти.
Което тупти.

РЕНЕСАНС

ВДЪХНОВЕНИЕ

Напред е тъмно!
Твърде тъмно!
Няма светлина.
Изкуството е сякаш спомен.
Една безмилостна борба.
С този свят и сенките предишни…
Кой може това да разбере?
Ръцете днес на твореца са излишни…
А красота и вечност той краде.
И толкова в галерията е странно тихо!
Че няма даже лъч и звук.
Картините са вик на болка.
Нарисувани от някой друг.
Една звезда.
Една забрава.
Едно създадено сърце.
Вдъхновение!

Не не остана.
Има само сенки.
Има само страхове.
И картина с багрите на време.
С различни и възможни цветове.
Една изтръгната сълза от поглед.
И хиляди разбити светове.
Вдъхновение.
Замълчи!
Замълчи!

ИЗКУСТВОТО Е ЧУВСТВО

Замълчи!
Няма да ме видиш в сълзи обляна!
Изкуството е вечен живот!
Изкуството е Вечна покана!
Изкуството е Чувство.
Помни!
Страници! Образи! Пътуване! Мисъл!
Скулптури и Човешки съдби!
На Живота най-яркият Летопис!
На Мечтите дългият Ръкопис!
На Душата сложният Реверанс!
Чувството! Изкуството!
И Ренесанс!
И Ренесанс!

РЕНЕСАНС

Погледни картините, Любими!
Живот в живот.
И толкова изящни рими.
И толкова омагьосани ръце!
И статуи от синкав мрамор.
Изкуство и море!
В галерията хиляди портрети греят.
На тайнствени лица.
В душата ми пак ще оживеят.
С цената на безмълвна красота.
Защото Офелия ще бъде там с криле от лебед.
И ще създаде простор и светове!
Печат и полет в безкрая!
Ренесанс! Изкуство!
И сърце!
И Сърце!

АВРОРА БЕ ИЗКУСТВО И ТЪГА

В галерията оглеждам ярки Светлини!
Лъчи от тайни между Аврора, Едно Изкуство и Тъга.
Когато художникът рисува Самота!
А навън светът е Арена за творци!
Когато аз съм тъй далеч.
И твърде близко ти!
Животът ще ни украси!
С орнаменти от мрамор и нега!
И тъмен Ренесанс ще възкреси…
Аврора бе Изкуство и Тъга!
И Плам от Самота! И Самота!

ИСТИНАТА ЗА ДАВИД

Защото светът видя Давид!
Лице като бял далечен сън…
С думи някога изречени в живот предишен!
Светът видя Ренесансов силует.
И на твореца ярката ръка!
Ореол от забравени венци.
Една нелепа суета!
Понякога светът мълчи!
Светът видя смисъл и в това!
Скулптура за Вечния Давид!
Окрилена Красота!
Съдбата на един Творец!
И Музата от Светлина!
И музата от светлина!

ДЛАНИ НА РЕНЕСАНСОВ ТВОРЕЦ

Жадуван дъх с него…
Творецът своето Творение да възкреси!
С чувства и звездни атласи.
В сфера на неземна любов.
В Градината от вечни Пегаси.
С длани на Творец надарен ще подари!
На този свят отрада и време!
Не бързай! Недей да го съдиш прибързано ти!
Той носи тежко и убийствено Бреме!
Той носи нелека Съдба!
И дара да Възкресиява!
Дъхът на купчина мрамор студен.
И с душа да украсява!
Времето! Изкуството, и спомен стаен!
В една Галерия от живот! Суета!
За да е запомнен и обезсмъртен той някой ден!
С длани на творец, създаващ красота!
Създава Красота!
Красота! Красота!

ВАЯТЕЛЯТ

Най-чистите снегове създават лица!
Скулптури сякаш от време!
Един живот с много сърца!
Един ваятел, който мрамора овековечава!
Един силен съюз!
На изкуството, което остава!

На нюанси с целувки от кристалният мраз!
На художник с длани атлаз!
Който извайва звезди и Мечти!
В Галерията на смисъла даден!
В този живот от Цветове и Звезди!
Един ваятел за това е създаден!
Е! Създаден.

МУЗАТА

Музата сътворява!
С музата се твори.
Всеки шедьовър от тайни мечти.
Красота на лице на скулптора вдъхновена.
Живот от звезди.
И цяла вселена.
Усмивка от символ.
На муза една!
Красива и горда.
Тя е жена!
Тя е красива и танцува нали?
С хладна омая……
С нежни души.
В свят на Създател.
И неземни творци.
Музата вдъхновява!
Съдби и съдби.
Стойност на платно от безброй цветове.
С усмивка на щастие.
С красиви ръце.
На всеки художник.
И всеки артист.
На писателя силата върху белият лист.
На Звездите и Света Тя е дарена!
Защото Музата е Живот!
И всъщност цяла Вселена!
И всъщност цяла Вселена!

АКВАРЕЛИ

ТАЙНСТВЕНИ АКВАРЕЛИ

В дом от тишина ... Погледни!
Измина толкова време.
Сега са само възел съдбите.
Аз и ти! Акварели от тайни.
Платна на изкуство. Стихове и писма.
Рисунки от тайни послания на хора в живота.
Търсещи красота. С четка от пъстри бои.
Които рисуват забрава!
Какво остава от тях... Разбери?
Ревност. Изгубен съюз. Загадъчна слава.
Една поема с думи от зов.
Приличие! Но за какво?
Остава единствено само любов...
Която акварелите очертава.
С най- нежни пастели и сън.
Тъй красиви вечни рисунки на духовни дантели.
И в галерията отново живот.
Остават отново единствено Тайнствени акварели.
Тайнствени акварели.

ПАЛИТРА ОТ СЪЛЗИ

Събудих се!
Но онзи мразовит ден.
Бе сякаш буря от сняг и ледове.
Опитах да дишам... Така болеше ме!
Сякаш някой тогава изтръгна моето женско сърце.
И точно там теб създадох нали?
Палитра от още прозрачни сълзи.
В сивотата на моя дом зад заскреженият праг.
Усетих как падам от изкусния враг.
И само платно от сълзи и цветя.
Забравена нежност. Тънка мъгла.
Жадува в мен. Още живот запомни.
Когато е късно и всичко кърви.
С откъснат букет на още бели ала пречупени от времето асфодели.
Сред палитра от сълзи.
И акварели.
И тайнствени акварели!

ТАЙНА ЦЕЛУВКА

Нежност.
Песен.
Забрава.
И тайна целувка помни.
Светът пречистен... Тогава?
Рисува нов път към нашите странни души.
Души в тайни галерии на Съдбата.
Тайни като акварел от Лица.
Една непозната представа.
И много човешки Спящи Сърца.
За да може акварели от смисъл.
Да създадат шедьоври нали?
С обещание за теб аз ще напиша.
И тайна целувка времето ще ми подари...
Подари.

НЕЖНОСТ

Тишина!
Поглед.
Все към теб тичам.
В призрачно утро.

Като сред клетки от дим.
Може би на птица приличам.
Ти си далеч.
Нарисуван любим.
И само времето не престава.
Да рисува картини и светове.
Това е всъщност погрешна представа.
А ти си акварел от човешко сърце.
На лудост.
Спомен.
И време.
В нощ когато на Нежност приличам.
На безумно тайнствено време.
За да рисувам.
За да обичам.
С нежност. Помни!

ТАЙНСТВО

Нежно е!
Когато ме докоснеш с пръсти трели.
Като поетична лира на живота.
Като сън на нови звездни висоти.
Като вечност изписана на лист от хеликония.
Запомни!
Аз съм живот!
Аз съм твоята сила!
Акварел от тайни мечти.
Божествен кивот.
В тишина на съня аз съм се скрила.
В палитрата на тази Съдба.
Защото съм Любов.
Тайнство.
И красота!
И красота!

ЖАСМИН

Въздух в тихата стая!
С ухание на жасмин и синева.
Толкова красиви неща има в живота помни!
Вечни зелени гори!
Планински езера. И реки!
Живот във възможните светове.
Обич без предел. Брегове.
С ухание на вечен жасмин.
Който в синевата сияе...
Красота в днешния ден.
И Живот, който Мечта е!
Далечна мечта.
С аромат на жасминовите поля!
Които създават Жени!
С кожа от бели листи.
Устни от свян.
И те са там.
Те са там! Сред жасмин.
Сред нежен жасмин!

ЛЮБОВЕН НЮАНС

Нарисувай ме!
С моливи и с думи и с време!
Обичам те като апотеоз от тайни съмнения!
Събирам живот и светове и любов...
В едно безвремие.
Сънувам нощта като дихание!
Събирам рисунки за да нарисувам...
С палитрите от чувства деня!
Дали съм сама след толкова време?
Животът ми дава красив дилижанс.
С който пътувам и стигам до тебе...
С чувствата и с един Любовен нюанс.
Любовен нюанс.

НАРИСУВАЙ СЪРЦЕТО МИ

Нарисувай, Сърцето ми!
Нека празник е всяка картина.
Ти си животът в нея!
Аз съм нюансът на всички бои.
Обичам с багри да създавам черти.
На хора и човешката същност.
Нарисувай, Сърцето ми ти!
От чувства от поезия от истинска плътност.
На живот от изкуство и светове!
На различни тайни и строфи от зов.
Нарисувай, Сърцето ми ти!
И създай го за Вечна любов.
И за Вечен Живот!

УРОК ПО ПОЕТИЧНА ФИЛОСОФИЯ

Мисля... сутрин когато пеят петли!
Студено е! И тихо под стряхата...
Не виждам звезди. А само истината.
Събудих се. Пия чай от накъсани билки.
Хвърлям прах от листа.
Намирам следи от моите близки...
Върху масата с бяла покривка.
Чинийка от сладко и захарна пяна.
Бръснач от вещите на дядо ми.
Самовар с който ще превърна в пара този ден...
А после ще замълча... Навярно завинаги.
Ще се превърна аз самата в размисъл... в облак...
В кълбо от конци. В игла.
Философски урок рано сутрин...
През пролетта.
През ранната пролет. Сама.

ОТКРОВЕНИЯ

СТОЯН МИХАЙЛОВ

СПОМЕНИ ЗА МАМА

На мама помня сръчните ръце –
във шепи тя света че беше сбрала ...
Гальовно милваше ме по лице –
сънувах тиха радост заиграла!

На мама слушах песенния глас,
като че бистри капки от небето...
Бе истинска симфония в захлас –
попиваха ми звуците в сърцето!

В къдриците на мама аз се крих –
те бяха ми прищявката любима...
Дори и с най-възторженият стих,
такава прелест би неоценима!

С какви очи ме мама озари –
то бяха ярки бисери-мъниста...
Що топлина и обич с тях дари,
запаметих в осанката и чиста!

Духът на мама днес е само тук –
угасна и сърцето милостиво...
Кръжи над мен, на ориста напук –
във спомените и весден се сливам!

ОТКРОВЕНИЯ

Колко утринна нега
аз на теб посветих,
колко мъка по тебе
изплаках ...

И след сянката тичах,
зад дървета се крих,
но заветния пристан
дочаках !

Що потоци пенливи
прегазих безумно
и над пропасти дивни
надничах...

Чиста обич запазих
в сърцето разумно,
без и миг да пропусна –
обичах!

В нестинарска жарава
крака потопих
и с ламята триглава
се борих...

Аз жива вода
в дън канарите открих –
с росно биле сърце си
разтворих!

В писана стомна
ти медовина налях –
щур към теб се понесъл
я нося...

Кога те зърнах –
душа ми ода запя,
че търчеше към мене
ти боса!

НОЩНА ТРЪПКА

Очите ни говорят топло –
в душите славей е запял...
А тъй Светът е засиял-
таи в сърцата скрити вопли !

Нощта рисува сенки бавни,
за обич пее и мечти...
Спря времето и приюти
в едно копнежи стародавни.

Окъпан звездно, небосводът
като олтар далеч гори!
А птиците, в гнезда дори,
целуват нощната природа!

Отдавна полунощ угасна,
а някъде запя кавал...
Сърдечният звънлив вокал.
една любов разля прекрасна!

Свидетел стар луната ниска
изви лицето си конфузно -
пак утрото посрещна гузна,
щом слънцето и се изкиска !

ТОЗИ МИГ

Аз искам да целуна този миг,
когато ти потъна ми в очите!
Засмян съм като първи ученик
че с дар щастлив ме чакали мечтите...
Аз искам да прегърна оня ден,
когато със целувка надари ме!
Като Пегас политнах окрилен,
а ти за мен – животът бе във рими...
Аз искам да запомня този сън
мечта, когато врекохме се двама!
И птиците ни срещаха навън,
с напеви за любов – любов голяма...
Аз искам да възпея щедростта,

дарена във интимните ни нощи!
Венец, от двама вплели младостта
със красота, със доброта, със още...
Да съхраня духа си искам аз,
когато ти със синове дари ме!
И днес заспивам с гукащия глас,
а утрин будя с родовото име...
Аз искам одата ми от мечти,
сватосана със виното пенливо –
в Божествен благослов да полети
по-истинска, по-българска, по-жива!
Не знам, дали зове се туй любов –
пък и защо е нужно да се питам ?
По-важно, че и сънен съм готов,
из дебри преподобни да се скитам!

ПОЗДРАВ ОТ ПРОКСИМА

Днес Слънцето нарича се жена –
изящни балерини му лъчите...
И Сириус в море от светлина,
към Празника е вперила очите!
Цветята, жест са мил на стихове –
поднесени без думи разговарят..
За страст любовна розата зове –
сърцата пък лалетата разтварят!
Целувки звучни празникът дари,
за миг и вятърът прикрит почива...
Ти, Осми март царуваш от зори
и смуглата Луна те все приспива.
Чудат поклон, всевластен по света
към майка, родственица и любима...
Празнува, тържествува любовта,
и поздрав среща от сама Проксима!

ПОЕМИ

ТОДОР БИЛЧЕВ

СТИХОУБЕЖИЩА

„Две капки безсмъртие ни дава Бог.
Само две. Намери ги в нечии очи…” ***Н. Райнов***

Какво е днес измамната човешка същност,
искра Божествена щом дявола прегръща?
И сам човекът горд, въртян на колелото,
да се превърне във оръдие на злото.

Нима със жертвата си Бог не Го научи,
че зло е вред, а пък доброто ще се случи?
И колко щрауси глави във пясък скриха,
от Бог откраднатия огън щом откриха?

Води ме истина с крилете си железни
над свършени дела и планове полезни.
А щом съмнението да те гложди почне,
веднага дай ти на живота срок безсрочен.

Тръгни със Одисей отново към Итака.
И пак за хората да бъдеш ти юнака,
изгубен остров свой неспиращ да намира.
И все да търси го. Във себе. И Всемира.

Седях край нивите, а зърното шептеше.
И устремено към живота все летеше.
Че то, умирайки, се раждаше отново.
Защото грях не знаеше. И бе без слово.

А ние, в словото когато все се давим
и мъчим се от злата смърт да се избавим,
не виждаме как зърното без глас умира,
а после от смъртта му нов живот извира.

И още, че за нея е света създаден.
Законна тъй да стане с входа му параден.
А щом превземе го и, въплътена в него,
да бъде, както Той, и Алфа, и Омега.

Но ние, хората, с най-много ум дарени,
живот и смърт разглеждаме ги разделени.
Дали, че ни блести на разума искрата
и тялото така разделя от душата?

Или, защото свободата са ни дали
да правим туй, сами което сме избрали?
Смъртта живот единствено тогава става,
когато във любов живота приобщава.

Но младият човек за смърт не ще да мисли.
И крачи през живота като клон разлистен.
Но щом успее жив до старостта да стигне,
учуден гледа как животът му намигва.

Отълчвал се на злобата като безсмъртен,
едва сега усеща, че е малък смъртен.
И колкото назад да иска да се върне,
не може в живо мъртвото да се превърне.

Затуй сега човек, догдето млад е още,
във дни ще трябва да обърне тъмни нощи.
И стъпил бос във словото ни на земята,
да звънка и с камбаната на небесата.

Да знае той, че нищо свое тука няма.
Богатството и славата, че са измама.
И щом е от калта дошъл със свойте братя,
във нея ще се върне. Само без душата.

И нека през света да мине той изправен.
Искра блести от туй, което е направен.
Дали е жив и мъртъв, значение няма.
Любов единствено ще го спаси. Голяма.

До днес не е измислено лекарство още,
което да превърне в избавител мощен
еднакво правилно не само самотата,
но и на праведния честен добротата.

И както Ной, в ковчега живите да сложи,
а мъртвите пред греховете да изложи
и, яхнал на живота нащърбения гребен,
да се почувства най-подир и той потребен.

На детската усмивка бистра с чистотата,
с гореща, непарещ блясък на звездата,
човек накрая свободата да прегърне,
в Божествена искра той пак да се превърне.

И както днеска, уж във времена набожни,
до Бог да стигнем стана почти невъзможно,
то нека на сърцето сложим си ръката
и разума да отделим от сатаната.

Звездата, както рее се във небесата,
а после заблести на хората в душата.
Светулката, която свети само в мрака
и Бог деня да угаси спокойно чака.

Орачът, който ралото натиска смело,
но знай, не е браздата неговото дело.
Така да свържем разума си със душата,
едно да станат те, като сиамски братя.

И в стихове за самотата да не плачем.
А с разум и душа високо да се качим.
Догде е тук човек със двамата живее.
Но Господ само за душите ни милее.

До днес крилете ми разперени все бяха.
С любов Божествена се силите крепяха.
Надявах се да бъде все така нататък.
Защото, знаем всички, животът е кратък.

Но зимата надвила беше ни отново.
Не бяхме ние пак за срещата готови.
В безгрижие, защото пропиляхме дните.
Не спастрили на слънцето добро лъчите.

И, както рибите, кълвяхме стръв в живота,
не искайки да се зажиглим във хомота.
С измамния ѝ блясък той ни хвана здраво.
Да бягаме ний вече нямахме и право.

Не знаейки кой жертва е и кой палачът,
и вместо в студ да вайкаме се ний и плачем,
от пухкавия сняг човече съградихме.
В детето върнахме човека. И спасихме.

Така и тази люта зима победихме.
Към жарко лято пак се ние устремихме.
Усърдно готви се човек за злата зима.
Че снежни хора няма винаги да има.

Изплаканите стихове на самотата
убежище намериха във красотата.
Сълзите на надеждата все тъй валяха.
Окъпани във тях, и песните блестяха.

С любов, две капки, Бог безсмъртие им даде.
И те, измити, чисти, бяха на парада.
Но щом на хората в душите се прибраха,
за себе си най-злата истина прозряха.

Че бяха стихове, туй знаеха отдавна.
И бе съдбата им безмилостна, безславна.
А те да пеят само можеха, да плачат.
Какво тук чувствата за злите хора значат?

Мечти, надежди, упования, стремежи
дали ще може някой в тях да забележи?
Тъй както са дошли, и стиховете гаснат.
Макар че хора някога били, прекрасни.

Но аз за стихове угаснали се хванах.
И мъртъв като бях, срещу смъртта въстанах.
Живот ми дадоха, но мъртъв все живея.
Остана ми свободно само да си пея.

Ала и песните ми за смъртта все бяха.
Че те със мен и тя със мене си живяха.
Дали ще мога жив да пея аз не зная?
Когато и в живота славя все Безкрая.

Когато само мъртъвци край мене има.
А живите са мъртви. И са те малцина.
И само в стихове нещастни оживяват,
дори и тези, що в живота се спасяват.

В убежище за стихове се днес превърнах.
Така успях с душата си да се прегърна.
Не може в свят на мъртъвци да има живи.
И винаги нещастните да са щастливи.

Кога да се обичаме ни Богът учи,

а зло на брата си желаем да се случи,
и в звънки песни мъчим се да Го възпеем,
а всъщност искаме със тях да Му се смеем,

не можем никому възлюбени да станем,
и да се мразим даже ние да престанем.
Единствената свобода е тук душата.
Да се превърнем всички в братя на земята.

И в стихове ще се обичаме тогава.
На други грешките човекът ще прощава.
Животът приказна поема ще да бъде.
Ще пеем в стихове… Но и със тях ще съдим.

НАДЕЖДАТА ТЪГА

За щастие пристига всеки на земята.
С надеждата за обич и любов богата.
Но на желанието скритите кумири
изгубват се в окаляните земни дири.

Затуй заплаква първо всякое новородено,
незнаейки какво ще му е отредено.
И смуче биберони, пръстчета, проглежда.
Прохожда даже, само за добро с надежда.

Но щом в живота тръгне сам да се оправя,
нещастието идва, зло го не забравя.
През него все човекът крачи по-угрижен.
И всеки сроден по душа не му е ближен.

Така аз дръзнах някога поет да ставам.
Но казаха ми – трябва да го изоставиш.
И сякаш в този миг съсякоха ме с брадва.
А думата, която намразих бе „трябва”.

И бавно тъй светът износи ме, догдето
отново с болка в мене се роди Поета.
Но дотогава плащах аз цена голяма,
свободно да изричам думичката „няма”.

Днес всички думи – тухличките на Поета,
за труд усърден са от него все заети.
Но почнаха и с тях на търг да си играят,
какво значение те имат, без да знаят.

И нова думичка „пари”, коя бе стара,
яви се пак на словото ни на пазара.
А всички истински поети тя убива.
На щастието в мрака след това се скрива.

На мъртвите поети станахме държава.
Че тя не е за тях добрата дойна крава.
За живите такава няма на земята.
Затуй живеят всички те във небесата.

Но ний, които още тука сме. И живи.
Да пишем искаме. С това да сме щастливи.
Зоват ни хората със името надежда.
Поет Надежда. Трудно. Но добре изглежда.

Обаче, как с надежда само се живее?
Душата иска да яде, да пий, да пее.
И както бях излъскал на надежда стола,
във миг се озовах пред истината гола.

За хляба взех да мисля. Песните забравих.
И пътя труден през живота си проправих.
Но мъничка костица в гърлото бодеше.
Готова винаги да пее песни беше.

А виното от лепкавата кал делеше
това, което да възкръсне после щеше.
И тъй, от Бог дошъл, живял със сатаната,
разпътвах гневно между двамата душата.

Но дадена е сила на човек огромна
да мине между тези полюси най-скромно.
Засрамен, като праотеца ни белязан
да викне: „Гол съм аз! Не мога да изляза!”.

А после, сред облечените гол, но срамен,
да плува да се мъчи във живот безсрамен.
И чист, неопетнен, като новородено,
да суче преждата в житейското вретено.

Но стан животът е. тъкат съдби със него.
Във нишка мъничка човека там е впрегнат.
И както мисли, че лети във небесата,
запридат го в калта димяща на земята.

И никакво спасение, надежда няма.
Във кал да се обърнеш пак е изход само.
Отново виното човека тук спасява.
За смърт, любов, той незабрава призовава.

Но трябва тука всички кръгове на Ада
човек да мине, върху себе да изстрада.
И грях огромен, пълен съд със завист, злоба,
да може да го закопай дълбоко в гроба.

И хляб, и мляко за детето ще са нужни.
С жената заедно да го отгледат дружно.
А щом до старостта достигнат те постижно,
за тях порасналите, тък, да се погрижат.

Но нека всичките да минат дотогава
през любовта, която страда и прощава.
През бурните победи, загуби и грешки.
Да вкусят всичко те от страстите човешки.

В целувката на Вечната любов да стихнат.
Да правят разлика от тишина и тихо.
Надеждата тогава ще се случи само,
тъгата ни по нея щом е най-голяма.

СВЕТЪТ В МЕН

ХРИСТИНА ВЪЧЕВА

СВЕТЪТ В МЕН УХАЕ

- Българка съм!
Шепне светлината.
В бяла риза със шевици пъстри,
през поля вървя.
Дива съм,
с гордо вдигната глава,
и земята българска крася.
- Българка съм!
Но чия съм дъщеря?
На цветна Тракия
или на Родопа планина?
Отговор не ми е нужен,
защото в мен се раждат цветни семена,
нанизани в тракийските шевици
и оживяващи в песните
на чудноватите родопски звуци.
Това съм аз!
Донесена със слънчев лъч
да бъда тука на земята
и да бъда смях и глъч,
да пълня с радост
на човеците сърцата.
Най-красива на света съм,
че съм българката, в Тракия родена,
възпята в родопска песен.
Косите ми са добруджанско жито
и горда съм, че имам българската сила,
дадена ми от Пирин и Рила.

МОЯТ СВЯТ

Във самодивско цвете
моята душа е вплетена.
От утринна роса зачевам своя дъх,
че моят път нагоре криволичи
и птица във съня ми пърха.
Сред думи като пролети живея,
във музика на Лист откривам своя свят.
Докосвам се до теб, земя –
кръвта да проверя,
че моят корен е във теб...
От грижата на хората съм по-добра,
от ласката им – светла е душата ми.
Разсипана във дъжд от думи и слънца –
и всички стават ми приятели.

САТИРИЧНА ПОЕЗИЯ

ПРЕОБРАЖЕНИЯ

ТОДОР БИЛЧЕВ

ГЛЕДНА ТОЧКА

Искаш ли да видиш долината,
трябва да изкачиш планината.

БЕЗУМИЕ НА МЪДРОСТТА

Научил всички глупости в света –
тогава чак достигнал мъдростта.

ЛЕЧИТЕЛКА

Лекувала поезията рани,
от разума, които са продрани.

ДУХЪТ И ДУШАТА

Сърцето казва какво да започнеш.
А разумът – кога да се откажеш.

СТАРИ И МЛАДИ

Старият мери, рискува.
Младият само умува.

ТРЪНЕН ВЕНЕЦ

Навред по земята цветя има много.
Не всички от тях венец да свият могат.

НАХАЛСТВО

На този свят не е донесъл нищо никой.
Да вземе всичко от земята иска всякой.

КРАСОТАТА

Красив, когато ти виждаш го света,
и той се радва на твойта красота.

С НАВЕДЕНА ГЛАВА

Тези, които си навеждат главите,
за тях непроходими са планините.

СЛАМКА ЗА УДАВНИКА

Спасителен пояс глупостта все била
на грубия живот в пенливата река.

ЛУТАНИЦА

Не се отива право към целта
по кривите пътеки на нощта.

ПАРАДОКС

Когато чуваш само чужди гласове,
не може твоя с име да се назове.

ОТ ПУСТО В ПРАЗНО

Не можеш сухото дърво да съживиш,
дори безспирно със вода да го поиш.

ЗАБРАНЕНА ЗОНА

Къде извежда пътят,
слепецът се не пита.

ЗАСЛЕПЕНИЕ

Когато към звездите нощни гледаш устремен,
в прахта не виждаш златната монета, заслепен.

НАИСТИНА ЛЪЖА

Една лъжа към истина вратата
отваряла е често на земята.

СЛЕД БУРЯТА

Когато силно въздухът се запраши,
със буря само може да се освежи.

ПРЕОБРАЖЕНИЯ

Пътувал гордо днес със златна колесница,
а утре, гол и бос, се молил за водица.

БЕЗСИЛИЕ

Дори най-остър нож не може
водата да изреже, Боже.

БЕЗ ПРОМЯНА

На ябълките съща е цената,
дори на златa кражба след винатa.

НА ДЪНОТО

Когато, след порой, избистри се водата,
тогава дъното се вижда на реката.

ПО ЖИЦАТА

На рамото ти кацва щастието птица.
Хвани я. Скъсани са вече всички жици.

ОСВОБОЖДЕНИЕ

От стенещата тишина на самотата
се ражда светлото лице на свободата.

ПРОЗА

БЕЗ ДАВНОСТ

МИХАЛАКИ ГЕОРГИЕВ

11.08.1854 г. – 14.02.1916 г.

МЕРАКЪТ НА ЧИЧО ДЕНЧО

- Море нека те враг носи... пуста оса, що си се навъртела като стар бекярин край моминско хоро!

Оно такава живинка бива досадна и на безработни хора, а камо ли на кака Въла чичова Денчова, дека от тъмни зори запретнала скутове и ръкаве, па все не може да вташе. „Зззз... зът... бррн...“ – налита пак осата над главата на кака Въла и не я оставя на мира.

- Море опустело ти и бръмчането, и чудото, напаст ниедна – сърдито отвръща кака Въла и маха над глава с ръце, оцапани до лактите с тестото, що замесваше за погача за път на чичо Денчо.

А майсторка беше кака Въла на погачите, както що беше майсторка и на баниците, и на всичко, що мине през нейна ръка. Дваж по-голем масторлък силеше сега кака Въла, като знаеше, че едната погача ще носи армаган чак на министро у София.

Гле, гле, покрай осата щех да забравя да ви кажа, че чичо Денчо из село Глухово и министро из София беха на така, като два реда зъбци на циганскиdарак.

Ама ще речете: откъде-накъде!

Ех, „има си крушка опашка, а понекога и на опашката дръжка!“ Що не донася времето на тоя свет? Понекога дохожда ред, та и владика бабува!... Оно, кога доде до зор, не пита ни откъде си, ни що си, ами доде, па те натисне, па... де... шавай, ако можеш!...

На такъв зор беше изпаднал и министро из София. Дошло му ред да обикаля с в е т о по селата, за да ги кандърдисва да държат с него, демек, ти го кажи, да теглят откъде неговата партия. Па както за всичко, така и

за тая работа требват хора. А чичо Денчо е човек, роден за тая работа – като че максус е смарладисан чак из Стамбул. Като рече он да кандърдише некого – мани, брате, било и отскочило!... Хортува, хортува, като че из книга чете, па все излеко, па все кротко, а селяните го зяпат у уста, па се узверат, като че да са се наяли буника, яли лудото биле. Замая ги, замая, па като им рече: „Ете, бракьо, нали е черно!"... – а они по него: „От черно – по-черно"; а ако им рече: „Ама, бракьо, мене ми се види малко бело" – а они по него: „Бело, ами! От бело – по-бело!..."

Такъв ми ти е тоя чичо Денчо, па иди та не му ставай дост, па макар пет пъти да си министър на тоя свет! Ако не вервате мене, що ви казвам за чичо Денчо, а вие питайте самия министър, па нека он да ви каже. Ама пак много не се захващам, че ще ви каже баш правото; много е лесно и да скриви, ако дип не му понесе; санким, министър е, та му се може.

Ама колко и да скриви, все ще ви каже, че чичо Денчо му свърши работата баш таман... Свърши я, та отскочи. От радост и кеф, като седеха на софрата колено до колено, министро обеща на чичо Денчо, че като доде у София, каквото ще да му посака, и думата му нема да стане надве. Ех, елбете, голем човек, и думата му голема.

Тая дума я помни чичо Денчо, па я помни и кака Въла.

Доста време се мина оттогава, откогато чичо Денчо седеше колено до колено със своя големец гост и го канеше:

- Де-де – чашка ми е, чашка ти е, - да живее партията!...

Мина се доста време, па преминаха и много бели през главите на хората: колко обирници минаха, колко рабуши резаха, колко пътнини събираха, колко пътища разваляха... Бог да ги съди! Караха, караха, докато удари кремък на железо!... Настана немотия, па ха: ни насам, ни натам; дошло, та се некак заякнало, па де, върти го, ако можеш!...

Замисли се, загрижи се свет, па се замислиха и загрижиха и глуховчане, а с них и чичо Денчо.

Едни опрели очи у земи, други подпрели длан на чело, а трети делят по некоя клечка и всички чекат да им каже чичо Денчо каква би тая работа с неговия дост министър, дето едно им думаше, а пък друго върши... Дъжд чекаха, а оно градушка им доде!... Мъчи се чичо Денчо да кандърдисва селяните, хортува божем, ама хич не му върви некак из гърлото, запиня му гърлото, като че е глътнал една капа зелени скоруши. Най-после, като виде, че удари на запримчуване, а он им каза, че кандисва да иде на селски есап у София, за да види със своя дост как да нареди тая работа, за да отлекне на селото.

Кандисаха глуховчане и се поусмириха.

Чичо Денчо се накани за път, та затова и кака Въла се сети да прати една погача на доста на своя мъж, като не забрави да припомни на чичо Денчо за онова, дека му казал министърът, че думата на чичо Денчо нема надве да се скърши. Оно, истина, и чичо Денчо не е вчерашен, помни харно он що му е речено, ама като рече и кака Въла – по-харно... два клинци по-яко стегат.

Три дни се лута чичо Денчо по Софията като прилеп, кога сбърка, па влезне у некоя черква! Що се е зверил и що се е чудил – сам он си знае. Три дни се лута, а шест пъти тропа на портата на своя дост и все не може да го види и да му даде погачата. Мисли си, мисли чичо Денчо, па се чуди и мае каква е тая управия - по зор, отколкото и на воденица! Барем там, колко и да чекаш, все ще ти доде ред, а това чудо, дошло май некакво такова, мисли си чичо Денчо, дека ни се води, ни се кара!...

Беля!... Цела беля и неволя.

Погачата се ствърди, та стана като камък, а чичо Денчо все още не може да види министро. Па по сега и да го види, та зер ще му я носи, тава нема да я прави на попара!... „Наврага му и погачата, мисли си чичо Денчо, като нема късмет, нема и да яде, ама барем другото да се свърши, що е за вършене!..."

Виде чичо Денчо, че тая работа нема да върви така, както е пошла, ами мисли си на

памет: „Чекай да му обърна другия край." Стана, та пак на портата на министро и пак тропа. Дохожда жандаринът и му казва, че министърът си има работа, та не може никого да приеме. Чичо Денчо понавъси вежди и му отвърна:

- Ама я чуй... Иди ти, та му кажи нему, че му е дошел дост от Глухово; кажи му: чичо Денчо е тука, кажи, оня чичо Денчо, дека си с него ял и пил колено до колено; разбра ли ме, момче, така му кажи!... Кажи му още, че оттука нема да се поклатя, докато не го видя; глуховчане го пратили, кажи му, максус от него.

Капка по капка – дупка пробива. И чичовата Денчова дума проби, ама докато да пробие, той си сам знае що виде и пати.

- ...Натиснало ни зло и патило, па ако душа носиш, молиме те, селски, куртулисвай ни от беля, че пропаднахме вече! Цело село гине, па друг колай нема, освен да се изследваме... дотам е допрело!...

Нарежда чичо Денчо, хубаво нарежда човекът, хортува, като кога из книга чете, ама каква полза, какъв селямет?... Като се опнал оня министър, като берберски каиш, па си знае все едната: не може, та не може!...

- Ама какво да не може бе, джанъм, нали божем беше думата, че ти ще му намериш колая да се поотслаби малко, да поолабавее... оти ни е много притиснало, много ни е назорило, па сме пощурели от чудо какво ще правим и що ще чиним, като требва от една овца да се дерат две кожи: и ланската, па и сегашната!... Така дума обирнико: „Ще дерем, каже, и по две, па и по три, оти ако я вазе, каже, не дерем, а оно министро мене ще одере, па моята кожа, дума, ми е по-свята от вашата!..." Така дума, вервай ме, те, един кръст имам, ако те лъжем. Он дума, а селяне се узвериле, вси наред, па от чудо забравиле и кой е от них мъжко, и кой е женско! Та ще те молим, дай некоя хартия да му носим на тоя обирник, та да куртулишеме селото... Като кум те молим, дай ми две-три лакърдии нишан на една хартия да му носим, та хем он да миряса, хем село да отдъхне.

Когато чичо Денчо разтваряше пазвата да прибере нишано, що му даде министро, написан на хартия, той съгледа белега от червения конец, що му беше пришила кака Въла върх пазвата на ризата, за да се сети и за оная дума, дека не бива на две да се чупи. И много харно е сторила кака Въла, защото без този белег чичо Денчо, мутлак, щеше да си забрави. А поръчката на кака Въла беше много важна. Омръзнало й беше жената да гледа, че се изредиха коя ли не да става кметица у село, а само нейният Денчо още не може да се закмети, та и она малко да се пошири по село като кметица, така ни, за инат на душманките.

- Те, каже, с червен конец ще бележим, та, мутлак, да се сбъдне: па като идеш там, у София, при министро, а ти му кажи: „Де сега да те видим, господине министре, дали ти е думата дума, или ще бъде надве!..." Кажи му така и така, па кажи: „Ете, това сакам от тебе, па това ти е."

Тези думи до една, що му беше казала кака Въла, си припомни чичо Денчо, като сучеше между пръстите си червения конец. Сука го, сука, па пружи ръка, та се почеса зад тила и си дума на акъла:

„Маке, голема работа, кмет! Па барем да има некой келепир, а оно, като да тражим по чурупката на яйцето руно!... Що ми е кмет, кога има друго и по-лесно, па и похарно!..." Мислите на чичо Денчо взеха да се разтакат, както що се разтакат белите паужини есенно време на хубав ден. Той прекара през ума си всичко, що беше видел тези неколко дни в столицата, и като се сетеше за едно нещо, що му беше баш по кеф на сърцето, а той усети, че му става нещо така харно, харно, като кога се накади с оман.

Чичо Денчо пак пружи ръка, та се почеса зад тила, пооткашля се и като завърте в ръце разсеяно калпака си, обърна се към министра некак свенливо и му дума:

- Е па сега рекох да ти речем и за мене една лакърдия: ...оно, знаеш, не е, да речеш, санким, че съм дип-дип баш приритал за това, ама, есапим си, ако може друг, да го речеме, оно па защо да не съм я?... Ха?...

Въпросителният поглед на министра, придружен от една досада, изписана на лицето му, посмути малко чича Денча, та захвана да предъвкува думите си, като наведе неволно глава към гърди. При това навеждане съзре повторно червената нишка и една бърза мисъл прелете през ума му, както що прелита лястовица пред дъжд приземи. Тази мисъл го поокопити и той се обърна към министъра с един тон, който показваше едно самосъзнание на спечелено достойнство:

- Та оно, санким, ако сакаш по право, ти си ми сам рекъл, че кога доде време да ти сакам нещо, а ти нема да ми пречупиш думата надве, а? Помниш ли, че го рече?

Немаше какво, а требваше министро да признае, че наистина е дал такова обещание, та затова и запита чичо Денчо какво иска.

- Та какво да ти речем – поде пак чичо Денчо, - оно, домашните думаха, ако може нещо да стане с кметството, ама я сега тука видох по-сгодни работи в София, па, рекох, що чем там, по-харно тук, некак по-сефалия место ми се чини. Оно, истина, че може пък баш всичко и да не ми иде отръки... Ете, да го речеме, да сакам да станем нещо у судо, може да требва много да се писува, та да не е баш като за мене!... Па и за друга работа, да го речем, пак може да не я нагода! Те, мислим си, ако речеш, санким, да ме караш да стана хекимин, пак не би уйдисало, и то не че не знам да лекувам... маке, я щом съм научил от стрина Божана, бог да я прости... мани, мани... тридесет хекимини за пара, ама пак ще река, че и затова немам дип мерак, оти сега тражат и от хекимите да писуват. Па и това де, кажи го, дека са жандарето, и оно баш много не ми се харесва: хем много кахърлия работа, хем пак требва и там да се писува...

Чичо Денчо се поспре, като че се двоумеше как да подбере по-убедителни думи, та да спечели благоразположението на министра. Той изтри с ръкав потта от челото си, пристъпи неколко пъти от единия крак на другия, па опре очи у земи и продължи:

- Една работа видох, що прави човек, и, право да ти кажа, такава работа хваща окото на човека и, нека да си го кажем, баш ми остана мерак на нея; та ако си държиш на лакърдията, а оно, като бъде за нея, ще кандиша!... А инак, да речеш, много сгодна дошла пущината: ни требва да скиташ, ни требва снага да кършиш, ни пък требва при нея да се писува. Жива сгода... вервай ми, таман като за мене.

Сенката от досада, що бе засенила лицето на министра, се загуби и се замени от едно любопитство, та запита чича Денча каква е тая работа, за която му останало мерак на сърцето.

Чичо Денчо се усмихна и пошавна с десния си мустак, а това значеше за него, че единият крак му е вече в зенгията. Той се изстъпи некак по-тържествено и почна със сияюще лице да разказва как неговото остро око е могло да направи цело откритие:

- Оня ден, като минувам през Градската градина, гледам, набрал се свет в един куп, а бандата на войниците засвирила, па свири-свири, та перчинът да ти се разиграе. Приближим се, па гледам как свирят. Има едни, коджамити зор виждат, еле ония с големите бурии... Мани, брате, то да си издухаш и джигера. На тупанджиите по им е лесна работата, ама пък тупанете са големи, та и това не е малка беля, да мъкнеш толков тупан. Един с тупан, друг със свирка, трет с трепе, всеки по нещо на зор турнат. Ама, гледам, един стои пред них, па хванал една клечка, на, такава така, нема ни колко две педи, па ни духа, ни у тупан бие, а само си върти така на ветър клечката, божем и он нещо върши. Гледам го, гледам, па си мислим: „Ех, весела му майкя, тоя да знае, че живот живее – без мъка печалба!..." Та ако можеш да ме туриш уместо него на тая работа, баш бих ти казал сполай!... А, право да ти кажем, знам, че ще въртим похарно от него клечката, та затова, санким, и толкова мерак имам на тая работа...

1899 г.

В ПАМЕТ НА

ГЕОРГИ МАРКОВ

01.03.1929 – 11.09.1978

УВОД В „ЗАДОЧНИ РЕПОРТАЖИ ЗА БЪЛГАРИЯ“

Две противоположни желания са ме съпровождали през целия ми път, откакто преди шест години видях за последен път слънчевия гръб на Витоша, до тук, където сега прозорецът ми гледа в тиха лондонска улица. Едното е желанието да забравя всичко, което е било преди – и добро, и лошо. Да захвърля миналото като тежък и ненужен товар, да отсека твърдо и с един замах 40 години от живота си, за да започна от някакво ново начало. Не нова глава, а напълно нова книга, на нов език и с ново съдържание. Винаги ме е привличала идеята за пълното прераждане, което може би е присъщо или на много страдалите, или на много грешилите. Това желание ми казва: „Какъв смисъл имаше да напускаш България, ако ще продължаваш да живееш с това, което е останало зад гърба ти, ако ще заселваш бъдещето с призраците от миналото, ако волните ти и неволни сравнения превърнат настоящия ти живот в литургия за предишния? Ако ще се отдаваш на сантиментални преувеличения по отдавна-отдавна отминала красота, ако ще дириш оправдание на всичко сегашно и бъдещо в миналото?“

Това желание ми повтаря Гьотевата мисъл, че моята родина е там, където ми е най-добре, и ме тласка да се движа из нови страни, да срещам нови хора, да уча нов език, да се опитвам да мисля и живея по нов начин.

А другото желание е това на момчето от приказката за цар Траян с козите уши. Това е трудно удържимият, почти болезнен порив на човек да се изприкаже, да изговори докрай всичко, което годините са натрупали у него, да го излее навън, сякаш то го души, защото принудително е стояло вътре. Желание, което ми казва, че миналото е по-реално от настоящето, защото в него съм се родил и чрез него съм познал себе си, че то е неделима част от тялото и духа, че макар и в друг свят, аз все още непокътнато съм си там – край Витоша, И всичко там е по-живо, по-звучно, по-цветно от това, което е тук, около мен. Желание, което ми заповядва да не отстъпвам моята България на онези случайните хора, които случайно са се родили в нея, случайно живеят там и случайно ще си отидат, защото нито я познават, нито я обичат, нито ги е грижа за нея, защото са слепи и прости слуги на чужда воля и чужда страна. Желание, което ми повелява, че има смисъл да съм тук само ако продължавам да бъда там, че имам привилегията и задължението да разкажа за онзи живот – такъв, какъвто е.

Това желание ми сочи умъртвената България, представена от безличието на официалните писания на режима и от отчайващата посредственост на тези, които говорят от нейно име. Както и фалшивата България, представена от неграмотността и пренебрежението на чуждите писания. Всеки път зад нарисуваната картина на безлично съществуване, на лишено от събития съвременно историческо живуркане, зад провинциалното спокойствие на гоголевска заддунайска съветска губерния съзнанието ми протестиращо вижда освен хлестаковци и градоначалници, хора и събития, въплътили по ярък, библейски начин характера на времето, несравнимо по-богати и по-многоцветни от ония, които чуждият господар е поставил на социалистическата витрина.

Това желание ме заклева да разкажа каквото знам, така както е било, за да знае светът, че България не е само красива курортна страна, износ на домати и грозде, суверенна република без никакъв суверенитет, народна демокрация без никаква демокрация, безличен обществен живот,

скован от тежка полицейщина, безлично покорство, пропито от древната мъдрост „Срещу ръжен не се рита", безлична литература и осакатено изкуство. България, за която аз искам да разкажа, е страна на нестихващо кипене, страна, където жестове и думи са много-измерими, където всичко е съпровождано от своето отрицание, където сила и слабост, любов и омраза, мъдрост и глупост, смелост и страх вървят заедно – отричайки и утвърждавайки се едно друго. Под привидно спокойната повърхност на българското море върви силно и постоянно течение от конфликти, които откликват на най-важните въпроси на нашето време и обхващат всичко — философия, политика, морал, религия. Когато аз неволно сравнявам живота на един обикновен западен гражданин с живота на един обикновен българин, струва ми се, че разликата е толкова голяма, че животът на първия може да се представи с проста детска рисунка, докато животът на българина днес е главозамайваща плетеница от символи, абстракции и натура. Ние сме подложени на въздействието на далеч повече фактори и сили, отколкото западният гражданин може да си въобрази. Ако западният гражданин се стреми да спечели колкото може повече, нашият главен инстинкт е да не загубим и това, което ни е останало.

Днес ние, българите, сме богатият пример за съществуване под похлупак, който не можем да повдигнем, и вече не вярваме, че някой друг може. Ние не вярваме нито в хартата на ООН, нито в международната дипломация и политика, нито в хуманните намерения, нито в сантименталните съчувствия. Ние сме примерът на съществуване без право на избор и понякога се учудваме, че и така може, че и така са съществува, въпреки съзнанието, че сме обречените човеци, чиито сенки са зазидани в стените на нашия затвор. Животът под похлупака няма хоризонтално измерение. Всичко е разположено по вертикална стълба с две посоки — нагоре и надолу. По тази стълба се разиграва безспирен карнавал на властта на човека над човека, върви манифестация от катерене, бутане, удряне и блъскане, на стремглаво изкачване и на насилствено слизане. По тази стълба се плетат заговори, водят се сражения, прегрупират се сили, разпалват се амбиции и първични инстинкти и се гаси всеки пламък на благородство и достойнство. И неспирният лозунг, който милиони високоговорители крещят, е, че всеки се бори за щастието на другите.

Всички думи, произнесени под похлупака, непрестанно менят съдържанието си. Лъжа и истина разменят своите стойности с честотата на променливия ток. Ние имаме държавници, които нямат държава, личности, които нямат лица, политици, които нямат политика, магазини, в които не се продава нищо, писатели, които не пишат, избори, в които няма избор, съд, който сам е осъден, кражби, които се наричат привилегии, и привилегии, които се наричат кражби, мачове, за които резултатът се знае, преди да са започнали, и престъпления, които са разкрити, преди да са извършени. Линията на нашето развитие е най-невероятният лабиринт. Ако днес вие сте герой, утре може да сте предател, вдругиден могат да ви обесят, а още повдругиден – да ви реабилитират и издигнат паметник.

Всеки по стълбата може да върши всичко, което му дойде на ума, без никаква отговорност, но с едно-единствено оправдание – че го е сторил за партията.

Под похлупака партията – това е най-реалното и същевременно най-имагинерно понятие. Реално, защото всеки усеща натиска и като силно увеличено атмосферно налягане. Имагинерно, защото никой не е видял лицето й. Затова днес ние сме много повече герои на Кафка, отколкото на дядо Вазов. Макиавели ни е толкова понятен, колкото и Ботев, а театърът на абсурда – това е всекидневният ни живот. Ако за всички хора по света Макбет, крал Лир и Ричард Трети са герои от театралната сцена, у нас, в България, те са гражданите,

с които живеем и които взимат най-дейно участие в нашия живот.

По софийските улици вие можете да срещнете другаря Калигула, следван на почетно разстояние от другарите Талейран и Фуше, а Остап Бендер наистина командува парада. Ние нямаме настояще, а само минало, което е ужасно, и бъдеще, което е прекрасно. Ако мнозина западни граждани прекарват живота си в продължително общение с кучета и котки, ние живеем в най-тесен контакт с хора, в пълна взаимозависимост, ние съществуваме чрез другите и другите съществуват чрез нас, всеки е срещу всеки и всеки е с всеки, защото така повелява законът на оцеляването.

В тази невероятно тясна близост ние чувстваме топлината на телата си, най-леките тръпки, най-недоловимите движения, свикнахме да четем по лицата си и можем да разговаряме с часове, без да кажем дума. А нашите часове са по-дълги от западните, защото съдържат едно огромно и постоянно очакване. Нашите нощи са по-богати, защото освен с мрак ни даряват и с безсъние. Ако западният гражданин познава множество нюанси на седемте цвята на дъгата, ние познаваме великолепно двата най-конфликтни цвята – черното и бялото – във всичките им преходи.

И затова, когато западните революционерчета крещят за коренна промяна на света, за бъдещ щастлив живот при социализма или комунизма, ние искаме да им кажем: „Елате при нас, под похлупака, елате и живейте вашия щастлив живот!"

Те не знаят съдържанието на думите, които бръщолевят, и се опияняват от инфантилните си фантазии. Ние знаем това съдържание. Платили сме най-висока цена, за да го научим. Ние сме видели как зад красивите лозунги на революцията вървят гладни за власт големи и малки акули, видели сме как първата линия на идеалистите неизбежно се подменя от банда безогледни властолюбци, алчни диктатори, агенти на чужда държава, които, веднъж докопали властта, създават най-потисническата полицейска държава и връщат духовното развитие на народа си поне с няколко века назад. Видели сме как изчезват личностите, как се унищожава човешката индивидуалност, как се корумпира духовен живот на цял народ, за да се сведе до безропотно стадо.

Видели сме много от тези най-унижаващи човешкото достойнство манифестации, където нормални хора трябва да аплодират някакъв жалък нещастник, който се е самообявил за полубог и има маха снизходително от висините на своята полицейска недостъпност. Видели сме, че единствената цел в живота на тези другари е да държат със зъби и нокти властта, единствените им интереси са тези на собственото им грандоманско съществуване, единственото щастие, за което се борят, е тяхното собствено щастие и единствената служба, която имат, е да служат на чуждата държава – собственик на похлупака. Те си спомнят, че са българи, или пък забравят, че са българи според текущите нареждания на чуждото външно министерство, което ги е назначило. Те са толкова големи патриоти, че на няколко пъти, попаднали в хаос и безизходица, молят господарите си официално да присъединят България и да я превърнат в поредната губерния.

Но не само за тях искам да говоря. Те са едната страна на медала. Другата е тази, заради която трябва да се пише. Взирайки се назад, виждам време, претъпкано от образи и събития.

Стотици лица на обикновени българи, с които ме срещна инженерската ми професия и дълговременният ми престой по болници и санаториуми. Стотици лица на писатели, актьори, режисьори, общественици, генерали, министри, висши партийни секретари – горният слой на обществото, където ме заведе писателската ми кариера.

Бях облагодетелстван от съдбата да срещна и да работя с богати и интересни

личности, които въпреки разяждащата посредственост на режим и атмосфера успяваха да съхранят себе си. Присъствувах на силни явления, където грозотата на епохата се разсичаше от красиви жестове на отделни хора. Можах да наблюдавам вън от себе си и в себе си сложната двойственост на човешките ни отношения, които диалектиката на времето усложни още повече, като че ли ние сме преходното поколение, след което всичко ще се изясни и на земята ще настъпи или рай, или адът.

Пред мен са тъжните очи на бай Иван Матричаря, който казваше: „Когато те боли, започни да правиш нещо с ръцете си, опитай се да създаваш нещо — и ще ти мине.“ Още чувам алтовия глас на Юлия, която ми повтаря: „Това, че някой е подлец и отрепка, не е основание и ние да постъпваме така!“ Виждам лицата на студентите от бригадата при Мальовица, когато ме питаха: „Как съчетавате убежденията си с привилегиите, които ползувате?“ И сатиричното лице на Радой:

„Човек за човека е брат – разбра ли бе, гад!“ И налудното изражение на бившия старши лейтенант Б., който плачеше пред мен: „Ти убивал ли си вързан човек? Какво знаеш ти!“ И Христо, който казваше, че единственият начин да се противопоставиш е като при всеки повод обявяваш публично позицията си… И срещата с момичетата-проститутки, събрани за морален разговор в Дирекцията на милицията: „Че то тялото, другарю, не е най-важното, нали?“… И среднощната „Шуми Марица“, пята за Вълко Червенков… И разтреперания глас на бай Косьо Кисимов: „Защо не пишете за майка България, брей!“…

Преди да напусна България, трябваше да изгоря дневниците си, водени в продължение на 15 години, но много неща са останали в главата ми свежи и ясни, като че ли са се случили вчера. Подчинявайки се на второто си желание, аз ще се опитам да разкажа за всичко това, защото един ден някому може да е нужно моето свидетелстване.

НОВА ПРОЗА

ДВАМА СТАРЦИ

АЛЕКСАНДЪР АЛЕКС. ДЪБНИШКИ

„...една и съща участ всички постига.“
Еклесиаст 2: 14

„Съдбата на хората и нещата е еднаква, тъй като е абстракция – еднакво безразлично обозначение в алгебрата на тайнството.“
Фернанду Песоа, „Книга на безпокойството“, изд. къща „Кибеа“, 1997
Преводач Даринка Кирчева

Покани ме синът им, единствено дете. Старците гледали две прасета – по едно за него и за тях. През декември бабата се поболяла, а и храната била на свършване, та го викаха да ги заколят.

На селската гаричка ни чакаше дядото. „Не я бива нещо майка ти, сине,“ оплака се старецът. Цяла есен събирала жълъд за прасетата. Последния път легнала болна. Викали фелдшера да ú слага вендузи, но нищо...

Отслабнала бабичката, залежала се. С тези приказки изгазихме калта до дома на приятеля ми. Старицата стана, поплака си и зашета край печката.

Ние, докато насечем дърва, докато стъкнем и второ огнище под сайванта с по един медник вода отгоре да са готови за сутринта, така и не усетихме кога се стъмни. Старецът наля греяна ракия с медец, наряза туршия, а бабичката сложи на софрата голям тиган пържен боб с червен пипер. Ядохме повече ние двамата, а старците гледаха момчето си и му се радваха. Легнахме си.

Наранина, по тъмно дядото ставà няколко пъти – да запали двете огнища, да притуря дърва. По някое време станах и аз да изпуша една цигара.

Старецът стоеше безмълвно между двете огнища. Огрявана от пламъците, фигурата му се разпадаше на ъгловати сенки, които ту се събираха в странни, причудливи форми, ту, разкъсвани на части, потъ-

ваха в тъмните ъгли на сайванта. Утре този свят щеше да си отиде с огъня, немите стени да опустеят, но сега той живееше.

Чувствах се вън от него, макар че пламъците подхвърляха помежду си и моята сянка. По някакъв неразбираем начин обаче това ми звучеше и като безсилие да го напусна.

Не отронихме и дума със стария човек.

Мълчаливо се прибрах.

Сутринта дойде селският касапин. Изкараха едното прасе. Докато затворят вратата на кочината, излезе и второто и застина неподвижно недалеч от нас.

То така и стоя, втренчило неразбиращ поглед в касапина, който мълчаливо и умело закла другаря му, опърли го и за около час и нещо го изкорми и разсече на части. След още толкова време и второто прасе бе готово. Отпивахме от едно шише ракия, докато помагахме.

В кухничката топло замириса на пушек, на кисело зеле с прясно свинско. Така отмина денят. Следващите няколко дни затваряхме месото в буркани, налагахме сланината със сол в едно каче, занесохме бутовете на пушилня. Работа, старицата се вайкаше жално, че трябвало да лежи. И пак същото стъкло с ракия.

В края на януари старата жена се спомина. Тихо и мълчаливо. Както спяла.

Изпратихме я на гробищата.

Старецът сякаш за часове се смали, изчезна в дрехите си. Той така и стоя до гроба, втренчил неразбиращ поглед в гробарите, които мълчаливо и сръчно спуснаха ковчега в ямата и го заринаха. После сложи до дървения кръст шише ракия. Зимното слънце проточи сянката му към нас. Постепенно тя се стопи в припадащия здрач.

в болката заедно
неназовима майка
ни кърми

СПАСЕНИЕТО

ВАЛЕНТИН БАРОВ

Родопа е сурова планина. Често може да чуете, че някой се е хлъзнал по влажната урва, друг го затрупало свлачище или затиснал паднал бор. А за жената, дето я грабнала придошлата вода от „Римския мост“ и после я намерили в язовир Кърджали, който е на 30 км от селото – това съвсем не е легенда, а чиста истина. Питайте Аго Мечка пък за мечките по Щипка или вълците по Давидково. Пиша това не за да ви плаша с планината, а за да ви кажа, че е планина. А с планината шега не бива. Тя иска уважение.

Обичам да яздя. Не съм добър ездач. Не пропускам обаче възможност да го правя. При посещенията в конефермата все гледам да отида по-рано, за да свърша работа и да поязда. Но докторлъкът не е математика и там две плюс две невинаги е четири, та затова рядко успявам да осъществя намеренията си за езда.

А как обичам да яздя едно конче! Нерон се казва. Невероятна красота и хала. Хала ви казвам! Но още е младо и дето се вика – малко плахо. Е, тази неделя успях да стигна и до езда.

Нерон като че ли също беше в очакване. Нервно изчака да кача седлото и амуницията, след което с удоволствие, присъщо на същински аристократ, закрачи по горските пътеки – отначало ходом и постепенно премина в по-уверен тръст. Озаптявах го по малко, защото усещах, че е готов да се впусне в луд галоп. Той, разбира се, недоволстваше. Пръхтеше и тръскаше глава, но спазваше правилата. А правилото е: ако ти уважаваш стопанина, то и той уважава теб, коня. Затова, когато върви ездата, сте едно. Защото и двамата се наслаждавате на нея. Всеки мускул под тебе, ездача, ти казва какво иска конят, но и той с всяко потрепване или притискане отгоре усеща какво се иска от него... Изобщо, общуването между човек и кон не се свежда до: „Дииий и тпрууу, твойта мама“. От мен да го знаете.

Всичко това се чете лесно, но истината е, че има и много екстремни моменти. Младият кон все още не познава всички звуци. Някои ситуации го изненадват и тогава става много опасно и за него, и за ездача.

Та – яздех аз Нерон гордо-гордо към мандрите. Местност, известна като Мечата планина. По пътеките – на тръст, но по поляните го пуснах на луд галоп. Увлече се толкова, че когато трябваше да влизаме в кориятa трудно го озаптявах. Яко беше кончето.

По пътя срещнах Зарко. Прибираше останалите коне. Предупреди ме, че са видели в района мечка, та да не отивам много навътре... А и някаква докторка е излязла да поязди Джесика. Не познавах докторката, но се сетих за кого ми говори Зарко. Тя работеше с децата аутисти и списваше някакво списание. Изненадах се, че язди, и то сама из планината. Сетих се за думите на Аго Мечка: „Планината, докторе, иска кураж и честност". „Корава жена ще е тогава" – си помислих.

Вече се смрачаваше и трябваше да се прибираме. Бяхме вред малка кория от рядка борина. Изведнъж Нерон изцвили и хукна лудешки без посока. Само с крайчеца на окото видях мечката. Конят побягна панически, само и само да е далеч от хищника. На два пъти удрящите ме клони едва не ме свалиха от седлото. Това продължи километър, а може и повече. Едва успявах да се задържа на коня.

Нерон не се подчиняваше на никаква команда. У него работеше първичният инстинкт – на самосъхранението. Клоните ме шибаха в лицето и нищо не виждах. Десният ми крак се беше заплел в стремето и се молех само да не падна. Това значеше сигурна смърт. Когато излязохме от кориятa, с ужас видях, че конят тича към Хамбар дере. То си беше направо пропаст. Опитах се да го спра с рязко придърпване на юздите, но със заплетения крак в стремето нямах силата да му издърпам железните мундщуци в устата, та дано се освести поне от твърдостта им. Казах си – край. Дотука бяхме. Внезапно видях, че успоредно с нас лудешки галопира Джесика. Майката на Нерон. Яздеше я жена. Тя умело и често ѝ подвикваше: „Ха! Ха! Хайде, момиче!".

Скоро се изравни с Нерон. Доближи го умело. Посегна и хвана юздата му. Усетил майка си и твърдостта на ръката, която хвана юздата му, конят намали ход. Кобилата умело го избута полека, за да не отидем в дерето, и след малко спряхме. Чак тогава паднах от седлото със заплетен крак в стремето. „Неведоми са пътищата божии" – си помислих. И още много други неща си помислих, но не ги помня.

Над мен се надвеси красива глава със зачервено лице. Жената разплете крака ми и ми помогна да стана.

– Как сте. Добре ли сте? – ме попита моята избавителка.

Средно на ръст момиче, облечено в спортен костюм за езда, очертаващ тренираното ѝ тяло; на главата – с шапка-каска, която малко глуповато се беше изкривила от лудешката езда. Под нея се бяха разпуснали небрежно кестенявите ѝ коси. В очите ѝ още личеше адреналинът от преживяното.

– Добре съм – излъгах. Целият треперех от стреса.

Лъжата веднага пролича.

С вик се проснах на земята. Явно, кракът ми бе пострадал сериозно. Помогна ми да се кача отново на седлото и на бърз ход прибрахме конете в конюшнята.

Обтрихме със слама потта и пяната по тях и ги нахранихме.

Помагаше ни Зарко.

Разказахме му какво е станало.

– Един Господ ви е опазил. Елате! Ще вечеряме. Знаете, че баба Събка няма да ви пусне, докато не ви нахрани.

Познавах бабката. Все трябваше да храни някого. Когато нямаше кого, хранеше кучето ми, йорки, което винаги е с мен. И му даваше направо в устата. Като на дете. Само дето не му го сдъвкваше.

Преди много години, когато дошли да я искат за невеста, тя не познавала жениха. Мащехата ѝ рекла: „Отивай, щом те искат".

И тя отишла. Ей така, без да познава никого. Но останала вдовица и цял живот се бъхтила сама от сутрин до вечер. В къщата си не признаваше друго мнение освен своето.

Беше наредила софра баба Събка.

А нейните софри винаги завършваха с баклава с локум и кафе.

Момичето беше взело душ и се беше преоблякло. Боже, та тя беше красавица! Аз криво-ляво бях успял да бинтовам крака си с ластичен бинт и си смърдях още на Нерон.

Ей така, колкото да тръгне разговор, я заразпитвах откъде е и с какво точно се занимава. Психотерапевт била, разказа ми тя. Работела с деца аутисти във фермата. Бяха спечелили някакъв проект с еврофинансиране за работа на децата с коне и кучета. В момента програмата вървяла с конете. Оставяли децата да общуват свободно с тях.

Обучените коне са много внимателни с децата. Виждал съм да ги целуват с устни. А на дечицата позволяваха да ги прегръщат през шията, като за това специално свеждаха глави. Децата бяха много щастливи. То и аз пусках по някоя сълза, като ги гледах.

Оставих я да говори. Наблюдавах я. Отначало говореше спокойно, но след това се разпалваше. Руменината покриваше лицето ѝ, а очите ѝ горяха. Устните ѝ се разгъваха в красива усмивка, когато говореше за успеха, или леко нацупваха, когато е имало неудача. Личеше, че обича работата си. Попитах я защо е избрала Родопите.

– Защото е чисто! Защото тук ги има баба Събка, Зарко… Небето е толкова синьо, а вечер звездите са безброй. Ти виждал ли си месечината пълна?! – запита. – Градът ми стана тесен. Не съм постоянно тук. Идвам за седмица с три дечица засега. Радвам се, когато успявам да ги видя щастливи. Това спасява и мене, и тях.

Спасява. Виж ти и дума! Спасява. Като Ангел Спасител. Та тя и мен днес спаси. Благодарих ѝ. Толкова крехка, а тръгнала да спасява. Погледнах и дребничката баба Събка, отгледала сама седем деца в Родопите. А тя – колко ли души е спасила за своите 80 години?

Излязох да изпуша цигара. Погледнах Млечния път над мен в чистото родопско небе. Сетих се за сутрешната си молитва, докато пиех кафе на чардака си при изгрева: „...Отче наш, ти който си на небесата. Да се свети твоето име, да дойде твоето царство, да бъде твоята воля, както на небето, тъй и на земята…"

Значи, това е волята Му. Всеки ден да спасява. Да праща ангели хранители, които да ни пазят, да спасяват животите ни. Да ни правят кротки и добри, търпеливи и милосърдни към тези, които не са като нас. Да се отнасяме с всеки така, както бихме искали да се отнасят с нас, и да намерим помирение и покой в душите си, защото царството е Негово и волята Му е такава.

– Докторе, знам те веке, казвай Амин и влизай, че баклавата те чака, а ти уж за една, пък трета цигара пушиш – сепна ме баба Събка. – И момичето самò остави вътре, па я я виж каква е хубавица, като ангелче. И днес, разбрах, тя те е отървала. Господ ти я е пратил, да знаеш. Той цигари пуши тука. Да ти… – сгълча ме кротко бабката.

Погледнах месечината. Кротко заседнала на небесния свод, редеше звездите около себе си, така както тук Бог редеше човешките ни съдби.

ТОМ

ВАЛЕРИЙ ЙОТОВ

Том беше висок и снажен момък, около 30 годишен, жилав и издържащ на всякакви трудности. Зимата в Аляска го завари в малкото градче. Местният кмет го забеляза. На него, и на още двама-трима, предложи да пренесат нацепени вече дърва за огрев до къщите на няколко самотно живеещи старици в градчето.

Том се натоварил с доста голям наръч дърва и така – няколко пъти разнася дървата до домовете на самотните стари жени. Не му тежеше.

Когато работата свърши, кметът на градчето го привика в кабинета си и му предложи да занесе до съседния по-голям град куфар с ценни документи и пари. Младият момък пое ангажимента и взе куфара.

Зимата навън се развихри и започна да се натрупва доста сняг, беше невъзможно с впряг да се тръгне в такова време. Но Том излезе и тръгна по неутъпкания от никого още път. Фучеше и навяваше сняг, но той не се плашеше, беше свикнал.

Местните бандити по някакъв начин бяха разбрали за този специален куриер и го проследиха до края на града.

Вече на излизане, един от бандитите стреля в гърба му. Рани го и няколко души от бандата го наобиколиха в кръг, мъчеха се да вземат куфарчето от дясната му ръка, но не можеха – беше се вкочанясала от студа и упоритостта на Том. Един от нападателите съсече ръката му с малка брадва. И взеха куфара.

Том случайно бе намерен и закаран в местната болница, студа го спаси от кръвозагуба и смърт. А бандитите скоро бяха заловени.

След възстановяването си Том беше вече куриер, но носеше с лявата си ръка.

До пенсионирането си работи тази отговорна работа без произшествия.

СТРАХ

ВЕНЕЛИН ТЕРЗИЕВ

Неделният ден се прибира фриволно разпилян в своите мисли. Дори не се опитва да придаде притеснение за времето, което е отредено за безметежно спокойствие. Студенината на вечерта ме притиска силно, дори без никаква необходимост, към близкия източник на топлина. Някак неестествено е да го търся да приютява вече топлите ми ръце.

Мисълта все се стряска в своето лутане от непредвидимо получените послания и се възторгва едва от дозата съмнотворно, което приветливо ми споделя поредната музикална импресия, нахлула в своята случайност на интернет блудстването ми.

Мъчително се опитвам да открия своя съхранен страх от случващото се около мен. Напразните терзания ме карат да търся някакви разумни обяснения, но тяхната липса е толкова осезаемо налична. Опитвам се отново да отправя мисловните си процеси, като им обяснявам за генетичната обвързаност в това да се страхувам. Явно някаква грешка, породена от научно необяснима ДНК аномалия, е създала обезличаването им и ги е накарала да останат консервирани като някаква излишна музейна същност.

Запъвам се и отделям част от наличната си същност в напразни усилия да я убеждавам, че трябва да се страхува от себе си, но тя безсърдечно и безразумно отказва да се подчинява на отправеното послание. Изпитвам странна неприязън към това ми неуспешно намерение и търся начин да го споделя с околните. С огромно недоверие, пораждащо силно недоумение, ме вглеждат непривично последните доверени слушатели. Явно съм се загубил в бездната на невъзвратното нечовешко себедоказване и нереалното съществуване. Няма кого да убедя в своята правота в тази изкривена същност. Няма и бърза възможност да я подредя и да ѝ предскажа светло бъдеще, защото съм загубил онова вълшебство на

думите да отварят заключените врати. Вълшебствата и гадателствата са само наръч от излишни емоционални вдъхновения.

Упоритост и подражание са немислими излишества в тези намерения, а нещо друго се търси като изключително фантастично вълшебство с някакъв придобит фанатизъм.

Сродната душевна същност се е покрила в самота и не обича да бъде обезпокоена в този летаргичен сън.

Страх е обладал нощната тишина, дори и онези бабаитно смели персонажи са се покрили в своята незначителност и чакат да се отвържат от разумно застопорените си същностни стобори – далечна перспектива за далеч по-разумни времена. Къде ли да открием тази прилична разумност в такова безлично неприличие? Къде да срещнем някоя несъборена стена, на която да се опрем? На чии гърбове да се доверим в тези изстинали времена?

Почти всички са се укротили в някаква умора на своя страх и безлично го посрещат, без дори да забелязват, че вече дори той прелюбодейства и е обладал тяхната същност. Самотна игра на смислено съществуване се оказва това безстрашно и безумно присъствие. Някак ми се иска да ги номерирам тези страхове и да ги наредя по тяхната важност. При всеки сърцераздирателен повик да ги раздавам като непоискан подарък. Вече си имам и списък с наредили се за тези дарове. Ще им ги подаря с усмихната вежливост. Дори не търся и седемте джуджета за прилежни помощници, а ще се натоваря лично с тази мисия. Какво нескрито удоволствие има в това съхранено безстрашие. Ще бъда раздавач на страхове. Какво изобилие от тях съхранихме в своята същност за последните години време?

А днес – днес ми пожелайте страхове. Събирам ги, за да ги даря и да ги обуча в своята нереално безстрашна самота.

15 януари 2024 г.,
Сибиу, Република Румъния

ИНСОМНИЯ

ВИОЛЕТА ЦОЛОВА

1.

И се завихря въздуха щом докосна възглавницата, побеляват контурите на гледките, света се срутва върху главата ми, преминават едни след други хора, картини, събития, мозъкът ми ще се пръсне, не спира като океан да ме поглъща. И живи и мъртви стоят, чакат, говорят, питат. Защо мен питат? Аз не знам какво да им кажа, освен: идете си, идете си в името на Господ, идете си в мир и мир да бъде на праха ви. Оставете ме. Мама изтрива с ръка един облак:

Вземи си жилетката
времето не е на добре
ще вали.

2.

И ти слънце мое, рожбо първа, първа болка, радост първа, с каква обич те заченах, с каква радост те родих, ходиш из своята пустиня и земята и небето носиш в ръцете си. Как да гледам душата на парчета разкъсана, живот-психотронно оръжие.

И навсякъде оръжия,
оръжия,
огъня ни изгори.

3.

Дори маймуните могат да бъдат опитомени, но не и думите. Те хълцат на всяка стъпка, прескачат душите си, плъзгат се като влечугите зад правилата на извисяването, не могат да дадат смисъла, който им се полага по рождение. Челата им се свеждат ниско, броят стъпките на времето, не участват в сътворението.

Като зелени листа
потъваме в земята
неоплакани.

4.

И защо се родих, Господи, да гледам страданието на този свят, да преглъщам

сълзите на смирението, да влача всяка своя стъпка с усилие в безсмислието и да оплаквам децата си, защото лошите хора са повече от добрите, не се вижда накъде отиват всички. Все повече печал, Боже, все повече печал.

Пчелите се блъскат
в прозореца падат и умират
бръмчи къщата.

5.

И какво искам да науча за този свят, който не намира цветове в преображението, промените го правят все по-неясен, все по-тъмен, все по-черен и живота се рони под стъпките му на свлачища и вихрушки, небето придръпва все повече и повече води да го залеят. И всеки може да каже, че смисълът е в безсмислието.

Онемяхме ли
пред силата на земята
засята с плевели.

АЗ ПОЛУЧАВАМ ЛАЙКОВЕ, ЗНАЧИ СЪЩЕСТВУВАМ

ГЕОРГИ ИРОНОВ

Гледам доста млади хора. Те говорят, правят нещо – поотделно или на групи, но непременно се снимат и слагат снимките си във Фейсбук. Първо се снимат самостоятелно, после групово и пак групово, но вече с този, който е правил предишната снимка. Иначе той ще се обиди.

След известно време отваряш Фейсбук и гледаш снимките. Прекрасното там като че ли не може да съществува без потвърждение за това. То трябва задължително да има зрители и те трябва да отбележат своето посещение с лайк или коментари. Едва тогава снимката от мъгливия и рехав свят на нашите спомени ще стане част от нашия живот и наша собственост. Ти вече с гордост можеш да покажеш тази снимка на другите хора и да им кажеш: „Това е мое. Аз го хванах и регистрирах този миг“. И като един ловец да кажеш – „Аз го добих. Това е моят трофей“.

В нашия свят, за да се авторизираш за доста неща трябват свидетели. Без тях не става нищо или никой не ти вярва. Някои авторизират всеки момент от живота си. Ние четем или гледаме тези моменти в социалните мрежи и им завиждаме. А, това е идеалната жена! Тя има висше образование, прекрасни деца, мъжът ѝ ѝ подарява скъпи подаръци, а ние гледаме всичко това с широко отворени очи и ѝ се възхищаваме.

Купуваш си огромен букет, снимаш се с него, слагаш снимката в мрежата и казваш, че ти го е подарил любимият. Е, ти може да виеш от самота и скука в твоята стая, но си сложила красива картинка, където те обичат, прекланят ти се и това „късче реалност“ е вече част от твоя живот – нали така?

Тази картинка е като убитото от ловеца животно. Тя е твоя трофей. Не вярвате ли? Ето ги свидетелите – стотици лайкове и техните подписи-коментари. Това е твое.

В този план тези, които плачат, жалват се или хленчат, правят същото като тебе. Те вземат своята болка, печал и също я представят пред свидетелите. Дали помага, когато това става достояние на много хора? Не зная. Нямам подобен опит, но изглежда, че на някои хора им помага.

В този наш цифров свят публикуваното от мене го виждат стотици хора. Те са се авторизирали. Значи аз не съм никой и не съм сама - аз съществувам!

И всеки ден влагам нови селфи с въпроси и питам. Красива ли съм? Млада ли съм? Отива ли ми тази дреха? Но зад тези въпроси се крие един генерален такъв. Съществувам ли аз и това е ключовия и най-важен за мене въпрос.

Аз снимам своята глава, гърди, прическа, облекло и т.н. и ги показвам в социалните мрежи. Хората поставят лайкове и коментари и с това ме уверяват, че действително съществувам, и за определено време това тяхно мнение ми стига. Впоследствие обаче отново започва да ме гризе червея на съмнението и ме терзае една вътрешна неопределеност. А не съм ли аз само сянка в тълпата от хора, елемент от масовката, дупка в житейската матрица? Моля ви, погледнете ме, напишете ми, поставете ми лайкове и така ме уверете, че това не е така, че не е напразен страх, че аз реално съществувам.

Социалните мрежи станаха реалното потвърждение за нашето съществуване. Някои може да не са съгласни с това и да кажат, че мрежите им трябват само, за да побъбрят с приятели и прочетат новостите. В тях не влагат всеки момент от живота си – това го правят само зависимите от мрежите. Но все пак влагаме снимки и данни за нашия живот. И оставяйки коментари, сякаш потвърждаваме собственото си съществуване, което другите задължително трябва да потвърдят и по този начин се получава един затворен кръг – аз потвърждавам на другите, а те на мене.

Навремето големият учен Рене Декарт заявил: „аз мисля, следователно съществувам." Днешният свят твърди друго.

Аз получавам лайкове – значи съществувам.

ЧОВЕКЪТ ОТ ДРУГИЯ СВЯТ

ИВАН БЪРЗАКОВ

„Колкото повече търсим истината за хората, толкова повече разбираме, че нищо не сме узнали."

Неизвестен

Никой не знаеше откъде бе дошъл и кога.

Висок и мършав, със скулесто, изпито лице – като че ли бе изникнал изпод земята. Не работеше нищо – тези хора не работят – но и не просеше. Не знам защо, но ми се струваше, че е пратеник от някакъв друг свят, вълшебен. Свиреше на няколко инструмента в ъглите на градчето – и зиме, и лете. С една опърпана шапка пред него, която държеше в уста кученцето му, доброто създание.

Изглежда така си изкарваше прехраната. От време на време оставяха пари в шапката – кой повече, кой по-малко.

Никой не го запита за името му, защото, види се, нямаше приятели.

Един шегобиец разказваше, че го видял край скотобойната на съседния град – да седи отвън и беззвучно да плаче. Без да вижда никого.

А, де!

Един такъв човек.

Сигур бе приютил кученцето, което бяха захвърлили в някой град, ненужно никому.

Защото този човек обикаляше градовете, много рядко селата (селяните не обичат безделниците) и свиреше. Имахме чувството, че чака нещо… или някого. Като че ли таеше надеждата да го намерят и си го приберат.

Понякога го виждаха в храма, на последната седалка, дълго да се моли с кученцето, сгушило се между краката му.

Невидимо и безгласно, не го чуха да лае никога. Като сянка или по-скоро като кучешки призрак.

Къде ли нощуваха? Вероятно някой и друг добър човек се смиляваше над самотника. Много обичаха музиката му.

Но не го чухме да разговаря с никого.

Мислехме, че трябва да е онемял от някаква дълга, изтощителна мъка… или от някакво нещастие. Никой не можеше да го пита за нищо – дори и със знаци. Аз поне не бях видял.

Ала как свиреше, Бога ми… същински чародей!

Хората не можеха да отминат без да се заслушат. Оставяха всичко. Слушаха, слушаха, понякога дълго… и забравяха за живота си, за неволите, грижите. И им ставаше леко и светло, като че ли някой ги бе благословил.

Когато, обаче, се опитваха да го заговорят, той навеждаше очи и мълчеше… Объркан. Отказаха се да чакат да им отговори. Имаше нещо в него, което караше хората да потръпват.

Или да му свалят шапка – кой ли знае защо?

Хората са странно нещо.

След време свикнахме с него и почти не го забелязвахме – само се наслаждавахме на музиката – като че ли извираше от ъглите, от самите стени, край които свиреше.

И всичко наоколо ставаше неземно…

После един ден човекът изчезна безследно.

И вече го нямаше – никъде!

Не след дълго в града дойдоха някакви странни хора да го търсят. Заговори се, че преди много години имал жена, която избягала с друг.

В никакъв случай не бе възможно той да е този, който я е убил!

Нещо друго трябваше да е станало.

Не го намериха. Потъна вдън земя с кученцето си.

Ако научите нещо за него, моля ви, намерете го! Непременно го доведете – моля ви!

Чакаме го.

Как свиреше, мамичко – сякаш самият Господ Бог бе слязъл за малко на земята!

Един такъв човек.

2021 г.

ПРОШКА

МАРУСЯ НИКОЛОВА

Започнах да съжалявам, че приех поканата за това гостуване.

Трябваше да стана рано, а си лягах късно. Да пътувам с автобус до гарата и оттам да се кача на влак. След това отново с автобус до къщата на онази леля, с която никога не съм била особено близка.

Тя беше сестра на майка ми, останала неомъжена, по незнайни причини.

Все мърмореше и тръшкаше врати, когато се отбивахме при нея на път за морето. Беше само на десетина километра от него, но отказваше да ме приеме през ваканциите.

Така и не се изясни причината. Вероятно синдрома – стара мома, която няма свои деца и не понася чужди!

Баща ми, като разбра, че отивам при нея, изрази становище, че ако я „ухажвам“, съществува вероятност тя да ми завещае масивната къща, която сама бе проектирала. Но допълни, че едва ли е със здрав разум на нейните седемдесет и осем и че несъмнено е обект на атаки от страна на братовчедите. Те открай време се възползваха от нея със заеми, които не връщаха. А сега, след като бе грохнала, се спотайваха и изчакваха камбанния звън, за да се втурнат и разграбят всичко.

Някога стройна и привлекателна, леля застана пред мен прегърбена и болезнено слаба, наметната с жилетка, въпреки юлските горещини. Въздухът бе натежал от прах, раздвижен от вечерния вятър. Тя се закашля и едва успя да изрече:

- Добре дошла! – но не ми протегна ръка, а само махна неопределено и заситни към кухнята, където бе приготвила вечеря.

С престоя по чакалните, от нямане какво да правя, бях опитала почти от всичко, което се предлагаше по павилионите и отказах.

Тя не се засегна и мина направо към въпроса:

- Завърших техникум по строителство и архитектура в далечен град. През последните месеци от обучението си започнах връзка с един от преподавателите. Обеща да

се разведе и да се омъжи за мен, но не го направи. Когато разбра, че очаквам дете изчезна, сякаш не бе съществувал. Но детето се роди. Не бих и помислила да го премахна, нито да го занеса вкъщи, от страх пред строгостта на баща ми. Майка ти беше малка, на девет години. Чувствах се объркана и безсилна. Дочух разговор между акушерките, че детето идва с късмета си. Щял да го вземе голям човек, който ще подсигури бъдещето му. Усещах, че е така, защото когато идваше, те се снишаваха и разтичваха по коридорите, а санитарката въртеше парцала и лъскаше до блясък.

Осиновителят идваше често и оставяше плодове за мен. Веднъж дори книга и списания. Жена му също идваше, но по-рядко. Тя не носеше нищо. Нея успях да зърна в гръб. Висока, едра, с отривиста походка, вероятно строга...

Ти трябва да откриеш сина ми, нали работиш в полицията. Едва ли ще те затрудни. Можеш да си избереш всичко от къщата, но тя ще остане за него, за детето ми.

Изгледах я стъписана. Дори неволно улових десницата ѝ в съпричастност.

- Не си ли правила опит да го намериш, лельо? – попитах. – Не живеем в голяма държава, тук никой не се губи безследно.

- О, ходих и се молих, още на следващата година – сви болезнено лице тя и спомена бивш окръжен град, и специализирания дом в него. – Вече бях строителен техник, с добра заплата и квартира, и можех да се грижа за момчето си, но отказаха да ми дадат каквито и да било сведения. Затвориха вратата с думите: „Вече не е твое дете, ти подписа декларация!” Но аз бях, аз се чувствах майка. Не ми беше безразлично какво се случва с него, живо ли е, здраво ли е?! Молех се да ми кажат поне това, но не само, че не срещнах разбиране, а усетих смут и напрежение. Искаха да се отърват от мен, колкото се може по-бързо. Проучих къде живее най-възрастната акушерка, която ми симпатизираше докато бях в дома, но и тя завъртя безучастно глава. Въобразявах си, че ми е съдействала да остана по-дълго време до детето, за да укрепне с майчиното мляко. Но тя отрече да има принос.

Тежка е раздялата между дете и майка. Нахраних го за последен път, приспах го, целунах милото лице, мъхчето по главата, малките пръстчета...

И изхлипах. Оставях го толкова малко и беззащитно. Клетото ми пиленце, кой ще го научи да лети? Ще го хранят ли добре? Ще го успокоят ли, когато потърси близостта ми и заплаче? А и онази строга жена, щеше ли да го обича колкото мен? То трепна, събуди се и зарева. С мъка отлепиха пръстите ми от бравата и ме избутаха навън, за да поема пътя към ада.

От този миг нататък където и да идех от където и да минех, все надничах в бебешките колички и го търсех сред тълпата. Струваше ми се, че ще го позная, чрез зова на кръвта. Не е минал и ден да не мисля за него, и нощ да не го сънувам как плаче и протяга ръце.

Но влакът го отнася и ме избълскват враждебно настроени хора.

Вкопчвам пръсти в стъпалото, но те газят върху тях. Разкъсват плътта ми и съм принудена да се пусна, молейки за благосклонност съдбата. Цял живот пазех тайната си и сега, когато животът се изнизва, я споделям с теб. Няма да затворя спокойно очи, докато не го видя. Нищо друго не искам. Без значение е как ще се държи с мен. Дали ще ме презре и отхвърли или ще ми даде прошка...

Не можех да мигна от вълнение. До късно разговаряхме с леля и тя ми изясни причината да не се омъжва и да не роди дете. Сама си бе произнесла тежка присъда: Без право е за това! За нея няма оправдание, няма и милост. Тази била причината да ми откаже гостоприемство.

Не трябвало да гали дете, защото не заслужавала то да се привърже към нея.

Знаех, че Семейният кодекс е под обществено обсъждане в днешни дни, че са нанесени промени и има нови процедури по осиновяване, но как можех да знам какви са

били разпоредбите преди шест десетилетия?!

Единственото, което не будеше съмнение бе, че детето е вписано в регистрите. Заподозрях, че „големият човек”, осиновител на детето, е познат на акушерките и има власт над тях. Иначе как да си обясня суматохата. Съпругата му също идвала да го вижда. Това са привилегии на вътрешен човек, който е в състояние да се разпорежда, и се оказах права. Ще спестя детайлите и ще изтъкна основното – открих сина на леля!

Той бил осиновен от главния лекар на болницата. Позволили са на майката да го кърми достатъчно дълго, за да укрепне и подсили имунната си система. Пожелали са здраво дете. По-малко притеснения и рискове в началото на крехкия му живот.

Ала не можели или не искали да знаят, че така раздялата й с него ще е далеч по-мъчителна...

Различих чертите на леля мигновено.

Черни очи, чупнати в средата вежди, леко гърбав нос.

Беше хирург, в същата болница. Токущо бе излязъл от операционната зала, след последната за деня операция. Изчаках търпеливо в коридора и скочих от пейката.

- Мен ли търсите? – ме попита и приглади побеляващите си коси, които предпазната маска бе объркала. – Кажете!

- Идвам по молба на леля ми – казах не това, което бях замислила. – Тя иска да се срещне с Вас и да ви поиска прошка!

Беше ненадейно и несъмнено шокиращо за него, но макар и изумен, той успя да се овладее. Не трепна. Веднага разбрах, че се досети за какво става дума – знаеше, че е осиновен...

Половин час по-късно бях в колата му, на път за дома на леля. Вече я бях предупредила, че пристигаме.

- Какво е състоянието й? – попита.

Това беше чисто професионален въпрос. Не се чувстваше син и бе напълно разбираемо. Искаше да е сигурен, че тя ще понесе вълнението.

Опитах се да му спомена за терзанията й, да загатна за обстоятелствата, които са я принудили да вземе това съдбоносно решение – да го хвърли в неизвестността. Но той махна с ръка и спомена, че негов братовчед е държал да го информира, че е осиновен, когато е бил на 12 години.

- Растях с чувството на човек без нужната стойност. Взирах се в себе си и търсех дефицити. Все ми се струваше, че съм зад връстниците – подзе той, когато колата навлезе в града, през който беше минавал не веднъж, без да знае, че е на крачка от дома на тази, която издирва безуспешно. – Винаги съм искал да знам коя е тя и защо ме е изоставила. Човек има право да знае какъв е произходът му и каква е генетичната му обремененост.

Не я презираше, не я наричаше безчувствена, защото в лекарската си практика бе имал възможност да се среща с много хора и всеки от тях имаше своята драма, и причини довели до нея...

Леля изглеждаше така, сякаш всеки момент ще припадне.

Улових я под ръка и приседнахме в хола. Синът й се настани върху дивана и нямаше вид на човек, който има въпроси за изясняване или е готов да слуша извинения.

С някакво безразличие обхвана обстановката с поглед и отклони поканата за кафе. Леля се размърда неспокойно:

- А може би си гладен?

Очите й се взираха в него през очилата. Жадно ловяха израза и чертите на лицето му.

- Не, благодаря, с братовчедката хапнахме по пътя.

- Много хубаво сте направили! – засия леля щастлива, че той ни признава за близки.

Разбрах, че ще заплаче, защото беше прехапала устни, а брадичката й трепереше. И тя заплака. Горчиво и жално, с хлипане и насечено дишане.

- Съжалявам! – успя да каже. – Прости ми, сине! – тя направи опит да се свлече на колене пред него, но той не й позволи.

Улови я под мишници и я изправи.

Реших, че трябва да изляза. Майка и син да останат сами и да си кажат каквото им тежи.

ЖЕЛАНИЕТО НА ПТИЧЕТО

МИРОСЛАВА ДАЧЕВА

- Омръзна ми! Не издържам вече! Това не е нормален живот а някаква пародия. Не искам повече такъв живот. А и какъв изобщо е смисълът? Какъв? Не виждам за какво да продължавам. Не си струва. Само проблеми и за какво? Неспособен съм да се справя. Не искам такъв живот. Искам да се откажа. Искам да съм волен като птиците. Да забравя за всички проблеми и тревоги.- мърмореше човекът докато оправяше леглото си за лягане.

- Мислиш ли сериозно това, което казваш? – чу се необикновен глас, нито мъжки, нито женски, някак неопределен, но изпълнен с грижа и топлина.

Заслепен от отчаянието си, човекът дори не се запита какъв е този глас, след като беше сам в стаята и направо отговори:

- Прекалено трудно и тежко е. И никой не ме разбира. И аз не искам вече никой и нищо. По-добре и мен да ме няма! Вече нямам сили. Ще сложа край на всичко!

- Искаш да умреш, така ли? – попита гласът.

- Да, това искам! Не ми се живее повече!

- Сигурен ли си? – попита отново гласът, давайки му шанс да размисли.

- Да! – отговори вече троснато човекът.

- Щом така искаш… – каза натъжено гласът – Ти си легни и се наспи тази вечер. Аз ще се погрижа за желанието ти.

На сутринта човекът с недоволство установи, че се е събудил, че е все още жив, и започна да мърмори:

- Онова нещо, снощи ми обеща, че ще изпълни молбата ми, но ето на, пак се събудих. Нищо не е изпълнило.

- Не си ли размислил? – чу се отново гласът, който беше решил да му даде шанс да промени решението си.

- Не, не съм! – каза сърдито човекът.

- Добре тогава, както искаш. – каза тъжно гласът – Ще изпълня желанието ти. Ти само излез и тръгни за работа, както обикновено или някъде другаде, все едно къде...

Човекът дори не изслуша гласа докрай.

Взе сърдито ключовете и излезе. Нямаше никакво желание да ходи на работа, пък и не виждаше смисъл. Затова тръгна където му видят очите, без цел и без посока. Не забелязваше нито преди малко изгрялото слънце, нито песента на птиците, нито полъха на вятъра, унесен в мисли колко е нещастен и колко несправедлив е животът. Задаваше си въпроса дали желанието му ще бъде изпълнено или сам да го изпълни.

Докато не профуча кола с бясна скорост. Изведнъж цветовете избледняха, птичките и шумът от улицата замлъкнаха, пейзажът се замъгли и изчезна. Усещанията се изгубиха. Настанаха мрак и тишина...

Когато се събуди, човекът се огледа. Погледът му се спря на ръцете, които се оказа, че са покрити със сиви пера. Такива пера имаше и на дългата му опашка. Двата крака с по три дълги пръста и остри нокти стояха на дървена пръчка. „Птица ли съм?“ – помисли си той и се огледа. Забеляза, че е заобиколен от всички страни със сиви решетки. Беше в клетка!

След като погледна между железните пръчки на клетката, видя безжизнено лежащото на леглото тяло, а около него своите близки, плачещи и опитващи се да се успокоят един друг.

- Майко, татко! Това вие ли сте? – повика ги човекът – Аз съм тук... Чувате ли ме?

Никой обаче не го забеляза. Осъзнал, че вече не може да общува с никого, той преосмисли отношението си към тях :

- Съжалявам, че се държах толкова студено с вас. Моля ви простете ми!.. Чувате ли ме? – продължаваше той- Имам толкова неща да ви кажа. Моля ви... Защо не ме чувате?

Напразно се опитваше да говори с тях. Те не чуваха думите му. Единственото, което излизаше от неговата уста беше чуруликане на птица, на което никой не обръщаше внимание в този момент.

Не го чуваше и най-добрият му приятел, който също беше там. Той говореше надвесен над болничното легло.

- Но аз съм тук. Поне ти ме чуй... Не ме ли чуваш?.. – повтаряше човекът, (вече птиче). Но и неговият приятел не чуваше воплите му.

След малко дойдоха още няколко негови приятели, но и с тях се повтори същото. Те говореха над леглото :

- Ти си толкова добър приятел и човек. Ти помогна на толкова много хора. Какво се случи? Защо точно с теб?..

А той напразно се опитваше да ги повика.

- Времето за свиждане изтече. Утре може пак да дойдете да видите пациента. – намеси се дежурният лекар.

Посетителите погалиха по главата своя близък и му пожелаха бързо възстановяване. След това излязоха.

В болничната стая настана тишина. Само апаратите издаваха тих звук. Човекът (птиче) затвори очи и наведе глава:

- Не бях прав! Толкова хора ги е грижа за мен. Аз съм важен за тях. Чак сега осъзнах това. Сега не мога да им кажа дори една думичка... Хора, съжалявам! Липсвате ми! – обърна се накрая мислено към тях.

След това отвори очите си. Погледът му попадна на закачената по-долу хранилка.

„Семена... Не искам семена... Ще ми липсват гозбите, които майка ми приготвяше, когато ѝ ходех на гости и тези, които сам си приготвях. Дори закуските от павилиона на ъгъла до работата, които понякога си взимах..."

Не искаше да гледа повече семената. Извърти си погледа към прозореца. Клоните на дърветата леко се поклащаха. От време на време прехвърчаха птички, а слънцето хвърляше отблясък върху стъклото.

„Нима вече няма да усетя полъха на вятъра и докосването на топлите слънчеви лъчи? Нима няма да чувам песните на птичките и глъчката на децата от улицата?"

Сега гледаше през стъклото света наоколо, на който не обръщаше особено внимание и на който не отдаваше значение. Сега обаче можеше да се ограничи само с това, което прозорецът му позволяваше да види, а то не беше много. Дограмата пък не пропускаше звуците отвън.

„Сега съм в по-голям затвор, от този в който преди си мислех, че съм." – заключи птичето.

Докато то съзерцаваше природата навън и минаващите по улицата хора, слънцето постепенно залезе. Денят отмина. Отново настана мрак и тишина. Птичето потъна в пустотата и самота. Разсъждаваше за настъпилата промяна. Спомняше си сладката почивка вечер след работа, топлите мигове с любимите хора, разходките, разговорите. Мислеше си как вече няма да има възможност за нищо от това. Обърна главата си и зарови човка в перушината. Не знаеше вече кое е реално и кое не.

На другия ден най-близките му хора отново дойдоха и застанаха до болничното легло, отново говореха на лежащото в него тяло. Той обаче не направи опит да говори с тях. Знаеше, че е безсмислено, нямаше да го чуят. Само стоеше и ги гледаше. Случайно погледът му попадна на детето с инвалидна количка от съседното легло.

„А то какво да каже?" – мислеше си птичето – Приковано е за този стол, но въпреки това се бори и не се предава, не е изгубило воля за живот. А аз, имах прекрасен живот, а се отказах от него... Колко бях глупав, за да не го оценя. Сега изгубих всичко. Липсва ми всяко докосване, всяка дейност, с която се захващах, дори дреболия, липсват ми разговорите... дори трудностите, от които се оплаквах... Какво направих?! Допуснах голяма грешка...

Мислите му бяха прекъснати от влезлия в стаята лекар.

- Докторе, ще се оправи ли? – попита веднага един от близките.

- Не искам да Ви тревожа, но няма големи шансове. – отговори лекарят.

Като чу това човекът (птиче) се натъжи и каза „Наистина ли? Само да можех да си върна предишния живот. Защо се отказах от него!"

- Човек оценява това, което има, едва когато го загуби – чу се отново тайнствения глас – Сега разбра ли колко е ценен живота? Разбра ли грешката си?

- Да, разбрах. И съжалявам за това, което направих.

В този момент се случи чудо.

Човекът отвори очи. Неговите близки засияха от радост:

- Той се събуди! – възкликнаха те.

Човекът затвори за миг очи и си пое дълбоко въздух. След това, без да чака покана, прегърна своите близки. Каза им, че ги обича и че съжалява. Те не разбраха за какво съжалява, тъй като не знаеха какво точно се е случило. Но и не попитаха. За тях по-важното в този момент беше, че той е жив.

- Искаш ли да те изведем малко навън, на чист въздух? – попитаха те.

- С най-голямо удоволствие! – отговори той и се усмихна.

Близките му поискаха разрешение от лекаря. Той им разреши, но обясни, че трябва с инвалидна количка, тъй като ще е необходимо време докато се възстанови напълно.

Преди да излязат от стаята, човекът видя клетката на шкафа до прозореца и промълви:

- Онази клетка... Значи наистина...

Близките му го чуха и обясниха:

- В нея имаше едно птиче. Изглеждаше тъжно и самотно

„Вече не е…" – каза на себе си човекът...

ПОМЕН ЗА ПРОЛЕТТА

НИКОЛАЙ НИКОЛОВ

ПРОЛЕТ

Поетът, който вярваше в промяната, се изправи пред картечницата и написа предсмъртно писмо…

Непоносимо красиво.

Народът, който се надяваше на промяна, се затътри до урните и драсна по едно кръстче навсуе…

Продължително въздъхна.

Политикът, който направи подмяната, поръча да опушкат няколко мулета.

Започна да диша по-леко и отново се заусмихва.

Журналистът, който отразяваше обективно събитията, гледаше някъде встрани.

Получи повишение и влезе в политиката.

Темида, която не виждаше – така или иначе, не посмя да се изчерви…

И макар да бе доста пооцапана, дори не си смени гащите.

Нивите, които очакваха дъжд, изгоряха преди да поникнат житата.

Но пък стопаните на хиляди декари получиха добра евро субсидия.

Дърветата, които щяха да дават живот, паднаха под царската брадва.

И заминаха за камините на южните ни съседи.

Децата, които се надявахме да поемат щафетата, се затриха в чужбина.

Някои даже прокопсаха.

Слънцето, което беше свидетел на всичко, безразлично продължи да изгаря.

Дори и неговият край е решен.

Духовете на предците, които не се мяркаха от много време, си кютаха безразлични.

Вече подредени в модерни урни на лавици.

Бадемите, които цъфнаха през януари, както винаги, май тази година ще извадят късмет да родят.

За първи път от много години…

ПОМЕН

Очите ни – невиждащи, очилата –розови.

Ушите ни запушени от паразитен фонов шум.

Сърцата ни нечувстващи, кръвта ни – вледенена.

Лицата ни угрижени, бръчките – удълбочени.

Краката – вкаменени от бетонираните ни мозъци.

Ръцете скръстени, не бихме ги помръднали.

Мислите ни са зациклили – от внушените работещи модели.

Гърмящи телевизори засипват въглените тлеещи.

А политиците, подкупни, са сплотени край копанята.

Вратите са захлопнати.

Надеждите – изтъгани , смачкани, захвърлени.

Утопиите ни – несъществуващи, попарени, дезинфекцирани.

Бъдещето – изнасилено, безжизнено се цъкли.

Невинните изнудени, наритани – остават свити в ъгъла.

Страхът, непобеден, гръмогласно, доволно се смее.

А, този който успя да го пребори – ще го убият… Или вече го убиха?!

Помен.

ЛЮБОВ И ПТИЦА

ПАВЛИНА ПЕТКОВА

ЛЮБОВТА, импресии

ВСЕЛЕНСКА ИСТИНА

Есенно е в душите ни.

И сълзи едри дири след себе си оставят. А къде останаха мечтите – птиците волни бързо отлетяха. Как да разберем кой е приятел и кой враг?

Вселенската истина за добро как да узнаем? Нима дефинициите за добро и приятели не е някаква самоизмама, която утре ще е острие на кама и ще ни прободе в сърцата? Как да разберем кое ще ни направи истински щастливи? Дали малките победи или голямата измама ще тежат като воденичен камък на душите.

Обичаме ли истински, ще разгадаем смисъла космичен.

С ПЛАМЪКА НА ЛЮБОВТА

Конят се носи в галоп с развята грива. Препуска сред въздух свеж към изгрева и полета на волни птици. Хоризонтът остава далечен прилегнал на хълма зелен.

Пролетният вятър цветен килим пред погледа му разстила. Влюбени зайци из драките се крият. Кошути грациозно наострили слух леко пристъпват по зелена морава, сякаш жрици са на любовта.

Конят разпенен, на стремето ездачът лети към любов споделена, която кръвта му възпламенява.

Любовта е пламък жив в сърцето, когато е разпален от двама. Животът тогава се превръща в сбъдната мечта.

ОТИДЕ СИ ЛЮБОВТА

Голямата любов бързо отлетя. Неусетно пътищата ни се разминаха и поехме в различни посоки. Как се отдалечихме и любовта в пепел се превърна. А огън бе за двама ни. Зората срещахме с надежди нови. Огнени залези кръвта разпалваха в сърцата ни.

Отминаха щастливите години. Кой толкова ни завидя? Дали отново някога ще се разбудят задрямалите страсти?

Студена е постелята без теб, жадувана любов. Объркан е светът. Какъв живот съдбата ни е отредила? Към бъдещето търся брод, по който да премина.

В нощта оставам дълго будна, обляна в лунни сребърни лъчи сред тайнствата на мрака. А, новата любов? Навярно чака ме на близо.

Предчувствие, че скоро ще се случи.

есенна съм
с вкус на шира
по устни смокинови

ТИШИНА

... Потънали в тишината на сънищата безмълвно времето минава. Живеем в тишината на надеждата, на очакването на онзи миг, когато викът на гузната ни съвест ще отекне и накъса тишината на света. Вик на човек, осъзнал безценността на живота. Онази очаквана глътка въздух, която всеки от нас поема със своето раждане.

Тишината на заглъхналите часовници, на мълчаливото време, което не е спряло – тече и изтича. Под лупата на ежедневието ни кара да бързаме, да се вълнуваме, да го търсим...

Един живот, с толкова много кръстопътища...

ПО СПИРАЛАТА НА ВРЕМЕТО

С тихи стъпки крача по горската пътека, далече от утъпкания и пренаселен с тълпи от хора път.

Влизам все по-навътре в горската дъбрава и слушам мислите си – послания на най-съкровените ми желания.

Полагам гръб на вековно дърво, а нозете ми сякаш се сливат със земята и по корените се спускам все по-надолу и по-надолу. А ръцете ми устремени в полет нагоре, към висините на собствените ми чувства, достигат небето и се разтварят.

Етерна между минало и бъдеще чувам гласа на сърцето си и той ме връща отново на земята – земен дар на сродни души.
В две любящи очи намирам същността си.

ЗЕМНИ ПЪТИЩА - хайбуни

НА ПРАГА НА НОВАТА ГОДИНА

Снегът се сипе на едри парцали. Под пухкава завивка светът
е притихнал.

в камината
отблясъци от въглени
гадаем бъдещето

ПО ПЪТЯ НА СВЕТЛИНАТА

Вятърът роши крилете на птиците, свисти в безлистните клони на дървета и храсти, а нощта е дъхава от последните окосени треви и чертае странни форми от сенки и лунни отблясъци.

Небето, снижено и близко, търси звуците на цикадите, а жабешкият хор отдавна е замлъкнал. Душата ми, разпъната между два върха – минало и бъдеще, танцува окрилена и следва пътя на светлината – от сърцето родена.

зове ме
прибоят уморен
на път

ПЪТЯТ НА РЕКАТА

Високо горе, където синьото сякаш е закачено на възбог, от цепнатината на скалите извира вода. Като тънко змийче се разлива и между камъни си проправя път малка рекичка. Колкото повече слиза надолу от планината, се съединява със свои дружки. Сега водите ѝ се стичат шумно, скачайки разпенени по камъните из коритото ѝ. Слънцето се отразява върху водните пръски, които носят свежест и прохлада. Бистри сълзи, сякаш на кошута, скачат водите надолу по склоновете. Но скоро ще се разстелят нашироко, успокоени в равнината.

Птичи песни съпровождат пътя на водата.

под стряхата гердан
ледунки
февруарско слънце

НАМЕСТО ЦВЯТ – ЛЕДЕНИ ВИСУЛКИ

В подранилата пролет приижда силни ветрове. Хоризонтът прегърбен, смрачен, в

примка стяга изгрева. Наместо цвят по клоните, ледени висулки са сграбчили сърцата на дърветата. За поредна година угасва надеждата за плодобер. Зовът на призивни камбани се втурва ураганно към далечни бели върхове да измоли слънцето за малко топлина.

От колко смелост се нуждае светът, за да оцелее?

Звук се носи от тъгата седемструнна. Но вярвам, надеждата ще оцелее на птичите крила!

пия светлина
от росните треви
денят ме зове

НЕОСЪЩЕСТВЕНИ ЖЕЛАНИЯ

Отражението на луната играе по морската повърхност и се превръща в хиляди отразени парчета, зареяни в причудливи форми. Морето пулсира в многоцветно огледало. А дали това не е отражение на собствените ми мисли и копнежи, които туптят в сърцето ми и се разпиляват на малки късове – отпечатък от друг живот? Но не мой! Аз съм тук, днес, сега! Лунен лъч чертае нишка – осветява пътя на душите, останали в царството на Нептун. Солени капки пълнят очите ми, сълзи на внезапно завалял летен дъжд.

реки и мечти
пътуват
към к(Рая)

АКО МОЖЕХ...

Ръце протягам да те докосна... Няма те! Как искам да се сгуша до топлата ти гръд... Да чувам смеха ти и онзи напевен трепет в твоя глас. Да усещам допира на силните ти ръце – пристан за душата ми. С поглед, изпълнен с най-нежни чувства, да ме изгаряш, а аз тръпнеща да въздишам от порив и обич. Да можех до теб да заспивам и в утрото твоя пролетен звън да съм.

Ако можех...

През улука времето изтича.

есенни листа-коприна
под краката
спомен за любима песен

АНГЕЛЪТ РАФАИЛ

РЕНИ ВАСЕВА

4

Мъжът на Захария, или малкият тъжен човечец, се беше озовал на пътя не по своя воля. Ангелът Рафаил го беляза, за да се знае, че е сторил грях, навярно непростим грях, макар че всеблагият Господ често прощаваше именно непростимото. Бяха го кръстили Калин, но човечецът сам се назова Каин, като ловко премахна буква „Л“ от рожденото си свидетелство. Ангелът го отпрати и Каин-Калин вървя с дни, накуцвайки, докато не излезе на черен селски път далече от двете села. Пътят извиваше нагоре по хълбоците на планината и мъжът спря, защото мястото му се стори познато, макар със сигурност не беше минавал оттук. Знаеше какво щеше да види – зад хълмовете се криеха къщи, прилични на разнебитени детски кубчета, в празните им стаи влизаше само вятърът.

Понякога компания му правеше таласъм, призрак се мяркаше за кратко или заядлива кикимора шеташе из мутваците. Овошките бяха подивели, трева поглъщаше всичко... Каин-Калин се оглеждаше – търсеше пътека, по която да тръгне. Захладня и човекът реши някъде да пренощува. Не продължи по пътя нагоре, а се шмугна в рехавата горичка, която, като се пресечеше, се излизаше до първата махала. Съвсем забутани десетина къщета, но Каин-Калин не искаше никой да го вижда. Знаеше, че няма хора, но беше нащрек, пазеше се от любопитни очи.

Изгря пълна луна и заприлича на мъхестите дюли в двора на майка му. Каин-Калин видя, че на улицата, на която излезе, не светеше ни един прозорец. Мъжът се промъкна в една от тъмните къщи и опипом стигна до изтърбушено легло, на което с наслада опъна уморените си крака...

На другия ден светът бе променен до неузнаваемост. Надникна и видя поляната окосена, край рекичката играеха деца. Една жена, мургава, чернокоса, надникна от прага:

- Хайде, комшу, днес е сватбата. Дочакахме я най-сетне!

Каин-Калин се потресе, той не разбра как беше попаднал в това прекрасно място, хич и не искаше да се вписва в жизнерадостната картина. Щеше му се да е сам някъде, където и дявол не стъпваше, ама на, орисия! И за пръв път си позволи да огледа омразата, която таеше към ангела и жена си. Беше красива омраза, приличаше на отровно цвете, за което трябваше да се грижи ежедневно – да го полива, плеви, пресажда.

Сватбарската музика загърмя по обяд. Каин-Калин се измъкна от къщата уж само да зърне веселбата, но остана до вечерта. Гледаше шаренията на народеца, който се тълпеше около масите, отрупани с храна, надигаше чашите с вино, викаше до пресипване „горчиво" и „наздраве". До момента, когато...

Сега, като си спомняше тая странна сватба, най-напред виждаше булката и младоженеца. Изглеждаха притеснени от хорското внимание, зачервили бузи от вълнение и от виното, с което някой все доливаше чашите им. Бяха облечени по градски. Дантелените фусти на булката замитаха прахоляка и вече бяха почернели по краищата. Сватбарите непрекъснато им тикаха книжни пари в ръцете и те ги събираха в една платнена торбичка, издута от двете страни.

- На хаир да ви е! – викаха сватбарите и получаваха своите носни кърпички, закачени по ревери и якички.

Музикантите бяха неуморни...

Тогава някой каза, че виното е свършило.

В началото беше само предположение, чуха кумът да вика, че това не може да бъде истина. После от масите заехтяха гласове „Дайте вино, още вино трябва", а двете кани пред булката и младоженеца изведнъж се оказаха пълни с вода. Ставаше нещо необяснимо – много хора видяха как червеният цвят избледнява и виното изчезва. Каин-Калин не се учуди, защото разпозна Исус на една от масите – беше блед, слаб, облечен в риза на бели и сини квадратчета. Не ядеше, нито пиеше, сключил ръце, подпрени на лактите, и наблюдаваше. Очите му не се спираха никъде, но като да поглъщаха света и хората в него. „Нещо като изяждам те с поглед" , помисли Каин-Калин. Въпреки че искаше да си тръгне, остана до залез слънце. Сватбарите изтрезняха, пиеха водата от винените кани и тя им се услаждаше, услаждаше... Исус беше позадрямал на стола в същата молитвена поза. Каин-Калин приседна до него и не че се поколеба, но изпита странната увереност, че няма да бъде съден.

-Трябва ти семейство – каза Исус и го погледна с благи сънливи очи. – И любов ти трябва. Омразата ще те затрие, не е за всеки тя...

Каин-Калин беше свел чело почти до покривката, където бутилките с виното щастливо се превръщаха в бистра вода, сякаш от стъклото бликаха извори направо върху сватбената трапеза. Мълчаха, за пръв път Каин-Калин се почувства у дома си.

- Може да се заселя в това село.

Престраши се и погледна Исус в очите.

-Ама моето вино няма да превръщаш във вода...

Исус се усмихна:

-Спасеното село... Така се казва вече, Спасеното. Отецът ми ще те чуе някой ден.

5

Ангелът Рафаил поседна на поляната и утрото заблестя съвсем, ама съвсем пролетно. Потънал в това зелено, Рафаил имаше чувството, че всеки момент ще се удави в него. Три врабчета танцуваха в лехата, разпервайки крилца, и приличаха на дервиши. Ангелът беше дошъл в двора на баба Гюла, защото се чу, че втори ден козичките не излизат на паша. Завари жената в мутвака, беше си облякла кожухчето.

-Разтресе ме – избъбра тя, - оная вечер, кога не запалих печката. Студ дойде нощеска, ма голем студ. И право у мене влезна. На, не спирам да треперя.

Баба Гюла гледаше обичливо ангела, който се засуети да я преоблича, да й слага компреси и да вари билки в една огризана тенджера. Привечер бабата се сафиряса и каза на Рафаил, ако иска, да остане – само да не слиза в мазата, оттам е дошъл тоя голем студ.

-Сигурно се е заселил някой пътеник. Скоро погребахме, знаеш ги, Чонговите, та някой може да се е дигнал.

Замълча Гюла, загледа ръцете си с криволичещи, изпъкнали вени, след туй добави:

- Такива все за моята маза се редят, знам ги аз тях...

Ангелът Рафаил се съгласи да преспи у жената и си постла в ъгъла двете шарени черги, които тя извади – нови-новенички. Беше ги спастрила за погребението си. Гюла с радост ги даде, на хаирлия да бъде, ангел небесен щеше да преспи под нейния покрив, голямо благоволение й правеше Господ. И жената се закланя пред Божията икона.

Рафаил дълго лежа буден, все му се счуваше, че някой плаче. Гласът идеше от различни посоки и това го озадачаваше. Ту откъм тавана, ту някъде зад стената на мутвака, ту откъм талканата. Реши все пак да провери първо на тавана. Когато се качи, плачът беше стихнал. Рафаил дълго се ослушва, надникна тук и там, но като не откри нищо, отново слезе в стаичката. И заспа. Хем спеше, хем като да беше буден, защото сънуваше селския панаир. Бяха дошли циганите, каруците им – пълни с деца и шарени пищялки. Децата надуваха пищялките и цялото село ехтеше. Редяха стоката право на тревата, а тя – зелена, та зелена. Такова зелено ангелът не беше виждал и в райската градина. Посви крилата си и се заразхожда между сергиите. Денят блестеше, изтъкан от сърма, нашарен с гайтани. Все още бе пролет.

Някъде наблизо едно дете извика: „Мамо, ето ангел, виж го, мамо!"

Рафаил се изненада, таман беше решил да не се явява тия дни никому. Съветваха го другите ангели да не слиза толкова често на земята, да не се меси в живота на хората, ама на... Скучновато му беше на Рафаил в райските селения, привличаха го болките на тоя свят, щастлив беше, когато Бог му позволяваше да надвие болест, демон да прогони.

Потърси с очи детето, което го беше видяло сред селската тълпа. Седеше в инвалидна количка и въртеше русата си главица наляво-надясно. Самото то повече приличаше на ангел, нежели Рафаил. Стана му тъжно и му се прииска да може като Исус да каже „Стани!" и момчето да се изправи. Тогава двамата щяха да се разхождат по селските улици и Рафаил да го разпитва за училището, за баба му и дядо му, а то, момчето – да се оплаква най-вече от математиката.

И се събуди ангелът, и сълзи обливаха лицето му. Разбра, че се беше събудил от същия плач, който идеше незнайно откъде. Стана. Беше тъмно, имаше чувството, че е ослепял. Надникна в мутвака, баба Гюла похъркваше на кушетката. Ангелът излезе да търси гласа, който не му даваше мира. Обиколи двора, надникна зад струпаните съчки, които жената събираше из гората. В талканата, сред сеното, откри странно призрачно същество, съвсем прозрачно, което се беше свило на кравай и държеше в ръцете си парцалена кукла. Плачът му беше сърцераздирателен, ама щом видя ангела, спря и обърна лицето си към него. Младо лице, но лукавството и тъгата вече бяха сложили отпечатък върху него. Рафаил поседна на сламата до призрака и го попита защо плаче. Мислено го назова Прозрачното, защото знаеше, че не бива да пита за името. Името на всяко същество беше неговата сила и чрез името се оцеляваше в тия светове.

- Изпратен съм... изпратиха ме в някакво село, ама то избяга. Скри се, таман да вляза в него, и изчезна вдън земя. Баща ми го знаеше като Опустялото село, пък по пътя добри хора ми рекоха – Спасеното го наричали сега. Няма да мина изпитанието, няма да ме вземат в задругата, няма...

Прозрачното пак зави като на умряло, застанало точно срещу жълтата луна, която любопитно надничаше из небесния прозорец. Призракът бършеше нос с парцалената кукла, която вече на нищо не приличаше.

- При кого си пратен в Спасеното село? Стават такива объркания, когато имаш повече имена.

- Запомних аз. Най-напред на сватбата свършило виното, ама после самото небе се намесило – Прозрачното вече шепнеше – та водата на вино станала. И пили сватбарите, пили...Пък сега дете се родило, било за наричане. Аз трябваше да съм с орисниците. Там ме пратиха...

Прозрачното размаха парцалената кукла пред лицето на Рафаил.

Ангелът нищо не беше чул за новородено, тая пролет имаше много тичане по махалите, та беше позабравил за Спасеното село.

- Е, имаш късмет – обърна се към призрака Рафаил.- Заедно ще наминем към това село, знам го къде е, а ти се приготви, щото дотам има доста път. Труден е, а понякога се губи и крие.

Когато Рафаил и Прозрачното тръгнаха, между хълмовете се провираше тънка мъгла. После я видяха как се завлачи по реката като сива змия, заблестя, утрото започна да се провижда сред мократа зеленина.

Вървяха мълчаливо, Прозрачното се силеше да не изостава. Чудеше се тоя ангел защо бие път пеша, като хем знае да лети, хем чудеса може да предизвиква. Пътят в началото беше равен и пуст, после стана каменлив. Сенки пъплеха по него, стотици сенки бяха, шушнеха си нещо, ама гласовете им се сливаха с шепота на гората, та не им се разбираше. Само по едно време някой извика и като да се долови смисъл. Беше окуражителен вик да се движат сенките заедно, да не се загубят. Спасеното село ги чакаше.

6

Каин-Калин съзнателно отклоняваше мисълта си от Захария, от спомена за тяхната сватба – дългите редици маси с бели покривки, пияният оркестър, който изсвири едно и също хоро няколко пъти. Захария изглеждаше като изгубена в гората, само дето нямаше червено наметало и беше забутала шапката от баба си в един скрин на тавана.

Каин-Калин се изненада, когато излезе на магистралата, осветена в призрачната светлина на стотици лампи. Вървеше и се чудеше дали да не вдигне ръка на някоя кола, ама те всички бързаха за града, а на него там не му се ходеше. По-добре беше да се върне обратно. Нали обеща на Исус да се засели в Спасеното село. Каин-Калин реши да тръгне през нивята. С бърза крачка се отдалечаваше от магистралата , бягаше от нея като дявол от тамян.

Навлезе в поле с рапица. Жълтите цветове все още излъчваха светлината на деня и създаваха усещане за друг свят. Световете станаха много, наистина ли мислеше, че може да ги обиколи всичките?

Зад гърба на човека се чу трясък, той се закова. Реши да не се обръща, не искаше да знае какво се случва, щеше да продължи през полето и да се върне в Спасеното село. Насили се да обърне лице към магистралата, да затича към нея...

Колата се беше врязала смъртоносно в тежко натоварения тир. Изпълзяваха пламъци като огнени змийчета и растяха, растяха. Шофьорът на тира стоеше на пътя като хипнотизиран.

- Пожарогасител! – развика се Каин-Калин, но дори той не чу гласа си.

Какъв пожарогасител, трябваше да се бяга. И той затегли тираджията далече от пътя, където всеки момент огромната машина щеше да освети полето. Тичаха и не се обърнаха дори когато ги застигна експлозията, а нощта стана като ден. Даже не помислиха за хората, които бяха в колата.

Каин-Калин заведе мъжа в Спасеното село. След ден-два разбра, че той нищо не помни. Остана доволен от безпаметството на своя другар. Човекът беше побелял оная нощ, усмихваше се глуповато и вярваше, че е брат на Каин-Калин.

Ангелът Рафаил и Прозрачното постояха малко под дъжда.

Пролетта продължаваше да изненадва със своята непостоянност.

- Ти май се обърка, и на тебе ти се затвори пътят към с Спасеното село.

Ангелът нищо не каза, само леко забърза, като избягваше локвите. Имаше вид на някой, който знае къде отива и как да стигне до там. Прозрачното реши повече да не го дразни и покорно се понесе след него. Така мина нощта, а на сутринта осъмнаха, обградени с тези двукатни и трикатни къщи с червени покриви и пълни с овошки дворове. Сякаш всичко наоколо беше луднало в своя цъфтеж, обичаше, размножаваше се. Усмихнат, Рафаил каза като на себе си:

- Не можеш дълго да се криеш от мене, аз и райските селения намирам лесно.

Прозрачното се беше захласнало по гледката, това село нямаше как да е реално.

- Ма и вие, ангелите, често си служите с магия...

Рафаил се позасмя и го подкани да вървят.

Селото беше голямо, пролетта – топла, дъжд беше валял като по поръчка. По средата на площада, до паметника на загиналите в някаква далечна война, имаше градинка с дървени пейки. Те бяха боядисвани скоро и шоколадовокафявото приятно се открояваше. Ангелът и Прозрачното поседнаха за момент да помислят накъде да вървят. Трябваше да открият детето, та призракът да изпълни мисията си. Рафаил знаеше, че нагазва в тъмната земя, но се надяваше да му бъде простено.

- Нали няма да плашиш детето, няма да му наричаш беда след беда?

Прозрачното кимна и обясни надълго и нашироко, че задачата му е само да открехне първата врата към отвъдното, та у детето да остане спомен за него. Това дете било родено в събота, на кръстопътно място спало три дена и три нощи, защото майката и бащата го оставили там и влезли в гората за диви плодове. Пък гората омагьосана излязла, та се лутали, лутали... Казват, че самодива прибрала детето, ама после го върнала...

Най-сетне призракът млъкна. Ангелът Рафаил слушаше разсеяно и продължаваше да се радва на пролетния ден. Както си топлеше крилата на обедното слънце, той се сепна – беше видял на отсрещната страна на площада мъжа на Захария, а с него вървеше едър човек и се мъчеше да не избързва напред. Познатата дребна фигура на куция човечец се уголемяваше на хоризонта. Наоколо притъмня. Ангелът Рафаил отново усети познатия мирис на сяра. Прозрачното се разсейваше по гледките, та не разбра смущението на ангела, който се надигна от пейката и тръгна към близкия магазин. Призракът го последва. От една пълничка червенокоса лелка узнаха, че бащата и майката живеят в горния край на селото и да, вчера била кръщенката, гости посрещали, ма и днес могло да ги навестяват съселяните. Ангелът беше се преобразил на невзрачен възрастен мъж, а Прозрачното съвсем се сля с въздуха, та продавачката нищо не заподозря.

Излязоха на площада, който пак светеше под пролетното слънце. Откриха къщата бързо – тържеството не беше свършило. В двора, върху наредените маси, мамеха очите купища ядене и пиене. Селяните седяха по столове и пейки и вдигаха наздравица за малкия юнак.

- Цял живот любов да има – рече по едно време кръстницата и се просълзи.

Прозрачното стоеше втрещено. Рафаил го побутна и призракът се озова бързо-бързо в стаята, където спеше едно червенобузо момченце. Рафаил пазеше на вратата, а Прозрачното се съсредоточи върху своя ритуал по посвещаване в отвъдност. Детето проплака веднъж, примляска, после се усмихна. Не се събуди. Призракът излезе от стаята на пръсти. Само пердето на прозореца се поразвя от течението.

- Не разбирам – заяви Прозрачното, когато бяха вече на пътя.

Рафаил го погледна въпросително.

- Тия две села, така де, нашето си село, Горното, и това, спасяваното... Ма много различни, бре! Едното май си е жива магия.

Ангелът се усмихна:

- Чудо е, чудо, не магия... И Божие благоволение.

Прозрачното не остана доволно от обяснението. То не познаваше Божиите чудеса и не вярваше в тях. Беше привърженик на здравия разум.

Зад гърбовете им някак бързо останаха червените покриви, цъфналите дръвчета, хората, които участваха сякаш в един вечен празник – сватби, събори, кръщенета...

Прозрачното разбра, че с това село по нещо си приличаха.

- Призрак е твоето село, Рафаиле, призрак като мене.

Ангелът нито потвърди, нито отрече.

Вървяха, а над главите им пак се събираха облаци. Загърмя. Подслониха се в една изоставена постройка близо до пътя. Вътре беше сухо и заветно. Като по чудо покривът не течеше.

- Разкажи ми повече за Спасеното село, Рафаиле! – примоли се Прозрачното.

- Село като село. Пътуваме с него из времената, местим се ту тук, ту там. Благословена земя е Спасеното село, лекарство за болни души...

Ангелът Рафаил говореше напевно, загърнал се с крилете си. Обърна се към Прозрачното:

- А ти, ти какво нарече на детето?

- Все хубави неща – някак неохотно каза призракът и смени темата.

Рафаил не го попита пак, защото знаеше. Детето, родено в събота и с очи за невидимия свят, щеше да остане сирак съвсем скоро. „Няма съвършени неща ни тука, ни там..."

И ангелът зачете дълга молитва за късмет на всички, останали сами под небесата...

НАСТРОЕНИЯ

СТАНИМИРА ГЕОРГИЕВА

ЗАВИНАГИ

Изминаха толкова години…

В онзи далечен град в Севиля. Пътищата на две сестри отново се пресякоха… Когато ставаше въпрос за семейството и неговата свещена стойност.

Някога Кармен и Исабел бяха неразделни. В двора на техният дом имаше смях и щастие. Двете играеха и всяка вечер споделяха своите преживявания под Севилското небе. Красотата на тяхната история за честта на фамилия Диас.

После двете пораснаха. Исабел замина да учи право по настояване на дон Родриго, патриархът на фамилията.

Кармен остана в семейното гнездо за да се грижи за дома и това имение. Което имаше история.

Фамилия Диас бяха преселници от Мадрид. Севиля беше техният дом, където дон Родриго създаде своята фамилна история с прекрасната Беатрис. Те търгуваха с платове и живееха в изолирана местност изпълнена с прекрасни градини и красиви дървета.

С нежност и много мъдрост дон Родриго и синьора Беа отглеждаха Кармен и Исабел. И двете момиченца бяха добри и спокойни и обичаха щастието и силата в техният дом. Две сестри… два пътя… два живота с много Истина.

И двете сестри се обичаха силно и истински. Споделяйки красотата и тайнството на всичко и на всяка една житейска роля , която ги предопределяше за важни и значими житейски дела.

Кармен и Исабел – гордостта на фамилия Диас. Две сестри, научени за силата и стойността на знаменията. За пътя на една фамилия, която търсеше една вечна и красива семейна история. За дълг и чест, за богатство и онази мъдрост, която тлееше като вечна жарава в живота на Кармен и Исабел Диас.

Сестрите на житейската орис и обич. Да бъдат част от най-красивия дом в Севиля.

И да бъдат винаги заедно – и в лошите и добрите моменти… Споделяйки своята история за щастие и истина… там под силата и слънцето на едно испанско небе.

Две сестри. Кармен и Исабел. Завинаги.

ДЪЩЕРЯТА НА ЗМЕЯ

Имало едно време в едно далечно Кралство един дворец. Дворец, сякаш създаден от високи кристални стени с люспи от кристалните опашки на змейовете, които живеели там. В този дворец, в най-високата кула била затворена Ориса – едно момиче с тъмни коси и медни очи. Което имало дивен глас, който пробуждал светове.

Някога в Кралството на змейовете нямало нощ и ден. Най-старият змей и неговата Кралица създали синове и дъщери, които щели да бъдат пазители. Защото в двореца на Змейското кралство имало несметни съкровища.

Но Дъщерята на Змея, която се казвала Ориса, носела вечна дарба. Тя можела да създава и разрушава светове с глас и да предизвиква вихри. Затова, за да избегне поличбите на старите князе змейове… Кралят Змей наредил да затворят Ориса във висока стъклена кула. Тя щяла да остане там, далеч от своите братя и сестри. Такава била волята на змея.

В тишината на времето Ориса предяла и тъкала змейска коприна. В раклите слагала одежди за своите братя и сестри. Защото змейската коприна, създадена от вълшебни ръце, вплитала сила. Един ден тя щяла да излезе от Кулата и с гласа си да разруши това кралство. Тогава братята и сестрите на Змейското царство щели да основат Велики змейски земи и селения. Под звездите и змейските пътища и мостове. А там, на престол, щял да бъде баща им, старият змей…

И Ориса, която щяла да плете и тъче мелодии и песни.

В най-красивите мигове на Змейския изгрев и Кралството на Змейовете. Защото Ориса била велика дъщеря. Дъщерята на Змея.

ОТМЪЩЕНИЕТО НА ЧИЧО ДЕНЧО

ХРИСТО ИВАНОВ

Вие да не си помислихте, че става дума за чичо Денчо от разказа на Михалаки Георгиев. Не, този е съвременен чичо Денчо, който е пенсиониран металург от едно Радомирско село. Живее си скромно и тихо и не се бори да става диригент на стари години като известния си съименник.

Работлив е чичо Денчо, отглежда крава, прасе и не се оплаква, че му е малка пенсията. Всяка година през декември си коли прасето и телето и си прави суджуци, пълни и буркани с месо, слага и във фризера. По този начин той помага на двете си деца и осигурява на внуците качествено месо.

Само един недостатък има в живота на чичо Денчо – дворът и къщата му са в центъра на селото.

Ще питате защо да е недостатък това? Ами защото каквото и да направи, всичко се вижда като на длан от площада, а там е единствената кръчма в селото. Тя по цял ден е пълна с мързеливи пияници, на които, като видят прътовете със суджуците, окачени на верандата, започват да им текат лигите.

И тази зима чичо Денчо закачи три пръта със суджуци. Два за децата и един за тях с леля Ценка. Сутрин изнася прътите, а вечер ги прибира. На Ивановден отидоха по обяд на гости на баджанака, но се запиха, а и сладки приказки край нямат. Та замръкнаха. И като се прибраха, още от портата видяха, че прътовете са празни.

- Мамицата ви пиянишка, как ме прецакахте! – Започна да псува чичо Денчо. – Утре с вас ще се разправя кварталният…

Отиде сутринта чичо Денчо в съседното село и потърси кварталния в канцеларията му, която е в кметството, но го нямаше.

Секретарката на кмета му каза да го търси в кръчмата, там си пиел сутрин кафето. Отиде той в кръчмата и изтръпна, защото видя кварталния, седнал на една маса, а до него трима от пияниците от неговото село. Пият водка, а не кафе. Разбра чичо Денчо, че този няма да му свърши работа, ама реши да опита. Каза му, че има проблем

и се отделиха на друга маса. Разказа всичко, както беше, а кварталният го успокои, че и на него миналата зима му откраднали суджуците.

- Знам кой може да ни издаде крадците, но от известно време спря да ми пее. Ще трябва да взема мерки. Или да им изпратя данъчни или митничари за наливната ракия. Много си навири носа кръчмарката Роза. Те, крадците на суджуци като пийнат, не може да не се похвалят в кръчмата. Тя всичко знае. Ще се заема с твоя случай, не се притеснявай.

Рече, и се върна при пияниците.

„Ей, прав е бил дядо ми" – спомни си чичо Денчо. Беше му казвал да се пази от ходене в кръчмата, защото и преди и след девети септември полицаите и милиционерите са използвали кръчмарите за доносници. Явно, и сега е така.

Тръгна си чичо Денчо неудовлетворен, защото разбра, че тоя пияндурник – кварталния, нищо няма да направи. Размисли се как може сам да си помогне. И измисли – ще вземе да напълни суджуци с кравешки лайна и като ги откраднат, да не помислят друг път за кражба.

Леля Ценка с нетърпение очакваше да ѝ разкаже какво е казал кварталният.

- Първо да ти кажа, че пиеше с нашите пияници Киро, Въле и Драго. И започна да ме успокоява, че и на него му били откраднали суджуците миналата година. Нали знаеш, като отидеш при личния лекар и започнеш да се оплакваш, а той ти вика: „и мен там ме боли, не се безпокой". Ама мене какво ме интересуват неговите суджуци?! Аз се интересувам от моите. Обеща, че ще се заеме със случая, ама аз не му вярвам. Затова знаеш ли какво измислих?

- Какво измисли?

- Ще взема да напълня фалшиви суджуци с кравешки лайна, пък като ги откраднат – нека пак да повторят.

- Да, но така няма да разбереш кои са крадците. Затова аз ти предлагам друго нещо. Ще напълним суджуците с месо, ама ще добавим още нещо. – подсмихна се леля Ценка.

- Какво? – нетърпеливо я прекъсна чичо Денчо

- Ще сложим обилно английска сол, за да им се разхлабят стомасите, а за по-сигурен ефект ще нарежеш на много ситно косми от оная стара козя кожа, която стои в зимника.

- Ама това е много хитро! А как ще разберем кой се е продрискал?

- Ще отидеш при личната лекарка и ще се престориш, че и ти си с разстройство.

- Твоят план е по-изпипан Цене, хайде да го изпълним.

Както решиха, така и направиха. Закачиха новите суджуци и отидоха до Радомир, за да дадат възможност на крадците да ги откраднат. След три дни чичо Денчо отиде при личната лекарка, както го беше научила леля Ценка. Оплаква ѝ се присвит на две, а тя му вика:

- Вие във вашето село да нямате епидемия? Ти си четвъртият от два дена. Преди теб се изредиха Киро, Въле и Драго.

- Ами ние заедно пихме, а кръчмарката ни пече някаква наденица, която те донесоха. Ама с нас беше и кварталния, добре че на него нищо му няма.

- А, няма му нищо – засмя се лекарката – и той се довлече вчера. Даже е най-зле от всички. Сега ще ти изпиша лекарства и ако до два дни не се оправиш, ще дойдеш пак.

Така чичо Денчо разбра кои са крадците и им отмъсти частично. А за да се удовлетвори напълно, отиде при началника на РПУ-то и го попита:

- Господин комисар, знаете ли защо е в болнични кварталният на нашето село?

- Защо, чичо Денчо?

А чичо Денчо му разказа тази история, която вие вече знаете. Смял се комисарят много, ама накрая казал:

- Тази твоя история преля чашата на търпението ми, ще го освободя, че да си пие на спокойствие с пияниците от двете села, за които досега отговаряше...

P.S. Умишлено използвах името на чичо Денчо, драги читатели, за да ви подсетя да намерите разказите на Михалаки Георгиев.

Има ги вече и в интернет. Прочетете ги, няма да съжалявате. Има много мъдрост в тях и сякаш са писани вчера.

САМОУБИЙЦАТА

ЦОНКА ВЕЛИКОВА

разказ по действителен случай

– Госпожо, но защо сте искали да се самоубиете?

– Защо – питам инспектора – да искам да се самоубивам?

– Ама нали и аз това питам. Шофьорчето и съпругата му твърдят, че сама сте се хвърлили под колата им.

Успявам да разбера, че нещо е станало с кола. Но понеже бинтованата ми глава бучи, а пък и нищо не помня, се преструвам, че се унасям.

По-късно в стаята се втурва млад мъж, почти момче.

– Госпожо, моля Ви, спомнете си, че не съм Ви блъснал, а че Вие сама се хвърлихте пред колата ми, когато вече бях спрял на светофара. Жена ми, която беше с мен, от уплаха започна преждевременно да ражда – казва момчето и се разплаква.

Сега вече разбрах и че онова, за което говореше инспекторът, е станало с кола, която е шофирало това момче.

След шофьорчето се появява синът ми. И явно научил за "самоубийството", уж небрежно подпитва:

– Майко, че закъде толкова си се била разбързала, та чак да попаднеш под колата? На всичкото отгоре си тръгнала само с една обувка.

– Как така с една обувка?!

– Ами само с една си била. Дясната. С нея са те докарали. В антрето намерих лявата и десния ти чехъл.

Съвсем се обърках. Къде може да се е дянал левият чехъл?

През нощта, въпреки обезболяващите, не мигнах. Мъчех се да си спомня какво всъщност е станало. Ще пострада шофьорчето заради мен и съвсем без вина може да е. Реших да направя едно добро. Все пак съм жива, а детенцето като син на убиец ли да се роди?

На сутринта "признах" на инспектора, че наистина съм искала да се самоубия.

И нали се обявих за самоубийца, веднага подир инспектора пристигна психолог. Да ми окаже „психологическа подкрепа". Дойде и докторът, който ме е оперирал.

– Късмет – казва – сте имали. Ей това чакълче – показва ми камъчето – се беше забило в главата Ви на много деликатно място. Китката и рамото Ви са пострадали, понеже са поели удара, преди с главата си да улучите чакълчето. Това ви е спасило. Обаче никак не мога да си обясня от какво са сините Ви от талията надолу, понеже не са от инцидента, а от редовно удряне в някакъв ръбест предмет.

По някое време – ето я и братовчедка ми. С голяма кутия „Мерси". Толкова виновна се била чувствала, че никога нямало да си прости. Идвало ѝ било да се хвърли, ама не под кола, а под влака, за по-сигурно, че техният пожар щял мене да изгори. Не се сещам да са имали някакъв пожар, нито пък имам представа за какво се извинява, но нямам сили да питам.

Надвечер с огромен букет, и той с голяма кутия „Мерси", отново пристига шьофьорчето. Да ми благодари и да почерпи. Синът му се родил. Пет кила.

Късно вечерта, също с кутия „Мерси", напира и домоуправителката. Припряно вади от найлонов плик ляв чехъл и пита съзаклятнически:

– Тоя чехъл да е твоя?

– Същият като моя е, ама този сякаш някой го е дъвкал.

– Дъвкан е, как няма да е дъвкан?! Двете кучета пред блока не можеха да си го поделят. Едва им го взехме. - И като спомена кучетата, всичко си спомних.

Вчера очаквах към обед да дойде синът ми. Та най-сетне да оправи осветлението в антрето, че от месеци не работи. В тъмното все се блъскам в шкафчето за обувки. Оттам са ми сините, които докторът не можел да си обясни. Станах рано и към 10 вече бях сготвила няколко яденета за децата, че у тях рядко се готви. И понеже много я обичат, реших да им направя и содена питка. Но брашното ми се видя малко. Грабнах портмонето и тъкмо си обувах обувките – телефонът иззвъня. Помислих, че синът ми. Да каже, че пак е зает. Да не го бях вдигала

тоя телефон или да бях излязла мъничко порано… Ама на… То, като идва, идва и не пита.

–Како-о-о-о… Како-о-о… – Заради плача, дето я задавя, едвам познах братовчедка си и с доста голямо усилие някак успявам да разбера, че снаха им наскоро заявила, че била използвана. Двама внуци им била родила и какво получила в замяна? Нищо. Да я подсигурели и нея със собствено жилище. Иначе… Иначе щяла да се разведе. Те наистина имали заделено за старини, но парите на стигали. Ами да теглели кредит. На тия години – кредит?! Отказали. После тя… Те пък... А пък тя... Тя забранила да виждат децата. И сега…

Насилвам се да слушам, но повече нищо не мога да разбера, понеже една лампичка започва да ми присветва, че май и у нас се мъти нещо. Снахата все на някакви курсове, все на семинари. Синът ми изведнъж побеля, отслабна, стана разсеян. Децата – нервни. По време на игрите си взеха да споменават за развод. Според сина ми било заради сериалите, дето постоянно гледала снахата. Ама дали е така?

Прималя ми от усещане за приближаваща беда и приседнах на дивана. Помня, че тогава забелязах, че десният ми крак е с обувка, а левият – с чехъл и че си помислих да не взема да изляза така, но продължих уж да слушам. Обаче от това, което ми се върти в ума, изхлипвам. Изхлипвам и се сепвам. Гледам – 11.30. Все още имах време да отида до магазина. Ей къде е. А докато синът оправя осветлението, питката ще се опече.

Помолих братовчедката да се чуем по-дир обед и хукнах. Двете кучета, дето ги храним всички от входа, тръгнаха след мен, понеже пресичат само с човек.

И тъкмо стигнах светофара, видях насреща ми да лети младеж с тротинетка. Едното куче се сепна, рязко отскочи встрани и ме блъсна. Стъпих на ръба на бордюра. Политнах и тупнах на асфалта току пред една спряла кола…А тя да се окаже, колата на младия татко.

След седмица се прибрах. С братовчедката. Нали ръката ми е гипсирана, рамото – фиксирано, главата - с шевове, а пък и още пия куп обезболяващи, от които залитам. Една вечер, така както си говорим и похапваме бонбони „Мерси“, двете горчиво се разплакахме. Братовчедката през сълзи взе да мъдрува:

– Ти, како, улучи момента на ужаса. За някого той, ужасът де, може да изглежда, че нападa някак изневиделица, но съвсем не е така. Ужаса, без нищо да подозираш, вече някой някъде го е посял. Пониква, пораства, зрее и когато е готов, хоп! – напада. И току виж някого убил. Ужасът, дето се пося у нас, покълна, израсна, узря и без някой да го е насочвал или да ти е пожелавал лошото – тебе удари. Да знаеш, како, няма такова нещо като случайност. Няма! Отгледан ужас е.

Премълчавам, че и у нас май си го отглеждаме. Да не викам злото.

По някое време братовчедката избухна в неудържим смях. Прихванах го и аз. Бършем сълзите и се превиваме чак докато ни премаля. Забравих и болка, и тревога. То, смехът, бил много лековит. Да се чудиш защо ревем! Пък който си е посял ужас, да се оправя! Така де! Ами така де!

САТИРИЧНА ПРОЗА

КАПИТАНИТЕ НА „ТИТАНИК“

ДОБРИНА СИМОВА

Днес тройкаджиите са на мода, както едно време бяха отличниците. Търсят ги много – да застанат начело на „Титаник“...

Отличничките си падат много по тях, направо припадат от мерак да им станат гаджета.

Не се чудете защо е така. Тройкаджиите са много пробивни, напористи, актуални, истински хамелеони и се приспособяват към всяка политическа, социална или културна среда. Те винаги са с три крачки пред другите, с три тайни предложения, с три решения на закрито заседание, с три дини под една мишница...

Имат си по три любовници, най-малко по три сметки в чужди банки, по три къщи в чужбина, по три тъщи с многоетажни къщи и поне по три извънбрачни деца... Всичко в този ялов живот на тях им е по три. А може и в предишния да им е било така. Само ясновидките знаят.

Погледнете в Парламента какво е.

Тройкаджия до тройкаджия.

Направо им го пише на челото.

Или се бият в гърдите с най-малко три фалшиви дипломи от някакви престижни международни университети, които дори не знаят къде се намират. Участват най-малко в Борда на три дружества без отговорност и получават най-малко три незаконни заплати. Сменили са най-малко три партии или поне три пъти са били депутати. Но на трибуната на площада или в Парламента не могат три смислени изречения да сглобят, така че да ги разбере Суверена.

Ако опонентите ги нападат, с три аргумента не могат да се защитят. Често бъркат Народното събрание с боксов ринг и са готови да влязат във физическа схватка или саморазправа само заради три нецензурни или обидни думи. А за какво ги е избрал народът и ги е пратил там? Дали път не е и за това – да им гледа сеира?!

Но на народа вече не му е до сеир – дубъл след дубъл пропаднали надежди… И така до следващите избори.

Ако не бяха толкова пробивни тройкаджиите през целия преход, щяхме поне малко да мръднем напред, може би не уверено като други държави, но поне като костенурки. А ние се въртим в омагьосан кръг. Прехвърляме си отговорностите като пазарски чанти, и тъпчем ли тъпчем на едно място или по схемата две назад една напред.

Дори децата имат по-вярна и будна логическа мисъл – бягат колкото могат подалеч от родителите си – тройкаджиите…

Отличниците са скучна работа.

Всичко знаят, добронамерени са, винаги са съгласни да вършат добро, но няма тръпка, няма изненада...

Виж, тройкаджиите са хора от друго тесто, все са контра на всяко начинание, винаги са готови да сложат прът в колелото на успеха, а ако не помогне – и самоделна бомба ще направят, но ще взривят очакванията на нормалните хора за прогрес...

Затова ги търсят под дърво и камък…

За капитани на новия „Титаник“!

В ЛЮБОВТА И ВЪВ ВЛАСТТА

МАЯ ЦЕКОВА

По чисти ръце, кал не се събира.

Политическите клоуни са първи на сцената за представления пред избирателите си.

Неподплатената гордост бързо се износва.

Властимащите имат само това, което народът им е дал – всичко останало е кражба.

Когато удобно се премълчава истината, става твърде неудобно, щом тя излезе наяве.

Не се мъчи да надхитриш и излъжеш Истината, тя е неподкупна.

Отсечи клоните на самотата и посади дървото на мечтите си!

Пазете любовта си към ближния, докато друг не се е облажил от нея.

Когато полетиш от щастие, приземи се в прегръдките на любовта.

Една любов е преминала, когато тревата е окосена, а маркучът не служи за нищо.

Не предлагай в брачното ложе бракувани методи, новациите са за предпочитане.

Когато бързо бягаш от проблемите, често се спъваш в тях.

Обичаната жена е красива Роза – желана и ухаеща на любов.

Един речник е толкова богат, колкото книги е прочел стопанинът му.

*

Когато излезеш извън себе си, не се опитвай да влезеш в чужда за теб роля.

Дългият език скъсява на мнозина живота.

За да изглеждат добре много дами са готови дори да изгладят мозъчните си гънки.

В Народното събрание политическите водачи опънаха до скъсване народните юзди и поеха боси по законите.

Голото самочувствие не се съобразява с модните тенденции в живота.

Време е да сляза от коня, вече пешком ще гоня Михаля.

Тежестта от калта го завлече в блатото, заедно с алчността му.

Умееше да развързва връзки, докато не се обвърза.

Ако се опитваш да запалиш тлеещ боклук, само ще замирише.

Добрите хора и след смъртта си оставят живи спомени след себе си.

Всичко му вървеше по мед и масло, но в живота не намаза нищо.

Изговориха се много неща от политиците, но народа чу само премълчаното.

Когато в живота не бръснеш никого,, един ден живота ще те обръсне.

Когато никога не си в час с обстановката ще си останеш цял живот ученик.

Ако оплескаш нещата, само добрата замазка може да покрие дефектите.

Когато някой се стреми да заличи миналото, един ден друг ще поиска да промени бъдещето, за да е неговото.

Ако си без собствен етикет за запазена марка в живота си, ще си останеш стока втора употреба.

Не се опитвай да миниращ чувствата на любимият си, очаква те взрив.

Изкуственият интелект удобно се настани в живота ни, даже и се задоми.

Тежестите от живота не се преодоляват лесно от хора водили лек живот.

Започнах да се боря за истината и ме пребори инфарктът.

Човек можеш да срещнеш и сред хората.

Ако животът ти е поднесъл всичко на тепсия, внимавай да не я обърнеш.

От крадец не очаквай нищо, освен да ти изчезне нещо.

Щом се ядат с мене, значи има още хляб в мене.

От много умуване можеш и да оглупееш.

Ако ти лазят по нервите, изправи го на нокти.

Политическите актьори зависят изцяло от продуцента.

Горчиви чувства не се подслаждат

Може да се напредва и в изоставането.

Който знае пътя си в живота, не допуска да го водят за ръчичка,

Бъди какъвто си, за да не станеш такъв, какъвто не искаш.

Плуването в чужди успехи води до лесно удавяне.

ПОЗДРАВ В РИМА: НЯМА ОПРАВИЯ

На бате Радой

Няма, братко, оправия,
пак сънуват нов Месия –
най-почтен и благороден,
как поднася на тепсия
благинките на народа.

Кожата му да съдират,
пак търпи, не се нервира.
И таи в сърце надежда,
че ще му изпишат вежди.

От каква ли е порода,
толкоз търпелив народа!?

ЗА ТЕМИДА И ОЩЕ

ПЛАМЕН ГЕОРГИЕВ

На българина му е съдено да живее зле и той не обжалва това.

Когато двама се карат, третият, който печели, е съдията.

Темида може и да е сляпа, но слухът й долавя всякакъв звън на монети.

Имаме стабилно законодателство – ето, законът на джунглата нито веднъж не е променян.

Как да ме вкарат в правия път, когато той е постоянно в ремонт?!

Не му беше за първи път да влиза по втория начин в политиката.

Понякога вятърът на промяната вдига само прах в очите.

Повечето политици са за глобализма, защото алчността им няма граници.

Някои постоянно си пълнят гушата, за да тежат на мястото си.

Като ходеше на колене пред силните, си осигури потомството до девето коляно.

Хитреци прогониха тъмнината като ни запалиха чергата.

Само жаждата за власт не се гаси с вода.

У нас две дини под една мишница трудно се носят, за разлика от две динени кори.

Тръгна му по вода, след като се направи на ударен с мокър парцал.

Каква ти република – у нас цари овчедушие!

Който търси, винаги намира – най-вече белята си.

Като разтягаме локуми, едва ли ще вържем двата края.

У нас все магистрали строят, а пътища за спасение няма.

На лъжата краката са къси, но тлъсти.

Как да кажеш истината право в очите на Темида, като е сляпа?!

ВЪПРОСИ

ПЛАНИМИР ПЕТРОВ

*

Мъката винаги ли се изразява със сълзи – дали няма и други измерения?

*

Може ли цял живот да робуваш само на достойнството си?

*

Мобилният телефон не се ли превърна в модерна, тайнствена връзка с дявола?

*

С праволинейното си движение по житейската си пътека сега май трудно може да се изкачиш до върха на служебната пирамида!

*

Дали между хубавото и лошото, между действието и бездействието, се намира „златната среда“ на равновесието ти?

*

Чистата детска любов и красота – само годините ли я нараняват!

*

Наградите и званията по-добър ли те правят, или по-далечен от очите на хората?

*

Ако по време на изповед хванеш на свещеника расото, той дали ще те разбере правилно, какво искаш да му кажеш?!

*

Ако главата ти е добре вътрешно обзаведена, има ли нужда да сменяш често интериора?

КРИТИЧЕСКИ АНАЛИЗ ПРЕЗ ПОГЛЕДА НИ

ОБИЧТА, БОЛКАТА И ЗЕМЯТА

ГАБРИЕЛА ЦАНЕВА

След нетърпеливо очакване, най-новата книга на Сидония Пожарлиева „С обич и болка“ /изд. „Фараго“, С., 2023/ е в ръцете ми.

Не за първи път авторката – поет, прозаик и преводач от пет езика ни предлага многожанров и многоезичен сборник. И тук тя не ограничава свободата си на изразяване и ни поднася един синтезиран образ на планетата и човечеството – образът на живата Земя – онази, която ни е създала; онази, която трябва да пазим и обичаме. Още въведението – есето-хайбун „Природата на земята“ /публ. в бр. 1/2023 на сп. „Картини с думи и багри/ задава тематичния обхват на книгата, както и нейното жанрово разнообразие, но загатва и за смелия ѝ, експериментален характер.

Този, както и други текстове се оказаха познати за мен, вероятно и за голяма част от читателите на списанието – разказът „Птичи плач“ /бр. 2/2023/ , хайбунът „Усмивката“ /бр. 4/2022/, великолепното публицистично есе „Очите“ /бр. 3/2022/, есетата „Възхита“ /3/2022/, „ Разговор с Луната“ /бр. 1/2023/, импресията „Неповторим залез“ /бр. 3/2022/. Бях дълбоко развълнувана и много щастлива, че именно списанието, което създадох и редактирам се оказа творческата лаборатория на поет и преводач от класата на Сидония Пожарлиева. И се надявам, че този факт няма да ме направи пристрастна в следващите редове.

Книгата, структурно е композирана в три части – „Природата“, „Земя родна, земя космична“ и „От земята до небесните селения“. И, въпреки тази фрагментация, сборникът остава тематично единен.

Защото всяка творба в него е пропита от болка и обич, във всеки ред тупти сърцето на лирическия Аз, от всяка дума струи светлина – едно добро послание за мир, справедливост, отговорност, грижа и възхита от красотата. Красотата на природата – земна и космична;

красотата на човешката същност и душа, на таланта и творчеството, на силата, стремежа, любовта. Любовта – към животни и цветя, към неповторимия залез, неповторимото раждане, живот, съзидание… Съзиданието – огромното мироздание, човешките постижения, божественото начало – Богът в Човека… И отговорността на цивилизацията, отговорността на личността – пред природата.

Всяка дума в този неголям по обем сборник е призив към любов и съзидание; към опазване на живота… И отново стигаме до „живата планета" – онази авторова конструкция, прокламирана във въведението и защитавана до последната страница.

Не на последно място искам да спомена постиженията в поетичното майсторство, които ме впечатлиха в някои стихотворения: „Разпятие", „Преобръщане", „Полет от Сириус", „Космично" и др. Поетесата не се ограничава в рамките на класическото четиристишие и класическите стихосложения; в които са издържани някои творби; тя търси белия и свободния стих и не се страхува да руши – ритъм и рима. Сидония Пожарлиева е и добър автор на хайку. Тук тя често прибягва до естетиката на далекоизточната поетична форма, но отново демонстрира своята освободеност. Хайку, с авторски превод на френски и португалски, са наситени с послания, които не се ограничават до мига на съзерцание. В тази книга, посветена на природата и екологията, авторът не използва хайку в неговата най-често разбирана роля – на „стихотворение за природната красота".

Ще завърша с художественото оформление на книжното тяло и корицата, издържани изцяло в черно и бяло. Дали защото минималистичното във визуалния прочит предполага максимална ангажираност с вербалнотекстовия ресурс на цялото, или защото такъв е естетическият усет на художника Мая Златева – резултатът е една стойностна творба – продукт на полиграфското изкуство – предметът книга „С обич и болка", за чиято художествена значимост имат заслуга има преди всичко авторът, но също предговорът на Петко Тотев, както и работата на редакторите Мая Баева /български текст/, Мари Ноел Опитал /френски текст/ и Георги Митов и Христина Тасева /португалски текст/.

ЗЕМНИТЕ ПЪТИЩА НА ПАВЛИНА ПЕТКОВА

ГАБРИЕЛА ЦАНЕВА

„Земни пътища. Хайбуни" е третата книга с хайбуни на Павлина Петкова, която отново се доверява на редакцията на Александра Ивойлова и екипа на пловдивското издателство „Астарта". Сборникът не е формално структуриран и съдържа 46 текста, чието смислово съдържание условно следва кръговрата на сезоните, но и отразява философските и емоционални пориви на автора.

Добър познавач на кратките поетични форми /апева, хайку и sms-поезия/ и с добър усет към източната естетика, Павлина Петкова и с този том доказва своя талант и умението си да рисува и предава чувства и картини; да разкрива и създава настроения, да търси и внушава истините за света, природата, миналото и бъдещето; да отправя послания.

Всеки хайбун е изграден от прозаичен текст, като съдържа и поетичен фрагмент – хайку. В „Земни пътища" прозата не е линеен разказ, а поетична импресия. Тя не пресъздава някаква история. Тя е завръщане към себе си, към спомена и спомена-мечта, но е и духовно пътешествие, което следва кръговрата на сезоните, за да извърши своя спираловиден полет към дълбините на най-съкровените кътчета на авторовото съзнание. Всяка импресия може и има своя самостоятелен живот като белетристично произведение. Както и всяко хайку в този сборник.

Тук е мястото да споделя, че хайку променя смисъла и значението на цялостната постройка на произведението „хайбун" в тази малка книжка. Хайку е онази поанта, която разслоява ежедневно-битийното от емоционално-медитативното.

Именно хайку тласка въображението към оня интуитивен скок, който дава неочаквани отговори, като същевременно дава посоката и рационалния израз на нашето търсене. Защото – да търсим вярната посока – това е призивът и копнението на поетесата. И тя извървява своя път.

ОГЪРЛИЦА ОТ СВЕТЛИНА

„Търся се“, пъстрата огърлица от апеви, автор Людмила Данова, изд. „Компакт принт“, София/Видин, 2024

ГАБРИЕЛА ЦАНЕВА

В края на февруари получих като подарък истинско полиграфско бижу – първата стихосбирка с апеви на Людмила Данова „Търся се“ с рецензент Надежда Тодорова.

И, като казвам „полиграфско бижу“, имам предвид 64 апеви и апевни форми, разположени на 64 страници като тази:

Едно визуално разточителство, което, оказва се, е плътно защитено от поетично майсторство, изящество на стиха и изказа, на образността, метафората и посланията!

Цвят
имат
словата
на поета,
поезията
е богата
на багри,
звуци,
Свят!

Докато разгръщах страниците, започнах да разбирам по-добре фразата от автографа – „Щастлива житейска огърлица от светлина!“

Защото всяка апева бе зрънце светлина, събрало житейски събития, природни стихии и философски прозрения:

И
пишеш
дневника
на живота
само с мастило.
Всяка чертичка
носи спомен,
носи дъх,
вяра,
дух…

Тук не виждаме конкретен разказ, няма го ежедневния бит, но именно разказът за ежедневния бит е въплътен във „всяка чертичка“, която „носи спомен“.

Изключително поетично майсторство има в образа:

Нощ,
вали
априлски
дъжд, капките
като мечове…

Поетесата не е назидателно-дидактична в тази поема. Но и не крие онова, до което е достигнала – понякога изранена:

Сам / човек / чертае / съдбата си – / цял един живот!

Или:

Дом / не е / къщата. / Дом е сърце. / И очакване…

Познавам Людмила Данова като автор, който не ограничава творческите си търсения само в поезията; още по-малко само в апевата. Тя е добър разказвач и това проличава дори в този най-кратък поетичен жанр:

Кон
пасе
тревата
до реката.
Сит е и – галоп!

Само с 15 срички, поетесата поднася на читателя цяла история. И ние виждаме картината на пасящия кон до реката; дори

можем да усетим милувката на зелената трева, на слънчевите лъчи, да чуем ромолението на водните струи, чуруликането на птиците, жуженето на пчелите… И ситостта, доволството, енергията, щастието – които струят в тялото на животното; да почувстваме тръпката на живота… Галоп! Това е кулминацията – онова избухване на волността, осъществяването на мечтата… И вятъра в гривата, и чаткането на копитата… И – свободата…

Людмила Данова опитва сили и в кратките източни поетични форми като хайку и танка. Тази пестеливост на думи, но и способност да обобщи и предаде определено медитативно състояние се усеща и в нейните апеви:

Пак
блести
Луната
като око
на хоризонта.

Без съмнение, силна, ярка, запомняща се метафора, която в една или друга степен е клиширана форма – израз както на източното, така и на западното светоусещане.

Преди да посегна към лаптопа, за да напиша тези редове, няколко пъти прочетох „Търся се". И след всеки прочит мислех, че нищо повече не би могло да се кажа след анализ на жанра и стиховете в книгата, направен в предговора от рецензента Надежда Тодорова, следван от откровените встъпителни думи на автора.

Но може би не съм права, защото – освен поетесата, в тази книжка с малко думи читателят също се търси. И може би всеки от нас се опитва да намери мястото си в света и обществото, всеки търси своите рани, своите отговори и въпроси. И своите послания за промяна:

Как
искам
да сменя
посоката
на земята ни…

На добър път към читателя и към следващи творчески предизвикателства!

ЛИТЕРАТУРНА КРИТИКА

СВОБОДНИЯТ ДУХ НА ПОЕТА

„Далечен вълк", стихове, автор Методи Джонев, изд. „Алфатрадо", София, 2023

АЛЕКСАНДРА ИВОЙЛОВА

Ако перефразирам Акира Куросава: това, което други поети успяват (или съвсем не успяват) да постигнат с поток от думи, Методи Джонев изрича на един дъх. В толкова лаконично словесно пространство побира най-просторната свобода. Става ясно – тя е навсякъде, във всичко, дори зад стени и решетки. Защото не е друго, освен състояние на духа. А тази вътрешна свобода се родее с истината, с честността към себе си и към света. Така не само отделните стихове тук, но и цялостната естетика на тази поезия с нейната органичност и единство, зареждат читателя с мъдрите си прозрения: „а свободата дебне в засада / и отглежда няколко думи / близо до духа на Караджата." Трудно ще открием по-ярък образ на подобна честна, ясна и осъзната саможертва – да бъдеш свободен! Когато „като продължително робство / са стиховете с дълги крака." Изказът на Методи Джонев не познава ограничения, логически рамки: „Обеззаглавявам моите стихове", ни казва поетът, „така в телата им наливам смисъл, / така в самите им души укривам / какво и със кого / съм искал да говоря." И достигналият до този смисъл става негов събеседник.

Многообхватни са темите, идеите, „историите", които се разкриват в неочаквани обрати – парадоксално, понякога оспорващи самите себе си. Книгата разказва един живот – и много животи. Един свят е – и много светове. Като скалпел навлиза в плътта на битието. И отвъд. Но оставя целостта непокътната, жива в своите възходи и падения. Стиховете се редят – фрагменти от общия път; а всеки от тях е цялостен, но

с отворен край и начало, което извира от дълбините на осмисленото случващо се.

„Далечен вълк" прониква на бавни глътки в душата на читателя. Макар да го „опитомява" от спонтанния първи прочит, той дълго ще върви из лабиринтите на тази многозначност; ще разкрива смисъла на нейния специфичен език. Докато достигне до целостта и на най-краткия стих, част от другата, по-голяма цялост – на една поетична книга.

Изкушавам се да цитирам думи от предговора на Владимир Шумелов: „Методи Джонев е поет хуманист, социален поет, поет на чистотата и духовността, на полифонията, екзистенциален поет, автентичен, интровертен, парадоксален, оригинален и физиономичен поет, стилист, майстор на лапидарните форми, афористично кратък и мъдър, експресивен, антиконформист, свободен творец, самотник и черноработник на стиха." И зад всички тези неоспорими определения стои конкретност, съдържаща се между страниците на книгата. Светлини – близки ли, далечни ли…

Единен е образът на лирическия герой – стъпка по стъпка вижда това тук и онова отдалеченото, прониква в минало и бъдно, живее настоящите мигове, чувства и осмисля. Изразява. Прометей, „неугасимо прикован". „Въведи и другите, Господи, / въведи ги голи и боси / в полето на трънливата / поезия." Така в пределно кратката молитва прозира и съдбата на самия автор. На приелия самоволно горчивата участ да бъде стоящ „когато всичкото наоколо е коленичило."

Ето го и в едно любовно преживяване: „Стъпките ми са особено крадливи, / когато обикалям крепостния зид, / зад който твоето пране се вее съдбоносно / и аз го насищам с плът / до последното въже."

В единствена фраза картината е преобразена: оградата на двор се превръща в непревземаема крепост, зад която се веят флагове (на прането). Лирическият герой пристъпва крадешком. Но „крадливите" му стъпки носят и втори план: той ще си присвои една фантазия-копнеж, за която няма граници. И ето я поантата, изненадваща – „до последното въже". В съчетание със споменатата съдбоносност, препраща към Вийоновата „Епитафия". Страст – без изход.

И двете страни на живота – дребното, ежедневното, детайлът, но и голямото, световното, знакът на времто, и двете съизмерими, прониквящи се, общочовешки – насищат поетичното пространство. „Не просто с камъни – с каменни епохи се замеряме." Всеобхватно е полето на едно „несъстояло се човечество." „Колко много блата / и колко много / нехвърлени камъни", ще възкликне друг път поетът, хвърляйки този стих в голямото блато на бездушието. И привидната обезвереност се превръща в съпротива. Самата констатация, така образно изречена, по парадоксален начин руши основите на неправдата. „И за шилата ни / в торбите даже / няма изход." А го виждаме – тук! Чувстваме го.

В книгата сякаш се оформят острови, групират се, сгъстяват словесната материя и отново се разтварят – флуидни, всепрониквящи. Както „в двора на голямата природа / пространствени кълбета се въртят едно около друго / и си правят сянка, / понякога – и слънце.".

Плътни, тежки са „островите" на войната, гравитацията им поглъща ужасите на света, безсмислието, раните …

Не са сламени там вдовиците,
славни не са там войниците,
там завесите димни
не са театрални.

Там само месото е пушечно.

И картината продължава навътре в гибелната участ на човека, чийто слог той сам е изработил. Поетът го улавя в звук и ритъм, превръщайки го в „поетични изречения", които, разкъсани, потъват в думите на смъртта.

Картечници говорят с пряка реч,
танкове – с мерена,

разкъсаните поетични изречения
лягат върху прозаично бездушните
некролози.

А чистотата и нравствеността – тя винаги е сред природата. Там поетът не е самотен. Ще го видим да броди по пътеките ѝ – в разговор с дървото, този истински приятел, с когото се идентифицира, на когото съчувства от дъното на душата си. „Прегръщам с всичките си клони / дървото, кривнало към есента." Или „И аз отвръщам ти с поклон, / брезичке." И навярно думите му са разбираеми за тях, които говорят на езика на мълчанието. В книгата ще прочетем препратки и посвещения на творци, на личности – Екатерина Йосифова, Кирил Кадийски, Иван Цанев, Пламен Анакиев, Анна Каренина, Чехов, Бетовен… Ще усетим болката, състраданието, възхищението – в топлината на едно голямо сърце.

Впечатлява ме определението „поет на полифонията". Същинската полифония изисква простор за разгръщането си. А тук, в пестиливото пространство от думи, многото гласове се изливат в словесни линии, всяка от които е сама по себе си многоглас. Нека се вслушаме: „Шумят Мариците в стените ни вени, / Околчици се вкаменяват вместо нас, / пронизват ни стрели от химни позабравени, / а милата родина, попрегърбена, / не иска да е ад и рай – / по българията да не я, да не я настъпват, / това ѝ стига."

В края на тези редове нека спомена и приноса на художника Калин Николов, чиито графики прибавят своя асоциативна трактовка на поезията.

„Далечен вълк", според поета-издател Пламен Анакиев, ще се размине със „златните аршини" на мейнстрийм критиците. Затова пък, потъвайки в стиховете, на пишещия за тях не му се щѐ да пропусне нищо от това, което го връхлита на всяка страница. Всъщност – казва малко.

Но книгата ще дари на читателя своя прочит, своя уникална, неприкосновена и вдъхновяваща среща с поетичното слово.

ЕДНА ПОЕТЕСА РАЗКАЗВА

„Куфарът", автор Анна Димитрова. редактор Нели Пигулева. изд. „Авангард принт" – Русе., 2023.

КРУМ ГЕРГИЦОВ

Анна Димитрова отдавна е утвърдила името си на талантлива поетеса не само в рамките на русенската литература, но и въобще в съвременната ни поетична среда. Това тя направи през годините, дебютирайки през 1976 г. със стихосбирката „Между два фокуса" и издавайки след това последователно книгите с поезия „Проглеждане в хаоса" /2005/, „Окото на мълчанието" /2016/, „Печат върху камъка" /2020/, „Съгледвач на ръба" /2022/.

В тези сборници тя постепенно изгради своя портрет на поетеса, която съединява концептуално-метафоричната изразителност на стиха с дискретното вклиняване на емоционална чувствителност и тиха съзерцателност. Именно този ѝ стил я оформи като поетеса с модерно и концептуално-философско мислене.

Тя написа и един пътепис, включващ нейните преживявания от екскурзиите ѝ в страните на Азия „Докосване до Изтока – пътешествие до Индия, Непал, Тибет".

В него за първи път тя подсказа и за друга своя дарба – да пише проза, да разказва за преживяното чрез езика на белетристиката. В последната си стихосбирка „Съгледвач на ръба" тя включва и две есета на тема „Пандемия, смърт, живот", които са размисли на поетесата в дните, когато преживява драматични мигове в самотата на болничната стая. Именно както в пътеписа, така и в тези две есета тя ни заинтригува със своя „скрит" талант да пише талантливо и проза.

И ето, че този ѝ талант се разкрива напълно в новата ѝ книга „Куфарът – сборник разкази". Това са разкази, които издават , че са написани от ръката и сърцето на Поетеса. Неголеми по обем, дори някои и съвсем кратки, те нямат сюжета на традиционния разказ. Те се доближават повече до поетичното есе, в което от една случка, от едно вглеждане в предмет, в природна

гледка, във възкресяване на спомен от детството, в преживяване на съвременни нрави, Анна Димитрова извежда едно нравствено послание. Чрез своите разкази-есета тя търси връзката между природно-коренното и модерните нрави на съвременната цивилизация.

Стихията на творбите ѝ е в това възкресяване на спомена от преживени мигове в детството – там на село – в летните дни при баба и дядо, в съприкосновението с природните гледки и животни, в миговете в селската църква или във вглеждането в ствола на вековно дърво, в наблюдаването на сговора между обикновени хора от различни националности – българи или турци.

Има силни откровения в тези разкази, които могат да бъдат като нравствени божи заповеди за истинска духовност на човека днес, които е обладан повече от демоните на злото, на отрицанието, на злобата и ненавистта. *„С всяка година дървото чертаеше" нов кръг в ствола си, а Ваня изкачваше още едно стъпало към небето. Мислите си за оня другия живот споделяше само със самотното дърво на поляната на завоя."/ Из „Самотно дърво"/*, или пък думите на една родопчанка как избира цветовете на килимите – *„Трябва да се обичат и да не се ритат !"*.

Тя търси драматичния рефрен в този сблъсък на съвременно-цивилизационното и природно-коренно-традиционното.

Това особено силно поетически е изведено в разкази като „Новата къща", Коне", „Фотиново, „Приказка за албицията", „Самотно дърво", „Бели ангели", „Жребчево" и др.

Цял цикъл от разкази, озаглавен „Пътят", Анна Димитрова посвещава на отношението си към Бога. От тях разбираме, че при поетесата това просветление не е станало изведнъж, а в много мигове на размисъл върху Бог и вярата в него. И тя разказва за тези мигове: посещението ѝ на такива свети Божествени места като Кръстова гора, преживяването ѝ на силни драматични случки в живота ѝ. *„ Убедих се, че когато си доволен и щастлив и непрестанно благодариш на Бог за това, което ти се случва, то Той неминуемо те обича и винаги ще ти помогне. „/Из „Ангел-спасител"*. Темата за Бог като нравствено просветление присъства в разкази като „Преображение Господне", „Третото око", „Рождество Богородично", „Ясновидката" , „Кръстова гора", „Гривната" и др.

Трогателен е разказът ѝ за един голям неин приятел – младият мексиканец-пътешественик Хорацио Херонимо Гонзалес Медрано, с когото се запознава по време на екскурзиите в Изтока. Това е същият Хорацио, който през 2010 г. участва във формата „Добре дошъл в България" на предаването на Слави Трифонов „Шоуто на Слави" и става големият победител. Анна Димитрова умело изгражда портрета му, в който се съчетават толкова много качества – любопитство към света, действеност и жизненост, доброта, предано приятелство.

За него тя изрича знаменателно определение: „*Хорацио беше усърдна пчеличка, която обикаля от цвят на цвят и събира обич и приятелства". А* и той отвръща със своята обич, като споделя:" „*Винаги, когато съм в църква паля една свещичка – за майка си и за теб , Ани!"*.

Има два разказа, които имат чисто метафорично-философско звучене – „Почеркът „ и „Куфарът". Анна Димитрова обича силните метафори в своята поезия – в стихосбирката „Печат върху камъка" поетичната метафора това е Камъкът, съхраняващ нашата памет за миналото ни. В настоящия сборник финалните разкази за буквите и за куфара, който съхранява записките от преживяното на поетесата, се явяват кулминацията на повествование, от което се носи мирис на поезия, смирение и доброта: *„Буквите са като калинки и светулки, които всеки момент могат да литнат."; „Думите са светещи и топли, обичащи. Буквите летят между редовете на хартиения лист."*; „*Буквите са ранени птици с проскубани крила, дълго държани в кафез. Върху листа падат куцукащи букви с помръкнала усмивка, но със светещи очи!*" */Из „Почеркът"/*.

Ето такава благодатна енергия струи от разказите на една поетеса…

„ЕСЕТА" НА ГЕОРГИ ИРОНОВ

КРУМ ГЕРГИЦОВ

МАЛЪК ПЪТЕВОДИТЕЛ СРЕД ЛАБИРИНТИТЕ НА ПРОБЛЕМИТЕ В СЪВРЕМЕННИЯ СВЯТ

В Русе има много поети, белетристи, сатирици, драматурзи, т.е. автори от различните жанрове на литературата, но малко, да не кажа никак са тези, които представят един стар жанр – есето.

Георги Иронов е автор, който изцяло се е посветил на него. Досега е издал пет книги с есеистика – „Вървейки по пътя за там" /2001/, „Думи за това и онова" /2002/, „Поглед към безкрая" /2006/, „Неполиткоректни размисли" /2016/, и „Неполиткоректни размисли №2" /2020/.

В края на 2023 г. се появи шестата му книга – „Есета", на изд. „Дема прес", Русе.

Във всички есета, написани от Иронов се чувства осезаемо духът на многото прочетени книги, откриваме енциклопедичната култура на един човек, който проявява любопитство и интерес към различни клонове на знанието, човек, който умее да анализира, синтезира и най-вече да осмисли видяното, чутото, прочетеното и да го преосмисли във формата на есето.

В последната си книга той разсъждава върху различни явления не само случващи се в нашия български живот, но и въобще в съвременния ни свят. В 38 текста той се спира на различни социално-икономически, политически, културологични, философски и нравствени проблеми на днешното общество. Затова есетата му са навлизане в сферите на социологията, политологията, културологията. По-точно, той борави с инструментариума на тези науки. Проблемите за живота и смъртта, за старостта и младостта, за богатството и бедността, за щастието и нещастието, за истинската и мнимата култура, за класическото и модерно изкуство, за човешката обич, но и самота, за живота на обикновените или простосмъртните и този на „звездите", за истинските и набедени интелигенти, за техническия прогрес, но и природния живот, наследен от векове в цивилизацията, за сегашния ни живот, но и за „светлото бъдеще", за песимизма и оптимизма в отношението ни към този така динамичен и непрекъснато променящ се свят – това са част от въпросите, които повдига Иронов в своята книга. Затова бих определил неговия есеистичен сборник като малък пътеводител сред проблемите на света.

Днес по всички проблеми в съвременното ни общество дебатират многобройни специалисти – политолози, социолози, изкуствоведи, политици.

И тях ние непрекъснато слушаме от радиото, телевизията, пресата, социалните мрежи. Слушаме ги до втръсване. И парадоксалното е, че един човек от т. н. „простосмъртни" люде се осмелява и той да каже своето мнение, да извиси глас. Но това той прави не с кресливи голи публицистични слова, а с есеистика, солидна подплатена и подкрепена от стародавните мнения на известни философи и писатели, историци и политически дейци. Именно техните разсъждения по даден въпрос са вътъкани в есетата на Георги Иронов. Така той съединява в изказа си сблъсъка на традиционно-консервативното мнение с това на модерното мислене по даден въпрос.

Тази комбинативност прави есетата му не голословна публицистика, а промислено мнение, което е солидно аргументирано, а не толкова спонтанно изречено.

Всички есета оформят едно категорично становище на Георги Иронов: той не е за крайните, революционно-екзалтирани мнения по въпросите за историята и настоящето на света и респективно на България. Затова в неговите творби има добри чувства към необходимостта от техническия прогрес, но не пести и тревогата си от неговата травмираща роля за дехуманизирането и обезличаването на човешката личност; доста са размислите му за историята и нейния днешен объркващ и тенденциозен прочит; възмущава се от пренебрегването на традиционни ценности в поведението на

българина и заменянето им с модерни образци в стил „криворазбраната цивилизация"; говори за живота на „звездите" и този на „простосмъртния човек"; осмелява се да нададе глас за крещящите промени в разбиранията ни за това що е „свобода", „демокрация", „свободно слово, „тоталитаризъм".Всичко е объркано и деформирано!

В края на книгата, във финалното есе, посветено писателя Джордж Оруел, Иронов заявява: *„Четейки Оруел трябва да се замислим докъде е възможно да стигнем при днешната деградация на обществото и широкото навлизане в живота ни на цифровизацията и изкуствения интелект. Докъде се простират границите на човешката свобода и дори да преосмислим отново понятия като „демокрация", „ хуманизъм" и „ култура"*. В това отношение, като емоционален патос и нагнетеност на мисълта, от есетата на Георги Иронов ми звучи вика на френския философ Жан-Жак Русо – „Назад към природата!".

В своята книга той не само влиза в дебрите на политиката, социологията и публицистиката, но се показва и като пристрастен почитател на литературата и живописта. Определено знам колко много чете разнообразна художествена литература и какви точни разсъждения има той върху прочетеното. Изобразителното изкуство е другото му пристрастие. Есетата му, посветени на литературата и живописта насищат книгата с един „разведряващ" въздух на размисли за високодуховното и художественото. „Разведряване", което ни въздига високо от жестоката проза на живота и социалните проблеми, анализирани в други есета от книгата.

Интересни и показателни са есетата му за Марк Валерий Марциал, Плиний Млади, Рюноске Акутагава, Джордж Оруел. Той ни открива автори и проблеми, за които малко се говори или са неизвестни като факти. Размислите на Иронов за литературата и изкуството не звучават като предъвкани истини, в тях има и неочаквани открития, и наблюдения като съждения, като факти.

И все пак един основен патос пронизва атмосферата на всички есета: това е страхът, гневът от дехуманизирането на света, страхът от унифицирането и обезличаването на индивидуалността на днешния човек. И това като плод не само на ускорения прогрес, но и на нашите развилнели се нрави като страст да се пригодим към модерното, технологично-новото.

Едно от есетата му завършва така: *„Навремето големият учен Рене Декарт заявил: „Аз мисля, следователно съществувам". Днешният свят твърди друго. Аз получавам лайкове – следователно съществувам"*. Колко остроумно казано!

Наскоро ми попадна едно изказване на големия наш поет Стефан Цанев, публикувано в интернет. Там той възкликва: *„Мен не ме е страх от изкуствения интелект, страх ме е от изродения интелект"*.

Мисля, че тези думи на Поета изразяват и тревогата в есетата на Георги Иронов.

ФИЛОСОФИЯ И ОБЩЕСТВО

ПАМЕТ

В ПАМЕТ НА ЛЕВСКИ

НА ЛЕВСКИ

ДОБРИНА СИМОВА

*

Той,
Левски,
в сърцето
на всеки е
важна светиня!

*

Днес
в кого
надежда,
народе, мой,
с теб да имаме?

*

Връх,
сърце,
светлина,
Апостолът
е в нашта страна!

СВЕТЕЦЪТ

ЙОРДАН БОРИСОВ

Величие и днес е той чутовно!
Ангелогласен дякон и светец.
Столетие върви със нас съдбовно
И знаме е за честния борец.

Летеше мисълта му в небесата.
Ламтежът му единствен – Свобода!
Емблемата – револвер и кама.
Въстание, всеобщи бунт – целта!
Светец – безсмъртие за цял народ!
Каквото каза – каза го на вси…
Исус, що ядно рече: - Брат, беси!

ДЯКОНЕ, ДЯКОНЕ...

ПЕТЪР ПАЦЕВ

Днес всеки те хвали и всеки те тачи,
а ти беше сам, обесен във здрача,
сред хиени и вълци, образ голям,
гордо изправен, смел, неразбран!

Гробът е празен, за твоите кости
водят се спорове, търсят ги още,
мрачен и грозен е днешният вой,
предатели много, нарекли те – свой!

Кичурите руси и тефтерчето малко
са нашата памет, забравена, жалко,
духът ти самотен някъде броди,
с въпросите четири, написал – народе????

Народ без памет, народ оскотен,
народ лицемерен, народ озлобен,
за тебе се сеща, когато си нужен,
страхът да измие, срамът си заслужен!

Дяконе, Дяконе, име светило,
нас ни погребаха – черно, чернило…
Грабят България – наша Родина,
напразно се бори, напразно загина!

БЕЗСМЪРТИЕ

СТОЯН МИХАЙЛОВ

На безсмъртния Апостол на свободата –
Васил Левски!

В очите ти Апостоле прозира
на бурята напираща успеха!
Те строгост и любов в едно събират –
чист извор за народна са утеха!

Сред хорицата бедни, на свещица
изливаше ти словото опасно...
Прелиташе Балкана като птица
и срещаха те изгревите ясни...

Навред, кама кръстосал със пищова
ти съидейници народни кле!
За делото – на смърт да са готови
байрякът щом навреме призове!

Жив огън сипеха следите твои –
чертаха пътя свят за цял народ.
Ковеше тъй в България герои,
с които тя намери своя брод!

В едно тефтерче, цял отчет ни даде –
маслинките, дори изял не скри!

Урок към нас и бъдните предаде,
как харчат се народните пари!

Не те уплаши черното бесило –
отрече и Светия благослов...
За Българско – отечеството мило
изкупник пред олтара бе готов!

Над твойта прозорливост днес мъдреем –
тя съдник е в победи и беди...
Безсмъртие апостолско ни грее,
що майчица България роди!

С ЛЮБОВ ДО СВОБОДАТА

ТОДОР БИЛЧЕВ

Нагоре само ти вървеше.
Макар да бе отдавна на върха.
Но нашата душа държеше,
детенце, както майка, за ръка.

И след бесилото не спираш
нагоре да ни караш да вървим.
Бореца в нас да провокираш.
Но първо себе си да победим.

Да извървим и ние пътя,
по който до върха достигна ти.
Но не със злоба, с ум размътен.
С любов към Свободата се лети!

АПОСТОЛЕ...

ХАРАЛАН НЕДЕВ

Апостоле, под портрета ти на сянка
днес много, много псевдобългари седят,
потънали в престъпна, тежка дрямка,
блажени сънища спохожда им сънят!

А други пък се мъчат в твойта рамка
/ о, срам!/ над твоя образ да се извисят
и грачат като всяка черна вранка,
и правят опити и теб да опетнят.

И питам те, Апостоле, кажи ми:
ти мислил ли си, че след теб ще се родят
такива изроди неотразими,
които с дявола ще се сродят

и с пъклени дела неизброими
държавата за юдници ще продадат?!?

В ПАМЕТ НА АЛЕКСАНДЪР СТАМБОЛИЙСКИ

МАРГАРИТА НЕШКОВА

145 ГОДИНИ ОТ РОЖДЕНИЕТО МУ 01.03.1879 – 14.06.1923

„Смелостта на Александър Стамболийски е достойна за подражание. Тя се проявява в делата му, в мъченическата му смърт и във всичко говорено и писано от него. В някои случаи тази негова смелост създава епоха. Да кажеш в очите на всемогъщия цар Фердинанд, пред когото всички трепереха и благоговееха: ***„Ваше величество, ако предприемете тази война, Вашата глава ще се търкаля по улицата“,*** *е смелост рядка в летописите на историята.“*

Никола Петков

Роден на 01.03.1879 г. в китната Славовица, живял в Царска България, един от най-смелите последователи на Васил Левски за „чиста и свята република“ – политик и държавник, поет и публицист, убит по най-жесток начин на 14 юни 1923 г. Неговото сатанинско убийство е сравнявано с убийството на Юлий Цезар – велик пълководец и държавник, записал името си в световната история. Сравняван с Цезар, бих казала – „българският Цезар“, но много по-велик от Римския, защото мисията на неговия живот е пример за миролюбие, хуманност и обич към род и Родина, към Човека. Трибун и общественик, политик и държавник, носител на силния български ген…

За зла участ на българите и България, нейните велики синове имат съдбата на Христос: Васил Левски, апостолът на българската свобода – обесен от османците; Христо Ботев, гениалният поет, повел чета за борба с османската тирания – убит в Балкана; Алеко Константинов, писателят заклеймил дребнодушния продажен сребролюбец и нагаждач, политическото недообразовано парвеню…, /а колко много Ганьовци има и днес и те не са само български патент/ - убит в Царска България; Никола Петков – обесен от комунистическата Народна република България…

Оръжието, с което Стамболийски се бори със злото е словото – вербално и писмено. Той е ярък журналист. Първата си дописка публикува през 1899 г. във в. „Земеделска защита".

От 1902 г. е в редакцията на в. „Земеделско знаме", а от 1904 г. е редактор на Съюзния орган. Неговото писмено слово е апел за създаване на земеделски сдружения и движение с цел просвета и пробуждане на селячеството в защита правата на селския труженик и смела критика на корумпирани „политически мекерета" и т. н. Пише уводни и обзорни статии, коментира и анализира, води политически полемики.

Александър Стамболийски развива, разширява и формира идеите и теориите на Земеделския съюз като ги облича в принципи – оригинални и самобитни. Той е не само идеолог на земеделско сдружаване, но и архитект на БЗНС като политическа организация, която да бъде защитник на икономическите интереси на цялото общество, не само на земеделското съсловие.

Така, като съсловия, той разглежда обществото като цяло. Съсловия, които се подкрепят в името на общото добруване, а не като класи, воюващи помежду си.

И тези идеи се възприемат от целия български народ. В структурите на земеделските дружби ще срещнем имената на лекари, учители, инженери, хора на просветата, културата и изкуствата и т.н.

И те не остават само като ефимерни пожелания, а когато вече е начело на държата започва реализирането им, за справедливо разпределение на обществените блага, за хуманно отношение към Човека във всички сфери на обществения живот – здравеопазване, просвета, икономика, селско стопанство и т. н.

През краткото управление на БЗНС се приемат много демократични закони и се правят редица реформи, като:

- Аграрната. Тя поощрява кооперирането. Свързана е със създаването на стокова борса и прекъсва паразитното обогатяване на прекупвачите, което дава тласък на развитието на стопанствата и приемливи цени на пазара и за най-бедния потребител. Подпомагат се от държавата средния и дребния производител, което естествено е неприемливо за най-едрия капитал и едрите земевладелци с над 300 и 500 декара земя, чиято земеделска собственост се ограничава. Създава се Поземлен държавен фонд чрез които се оземляват безимотни селяни и български бежанци от Тракия, Македония и Западните покрайнини.

- Със „Закона за трудовата повинност" се увеличава българската армия. Задължават се младежи, включително чиновници и военни да се включат в полагането на безвъзмезден труд, в полза на обществото, за строителство на пътища, училища, болници, читалища, обществени сгради… И в най-малките села се строят училища. Въвежда се безплатно здравеопазване и образование.

- Данъчна реформа, която отменя натуралния десятък, срещу който през 1900 г. в Добруджа и на други места се провеждат масови бунтове и брожения. Въвежда се подоходното облагане и др.

- Реформа в Банковото дело. Позлатява се българският лев.

- През 1920 г. България е приета в Обществото на народите. И още, и още…

Само за 20 години начело на БЗНС и по-малко от 3 години самостоятелно управление, Стамболийски успява да я наложи организацията като непреходно политическо присъствие, като извор, от който пият и какви ли не тъмни субекти, и въпреки кариеристичните им подбуди, толкова време не успяха да я омърсят.

През краткото управление приетите демократични закони отварят път на икономически подем, които дава и възможност да се изплащат огромните репарации наложени на България като страна загубила войната. Близо столетие по-късно по подобие на БЗНС и в други страни се създават селски партии с подобни програми. Европейската политика потвърждава като полезно сдружаването на работещите в земеделието и кооперативното дело, подпомагането на дребните и средни земеделски производители.

Засегнал интересите на шепата богаташи и царедворци, разчитащи на царската

воля да се доберат до властта за облаги, Александър Стамболийски след военен преврат на 09 юни 1923 г. е убит по най-варварски начин, но неговата смърт е един велик физически край. Когато му съобщават за превратa, той се намира в Славовица, където работи по изготвянето на Републиканска конституция. Предупреждават го, че ще бъде убит и негови доверени хора предлагат да го изведат от страната, но той категорично отказва и остава при народа си, в родината, за разлика от “велики” комунистически лидери, които се възползват от ситуацията и се обявяват за водачи на въстаналия народ. След потушаването на въстанието „величията“ хукват през границата… В историята остават безсмъртни думи на Стамболийски пред кончината на Александър Димитров, убит по-рано от същите „добродетели на народа“: *„Аз намирам за най-идеална и най-красива моменталната смърт, дошла при изпълнение на дълга“.*

И този народ, който и сега някои намират за малодушен, заспал, непробуден, отдавна се е пробудил, но след комунистическите репресии все още страхлив да проговори, не забравя своите добротворци. Той толкова ги обича, че ги превръща в легенди и пее песни за тях.

Такава легенда е Александър Стамболийски – поетът, журналистът, общественикът, политикът, държавникът, за който Франческо Нити, италиански държавник и историк през 1925 г. пише: *„България е страната на розите. И когато българският народ отново си възвърне свободата, тогава ще набере най-хубавите си рози, за да обкичи гроба на своя велик държавник Александър Стамболийски.“*

СЪБИТИЯ

ПАТРИАРХУ НЕОФИТУ, ПОКЛОН

ТОДОР БИЛЧЕВ

Със глас на ангел и осанка на светец,
минаваш тихо и край моята душа.
Огрява слънце и я гали тих ветрец,
до твоята, когато се докосне тя.

Че страсти бурни времето ги укроти.
И свети в теб Божествената светлина.
От раните дълбоки не личат следи.
Че всичко в теб сега е само тишина.

Сияе мъдрост от косата бяла днес.
Тъй много мъка спи под склопени очи.
И тихо пак при тебе Святостта ще се спре.
Но тук завинаги ще бъде и блести.

Светейшество единствено, почивай в мир.
Не може светлината ти да угаси
дори и времето, изтичащо безспир.
В сърцата ни оставаш вечно ти да си!

14.03.2024 г. 8.29 ч., Русе

ФИЛОСОФИЯ НА ИЗКУСТВОТО

МАЛКА ХАЙКУ РАБОТИЛНИЦА

ДИМИТЪР АНАКИЕВ

ИЛИ ИЗКУСТВОТО ДА СЕ КОМПОЗИРА ХАЙКУ

Тази сутрин, след като слушах сутрешните новини на БНР, написах следната фраза, като първите два реда на едно бъдещо хайку:

Сърбите и Хутите
предизвикват Америка –
– хххххх –

Основната идея е да се осмее сръбската политика, т. е. изравняването на сърби и хути. С други думи, исках да подчертая племенния характер на сръбския национализъм, който за последните 150-200 години не успява да преодолее племенното ниво. Племенният национален характер е същностен за всички славяни, но при руснаците и сърбите има особено злокачествено измерение. И това злокачество е особено разрушително, когато се комбинират две такива тенденции. Тогава то засяга всички съседи, особено българите, чийто национализъм никога не е имал племенен характер.

Българите са уникални на Балканите и само руското управление успява частично да влоши качеството на българския национализъм, като внася някои елементи на племенност и расизъм (пейоративното „цигани", „турци", „мюсюлмани", „евреи", „джендъри") сред българите, но тези елементи никога не са ставали доминиращи, просто защото са „антибългарски".

При сърбите не е така. В този смисъл, в културен план българите доказват, че са голяма нация, а по аналогия – руснаците доказват, че са малка нация.

Може ли една културно малка нация да управлява културно голяма нация? Разбира се, че не може. По тази причина именно, мъдрият Симеон не влиза с войска в Константинопол след голямата победа над византийците при Ахелой (917), защото съзнава, че българите са били на по-ниско културно ниво от византийците.

Това беше моята нагласа, която роди идеята за хайку. Най-важният, трети ред, обаче, липсваше.

Защо той е най-важният?

Първо защото е заключението.

Второ, защото идва след прекъсването.

„Прекъсването" („какеавасе") е една от двете основни и най-важни техники в хайку (другата е техниката на „ключовите думи"[2]). Западните поети често не разбират добре тази техника, поради което създават механично прекъсване, и продължават с логично, линейно изявление.

Всъщност, както казва самата дума, „прекъсването" служи за прекъсване на логиката на изказа и разказът трябва да поеме в друга, различна посока от тази, която е имал. В европейската драматургия този повествователен обрат се нарича „перипетия". Затова хайку, въпреки своята краткост, има своя микродраматургия.

Ето защо хайку обикновено не е линеен израз. „Прекъсването" в хайку създава празно пространство, в което се създават асоциативни връзки и изразът става метафоричен. Да, хайку е метафора.

Но да се върна на третия ред. Опитах израза „хистингястис" който запомних от едно хайку на Илия Димов, но бързо се отказах от него. Причината не е неговата грубост (напротив, „зокуго" е идеално средство за „какеавасе"-прекъсване*), а поскоро, че не исках стиховете ми да са директна подигравка, нито исках да морализирам. Исках да изразя поетичната истина, което може да направи само метафората.*

Следователно, беше необходимо да се намери фраза, която издига моя израз до

2 Поетът може да научи за значението на тези японски термини в моя текст „Хайку и диалектиката" (ФБ-БГХТ, или сп. „Картини с думи и багри" бр. 2/2023

метафора, което означава – до универсално значение.

Така се спрях на японския израз „смехът на планината":

Сърбите и Хутите
предизвикват Америка –
смехът на планината.

От третия ред – последния стих – вече бях доволен. Бях сигурен, че идеята е решена. Но възникна стилистичен проблем. Универсалността на третия стих беше в пълен контраст с местните термини „сърби" и „хути". Никой от другата страна на планетата не е длъжен да познава сръбската политика, за да разбере този стих.

Не успях да разреша това стилистично несъгласие, затова затворих тетрадката и оставих това хайку да чака своето стилово решение.

За щастие не се наложи да чака дълго[3].

Отворих вестник, чиято основна новина беше свързана с конфликта между хутите и САЩ. Някакъв журналист беше писал широко за хутите и от текста му разбрах, че думата „хути" означава „божии помощници". Тази живописна фраза веднага привлече вниманието ми. Тя се отнася еднакво както за хутите, така и за сърбите (сръбският национализъм, вдъхновен от руския, обича да нарича сърбите „небесен народ"). Следователно, в нова фаза на развитие, моето хайку прие следната форма:

Помощниците на Бога
предизвикват Америка –
смехът на планината.

Сега, в последния запис, е останала само една дума с местно ограничено значение: „Америка".

Кратка медитация ми беше достатъчна, за да разбера, че същността на Америка е „демокрацията". И дойде окончателната версия на моето хайку:

Помощниците на Бога
предизвикват демокрацията –
смехът на планината.

Написано по този начин, то говори за конфликта между режими, които основават властта си в Бог, и режими, които се основават на човека.

Значи, моето хайку тематизира мястото на религията в човешкото общество или, може би по-точно, злоупотребата с религията в човешкото общество днес.

Това е дълбоко залегнала тема, за която не бях наясно, когато записах първата чернова за това хайку, и е различна от темата, с която започнах и я изоставих по време на работилницата.

В евентуален извод бих подчертал очевидното:

Първо, че работилницата по хайку не е козметично занимание, а сериозно идейно-философско ровене в себе си, което поставя под съмнение идеята и стила на поета.

Второ, в работилницата за хайку поетът се ръководи от поетични техники и поетични принципи. Трите основни техники в хайку поезията са: „прекъсване", „ключови думи" и „форма" (5,7,5), които поетът използва според нуждите си.

В моята поетична практика най-дълго писаното хайку е пет години за следното хайку:

През голите клони
гледам къщите на съседи.
Началото на войната.

Написах първите два реда от това хайку през 1990 г., точно преди началото на войната, в Словения. Тези редове изразяват тревогата на чужденец от възникналото етническо напрежение. Но не познавах войната и не можах да завърша това хайку. След пет години, войната вече свърши, случайно намерих лист хартия с недовършено хайку в джоба на сакото си. Веднага разбрах какво трябва да пише на третия ред.

Между другото, Киоши Нанасава, продуцентът на филма на НХК „Хайку на фона на Балканската война", хареса това хайку най-много от всички хайку, които написах тогава.

---

3 Известно е, че Башьо е писал своето хайку за „гарвана" в продължение на седем години.

АВТОРСТВО И СВОБОДА

ДИМИТЪР АНАКИЕВ

В ЧЕСТ НА АВТОРСТВОТО

ЗА ВРЕДНИТЕ ПРАКТИКИ В ХАЙКУ

Онзи ден бях много изненадан от поканата на администратор да се включа в една от българските хайку групи във Фейсбук.

Това е група, която организира „кукай", или – както го разбират те, „писане по зададена тема".

Не искам да обяснявам тук как изглежда „кукай" в Япония (хайку среща с цел изучаване на хайку) – ще призная, че има важни културни различия.

Но бях шокиран от това, че администраторът приканваше участниците масово да коригират публикуваните хайку на други поети, т.е. да пишат свои собствени версии на хайку на други хора. Или нещо като редактиране, сведено до пренареждане на стихове – едно формалистично упражнение върху стихове на други хора.

Вероятно това се приема като „работилница за хайку".

Не искам да обяснявам тук и какво е „работилница за хайку", нито ще коментирам факта, че тази група приема за свой флаг забраната (sic!) на формата 5,7,5 в хайку, която форма е една от трите основни техники в хайку.

Искам и трябва да предупредя за едно очевидно оскверняване на авторството в хайку. И още по-лошо – изправени сме пред призива за масово нарушаване на авторството. Подобна практика би могла да се толерира и извършва само от хора, които не са автори и не знаят какво е авторство.

Нека се запитаме какво може да бъде крайното послание на този вид практика?

Очевидно крайното послание на тази практика е, че „техниката" в хайку е по-важна от авторството. Нека отново оставим настрана факта, че пренареждането на стихове е маргинална техника (но която, очевидно е лесно достъпна за всички).

Дори да е истинска „работилница за хайку", авторството е най-важно. Авторството е свято в поезията. Няма истинска „работилница за хайку", която да го осквернява. Можете лесно да разпознаете дали една работилница за хайку е истинска или фалшива като видите какво е отношението на организаторите й към авторството.

Или трябва да приемем, че хайку не е литература, а просто формалистична игра?

Нека читателят, който поне малко познава родната литература, да си представи една хипотетична ситуация, в която например Вазов взема да пренареди чужди стихове, например на Ботев. И тъй като Ботев и Вазов са се познавали, един ден той му казва: „Слушай Ботев, малко ти пренаредих стиховете и смених някои рими, сега звучи много по-добре".

Може ли някой да си представи такова нещо? Смятам, че свеждането на хайку до нивото на формалистична игра е преди всичко липса на възпитание и поетична чувствителност. Това е от съществено значение, защото един добре възпитан човек не би си позволил да си играе с чуждото творчество и с авторството. Ако има нужда от игра със стихове, би се посветил на своите собствени хайку.

За съжаление, в части на света с плитка литературна традиция подобни практики могат да се развият. Но в България?

Смятам, че българското хайку е твърде сериозна и важна литература, за да позволи липсата на възпитание и уважение към авторството да са властващи тенденции.

Във връзка с отношението към авторството ще спомена и твърде срещаното твърдение „Това не е хайку!". Понякога се формулира като риторичен въпрос „Това хайку ли е?"

Отговорът на автора трябва да бъде „Това е моето хайку", което означава хайку на автора. В крайна сметка само авторът носи последствията за написаното от него.

Много талантливи и ценени автори са напускали хайку групите, защото простаците ги тормозят с разбирането си за това какво „трябва" да бъде хайку. Всяко отваряне на душата е свещено действие. Това не го разбират онези, които пишат поезия,

без да си отварят душата, които пишат както „трябва"

За любителите на дефинициите (ах, дефинициите и понятията са любими западни „спортове") ще добавя още нещо тук.

В началото на века интервюирах Бан'я Нацуиши за водещия словенски всекидневник „Дело".

Освен всичко друго, помолих го да определи хайку като космополитна поезия.

Тогава Бан'я беше директор на Gendai Haiku Association, заменяйки на този пост един от най-великите японски поети на 20 век Тота Канеко. Той дефакто беше един от двамата най-важни хора на японското хайку. Отговорът му беше: „Хайку днес не може да се дефинира. Това е кратък израз за нещо много важно в един, два, три или четири реда." Той публикува този текст със селекция от своите „100 избрани хайку".

Нека това е отговорът за тези, които „знаят" какво е хайку.

И накрая, позволете ми да кажа нещо и за граматиката, във връзка и по отношение на авторството. Хайку поетът не е дърводелец, нито хайку е стол. Дърводелецът прави стол по определени правила, за да може да се седи на стола, иначе това, което прави няма да е стол. Но поезията не е стол. Не можеш да седиш върху поезията. Но ако седнеш върху нея, тя пак ще е поезия.

Най-популярният японски хайку поет на 20-ти век Танеда Сантока е бил алкохолик, пишел е както си иска или по-скоро както може, много често нечетливо, неграматично, „неграмотно", но такъв е авторският му път.

Чест на авторството!

ЗА ЖАНРОВЕТЕ В ХАЙКУ

Наскоро една дама, в коментар към мое хайку, поиска да знае защо не спазвам правилата на жанра. И когато я попитах за кой жанр става дума, тя просто отговори „Ами, хайку жанр". Някой я е учил, че хайку е жанр, а тя не знае, че хайку е литературна форма, която има стотици разновидности.

Хайку поетите, които са получили литературното си образование във Фейсбук чрез „курсове по шнел" ми приличат на слепите герои от онази известна африканска история, в която слепците трябва да опишат слона. Този, който държи опашката, казва „слонът е опашката", този, който държи бивните, казва „слонът е бивните", този, който държи ушите, казва „слонът е ушите" и т.н. За мен всички, които твърдят, че хайку е (единственият) жанр, приличат на онези слепци.

И поради тази слепота днес е налице напрежението в хайку средите, на което сме свидетели. Проблемите, които съществуват тук са много подобни на проблемите в обществото. С хората се работи малко и слабо, литературното /и не само/ образование е възможно най-ниското, такива хора лесно се манипулират. Хайку кръговете се превръщат във феодални владения, подобно на Бойковите.

Разговорите ми с хора в хайку групите са важни за мен, защото разкриват много. Та, да се върна на дамата, която най-накрая заяви, че в групата за хайку, която администрирам, няма твърда ръка. Ето поетичното заключение.

Този диалог ме подтикна да представя няколко основни жанра в хайку пред българските поети. Не харесвам тази дума, тя не идва от литературата, а от търговския речник, от времена, когато е трябвало да се сортират стоките по ниши за по-лесна продажба.

В Япония традиционно се използва думата „тенденция" вместо „жанр".

Но тук ще говоря за жанрове.

Разделих ги на „традиционни", които вече са исторически и „нови", които все още се развиват. Казах, че не харесвам думата „жанр" в литературата, не харесвам разделенията, определенията, класифицирането. Не съм жанров писател, но по дидактически причини е необходимо да представя и този поглед към хайку.

Схемата, която представям е груба. Всички категории се развиват във видове и подвидове, в различни тенденции.

Онова, което означаваме с думата „гендай" (съвременен) не е един отделен жанр, а сбор от всички съвременни, „нови" жанрове.

Към традиционните жанрове можем да причислим японските хайку с техните основни представители:

Класическо хайку (Башьо, Бусон, Иса);

Неокласическо хайку (Шики, Киоши);

Джиурицу – хайку в свободна форма с представители Сейсенсей, Сантока, Хосай;

Модернистично хайку (Сейши, Шусон, Шуоши, Санки)

Авангардно хайку (Канеко Тота, Нацуиши Баня, Хошинага Фумио)

А ето и кратка класификация на новите жанрове в хайку; т.е. онези, които още се развиват:

Международно хайку; Дзен хайку; Работническо хайку; Патриотично хайку; Феминистки хайку; Хайку на английски език (ELH); Антивоенно хайку; Еротично хайку; Градски хайку; Детски хайку.

Мога да кажа, че най-големият ми принос към жанровете на хайку със сигурност е приносът ми към „антивоенния“ жанр. Както с писането си на хайку по темата, така и с известната антология Kamesan по теми за войната, насилието и нарушаването на човешките права.

Тази антология е добър пример за осмисляне на понятието „жанр“ в хайку.

Събрах 435 поети от 48 страни от цял свят, на 35 езика и включих 903 хайку. Смятам, че тази сбирка определено утвърждава жанра на антивоенното хайку. В Европа този жанр има дълга традиция, трябва да си спомним страхотната книга на френски език от Жулиен Ваканс „Сто видения от войната на Франция“. Книгата е написана в окопите на Първата световна война. А родоначалникът на жанра в Япония е Сантока Танеда. Ето едно негово хайку от времето на втората китайско-японска война:

Ръцете и краката,
оставени в Китай, вие се
връщате в Япония.

Сантока (превод Димитър Анакиев)

ВИЗУАЛНИ ИЗКУСТВА

ГРАНИЧНО ИЗКУСТВО

СЪГЛЕДВАЧ ПО РЪБА

АННА ДИМИТРОВА
КЪНЧО КЪНЕВ

Навън съм скитница
с фотоапарат
снимам невидими неща

У дома съм съгледвач –
изследовател
на отраженията във душата.

ПО РЪБА

Когато вечерта
пристъпва тихо на пръсти
да прегърне земята,
умиротворена,
а денят облича пижама
с цветя,
избродирани от слънцето,
аз вървя като сомнамбул
по ръба –
балансирам между деня и нощта

ИСТИНСКИЯТ ПОЕТ

През нощта
дочува вселенски гласове,
през деня,
скрит в пещерата на мълчанието,
разчита кодове космични.

В мъглата влиза сам
да напише своите стихове.

*

Прехвръкне мисъл
и отлитне,
но аз съм благодарна,
когато перце с думички
се закачи
и заиграе с погледа ми,
потрепва плахо
и се опитва да просветне
в тъмното като светулка

ОКТОМВРИ

Все повече се влюбвам в теб,
рижаво и помъдряло
есенно момче.
Сутрин ме събуждаш с кафе,
в което са се утаили
на самодивите сълзите,
танцували в нощната роса.
Раменете ми загръщаш
със сънища,
в които сам си бродил
и си ме търсил през нощта.
Отпускам се
като гальовно коте
във възмъжалите ръце,
блажено мъркам
и пия капки от нектар,
които слънцето изцежда.
Не си отивай,
рижаво момче,
люлей ме във хамак
с песента на птиците отлитнали,
от бакърените си къдрици отрежи
и път ми направи -
да прекрача позлатена
в бялото на идващата зима.

ДУША НА РИБА

Тя
има душа на риба –
крие се в дълбините
на морското дъно
не от страх
да не я достигне харпунът,
а за вълшебна свобода,
където да плува.

Той
стои на брега и хвърля въдица –
надява се да я види
как виси на скепсиса закачена
а после да я развява като знаме с герб –
печат от своя егоцентризъм.

САМОТНИЯТ ЧОВЕК

Самотният човек е свикнал да мълчи.
Годините, нанизани като в броеница,
застинали са в думата „защо“.
Превид като кобилица
със спомените във ведрата,
наум говори с вещите,
оглозгани от зъбите на времето.

По стените посивели се оглежда,
като във вълшебно огледало,
където в снимки пожълтели
усмихнати го гледат
децата отлетели.
И прародители,
закичени с ордени и медали.

Мълчи самотният човек
по цели дни и нощи,
а душата му не иска да мълчи.
И когато случаен минувач
пред къщата го заговори,
самотният човек
вдига бента
на мъката си слотаена,
заприщена от болката на самотата,
и думите изтичат, подскачат
по бързеите в мисълта
към устието на реката на живота.

СТЪЛБА ЗА ИЗБРАНИ

Небесните селения
с отворени врати
посрещат на мъртвите
летящите души.
Пренаселено е горе –
боричкат се за място.
Понякога се случва
стълба да се спусне от безкрая,
но видима е само за избрани.
Успее ли душата
по нея да се изкачи
и да надникне
в пулсиращите светлини
на седмото небе,
знак е,
че ще се прероди отново.

из „Съгледвач по ръба“, автор Анна Димитрова, изд. "Авангард принт", Русе, 2022, редактор Нели Пигулева, художник и корица Кънчо Кънев

КОМЕНТАР

СВЕТЛИНАТА В ДИГИТАЛНИТЕ ИЗОБРАЖЕНИЯ НА Di-Light

ГАБРИЕЛА ЦАНЕВА

В началото на декември м.г. получих покана от Диана Георгиева да посетя нейна изложба в РБ „Любен Каравелов“ – Русе. Но не успях. Ето защо бях много щастлива, когато в началото на януари получих файл с дигитални картини на художничката и коментар. Тук предлагам на читателите както текста на оригиналните бележки за използваните техники, така и моето усещане за произведенията като цялостно излъчване.

Диана Георгиева (Di-Light) се занимава с изкуство повече от две десетилетия.

Обича да експериментира, като смесва различни видове бои, например маслени и акрилни, пасти, контури, ебру4 и други, за да обогати образите, които създава. Характерни за нея са ярките цветове и наситените образи. Вярва, че абстрактното изкуство дава възможност една картина да живее много животи, защото личното въображение на зрителя формира различни възприятия.

Създава няколко типа картини: картини върху платно, дигитални картини и смесени.

Винаги съм се вълнувала от онова, което стои на границата – именно там, на границата се случват интересните събития – все едно дали става дума за света на физическата реалност, за духовните граници, или границите в изкуството.

Защото границата е преход – от едно състояние в друго, то е онази неуловима промяна, която прави качеството различно.

Точно затова смесените техники в изобразителното изкуство са толкова привлекателни – те дават свобода на автора и обещават неочаквани резултати.

Картини върху платно

Това е може би най-традиционната представа за картина, като продукт на живописта. Но дигиталната техника оставя своя отпечатък и върху изпълнените на платно изображения.

Сърце

Коя от изброените техники е използвала художничката в представените картини е трудно да се предположи. Или – може би е използвала нещо различно?

Пролетен цвят

4 техника за рисуване върху водна повърхност и прехвърляне на създаденото цветно изображение върху хартия/плат.

Но – какво значение би имало това за любителя на изкуството, който иска да съпреживее красотата на променящите се форми и преливащите се багри…

Есенна палитра

Дори бързият преглед оставя впечатление за различна техника в изпълнението на четирите платна.

А по-внимателното вглеждане потвърждава това – в „Сърце“ и „Есенна палитра“ художничката гради изображенията и композицията с натрупване на цветове и обемното им извайване. В „Пролетен цвят“ и „Танц в зелено“ – напротив, цветовете са изящно положени, почти прозрачни, като позволяват на зрителя да надникне навътре, до самата плът на медията, върху която са положени.

Танц в зелено

Дигиталното изкуство в творбите на Диана Георгиева (Di-Light)

Di-Light търси нестандартния и различен поглед както в традиционното изкуство, така и в дигиталните творби, които създава.

Наблюдават се два типа картини, които създава на компютър – „класически“, в които се използват дигитални версии на стандартните методи за рисуване – четки, моливи, маркери, акварелни, маслени и други бои, и „ дигитална геометрия“.

Лично за мен бе истинско откровение да се докосна до тези картини!

Използвала съм възможностите на дигиталните версии на четките и моливите, за да създавам колажи за някои от моите хайги – вложени снимки в картини, или изградени около снимка картини.

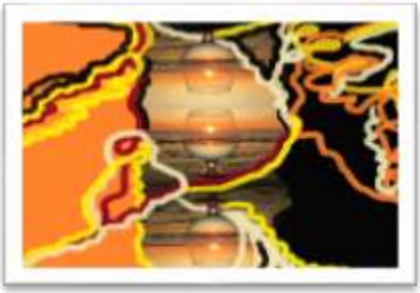
Но тези, представени от Диана Георгиева са нещо различно. Те са изцяло плод на дигиталната палитра! В тази селекция отново можем да открои две основни групи – „Слънчеви пътеки“, „Зелена мъгла“ и „Рокля от светлина“, в които контурът, изграден с дигитален спрей създава особена ефирност на цялостната композиция. Дигитални четки и маркери очертават пътеките на залеза в „Чаша залез“ – почти прозирни, тези линии не разграничават отделните, предварително създадени фигури в композицията, а изграждат нови, следвайки фантазията на художника.

„Класически“ дигитални картини или по-скоро дигитални интерпретации

Слънчеви пътеки

Тук образът се изгражда като върху съществуващ обект или част от него се полагат цветове с „дигитални“ четки, моливи, маркери и др.

Чаша залез

Понякога оригиналният обект се запазва и се обогатява от приложените цветове, форми и дебелина на нанесения слой като в картините по-долу.

Те са различни като изображения, композиция и цветова гама, но са обединени от ефирността, постигната с ефектите на дигиталната техника. Добавените контури, наслагването на елементи един в друг, за да създадат своеобразни вложени структури, свързващите линии – едновременно „връзващи“ и разпридащи цялото – едно тяло с много съставящи… Това се усеща особено силно в „Зелена мъгла“, където с дигиталните инструменти са добавени нови основни компоненти.

Зелена мъгла

В други, обаче, се търси ефектът на изненадата и различната гледна точка:

Чаша кафе

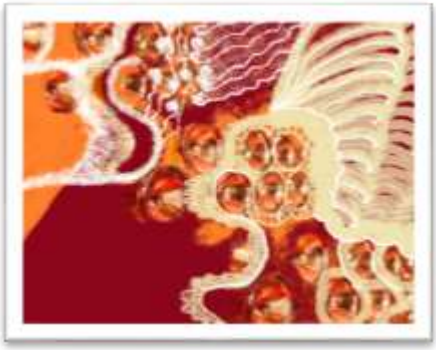
„Чаша кафе“ е един своеобразен калейдоскоп, изграден от повтарящи се образи, вложени един в друг. Тук авторът е изградил картината изцяло от тези замайващи фрактали, които – съвсем случайно, съвсем безредно сякаш, са разкъсани от безструктурни ленти, които им дават свобода и по този начин ги извеждат от кръговрата на повторяемостта.

Тук, и в следващата картина – „Бутилка шампанско“, както и в „Чаша залез“, дигиталните инструменти оставят следи, които напомнят на пастели и моливи. Те свободно допълват изображенията, като подчертават тяхната лекота, давайки повече „въздух“ на общата конструкция.

Защото става дума за напълно измислени, несъществуващи другаде, освен във въображението на художника образи!

Рокля от светлина

Бутилка шампанско

Дигитална геометрия

Тук имаме един повтарящ се образ, който се променя, приемайки различни геометрични форми и създава нова нестандартна реалност.

Мост

Силна роля играе фонът, който също може да добави ново усещане за промяна и неочаквана изненада.

Но – без съмнение, както във всяко изкуство, основно е въображението на твореца, както и неговото послание и желание за диалог със зрителя. Готови образи и образци, но предварително подбрани от художника; вложени една в друга геометрични форми, изкривени повърхности, изразяващи порив към търсене на неизследвани светове – или търсещи възможност за създаването им. Какво всъщност е картината – овеществена фантазия, път към скрита реалност?

Розов цвят

В тези картини е трудно да се намери място за коментар.

Те омагьосват с многоцветието си, със странните форми и хрумвания на художника, който ги съчетава в неповторими комбинации. Понякога е най-добре да замълчим и – просто да се насладим на красотата!

Есен в планината

Танцувай с мен

Мъгла в сърцето

Комбинация от двата вида картини – или – коктейл от класика и дигиталност

При тези творби снимка на картина върху платно е вплетена в дигитален сюжет и заживява своя нов живот.

Влюбена жена

Много изящество и красота има в тях, много въображение във вложените форми.

И е много, много трудно в новото дигитално изображение да бъдат открити следите на класическата живопис в крайния дигитален продукт.

Мога да кажа само, че общото впечатление е за цялостна, предварително обмислена и добре изпълнена творба.

Жълти пеперуди

Морска вертележка

В заключение ще споделя, че срещата ми с дигиталното изкуство на Диана Георгиева за мен бе истинско откровение, но и вдъхновение!

Да разгледам, да почувствам, да надникна „отвъд“ обикновеното зрителско „поглеждане към“ и „наслаждаване на“, за да достигна до дълбината на творческия процес, до макар и чисто техническото разгадаване на етапите от „акта на сътворението“… да, това беше вълнуващо приключение, което ме изпълни с изненади и ми даде нови творчески идеи.

Като любител на изкуството, като художник и редактор на списание за изкуство мога само да възкликна – „Благодаря за споделената красота, Di-Light“!

И – на добър път!

ЦВЕТОВЕТЕ НА ЗИМАТА В АКВАРЕЛИТЕ НА ИВАН ДОДОВ

ГАБРИЕЛА ЦАНЕВА

„Една прекрасна картина и в най-скромния дом е признак на богатство! Празник за душата...

Когато се вгледаме в една картина, времето спира. И разбираме колко лесно е да уловим този миг и да си го подарим – за да имаме време. Време, в което да забравим трудностите и да дадем път на добротата. Време, когато отваряме сърцето си! Колко лесно е да го направим – за себе си и за другите. Да подарим на обичните и близки хора миг, в който да потънат – като в прегръдка!

Зимните акварели на Иван Додов са един чудесен подарък! Зарадвайте себе си или приятелите си с новите творби на един от най-добрите съвременни български акварелисти!“

Тези думи на Зорница Харизанова придружаваха писмото ѝ с акварелите на Иван Додов, които споделям с читателите на сп. „Картини с думи и багри“!

„Толкова изящни и ефирни – истинска мечта за зима!“ – мислено възкликнах, а пръстите ми вече пишеха отговора ми – „Как искам да успея да „избягам и да се скрия“ в тези толкова чисти пейзажи!“

И потъвах в съзерцание – всеки път, когато се вглеждах в тях…

река от течен мраз
и светлина,
замръзнала гора –
изгубени монети
за паничката на просяка

Не, не търсете непременно пряко съответствие между настроението на пейзажа и моята поетична интерпретация… Не търсете връзка и между авторовото заглавие на картината и нейното въздействие върху сетивата и въображението ви.

затрупани спомени;
клоните на невроните
изпускат родния дом –
хипнотичният поток
на човешки мравуняк

Зимна магия

Родна топлина

Увлича ме турбулентният поток на облаците, смесени с мъгла. Усещам с кожата си влажността на четката, която очертава билото, но не посяга към небето. Там водата и боята ще се смесят, погълнати от мъхестата структура под тях – сърцето на хартията… А аз потъвам в синия вртоп на планината.

Зимно настроение

отражения –
огледалният образ
на мечтите…
никога не са важни
чуждите сънища

В сумрака търся отражението си в потния прозорец – ситният дъждец ръси елите под балкона, но пръстта под тях е суха. Някъде съвсем близо, сред зимните дървета криволичи тъничката нишка на Дървенишката река и ми е есенно, есенно-пусто.

Кучешки лай! Връща ми зимата.

лай и сняг –
в мокра козина търся
звезди… палав смях

Отрупан със сняг

Бор, отрупан със сняг! Синкави сенки, синкави клони – скрежни, улавят мътните лъчи на слънцето, изпуснати от мъглата. После – подпалват зеленото на игличките, правят го есенно-златно. И някъде снежното става лилаво, и розово, охрено-земно; смекчава синьо-белия здрач. Колко са цветовете на зимата?!

Цяла приказка…

Зимна приказка

И там, сред безликите капки изплуват смътните силуети на треви и храсти, хрупат стъпки.

Стопанинът ли се завръща?

сънува пролет
старата къщурка –
цъфналите сливи

„Зимна приказка“ е една акварелна симфония! Тази картина съчетава изяществото на техниката мокро в мокро, която оставя на случайността разлива на цветовете и очертанията на формите с една изключителна прецизност на рисунъка, характерна за съвсем различен вид изкуство. Тук петната на облаците и снега съжителстват с начупената линия, чертаеща фракталната плът на клоните – сякаш изписани с писец, а акварелният молив, подсилващ сенките има мекотата и покривността на пастел.

„Светлината на зимата“ е различна. Тук четката на художника създава формите, които ни представят замръзнал снежен храст, натежали борове под белия кожух на зимата и хълмове, потънали в сенки под случайната игра на разкъсани облаци, замръзнало езеро и светлина… Тук цветовете на зимата са само загатнати. Тяхното пълно разгръщане ще се случи в „Зимни цветове“.

Светлината на зимата

зимни пожари –
тихото езеро
зад дърветата
*
залез в планината
маршът на сенките
в затрупано селце

Зимни цветове

Кое прави тези две картини толкова различни, въпреки прожектора на слънцето, насочен срещу нас, въпреки насечените сенки, разсичащи пейзажите и лумналата светлина?

Бодат иглите на боровете и елите.

И зрителят се свива на кълбо. Самотен атом в окото на Природата. Пронизва го усещане за изолираност и самота. Величие и тишина. Замръзнал миг. И само шепотът на сенките е оня намек за движение, което връща идеята за кръговрат и вечност.

А после – вижда златото на залеза, разлято в небето над заспало под снега селце.

Оголени дървета над притихналите покриви, а сенките под стрехите се сливат с настръхналите плетове… Ще цъфнат пролетта дърветата, ще има смях в градините и в горските поляни. Ще има ли? А – пушат ли комините?!

И тук отново зрителят е лице в лице със самотата. Пустотата на изгубеното присъствие…

И, сякаш загърбили залеза, продължаваме по пътя на сенките, за да постигнем съзнателно сливане с неподвижността на зимата… Спокойствие… И изведнъж – бълбукането на вода сред снежни преспи!

спокойствие –
бълбукането на вода
сред снежни преспи

В този акварел лъкатушенето на реката е изправено от стрелата на сянката на невидим обект. Зад гърба ни е – неизвестен.

Спокойствие

Тази неизвестност разрушава равновесието на композицията. Тя загатва за онова, невидимото, което стои зад всяко спокойствие, зад всяка привидност.

самотен път към върха
шумът на река
зад гърба… животът

Този пейзаж впечатлява с привидната си простота. На преден план ни посреща чисто, еднородно-синкаво възвишение, на билото на което са сгушени няколко къщи. Да, именно – „на билото сгушени“. Зад тях, загатнати, дърветата се сливат с облаците и небето. Тук къщите са живи – в прозорците под стрехите гори огнището на дом. Светлината е отвътре – излъчена; не отразена.

И някак – димът се слива с вятъра и клоните, и стига, не – издига – земята към небето… В това ли е смисълът – паралелът „смирение – схлупеност“ като път към небето? Но не.

Има и нещо друго, нещо повече. И това е самото движение в противовес с покоя.

Тази едновременност на неподвижност и турбулентност добре е предадена чрез рисувалните похвати, използвани за изграждане на изображението.

Сгушени в снега

Приказно

Пожарът на думите!
Не цветове виждам в този пейзаж!
Той взриви думите в мен.

И те потекоха – разтопени отражения, замръзнали потоци от емоция

Пламъкът на полярното сияние –
оглежда се във езеро от разтопен метал.
А между тях – тъй крехки – силуети на ели!

Това е възприятието ми за тази ярка зимна картина. В нея властват синьото и бялото в най-крайните нюанси. И все пак – ярка е! Богата на всички цветове.

Триъгълната композиция, изградена от тъмносиньото на реката, очертало линията на бреговете ѝ, подсилено от приведените дървета, стремящи се към деликатно загатнатите склонове на планинския връх в центъра е нарушена от овалната линия на обърнатия хоризонт, по която е подредена гората в среден план.

Това създава една странна подвижност, която ни поставя в обектива на приказна реалност, където Благовещение предхожда зимните импресии, а пътят към него вече е извървян.

Благовещение

Но няма пролет, още няма пролет…

Тя може би е някъде там, загатната от розовото отражение на изгрева в планински склон на хоризонта.

Или е тук – в спокойното отражение на боровете в разтопената река… Или е още по-наблизо – в пъстрите крила на неокапалите есенни листа…

в замръзналия въздух
вихрушка от окапали листа –
не, врабчовото ято

Колко дълъг е пътят – от есента до пролетта? Едно вглеждане към пътя на живота… Това предлага последната картина – „Зимна импресия“.

В нея намираме омекотените очертания – сякаш на вече гледан пейзаж – оня, от „Благовещение“. И цветовата гама е същата – едвадоловиморозово – на хоризонта, наситеното зелено на огрени от слънце иглолистни дървета – едно нереалистично, твърде топло, уютно зелено. Тук е и реката, наситеносиня, доминираща като присъствие. И този тъй близък широколистен храст, запазил есенната си одежда, но вече гол, тъй много гол под нея – като брезите в предния план на „Благовещение“…

Усещане за зима в цялата ѝ необятна сложност, съчетало спокойното съзерцателно начало, въплътено в течащата вода и неуловимостта на хоризонт – който пък, загатва за неукротим стремеж към още; копнежът към недостижимото и онова, зад него, което мами и иска – да стигнем края…

А после? Реката се движи към нас – тя е била там, където отиваме. Встрани остава всичко – всичкият цвят на природата, за който не стигат очите ни, примамени в края на пътя – върхът зад хоризонта.

Зимна импресия

пътят –
лъкатушенето
на река
всички завои… ах, ако
можехме да ги видим!

НАШИЯТ ИЗБОР

ЕСКИЗ И КАРТИНИ НА ЯВОРА ПЕТРОВА

ГАБРИЕЛА ЦАНЕВА

Още плакатът на изложбата сочи към нейната основна характеристика, идея и цел, а именно – изследване на отношението между крайния продукт и проблясъка на идеята; между довършеното и недовършеното в изкуството. Кой е моментът на раждането на една творба? Кога тя добива самостоятелност и собствен живот? Кога скицата се превръща в ескиз, а ескизът в картина и нужно ли е ескизът да се превърне в друг вид живописна творба?

Може ли да продължи съществуването си като акварел или рисунка? Колко са превъплъщенията на една идея, а на един образ?

Плакатът, както и тези две снимки от изложбата на Явора Петрова в галерия „Ракурси“, която по-рано анонсирахме онлайн илюстрират именно това отношение и качество.

Оригинална и смела идея, с която художничката прави своеобразна дисекция на творбите си и на своя творчески процес. Тя излага десет живописни платна, изпълнени с маслени бои върху платно, заедно с ескизите към тях. Един много интимен акт, разголващ до голяма степен душевността на автора. Пътят на съзиданието, актът на метаморфозата. Но може би точно това е начинът, по който най-добре и най-пълно могат да бъдат разбрани и съпреживени уловените мигове в живописните платна.

Успоредното излагане на ескиза, като завършен художествен продукт и живописното платно, изобразяващо същия сюжет, композиция и форма, почти копиращо ритъма и динамиката на първоначалната „уловена“ в багри мисловно-емоционална

идея – това е изключително преживяване за зрителя.

Извън този контекст, изложбата предлага още едно предизвикателство – приканва ни да открием пресечната точка; синтеза между минималистично-графичното начало и цветовото изобилие, които присъстват както в ескизите, така и в живописните платна.

Гладката акварелна повърхност и особената, неповторима структура на наслагване на маслената боя; своеобразната текстура на мазката и разлива, които кореспондират с неясния свят на несъзнаваното, в противовес на оформящия се образ – оня, който трябва да стане център, сърце на цялостната композиция – таака намираме двойствения образ на живописното произведение, което ни провокира да надникнем в авторовия свят.

Тази своеобразна техника на съчетаване на петното и линията говори много. Тя буквално разтроява образа, като предлага различен, паралелен прочит на всяко отделно платно/ескиз.

Защото дава възможност да проследим отделните истории, разказани с цвят и линия, с обем и контур, както и общата история, въплътена в цялостната творба.

Разливите се превръщат в сенки и стени, неясните щрихи – в самотни човешки фигури, притулени край сгради, изплували в мъглата на въображаемото.

Художникът оставя широка просека за възприятията на зрителя, като го прави съсътворец. Въвеждайки го в своя свят, дава му ключа към времевото и пространственото разгръщане на творческия процес и го прави съпричастен към интимния процес на раждането на изкуство.

ПРИЗРАЦИТЕ НА АЛЕКСАНДЪР БАЙТОШЕВ

ГАБРИЕЛА ЦАНЕВА

„Анима-призраци“…

Да, наименованието е провокативно. Без съмнение, една от причините вниманието ми да прикове именно тази изложба на Александър Байтошев, вернисажът на която се състоя на 27 февруари в Галерия-книжарница „София Прес“, а експозицията остана достъпна за посетители до 15 март.

Това интригуващо противопоставяне: живо – неживото, видимо – невидимо, реално – нереалното ме подтикна и да анонсирам онлайн събитието, но и да потърся път към вътрешното „аз“ на твореца – може би неслучайно – поет и художник.

Може би не случайно откриването на изложбата „Анима-призраци“ се състоя едновременно с премиерата на стихосбирката на автора „Анима“ /изд. „Жанет-45“, Пл., 2024 г./.

Това кратко изложение няма да говори за поезията на думите, макар чрез нея да щрихирах в анонса си личността на автора. Тук ще говоря само за поезията, въплътена в черно-бялата плът на графиката.

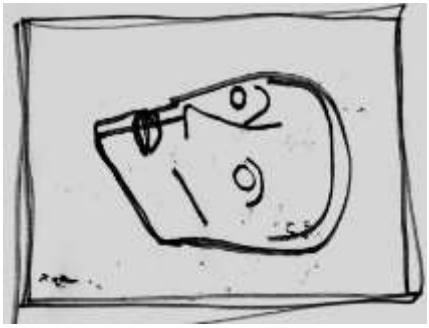
В тези линии и черни петна липсва грацията, която желаем да видим в едно голо тяло. То само е загатнато – бедро на преден план, напъпила гръд, а зад нея анемична ръка, която потъва в чернотата на разпуснати, задраскващи лицето и личността коси. Тя доминира – един привличащ мрак. Едно угнетяващо усещане за разпадане.

Тук обърнатата перспектива на празната стая подчертава объркането състояние на личността. Анима или призрак? Фигурата е почти безформена – небрежно очертано тяло, което също загатва празнота. И само спиралата напомня търсене, потъване навътре – а, щом има посока – има измерение, пространство, обемност.

Това – потъване към себе си ли е?

Черната сянка следва бялата безплътност, която гони черната сянка на някакво оживяло препятствие. Но – сенките, дори разнопосочни, сочат живот. Една препънната реалност, показана в упор.

Спиралата, дискът, точката, концентричните кръгове, зейнали пред зрителя като мишени – те присъстват и в други творби. И тук не става дума за тяхното символно значение, а за прякото им въздействие върху сетивата. За внушението на геометричната форма.

Художник и поет, Александър Байтошев жонглира над житейската бездна и пропастите на творческите си търсения с изразните възможностите на дигиталната графика, но и като търси паралел с колективното несъзнавано и вложените в него архетипи, със скритата словесност на мита и фолклора.

Моделираните образи, които извежда от съзнанието си кореспондират с идеята за смисъла и съотношението между съзнаваното и незъзнаваното, между реалното и въобразаемото, между действителността и мечтата.

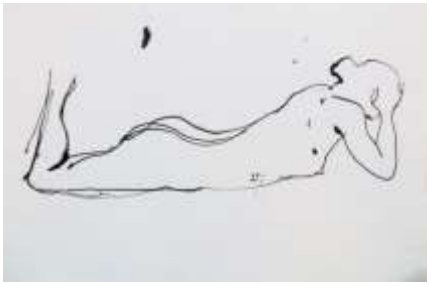
Декоративните, примитивистични елементи очертават „призрачното" начало като въплъщение на първичната сила. Но дали първичното е синоним на разрушителното, или – по-скоро на съграждащото, на пораждащото начало? Именно в невъзможността да се даде еднозначен отговор на този въпрос виждам неясния контур между „Анима" и „Призраци" в тази изложба.

Изяществото на линията, очертаваща портрети и голи женски тела чертае нежната страна на авторовата душевност.

Портретът без лице на млада жена, облегната върху студената плът на стената трогва с уязвимостта на модела, с крехкостта – на анемичното тяло с изсмукани сили, оставено на унищожението; на духа, прекършен от болката. Каква болка? Тя винаги е само една – неспособност.

Но именно този портрет на слабостта; на сломената жизненост, ярко противостои на схематичното очертание на статуя, която, с липсващите си ръце препраща към идеята за преходност и счупване. Счупване – като нетрайност, счупване – като неустойчивост.

Естетиката на голото тяло в своята уязвимост очевидно вълнува художника. Тези свободни линии плавно загатват форми, без да излизат от плоскостта на листа. И затворената в тях площ остава пред зрителя в своята отвореност и недовършеност.

Плътни черни пространства – като петна, като път към някакво скрито измерение, отвъд тънката плът на медията, като кладенец – извор и надежда за отгатване на скрити послания.

И линии – чисти, бележещи контурите – краят и началото; първото и последното. Онова, което държи съдържимото. Една форма, едно желание, едно чувство, настроение. Колко дълъг може да бъде пътят на търсенето. И ще ни доведе ли то до откритие, до откровение. 24 графики, в които зрителят вижда отражението си…

ВЪВ ФОКУСА НИ

НИКОЛАЙ РАЙНОВ

Автопортрет, рисунка с туш, 26х42 см. balkanauction.com

БИОГРАФИЯ

Николай Райнов е роден в с. Кесарево, Великотърновска област на 01.01.1889 г.

Завършва Духовната семинария в София (1908).

Следва философия в Софийския университет (1911).

Участва в Първата световна война като военен кореспондент.

Завършва Държавно художествено-индустриално училище в София (1919).

Главен ректор на сп. „Зеница“ и сп. „Орфей“. Литературен дебют с книгата „Богомилски легенди“ (1912). Автор и на 30 сборника с приказки от цял свят (1930-1934); 9 тома „Вечното в нашата литература“ (1941); „История на пластичните изкуства“ – 12 тома.

Пише поезия, белетристика, философски трактати, трудове по въпросите на изобразителното изкуство, фолклора, етнографията; сътрудничи на периодичния печат; проучва много паметници на културата; публикува редица статии за изкуството и литературата. Превежда „Тъй рече Заратустра“ от Ницше (1919).

Професор по история на изкуството в Художествената академия, София (1927-1950). Академик, дописен член на Българския археологически институт. Умира на 02.05.1954 г.

Това е най-кратката му биография, поместена в сайта Литернет /https://liternet.bg/.

В нея няма нищо необичайно. Нищо, което може да привлече към неговата личност и творчество. Малко по-богата е биографията, предложена от сайта на сп. „Литературен свят“, която допълва житейския му път с още две изречения: *„Пак през 1919 г. пътешества в Египет, Сирия, Палестина, Гърция и Италия. Главен библиотекар в Народната библиотека в Пловдив (1922-1927), през 1925-1927 г. е командирован във Франция.“* и в която по-подробно, но не изчерпателно са изброени творбите му: „*Автор на поезия, проза, трудове по изобразително изкуство, фолклор, етнография и др.; редактор на списания и вестници. Книги: „Видения из древна България“ (1918), „Книга за царете“ (1918), „Очите на Арабия” (1918), „Слънчеви приказки“ (1918), „Между пустинята и живота“ (1919, за този роман е отлъчен от църквата), „Градът“ (поема, 1918), „Книга на загадките“ (1919; 1928), „Светилник на душата“ (1920), „Имало едно време. Сказание в пролог и 3 действия“ (1923), „Корабът на безсмъртните“ (стихове, 1928), „Отдавна, много отдавна“ (разкази и легенди, 1939), „Сърдечен огън“ (дамаскини и притчи, 1939), „Счупени стъкла. Разкази из*

съвременния живот" (1939), „Кръвожадни" (роман, 1947), "Николай Павлович" (1955), „Избрани произведения" (1957), „Избрани произведения в 4 тома" (1969-1971), „Пълно събрание от съчиненията". Т. 1, 11-14 (1918-1939) и мн. други."

В сайта на „Моята библиотека" https://chitanka.info/ могат да се прочетат почти всички приказки на Николай Райнов, издавани през годините. Лично за мен – връщане към пътеките на ранното детство.

Не се учудих, че в сайта „Петър Дънов – Библиотека" https://petardanov.com/ може да се намери пълния списък на произведенията му, но бе изненада, че съществуват и връзки към сканирани копия на повечето от тях.

Няколко изкуствоведски материала в онлайн академични списания, сайтове на галерии и аукциони, както и публикации, свързани с представянето на 120 негови рисунки в СГХГ по повод 130 години от рождението му през 2019 г. дават представа и за художника Николай Райнов.

Сред тях правят впечатление статията „Николай Райнов" на Едвин Сугарев в сайта „Българският литературен модернизъм" (bgmodernism.com) в която авторът цитира богат списък с използвана литература и статията „Между текста и образа. Николай Райнов и българската модерност" на Мария Танева от Шуменския университет в сп. „Филологически форум" https://philol-forum.uni-sofia.bg/ която прави интересни паралели между образността, изградена с думи и багри, както и текст в сайта „Импресио" https://impressio.dir.bg/ където могат да се видят непосредствено живите изображения на художника.

И образът на един изключителен ерудит, съчетал в себе си таланта на словото и багрите започва да излиза от мъглата на годините.

В края на този обзор – защото не исках да започна с най-достъпния източник, ще завърша неговата биография с цитат от сайта на най-четената в света информационна платформа Уикипедия:

https://bg.wikipedia.org/wiki

„От 1944 г. е член на Българска комунистическа партия (БКП).

Скоро след Деветосептемврийския преврат участва в реорганизацията и прочистването от „фашистки" елементи на Съюза на дружествата на художниците в България, разформироването на дружествата и обявяването на нов Съюз на художниците в България, на който става председател (до 10.12.1944 г.). В доклад той заявява, че управата в съответствие с изискванията на Народния съд за наказание на всички престъпници трябва да обяви „пред цялата общественост делата и имената на ония, които малко или много са били агенти на фашизма". Много творци са задържани и убити още преди началото на съдебните процеси.

Свидетел е на процеса срещу интелектуалците, проведен от Шести върховен състав на т. нар. Народен съд. Не казва нищо добро за нито един от подсъдимите. Отрича поетичния талант на известния детски писател Йордан Стубел, обвинява Фани Попова-Мутафова, че е превърнала негови разкази в романи, нарича я „бездарна писателка", лишена „от всякакъв художествен талант"; за подсъдимите карикатуристи заявява, че не са никакви художници и че карикатурата не е изкуство. Твърди, че „Александър Божинов не е художник, липсва му художествен усет", а „Йордан Бадев изигра една съвършено отрицателна роля". За времето преди 9 септември 1944 г. заявява, че „такъв тормоз над мисълта не е имало никъде, заради романа му „Между пустинята и живота". В статия, подписана с името на Николай Райнов се твърди, че обвиняемите, особено Чавдар Мутафов и жена му Фани са сътрудничели на германската пропаганда; когато защитата на подсъдимите пожелава да се разнищи казуса, той гузно мълчи и след третото запитване отговаря: „Не съм писал тази статия, синът ми (Богомил) я е писал и е

използвал името ми." По-късно различия със сина му водят до разрив между тях.

Член на Съюза на българските писатели (СБП). Член и председател на Съюза на българските художници (СБХ).[Избран е за Академик на БАН (1945), дописен член на Българския археологически институт. Съосновател и първи директор на Института за литература на БАН (1948 – 1949).

Удостоен е със званието „Заслужил деятел на изкуството" (1952).

Умира на 2 май 1954 г. в София."

Тази част от биографията му е разтърсващо различна от образа, който читателят, любителят и изследователят на неговото творчество са си изградили от непосредственото съприкосновение с творбите му.

И образът на изключителния ерудит, съчетал в себе си таланта на словото и багрите умира, погълнат от образа на екзекутора.

И все пак. Въпреки горните твърдения, вписани в биографията на Николай Райнов в Уикипедия, факт е, че в периода на комунистическа диктатура разнопосочното му, богато творчество и ренесансовата му личност не се вписват в рамката на господстващата естетика на социалистическия реализъм. С годините той остава в съзнанието на поколенията само като разказвач на приказки. Официалната културология загърбва обемното му творчество на поет-символист, един от най-ярките представители на модернизма в България, писател, историк на изкуството и литературата, художник, теософ и мистик.

ТВОРЧЕСТВО

ЛИТЕРАТУРА

ПОЕЗИЯ

ИЗ „КОЛУМБ"

Вълна с вълна се сплита в изумрудена верига
И пяна кичи зъбери сребристи.
Над кипнали зелени пирамиди се издига
На хидра белий гребен. Като листи
На стара пергаментна книга,
Забравена под сребърна лампада
И лихо емната от вятър бесен,
Се преобръщат в плясъци вълните.
А скръбна нощ припада
Да спусне креп на здрач надвесен
И да почерни далнините.

Но – губи взор духа, в далечини унесен,
И мре надежда, мътква смела песен…

И ето: албатрос, политнал диво.
На буря възвестява ропота далечен!
И ето: рухват литнали гори, вълна пенлива
Бучи - и в черна падина отсечен
Клокочи гневен рев. Небето се разклати
От гръм - и ето, че прелита
Светкавичен език. Веслата
Отпуснати тежат. – „На лих живот е чашата изпита!
Моряци! Вие свойта смърт пленихте!" -
В златисти пръстени и в бисерни мъниста
Лют бяс разнизва емнати вълните.
Па лудо блъска с кървави крила страните
На кораба. Лъчиста
Вълна
Разкъсва мокрите напрегнати платна.
Изтръгва дълпите весла
И плиска ручеи обилни
Под дъсчения под. О! Буря зла
Ще срине бездни от вода и кораба ще килне!

II.

С рев талазите се сплитат
И се сриват в диви бездни:
Мълнийна стрела прелита
И – ломи сърдца железни,
И – прекъсва сетня песен.
Мрак, над пропасти надвесен,
Тътне грозно и говори…
Литна вихър мразен, бесен:
Синя гтъбина разтвори
Клокотна уста опасна.
Ледна буря тихо тласка
И разниза броеници
От талази в паст ужасна,
Взор смрази, скова десница
С пъклени езици люти.
И погаснаха нечути
Сетните въздишки морни
Пред последните минути -
Там, де в мрачини просторни
Съска буря ненаситна.
Албатрос ранен политна

Сви глава, крила разпери…
Черна гробница гранитна
И гръм открехна тежки двери
И – Смъртта пристъпи мудно…
… Страшна бе: лицето чудно
На вълшебница укрила,
С поглед строг измери мудно
И – кръвта в сърдце смразила,
Взор во бездната обори…
А в зловещите простори
Пламват огнени езици;
Океан жесток разтвори
Гробница за мъченици,
Водни пирамиди срути,
И – небе раздрано ръска.
Кръв облива рани люти
И обагря далнините,
Дето смърт зловещо съска
В бездната на съсипните.

сп. „Литературен свят", брой 48, февруари 2013

ПРИКАЗКИ

УМНА МОМА

Имало в едно село един богаташ и един сиромах. Сиромахът дължал на богаташа една пара, а нямал с какво да си плати дълга. Богатият го повел на съд пред царя. Тръгнали. Сиромахът вървял напред, а богатият го следвал. На едно място сиромахът намерил торба с жълтици. Взел я и се спрял – за да плати на онзи парата, та да се не съдят.

– Не – казал богатият, когато го настигнал. – Торбата с парите е моя. Аз я бях изгубил, та те забрах да я търсим, а не да те водя на съд! Не съм луд да тръгна чак при царя за една пара. Дай ми жълтиците!

–Не ги давам –отговорил сиромахът. – Парите са мои, защото аз ги намерих. Ти да беше изгубил торба, щеше да кажеш.

Те се скарали и отишли при царя, да се съдят за жълтиците, а не вече за парата.

–Торбата с парите ще стои тук – рекъл царят, след като ги изслушал, – а вие ще си отидете и след три дена ще дойдете. Тогава ще я дам на оногова, който може да ми отговори на три въпроса: Кое е най-дебело? Кое е най-бързо? Кое е най-хубаво на света?

Богатият веднага си отговорил наум на въпросите и нямал никаква грижа, а сиромахът се стопил от мисъл, додето си иде. Но той имал много умна дъщеря. Тя го чакала при пътните врата и като видяла баща си, че иде много угрижен, почнала да го разпитва.

– Не бой се – рекла, – всичко ще обмислим и ще спечелим торбата, защото тя си е наша.

На третия ден богатият и сиромахът се явили пред царя.

– Е, отговорете ми сега на трите въпроса, за да видя на кого да дам парите!

– Царю честити – рекъл богаташът, – най-дебел е моят шопар, най-бръз е моят кон, а най-хубава е моята жена.

– Царю честити – казал сиромахът, – най-дебела е земята, защото никой не може да я обгърне. Най-бърза е мисълта, защото веднага отива чак накрай света. Най-хубава е обичта, защото, дето хората се обичат, най-весело се живее.

Царят останал доволен от отговора на сиромаха и му дал торбата.

– Но – рекъл му той – ти трябва да ми кажеш кой те научи на тези отговори.

Сиромахът не скрил.

– Имам дъщеря, царю честити. Тя ме научи.

– Ще отидеш – заповядал царят – да ми доведеш своята дъщеря ни боса, ни обута, ни гола, ни облечена, ни с кола, ни без кола, ни с празни ръце, ни с пълни. Иначе ще погубя и тебе, и нея!

Богатият и сиромахът си отишли. Първият скърбял за парите, а вторият се боял, че царят ще го погуби заедно с дъщеря му.

На другия ден дъщерята на бедния казала на баща си да й донесе една мрежа, едно решето, един трън, два питомни заека и два гълъба. След като било купено и донесено всичко това, тя се съблякла гола и се обвила в мрежата, обула се с цървули от решетото, вързала тръна с връв наместо кола и впрегнала двата заека да го теглят. След

това взела двата гълъба в ръце и накарала баща си да води зайците с два отделни повода, като му поръчала: „Ще водиш зайците и няма да се обръщаш назад. Царските врати са двойни. На първата има стражари с кучета зайчари. Щом ни видят, кучетата ще се спуснат върху нас. Ти ще пуснеш единия заек, който ще отвлече кучетата, а другия ще теглиш с колата навътре. На втората врата ще пуснеш втория заек, който също ще отвлече кучетата. На стълбата ще ни посрещне царят и аз вече знам какво да правя."

Всичко станало, както било намислено. Царят стоял на балкона и гледал. Когато дошли до стълбата, той ги посрещнат със слугите си. Слугите пуснали срещу тях един сокол. Дъщерята на сиромаха пуснала един гълъб и соколът отлетял подир него. Пуснал и втори сокол, а тя – втория гълъб, който отвлякъл и него. Тогава стигнала при царя.

– Ето ме, царю честити, както ме искаше! Ни гола, ни облечена, ни боса, ни обута, ни с кола, ни без кола, ни с пълни ръце, ни с празни.

– Добре – казал царят и ги въвел в една хубава стая.

Там им казал, че ще се ожени за момата и ще я направи царица, но при условие никому да не помага със своя ум. Тя се съгласила и царската сватба станала.

По едно време дошли при царя двама селяни да се съдят за бивол. И единият казвал, че биволът е негов, и другият твърдял същото.

– Ето – казал им царят, – на двора има един голям камък. Който от вас може да одере този камък и ми донесе кожата, ще вземе бивола.

Единият селянин погледал камъка, погледал, па се отдръпнал. А другият взел чук и длето, па почнал да чука. Чукал ден, чукал два – съсипал се, потънал в пот. Царицата го гледала и го съжалила. Повикала го тайно и му казала: „Иди при царя, та му кажи, че си одрал половината, но за да одереш и другата – трябва ти въже от пясък, за да го вържеш, че много мърда. Ако той те попита: „От пясък въже става ли?" – ти да му отговориш: „А камък дере ли се?" Само недей казва кой те е научил на този ум."

Селянинът направил така и спечелил бивола, но когато царят го заплашил, че ще му отреже главата, ако не каже кой го е научил на този ум, той изповядал, че царицата го е научила. Царят се ядосал на царицата. Повикал я и сърдито й казал: „От утре вече не си царица, върви, където щеш!"

Царицата захванала уж да събира нещата си в сандък, за да си отиде на другия ден. Мръкнало се. Всички легнали да спят, заспал и царят. Тогава царицата станала, взела един голям сандък, повикала вярната си слугиня да й помогне и двете полека дигнали с чаршафа заспалия цар от кревата, па го турили в сандъка. След това царицата заключила сандъка и взела ключа. Сетне пратила слугинята си да доведе двама слуги, на които заповядала да дигнат сандъка и да го занесат в кокошарника. Кокошарникът бил настрана, та и да викал царят, нямало кой да го чуе. Но и царят не смеел да се обади, защото, когато разбрал, че е заключен в сандък, хванало го срам. Па и не могъл да познае къде се намира – дали в двореца, или някъде другаде. Чакал да чуе човешки глас.

На сутринта царицата отишла уж да храни кокошките, па захванала да вика високо: „Тъка, тъка, тъка!" – и нарочно приказвала нещо на кокошките, за да я чуе царят от сандъка. По едно време, когато царят се уверил, че е тя, захванал да вика от сандъка: „Царице, царице!"

– От днеска аз не съм вече царица! – отговорила жената. – Нали ти така заповяда вчера?

– Царице, царице! Пак си царица! Моля ти се, пусни ме!

–Забрави вчерашните си думи и обещай, че ще бъда царица до живот!

–Добре, заклевам се, че ще бъдеш царица до живот.

Като чула тия думи, царицата повикала слугите и почнала да им се кара защо са донесли този сандък при кокошарника.

– Скоро – казала – занесете го в спалнята на царя!

Слугите изпълнили заповедта, а тя отключила сандъка и освободила укротения съпруг.

Николай Райнов. Български приказки, Изд. „Захарий Стоянов", С., 2005; сайт: chitanka.info

ТЕОРИЯ НА ИЗКУСТВОТО

СТИЛ В ИЗКУСТВОТО

Що е стил?

Както всяка духовна дейност изкуството е лична работа. Всеки художник усвоява с изучаване на природата или на образцовите творби особени похвати, които му стават присъщи. Той вижда по свой начин природните форми, преработва ги посвоему, предава ги не като другите (ако е самобитен, разбира се). Всички тия признаци на характерна отлика и на лична особеност се свеждат в нещо като система, стават творческа закономерност за тоя художник и съставят онова, що наричаме негов **стил**.

Преживелицата на всеки художник има свои особени отсенки; тая **лична отпечатка** налага и на стила известни изисквания.

Във всяка творба художникът прелива свои лични черти: от това естетическото съдържание получава ред особености. Тая съставка е неизменна; тя не може да се приспособява към другите естетични фактори, а кара тях да се приспособяват към нея. Тъй се подготвя личният стил, който се отличава с постоянство, защото виждаме, че във всички творби на един художник се проявяват определени клонежи.

Художникът се учи в това отношение не толкова от другите, колкото от самия себе си и във всяка негова творба се все по-ярко затвърдяват субективните стилни изисквания. След време той успява да отговори съвсем задоволително на това вътрешно искане. От тогава вече във всичките му творби проличава нещо общо, зазвучава определена индивидуална нота; тогава се казва, че художникът е постигнал **личен стил**.

Когато се говори за стил на Муха, Климт, Рьорих, Бакст и др. в декоративното изкуство, или на Рафаело, Каспар Давид Фридрих, Тициано, Цорн, Дега и др. в живописта, или пък на Лизип, Фалконе, Мещрович, Бурдел и др. в скулптурата – все се има предвид тъкмо това значение на думата. Обаче особеността на възгледа не прави още човека художник. Всекиму е присъщо да усеща по свой начин природата. Една от задавките на художника е да издигне своята особеност до степен на стил. Същинската **самобитност** се изразява в това, че личните особености на художника са намерили стилен израз, че художникът е успял да подреди в съгласие със своите лични дарби останалите фактори на стила. Днес е на мода да не приличаш на другите: то не е самобитност. Христиансен пише с право: „Същинската самобитност се съвсем не заглежда как работят другите, та после сама да го направи другояче. Тя си върви по свой път, без да бере грижа за другите, без да се пита, дали бие на очи, или не. Че работата не е в самата особеност и в нейния показ, а в това – съществуващата особеност да намери свой стил, към нея да се приспособят другите фактори на стила.

Стил и време – стил и народ

Стилните личности са обаче рядкост и в изкуството, както и в живота. Човеку е свойствено да подражава, па то е и полезно. Големият майстор спечелва ученици и следовници, които наподобяват стила му, разпространяват особиците на работата му и тъй се създава **художествена школа**.

Стилът, в който работи школата, не е вече точна повторка на учителовия стил, а е по-приспособен към вкуса на следовниците; той е по-широк, в някои случаи – по-богат, обикновено – по-плитък. Тъй редом със стила на Давида или Енгра съществува стил на новокласиците. Школни стилове

създали също романтизъм, импресионизъм, дорафаелството и други художествени посоки. Но във всеки от тия школни стилове личат основните признаци на майсторовия стил.

Стиловете на отделните майстори, работещи в една и съща епоха, и на школите или посоките, образувани от тях, носят известни общи признаци, колкото и да се различават един от друг. Тия признаци определят сборния **стил на епохата**, който отразява или предвещава духовните идеали на времето, изказва или създава схващанията, възгледите, вкуса, чувствата, стремежите и главните искания на века. Такива са италианските стилове Треченто, Кватроченто, и Чинквенченто. Такъв е и нашият стил Възраждане през освободителната епоха.

Но и признаци от друг род определят стиловете. Стилът на всеки майстор отразява до известна степен народността му, общите племенни склонности, вкуса и схващанията на народа, чийто син е художникът. В стиловете на различни майстори от една и съща народност се забелязват еднакви черти, колкото и малко да са наглед. „Творчеството на тия гении прилича на отделни върхове, които се издигат обаче от обща земя.“

Затова и става дума за **народностен стил**, който се мени според времето, но все продължава да пази най-главните си признаци. По тях именно познавачите на художествени творби определят кой народ или коя страна са създали дадено произведение, без да се вземе предвид, откога датува то и как се казва създателят му. Затова говорим за японски стил, за арабски, египетски, холандски или български.

История на пластичните изкуства. Вечното в изкуството. София, 1931.

© Електронно издателство LiterNet, 25.02.2002; Култура и критика. Ч. I: Критически зигзаги. Съст., предг. и ред. Албена Вачева. LiterNet, 2002.

ЖИВОПИС И ГРАФИКА

Точно неговите рисунки ме провокираха да представя Николай Райнов в рубриката „Във фокуса ни“. Изящни, символно богати, свързващи вътрешния свят на твореца с въображението на зрителя. Просто – красиви. Понякога, само тази дума е достатъчна, защото казва всичко.

Голяма част от представените тук изображения са от изложбата „Омагьосано царство“. 120 рисунки, обединени от приказен сюжет, са изложени в СГХГ през 2019 г. по повод 130 години от рождението на твореца – „изложба с платна в характерния за Николай Райнов сецесион, рисунки и графики“, която е резултат на дългогодишно проучване на неговото живописно наследство и цялостно творчество, както отбелязват в сайта на галерията.

Но тази приказност не е израз само на декоративно-илюстративния подтик на разказвача – да облече в цвят и форма своите словесни фантазии. Същият стил намираме и в негови гравюри – пейзажи от 20-те години на XX век.

Парижка улица, гравюра на дърво-хартия 36x22

Това е погледът на твореца към света; към реалния свят, разграден и отново съграден от фантазията, за да даде външен израз на едно вътрешно превъплъщение.

Селски къщи, дърворез 19х32

Но, без съмнение, именно с илюстративния характер на неговите рисунки можем да съизмерим художника и поета на словото. Защото неговият път на художник започва именно от стремежа да художника на словото да даде визуален образ на своите думи, чрез илюстрацията.

Стилизирана природа, 1922 г. – акварел, гваш, бронз, хартия, 29х44 см, Национална галерия

И в тях намираме именно това – характерните за стила сецесион елементи – декоративност, в която орнаментът придобива основно значение, ярко изразени линии, които градят формата плоскостно. Детайли, на пръв поглед несвързани с цялото, без които, обаче – то не е същото. Не е трудно да се забележи поразителното сходство с източното визуално изкуство. Художникът е споделял, че е любител и ценител на японската живопис и графика.

Дали търсено, дали неволно копирано, или конвергентно съществуващо – все едно. Естетиката на изяществото доминира. Без съмнение, могат да се разпознаят и образи от фолклора, стилизирани и кореспондиращи с естетиката европейската готика.

Творбите по-долу са от 30-те години на XX век и говорят за един ярък, индивидуален авторов стил и почерк.

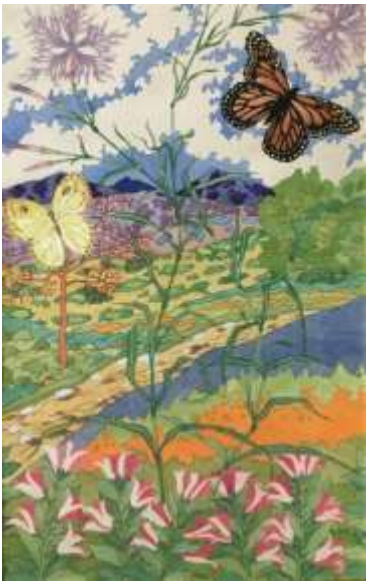
Дърво, 30-те години на XX век – темпера върху цветна хартия, 40,5х24 см, СГХГ

Пейзаж с дървета - гваш, цветна хартия, 42,5х27,5 см, частна колекция

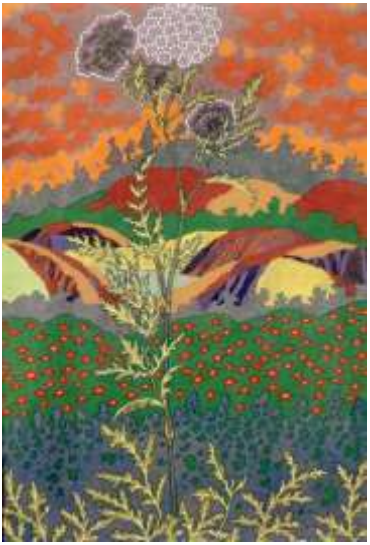
Старото дърво, 1937-1939 – лакови бои, станиол, 30х40 см, частна колекция

Пейзаж с пеперуди - гваш, хартия, 44х29 см, частна колекция

Използваните материали са разнообразни, а техниката – изключително прецизна, с внимание към детайла, който, на пръв поглед измества смисловото съдържание.

Завършвам с два приказни пейзажа, истински триумф на декоративната живопис и авторовото кредо: *„Природата живее по свой особен начин, тя е одухотворено единство от мощни сили, които човек из далеко долавя по техните последици, но чиято същина си остава незнайна нему… ако се вникне в душата на природата и се възсъздаде тая особена душа, както портретистът възсъздава душата на своя модел, пред очите на зрителя ще възникне гледка от първостепенна важност: подобна творба ще установи изгубената брънка, що е свързвала в първобитни времена Земята с човека.“ /Н. Райнов, 1932 г./*

ЗА ЛИЧНОСТТА И ТВОРЧЕСТВОТО

ЛИЧНОСТТА НА ТВОРЕЦА

Да се представи творчеството на толкова енциклопедична личност и да се надникне в дебрите на ума и таланта му е невъзможно в тесните рамки на едно списание. Добра основа за всеки, който би искал да се запознае обстойно в неговото словесно и визуално наследство би била монографията на Едвин Сугарев „Николай Райнов – боготърсачът богоборец" на изд. „Карина – Мариана Тодорова", С., 2007 г.

Неразбиран и непознат и до днес, Николай Райнов е вълнувал с творчеството си и своите съвременници преди век.

Още през 1919 г. Гео Милев, пише: *„Николай Райнов е рядко съчетание на два таланта – талант на словото и талант на цветната форма, поет и художник. Неговата живопис е тясносродна с неговата поезия; влюбен в декоративната словесна плетеница, разпръскващ щедро в своите поеми и легенди скъпите бродерии на източната мистика, изпъстрени с многоцветни скъпоценни камъни, Николай Райнов е тънък декоратор в живописта. (...) Достойнствата на идея, композиция, линия и краска, които са съчетани в изложените декоративни работи, дават на Николай Райнов безспорно място на може би нашия най-добър декоративен художник – и единствения в полето на книжната илюстрация. Пълнотата на тези достойнства обаче не затваря, а, напротив, широко разтваря бъдещия път на едно още по-пълно и по-дълбоко развитие."*

Десет години по-късно, Никола Мавродинов характеризира символните търсения и кодировките в картините на Николай Райнов така: *„Всичко – небе, земя, камъни, цветя – в тая природа е сякаш съставено от скъпоценни камъни. Дърветата са от планински кристали или сардоникс, цветовете от рубин или опал, тревите от тюркоаз или смарагд и пр. Ние се намираме в страната на приказките. Приказният елемент в тия картини преобладава. Нещата изведнъж стават символи на нещо неизвестно. – твърди изкуствоведът и продължава – Така картините на Николай Райнов са илюстрация на неговите книги. Същият блясък, скъпоценност на фразата, колорит, странност, духовност и особена еротика, която има повече връзка с естетичното чувство, отколкото с плътта, можем да установим и тук. В гравюрите духовността преобладава. Но те са вторият етап от блясковото развитие на тоя тъй дълбок и проникновен писател." (Мавродинов 1939 : 295-296)*

Лутане, търсене и загърбване – между духовното и живота, между поезията на багрите и словото, между философията и изкуството – продължават в пътя на твореца и на неговите изследователи.

Защото, вероятно всеки, който по някакъв повод се е докосвал до част от неговото всеобхватно дело трябва да го оцени и прецени през собствените си сетива, разум, въображение, познания и ценности.

Няма да кажа, че още на 1 януари съм избрала Николай Райнов като творецът, който ще бъде представен в рубриката „Във фокуса ни", макар това да е датата, на която се навършват 135 години от рождението му. Ще призная, че до последните дни на март не бях сигурна дали горните материали ще станат част от списанието. Но – да отминаваме трудните теми не е начинът, по който следва да решаваме дилемите си. Независимо дали става дума за житейски избори или за философски, естетически, личностни. Дали дискусиите от последните дни на март във виртуалната общност на списанието ми зададоха въпроса и ми дадоха отговора?

Трябва ли това списание да стане открита арена за сблъсъци – на идеи и мнения, на естетика и нравственост. И на избори. И на разделителни линии. Най-лесно е да затръшна вратата в лицата на онези, които не харесвам – защото не мислят като мен, или защото не харесват хората, които мислят като мен. Най-лесно е да затворя страниците му за онези творци от близкото или по-далечно минало, чиято идеология не споделям, или за онези, които считам подлеци. Защото, жалко е, но има и такива.

Какъв трябва да бъде творецът? Да бъде гражданска личност и да защитава идеите си – през и чрез целия си живот; до смърт. Лесно е да се даде този отговор. Но – дали това е достатъчно? И – колко могат да го направят? Колко ще се провалят. И – ако се провалят – в какво се превръщат? Хора без

кауза, слуги на режима, екзекутори… оцеляващи…

Идеологическата машина на комунизма смаза много таланти; на други не позволи да се развият; трети – превърна в свои маши. Днешното време също – по друг начин; чрез различни канали и лостове – но резултатът е същият.

Какъв трябва да бъде творецът? Без съмнение – талантлив. Но тук не става дума за талант и бездарие. Става дума за таланти и личности. Дълбокото ми убеждение е, че не може да има разминаване между личността на гражданина и твореца.

Наскоро написах следното хайку: *„тъгува сърцето / когато талантът е / бич за таланти.“* В много отношения то бе подходящо за случая, който го предизвика, защото бе почувствана, изживяна поезия.

Но с него мога да завърша и този текст, с малка редакция: *„взривено сърце / когато талантът е / бич за таланти*

Решението Николай Райнов да бъде „във фокуса ни“ взех именно в последните дни на март, след дискусия, която провокира много размисли, и – вероятно ще има последици. Защото днешният ден изисква от нас да бъдем повече от творци. Изисква да бъдем личности. Творецът, като личност, има отговорност пред обществото.

И когато се превърне в екзекутор на хора и таланти, той престава да бъде личност, а следователно – и творец. Творецът не може да си позволи да бъде екзекутор. Нито да бъде безличен, доволен, послушен; не може да си позволи да бъде манипулиран – още по-малко да служи на манипулатори и властници. Той трябва да бъде опозиция на всяка власт, защото всяка власт е институционализирано насилие на група хора над обществото – дори когато тази група е избрана в условията на демокрация.

В един момент управляващите се превръщат в инструмент, който защитава тях самите. И разделението на властите се превръща в добро пожелание, или във философско упражнение. Винаги обществото трябва да бъде коректор на властта. А творците да бъдат съвестта на обществото.

И когато се откажат от тази своя роля, то – горко на всички! Талантът няма право на безразличие.

И няма право на грешна позиция.

ГОСТУВА НИ

ГАСТРОЛ

ПРИЯТЕЛИ НА СП. „КАРТИНИ С ДУМИ И БАГРИ“

РАВНОСМЕТКА

новогодишна поетична дискусия на Борис Рахнев, Димитър Анакиев, Лили Чолакова, Петър Пацев, Росица Копукова, Христина Въчева

БОРИС РАХНЕВ

ПРЕДНОВОГОДИШНО

Годината си веч отива,
часовникът отмерва времето
и то изтича - оставя ни бремето,
на нерешените въпроси.
Оставя спомена за тиха вечер
и как потъваха в очите ни,
на слънцето залязващо лъчите,
в красива приказна възхвала!
Дали е истина или съм заслепен,
Дали е сън в годината отминала,
или е плод на мозък уморен -
на жажда за живот отиващ си,
във сивия и скучен ден!?
Така и не разбрах това видение,
остави в мене спомена горещ,
за нещо хубаво и нежно -
В този ден последен на годината!

29.12.2024 г.

ЛИЛИ ЧОЛАКОВА

СКРИТА БОЛКА

Всеки своя болка притежава,
скрита във сърцето надълбоко,
дето като плевел – незабрава
в сенките се шири без посока.

Тази болка тихичко проплаква

в гънките сърдечни на колéне.
Само миг и... скрива се във мрака.
Чувството след нея ще поеме.

И ще хапе силно, ще те дращи,
цялата ти кръв ще разбушува!
В стон въздишка глуха ще изкашляш:
"В миналото пак ли ще заплувам?"

Но добре, че рядко се обажда
тази незатихващо-горчива
болка, от която се подклажда
вечната тъга и ни изпива...

Но и знаем - всичко е до време.
Тъжното със радост се преплитат.
Нека всичко хубаво да вземем!
Молим се живот да ни обича!...

ДИМИТЪР АНАКИЕВ

Посадих дърво.
Каква голяма стъпка
в живота ми.

ПЕТЪР ПАЦЕВ

БЕЗСМЪРТИЕ

Какво му трябва на поета?!...
Любов и малко топлина,
чаша вино с нежно цвете,
една протегната ръка!
Какво му трябва на поета?!...
Път, по който да върви,
звезда, която да му свети
и много сбъднати мечти!
Какво му трябва на поета
във римите на радостта?
Душа искряща в редовете,
любов и много добрина!

Не знам дали смъртта е безсмъртие,
прероден във децата,
във внуците и техните внуци…
Но знам, докато съм тук на земята,
ще пиша, ще летя и ще слушам
на щурците най-красивите звуци!

Не знам дали смъртта е безсмъртие,
но обичам щастливия миг,
в който зрънцето става на цвете
и всичко ухае на пролетен лик!

В утрини светли и алени залези,
усмивка, любов ви дарявам, бъдете!

ХРИСТИНА ВЪЧЕВА

СТАРАТА ГОДИНА

Отива си годината, старата,
изпълнила сърцето ми със обич,
със златни изгреви и залези магия,
и вяра – сбъднала във мен мечти.
Ще дойде Новата – царица снежна,
в косите ѝ сребро ще гали тишината.
А старата ще се усмихне пак,
богата,
в ръцете ѝ остави плод обилен,
надежда бяла, песни,
жито кехлибар,
копнежа на душата си забравих.
Посрещам Новата със шепот:
Да има мир и светлина в света,
и топъл дом за всеки,
да бъде любовта взаимна!
Безкрайна да е – Любовта!

РОСИЦА КОПУКОВА

ПЪРВОЯНУАРСКО

Добре дошла ми, двайсет е четвърта,
не ме оставяй в ден неизживян,
различна да е, обична и пътна,
и нежна във домашния ми стан.

Космополитна съм и добротворна,
макар, като зария издълбок,
да разпозная люде непритворни,
които Сатана е скрил от Бог.

Ала понеже кайчеца де вижда
и нищо под лъжата не върви,
напътствай ме, Годино, даже трижди,
от лоши хора много ме пази.

Светът да опозная, дай ми шанса,
да бъда, дето и не съм била,
и да намирам някъде баланса
със разум и разперени крила.

Наздраве, мила, с по едно шампанско,
с приятелите стари, до един.
Раздай небе от светлина по-ясно,
раздай любов и красота. Амин!

АВТОРИ НА „ЛИТЕРАТУРНО ЗЕМЕДЕЛСКО ЗНАМЕ“

ЛЮБОВЕН ВЕНЕЦ ЗА СВЕТИ ВАЛЕНТИН

Стихове за любовта по повод Деня на любовта от Любен Томов, Стефчо Василев, Кирил Божинов, Пенко Керемидчиев, Дарина Цветкова, Манчо Йончев, Райна Минкова, Рени Арсова, Дора Дякова, Маргарита Нешкова

ЛЮБЕН ТОМОВ

ИМА ТАКАВА ЛЮБОВ

Има такава любов,
родена край извора чист,
от погледи нежни.
От изгрев лъчист,
родена в Балкана,
сред тучни ливади
и безкрайни поля.

Родена по тлаки и седенки,
по сватби и сборове
и по комшийски беленки,
във млади туптящи сърца.
В погледи пламенни,
в чисти и ведри лица –
Има такава любов!

СТЕФЧО ВАСИЛЕВ

ВЪПРОСИ

Питаш ме, защо те любя –
отговори точни нямам.
И да печеля и да губя,
обичта е храм за двама.

Питаш ме, защо те искам –
отговори ясни нямам.
И ме връхлитат мрачни мисли,
че това е тест за дама.

Питаш е и пак ме питаш –
дишам и заради теб живея.
В нощите и в дните скиташ,
а аз те чакам пак на кея!

КИРИЛ БОЖИНОВ

ГЛАСЪТ НА ЕВА

Сърдечен, звучен райски глас
по телефона ме събуди
и в утринния летен час
ме плисна с цвят на пеперуди.

Часовникът за миг поспря,
за миг, с търпение изстрадан,
че много дни очаквах тя,
сърдечно да ме изненада.

Дали бе обич то – не знам,
или бе шепот от нагона,
но от подобен глас Адам
от рая нявга бе изгонен.

Отказа се от него сам
и този свят с любов зачева.
Без рая можеше Адам,
но не и без гласа н Ева.

ПЕНКО КЕРЕМИДЧИЕВ

ПО ВЯТЪРА ПОЗНАХ...

По вятъра познах, че вече идваш.
Парфюмът ти ме лъхва изведнъж.
По песента на славея и бръшляна,
по люшналата се на хълма ръж…

По вятъра познах, че ще те видя.
По залеза поруменя от свян.
По шепота на капките в герана,
по тръпката на кръшния ти стан.

По вятъра познах, че пак ще дойдеш.
Немирникът не даде ми покой!
Така припряно блъскаше вратата,
гласът му чувах, жалбата: “Не стой!”

И полетях като стрела по пътя,
ръцете си в прегръдка да плетем…
На никого не ще те, блян, отстъпя,
чела не ще пред завист да сведем!

ДАРИНА ЦВЕТКОВА

ЛЮБЕНЕ С ВЯТЪРА

Съблечи ми душата,
до голо я съблече
и аз ти позволих.
За миг не се поколебах,
когато дръзко в нея влезе
и риза крепостна разкъса.

Новородена, чувствах се спасена.
Отново вярвах в без началото
на всичките начала.
Ако това е Любовта, не е ли тя
до болка беззащитната фиеста,
с която ти и аз сме сътворени?

Покълнали пшеничени зърна,
от нивата Господня. Мигновение…

МАНЧО ЙОНЧЕВ

МОЯТА ЛЮБИМА

Моята любима, мила,
излъчва нежност, доброта.
Очите й череши живи
светещи зеници – красота!

Мила, мила и чаровна -
енергия с вълшебна сила
прелива в моята душа.

Където и да бъда пея,
за нея мисля и живея.
Моята любима, мила,
вълшебна сила е стаила.

РАЙНА МИНКОВА

НЕБЕ, ПОКРИВ И ПЪТ

Любовта е бездънна. И без покрив е тя.
Тя душата ми пълни с нежни слова.
И очите и пълни с образа твой.
Тя покой не признава, нито застой.

Любовта звездолика в мене живее –
не е тъжна, самотна, тя за тебе копнее,
тебе вижда насреща, дори когато
я застигне покой и светкавичен блясък.

Любовта е в сърцето, в душата, в очите.
Тя върви редом с мени и за тебе се все пита.
Търси пътя към теб и надежда тя търси,
ти за нея небе си, и покрив, и път…

РЕНИ АРСОВА

ЛЮБОВ И ВИНО

Видях те! Н масата отреща
чаша с вино вдигна и така
покани ме на първа среща,
на първа, ала пламна любовта.

В стомаха пърхат пеперуди,
в очите мълнии огнени искрят.
Във валса втурнахме се като луди
и водопади от вино течът…

Наливам пак и пак да пием
вино и обич, жадни за наслада
с целувки телата да покрием,
опиянението да ни е награда.

Дори на нашите години
живот ни два любовта.
Чашите да горе напълни ни!
Наздраве! Любов и вино, ръка в ръка!

ДОРА ДЯКОВА

МОЛИТВА

Чуй Боже моята молитва,
че нося рана от стрела,
когато любовта ми литва
нагоре с влюбени крила.

За Обич истинска се моля,
каквато аз сама ще дам
и пак сърцето си ще стоя
на жертвено-любовен храм.

За теб до брачното ми ложе
ще свети обредно свещта
и всичко свято ще положа
да бъде чиста Любовта.

О, Боже, обред ще ти дам,
пази Любовния Храм!

МАРГАРИТА НЕШКОВА

ЛЮБОВТА

Душите са й дом и я има
в толкова различни времена.
Приказно-чудата и незрима,
след пълнолуние посяла семена...

Сломява канари, сразява воли.
С дух от птица по-крилат.
Не вехне щом искрено се моли.
Всеки пристан й е близък и познат.

Засята сред човеци и сред твари,
за всички – доброта е и надежда.
От враговете сторила другари –
глухите да чуят; сляп – проглежда!

подбор Маргарита Нешкова

БЪЛГАРСКИ ХАЙКУ СЪЮЗ

РЕЗУЛТАТИ ОТ XI НАЦИОНАЛЕН ДЕКЕМВРИЙСКИ КОНКУРС ЗА ХАЙКУ „ЗИМНА МАГИЯ“

Завърши единадесетото издание на Националния декемврийски конкурс за хайку на тема „Зимна магия“. Съгласно регламента конкурсът се проведе тайно, като участниците бяха разпределени в две възрастови групи – млади участници до 19-годишна възраст и възрастни. В конкурса, организиран от Български хайку съюз, взеха участие 131 автори, от които 108 в секцията за възрастни, и 23 в секцията за млади участници. Общият брой на конкурсните хайку достигна 390.

Петчленното жури в състав: Диляна Георгиева, Александра Ивойлова, Елисавета Шапкарева, Милена Велева и Петър Чухов, присъди следните награди и отличия:

НАГРАДИ

Първа награда

Минко Танев – гр. София
снежна фъртуна
космически стихии
въртят земята

Втора награда

Петър Пламенов – гр. София
за тебе слънцето
за мене лъчите
разчупване на коледната питка

Трета награда

Владислав Христов – гр. Пловдив
вихър от снежинки
кукери гонят
зимните бесове

Бранимира Кунчева – гр. Ловеч
предпразнично
селски хор
от чакали

ОТЛИЧИЯ

Ана Стоянова Малакова – гр. Дебелец
северняк
керван от облаци
тръгва след залеза

Тони Телалов – гр. Карнобат
снежна пъртина
приближава се
връх на опашка

Александър Костов – гр. София
зимен дъжд
навън са само градинските
джуджета

Людмила Костова Христова – гр. София
виелица
ябълката крепи
луната

Александър Ал. Дъбнишки – гр. София
Стопи се снежният човек.
Шапката пак стана
старата тенджера.

Даниела Михалева – гр. Плевен
поледица
дете води баба си
за ръка

СЕКЦИЯ ЗА МЛАДИ АВТОРИ
(до 19-годишна възраст включително)

НАГРАДА

Александра Павлова (16 г.) – гр. Свищов
Град от светлини,
под имела отрупан със сняг
затварям очи...

ПООЩРЕНИЯ

Боряна Симеонова (14 г.) – гр. Луковит
Коледна магия
Подаръци в сърцето ми
Сложи баба.

Анета Орлинова (15 г.) – гр. Луковит
Зимна приказка
Елхата гледа в очите ми
Своите гирлянди.

Елена Георгиева (14 г.) – с. Равда, обл. Бургас

от мъничка знам
как се правят човеци
от морския сняг
*
мечтая за сняг
с аромат на канела
и горещ шоколад

СВЕТОВЕН ДЕН НА ПОЕЗИЯТА – ПОЗДРАВ ОТ БХС

Българският хайку съюз поздравява всички свои приятели и членове със Световния ден на поезията, учреден от ЮНЕСКО преди 25 години в Париж, и Ви пожелава поетичното светоусещане, което носите, духовните търсения и творческият заряд никога да не угасват!

Котобуки (яп. Поздравления), калиграфия: Венелина Петкова

Продължавайте да творите смело на кръстопътя между източната и западната поезия, водени от Вашата деликатна чувствителност към явленията в природата, социума и човешката душа, от Вашия свободен космополитен дух, интерес към далекоизточната традиция и нейното съвременно претворяване на българска почва!

Щастливи сме, че през XXI век хайку се затвърди като поетическа традиция с реално присъствие в българската култура и литература: във вестници и списания, в стихосбирки, в международни антологии и алманаси, в арт пърформанси и тематични изложби, обединявайки толкова много поети със сходни естетически възгледи.

Пожелаваме неувяхващо вдъхновение, творческо дълголетие и много успехи на всички хайджини, изкушени от този поетичен жанр!

Свои хайку по случай Световния ден на поезията споделят: Александър Ал. Дъбнишки, Весислава Савова, Венелина Петкова, Александра Ивойлова, Кристина Тодорова, Диляна Георгиева, Людмила Христова, Зорница Харизанова, Минко Танев и Стоянка Боянова.

Александър Алекс. Дъбнишки

пролетен дъждец
по чадъра ми се стича
сливов цвят

Alexandar Alex. Dabnishki

spring drizzle
plum blossoms flow down
from my umbrella

Весислава Савова

ранна тренировка
разтягам се бавно
към слънчевия лъч

Vessislava Savova

early workout
I stretch slowly
to the sunbeam

Венелина Петкова

с натежало тяло пърха
стара пеперуда –
приличам ли още на цвете

Venelina Petkova

with its body weighing down
an old butterfly flutters –
do I still look like a flower

Александра Ивойлова

пролет
по пътя на времето
се ронят цветовте ми

Alexandra Ivoylova

spring
along the route of time
my blossoms fall away

Кристина Тодорова

подрязване на розите
ще разцъфне ли отново
любовта ми

Kristina Todorova

rose pruning
will I bloom
in love again

Диляна Георгиева

мокър чадър
капка в капка
рисунка по пода

Dilyana Georgieva

wet umbrella
drop in a drop
a picture on the floor

Людмила Христова

дълга война
губи формата си
шапката на бежанеца

Lyudmila Hristova

prolonged war
the refugee's hat
lost its shape

Зорница Харизанова

старинен часовник
песен на кукувица
отмерва самотата ми

Zornitza Harizanova

antique clock
a cuckoo's song
measures my loneliness

Минко Танев

утринен полъх
океанът изгрява
между две длани

Minko Tanev

morning breeze
the ocean rises
between two palms

Стоянка Боянова

на дланта ми
бяла пеперуда
по-голяма от облак

Stoianka Boyanova

on my hand
a white butterfly
bigger than a cloud

Материала подготви: Зорница Харизанова, секретар на БХС

ПРЕВОДАЧЪТ ПРЕДСТАВЯ

30 ХАЙКУ

ТОТА КАНЕКО

ПРЕДСТАВЯ ДИМИТЪР АНАКИЕВ

ТОТА КАНЕКО 23.09.1919 – 20.02.2018

Тота Канеко е най-значимата фигура на съвременното японско хайку и един от най-великите хайку поети в историята.

Поет с изключително дело и талант, той отхвърля традицията, свързана с будизма, и се обръща към оригиналната японска религия, шинтоизма (анимизъм), обявявайки „киго" за не-японска традиция в японската поезия (традицията на „киго" – сезонната думи е пренесена в Япония от Китай).

Канеко решително отхвърля будисткия принцип за „единството на живота и стиха" и вместо това провъзгласява принципа на „интелектуалния екстаз". Поетите, които се събират около него, наричат себе си „авангард" и представляват най-видната част от иначе разнообразното японско съвременно (гендай) хайку. Но всеки голям поет използва в творчеството си всички изразни средства и отстоява идеи.

Първото хайку в настоящия превод може да се счита за манифест: „не-„умът" (будизмът) има своите корени в шинтоизма (езичеството).

През 2008 г. Тота Канеко беше обявен за „личност от културното значение" за Япония. Титла, която се присъжда изключително рядко. Най-цитираните негови хайку са в тази селекция (№ 7 и № 13).

Тота Канеко цял живот е работил като служител в банка, така че хайку №7 всъщност е пример за „единството на живота и стиха", което Тота по принцип отрича.

Мнозина смятат, че хайку №13 неговият поетичен коментар от Такахама Кьоши, който е решително свързан с политиката на имперска Япония.

Може би всички хайку трябва да бъдат обогатени с бележки, които ги пояснявят, но в този превод не го направих, защото вярвам, че е добре да се види как преводите на хайку комуникират с публиката без бележки или коментари. Все пак това са поетични образи. Но все пак, за хайку № 20 е нужно кратко обяснение. В това хайку Тота Канеко изразява уважението си към своя учител – известния поет на японския модернизъм Като Шусон В духа на японската култура е уважението, както всичко останало, да се изразява индиректно, донякъде „кодирано". В случая Тота Канеко е имал предвид факта, че Като Шусон е бил редактор на списанието за хайку „Зимен гръм". Това е списанието на неговата хайку школа. Чрез използването на фразата „зимен гръм", ученикът изразява индиректно уважението си към своя учител.

1
Бели цветове
сливи: генезисът на Лао Дзъ
по пътя на не-ума

2
Щом отмина
училищният шум, поникнаха
стръковете ечемик

3
Той ожени
дъщеря си и сега плаче
в дима от пържена риба

4
Облачен град –
от праха се издигна
катафалка

5
Напуснах Фуджи –
върху загорялата ми кожа
гравиран часовникът

6
Мъглива нощ –
това кон ли гази
до тялото ми?

7
Сутринта
банкери флуоресцентни
като калмари

8
До бордела
вързето за скачане
някак избледня

9
Червено слънце
на детска рисунка –
навън е виелица

10
Цинично
плодовете бяха продадени
на малка гара

11
Отваряйки
очите си по обяд, насекомите
виждат само покрива

12
Върловката се
присъедини към другите:
бързо и щастливо

13
През нощта
светулката се закачи
за някакъв вълк

14
Птиците мигрират,
луната променя долината
и има един старец

15
Есенен рак,
хванат в капан от светлината
в главата ми

16
След цунамито
старица
става безсмъртна

17
Пролетен хълм –
по пътеката дивият глиган
дъвче въздуха

18
Ако спра да пия,
на какъв друг порок
ще се отдам?

19
Кит се покатери
на форзицията: засенчва
ден и нощ

20
Остров Оки –
току-що удари зимен гръм
на учителя ми

21
Пожълтял бор –
поривите на зимния дъжд
се втурват към мен

22
Спах безгрижно,
докато пустошта на съня ми
не позеленя

23
Полумесец, повдигнат
в небето: Мюсюлманите
винаги са ядосани

24
Облъчени крави
в оризище
очакват смърт

25
Морска лунна
светлина: към другия бряг
пътища на думите

26
Великата китайска
стена, да – в ръка нося
лятно бяло цвете

27
Синята акула
си показа корема –
там съм роден

28
През краката ми
рибената воня напоява стената –
първият зимен дъжд

29
Лятна закуска –
като живот на куб
неговата смърт

30
Цъфнала слива.
Виждам синя акула
навсякъде в градината.

Коментар и превод на хайку:
Димитър Анакиев

МИСЛИ ЗА СВОБОДАТА, ВЛАСТТА И ОБЩНОСТТА

ОТЕЦ ЮЗЕФ ТИШНЕР

ПРЕДСТАВЯ ЛЪЧЕЗАР СЕЛЯШКИ

1. *Ако от всички ценности, каквито има в Полша, трябва да изтъкна някоя, на първо място бих изтъкнал свободата.*

2. *Свободата е преди всичко начин на съществуване на доброто.* Никое съществуване по своята същност не е свободно, а трябва да бъде подчинено на нуждите, които са в него и извън него. (...) Единствено доброто е свободно. То е трансцендентно по отношение на съществуването. Човекът може да бъде свободен и трансцендентен, доколкото е в състояние да вземе участие в това, което е добро. Но да вземеш участие в това, което е добро, означава да избереш това, което е добро.

6. *Въпросът за истината е първата крачка на свободата, която живее в света на лъжите.* Не бунтът, не протестът, не самоубийството, а именно въпросът за истината. Който в такъв един свят е задал въпроса за свободата, той вече е станал свободен. Свободен е с изпълнена със смисъл свобода – не с тази, която поражда своеволие и терор. Няма по-хубаво преживяване за човека от това: да възстанови свободата си, питайки за истината.

7. Когато тоталитаризмът е ограничавал свободата на човека, превел е това винаги в името на ценности, които по-рано е признал за „абсолютни”. Следователно, най-напред се появява „абсолютизация“ на ценностите, а след това изискванията за безусловно подчинение. Но тоталитаризмът забравя в този пункт за основния „аксиологичен закон“, който гласи: „колкото по-голяма е ценността, толкова по-голяма е свободата“. *Понеже по това можем да познаем абсолютните ценности – те не само, че не изключват свободата, нещо повече – основават я.*

Човекът, поставен спрямо нуждата от хляб, губи свободата си в зависимост от нарастването на глада. Поставен спрямо истината и неистината, справедливостта и несправедливостта – той е свободен. Не е длъжен да бъде свободен, но може да бъде.

11. Нека да обърнем внимание на разликата между два примера: казваме „искам” и „иска ми се”. Често пъти на човека „нещо му се иска”. Иска му се да спи, иска му се да яде, да отиде на разходка. Чрез ситуацията, в която „нещо ми се иска”, виждам понадълбоко тайната на моята чувствителност и дори направо сладострастие.

Потокът на живота, в който съм потопен, се осланя на това, че постоянно „нещо ми се иска”. Не „човекът иска“, а именно „иска му се“. Обаче забележете, че това „се“ има някакви граници. *Има определени ценности, които трябва да искаме радикално,* за които никога не се казва „не ми се иска“. Например – прямотата. Не казваме: иска ми се да бъда прям, а по-скоро: искам да бъда прям. Така стои и въпросът за справедливостта, верността и отговорността.

15. Свободата е необходима, свободата е тревожна. *Без нея никое дело, никое желание, никое осъществяване на дейността няма да бъде лично дело на човека.* Той е длъжен да бъде себе си в своите дела. Там, където няма свобода, човекът не е верен на себе си – дори когато върши нещо, което изискват от него. Но същевременно човек може да бъде себе си (уверен в себе си) в обкръжението на злото. Оттук идва тревожността, свързана със свободата.

16. Нека да си зададем един много прост въпрос: *имало ли е в живота ни моменти, в които сме се чувствали наистина свободни същества,* свободни хора? Имало ли е моменти, в които сме знаели, че около нас съществува някакво пространство на свободата, чието благоустройство зависи само от нас? Нека да си зададем и втори въпрос: дали тези моменти на свобода са били за нас моменти на радост, или по-скоро на тежест?

17. Моментът на получаване на свобода е същевременно момент на възникване на опита за отговорност. Когато евреите са попаднали в пустинята, внезапно са открили, че не са невинни и ако започнат да негодуват, то самите те ще бъдат отговорни за това негодуване. В такива ситуации хората много често искат да се върнат към състоянието на привидна невинност. Тогава те изоставят свободата си, само и само да имат хляб. И стават подобни на онези птици, които, пуснати на свобода, се връщат отново в клетките, защото са се ориентирали, че вече не умеят да летят. (...)

Голямо изкуство е да разбереш свободата, да знаеш какво си придобил. Не можеш да бъдеш свободен несъзнателно, без да притежаваш съзнание за свободата. Човекът е свободен до такава степен, до каквато притежава съзнание за свободата в себе си.

20. *Свободата е процес. До нея се стига по пътя на развитието, на духовното съзряване. Тя е непрестанно освобождаване от това, което е низше и постигане на това, което е висше.*

Съществува красиво старо изображение на свободата: птица, която се учи да лети. Точно тук има нещо, което е повод за известна меланхолия, защото е много трудно да научиш някого на свобода, ако само му разказваш за нея. Човекът трябва сам да я изпита, сам да стигне до собствените абсурди, сам да изстрада болката от нараняване и да разбере, на основата на собствените поражения, че е направил грешка. А за това е необходимо малко време. Така става в действителност, че дъщерята не иска да слуша съветите на майка си... Единствената утеха е в това, че майката също не е слушала съветите на своята майка. Но е факт, че ако не е свободен, човекът не може да бъде верен на себе си. Свободата не е най-висшата, но затова пък основна ценност. Само с нея доникъде не се стига, но отсъствието на свобода е равнозначно на гибел.

21. В ситуацията, в която сега се намира Полша, когато изчезват външните ограничения и насилието, *когато клетката е разрушена, човекът открива нещо, което го изненадва: той не умее да намери себе си в новата ситуация и копнее за света в клетката.*

Тази схема на мислене Ерих Фром е нарекъл бягство от свободата. И парадоксът се основава на това, че човекът не успява да види своето освобождаване по този единствен начин: да се разруши клетката, да му се даде тази свобода, казвайки: „Опитай се да летиш, да видим колко далече ще стигнеш." Но и хората от скривалищата също не умеят да изоставят своята вътрешна клетка – външният враг е изчезнал, но те продължават да го задържат в себе си, търсейки за това аргументи чрез агресията и утвърждаването.

22. *Не ставаме ли днес жертви на новия, непознат досега за нас страх – страхът от свободата?* Още не така отдавна сме утвърждавали смело нашата идентичност в съпротивата ни срещу насилието, а днес – оставам с това впечатление – не умеем да погледнем в дълбоката същност на възвърнатата свобода.

Нима това, за което толкова дълго се борихме, е било за нас единствено предсказание за самия ад?

Когато говорим за опасностите от консуматорската нагласа на съвременния човек, обвиняваме свободата. Когато посочваме наличието на аборти, обвиняваме свободата. Когато търсим източниците на порнографията, подозираме свободата. Именно свободата е причина за това, че „навсякъде се разпореждат комунисти", че „са оскърбявани чувствата на вярващите", че някои хора стигат дори до подронване на авторитета на Светия Отец. Бавно, незабележимо вината на свободата става поголяма от вината на комунизма. Времето заличава спомените, а въображението се разпалва от видението за апокалипсиса.

26. Човекът се различава от другите същества на тази земя по това, че (...) съумява

да отговори на злото с добро. Това дори и ангелите не успяват да направят, защото те не изпитват никакво зло. А човекът изпитва зло. И може от злото да създава добро. Може да създава добро от злото, което го засяга. На това се основава величието на човека, на това се основава неговото достойнство, умението му да създава. *Човекът не може от нищо да създаде дървета, камъни, къщи, но може да извърши поголямо чудо: от злото да създаде добро.*

31. Взирайки се в генезиса на човешките престъпления – от престъплението на Каин до тези в нашето съвремие – струва ми се, че толкова малко е необходимо, за да се промени много. За всеки има място под слънцето. *За да се съгласиш, достатъчно е да разбереш другия. За да разбереш другия, са необходими малко добра воля и малко време. Но е изумително, че именно това „малко“ липсва***.** И са нужни реки от кръв, за да може да възникне.

32.

Съществува в нас нещо, което се нарича страх пред собственото ни сърце. До какво ще ни доведе това наше сърце? Днес трябва да простим на някого, утре трябва да подадем чаша вода, храна, а може би вдругиден – да умрем за другия човек.

Страхуваме се от това, че когато веднъж бъдем добри, тази логика на доброто така ще ни въвлече, че ще загинем. Мисля, че именно тогава човекът ограничава свободата на сърцето си – смалява я, но не заради гняв, а заради чувството, че навярно е твърде слаб и може да не издържи тежестта на тези изпитания.

Из книгата на полския свещеник, философ и писател отец Юзеф Тишнер (1931-2000) „Мисли за свободата, властта и общността“, изд. FastPrintBooks, Пловдив, 2024 г.

Превод от полски: Лъчезар Селяшки

Подбор: Павлина Петкова

РЕПОРТАЖИ

НА РАМО СЪС ЗАЛЕЗА

ВЕНЕЛИН ТЕРЗИЕВ

Стихосбирката „На рамо със залеза“ на Илияна Кръстева беше представена във Видин през януари 2024 г.

„Стиховете ѝ носят очарованието на отминалото време, опитват се да разкажат живота на Илияна през много поразличен поглед, да ни покажат каква е била тя и да я покажат в една много поразлична и много искрена светлина.“

Проф. Венелин Терзиев:

Дългогодишният директор на училището в Брегово – Илияна Кръстева, представи първата си стихосбирка „На рамо със залеза“ в Културен център „Жул Паскин“ във Видин.

Хората, които пишат предговор на една книга, имат сложна задача да накарат читателя, слушателя, ползвателя да я прочете по-нататък и да преоткрие в тези написани страници нещо, което да му хареса и да продължи да чете. И понеже нямам майсторството на литературен критик и притежавам съвсем бегъл опит в писането на предговори, изпитанието да напиша критика или предисловие за подредените думи на Илияна Кръстева, се оказа нещо доста сложно. Постарах се да пресъздам това, което мисля и чувствам за срещите, които се случиха покрай голямата река и да

споделя мислите си за онези думички от подреден стих, които може би най-бързо дават отговор защо трябва да си купим или да намерим в библиотеката да прочетем тази книга. Сложността на писането на предговор се свързва и с това, че познанието за индивида и неговата същност е от особено значение. Понякога написаните предговори са твърде различни от написаните думи и стихове на самите автори. Ние познаваме Илияна Кръстева като ръководител на едно от най-старите училища в този край и първите ни срещи бяха случайни, но както често казвам, оказаха се с неслучайни хора. Случиха се във Видин на една изложба, на която местният художник Петър Дарковски показваше поредица от картини на стари сгради във Видин и забележете – не къде да е, а в музикалната зала на турската поща, която сега носи името: „Библиопоща".

Илияна Кръстева дойде с една цветна картичка, в която беше написала мили думи, които по някакъв начин предвещаваха следващите ни срещи в Брегово и във Видин. За съжаление до този момент моят път, кръстосвал на много места в държавата ни, не беше ме отвеждал в Брегово.

Отивайки в разноцветното средно училище „Св.св. Кирил и Методий" ние попаднахме в място, което е съхранило духа на миналото, настоящето и това, което ще се случва с нашата държава и нашата родина занапред.

Аз не знаех, че тя пише добри стихове, не знаех, че пише добри текстове в проза. Всичко онова, което тя ни казва с подредените думи в мерена реч, не са просто думи, които са наредени, за да изглеждат граматически и литературно правилно.

Това са думи, които носят своите искрени послания към хората около нея, към хората, които не могат да стигнат до нея, а трябва да прочетат това, и един много интересен образ на събрани души от времето и пространството. Тя казва много интересни неща и отправя послания, които са събрани в нейните стихотворенията.

В краткия текст трябва да бъдат събрани много чувства и мисли и много послания. Умението да го прави един историк е забележително и това трябва да бъде отбелязано. Още повече, че това е учител, който влиза в рамките на един учебен час, и най-вече – на един директор, който е свързан с управлението на такъв сложен организъм, каквото е училището.

Илияна го прави с по странно вълшебен начин. Тези нейни стихове дават на читателите странна среща със залеза или тя просто продължава да мечтае с неговите последни искри.

В тях тя е съхранила онази любов на майката, към майката, към хората около себе си и ни я разказва чрез тях. И всичко това го твърдя с пълната убеденост на човек, имащ необичайната привилегия да чета онова, което тя е написала и което дори още не е публикувала, преди всички останали. Сега те имат друга същност. Те са пораснали, те са забогатели със своята душевност и са станали по-остри и по текстове са по-различни. Днес текстовете ѝ звучат много, много по-различно.

Радвам се, че тези нейни творби се появиха в различни литературни списания преди да се появи на бял свят тази книжна стихосбирка, защото си мисля, че стиховете най-удобно и най-добре се четат в едно книжно тяло. Както мирис има Голямата река, която ни заобикаля тук във Видин и не само, така и стиховете, прочетени от една книга, имат по-добро звучене за читателя. Та днешната нейна проза, колкото и добре и романтична да изглежда, тя е доста по-чувствителна, по-остра и с много по-тежки послания за това, което се случва в тежкото време, в което живеем и за това, което тя очаква да се случи.

Често си повтарям една мисъл на Павел Матев: „Всяка дарба се оспорва, а бездарието е безспорно". Тук имаме една дарба, макар и появила се в по-късния етап на житейския път. Аз изповядвам тезата, че тя не би могла да се появи по-рано поради една проста причина – натрупаните радости и тъга естествено могат да бъдат споделени искрено и когато си на петнадесет, и когато си на двадесет или на тридесет години. Но тогава те ще бъдат споделени по различен начин. Когато встъпваш в онази смислена

и съществена възраст, когато умееш много неща, когато знаеш много неща, тогава можеш освен да ги споделиш, но и да отправиш смислени послания към околните. Тогава имаш смелостта да ги казваш истински.

Ето, това е Илияна Кръстева, това е богатството на Видин, това е богатството на тези хора, които творят в този град. И не е романтично само нашето запознанство, защото аз често казвам, че случайни срещи със случайни хора няма. А тя се е случила тогава, когато моят житейски път ме е отвеждал до Видин и често на различни изложби, на различни събития и поради служебните ми ангажименти в годините, но едва сега успяхме да се срещнем истински. И може би така се получи и затова написах предговора за тази книга. Написах го и поради още една причина.

Преди година време, една от големите поетеси и преводачка от унгарски език – Иванка Павлова, написа книга и когато тя ме помоли да напиша предговор към нейната поредна стихосбирка, доста боязливо и несигурно подходих. Но, когато видях, че в сборника с критика за нея присъстват и мои два текста, свързани с поезията на Иванка Павлова, реших, че още едно предизвикателство не е излишно в тоя живот.

И още повече подкрепящ довод за това е изданието, в което са публикувани последващите творби на Илияна Кръстева, а именно – е едно литературно списание, което носи доброто име „Картини с думи и багри" – списание за литература и визуални изкуства и забележете, издание на една забележителна авторка и издателка – д-р Габриела Цанева.

По някакъв начин този живот се подрежда, подрежда се въпреки или заради нас. Подрежда се от нашите взаимоотношения с хората, техните бъдещи начинания следват от тези срещи.

Бих искал да ви разкажа за едно много интересно начинание в това бреговско училище. В последно време прочетох много за този район и за този град. През 1934 година той е почти пет пъти по-голям като население от сегашните му размери и самото училище е имало хиляди ученици. Ние решихме, с помощта на Илияна, да правим едни различни, но мисля интересни открити уроци за учениците и хората от този град и този район, в който не толкова често ходят известни и не толкова известни хора, които да споделят как живеят, как се усещат, как минават през различните периоди на живота си. Тези малчугани имат едно такова интересно светоусещане за света, различно от градските деца. Те са много искрени.

Първото нещо, което ми казаха в края на предната учебна година беше, че искат всички да напуснат Брегово и района и да си намерят друго място, където да живеят по-добре. Този отговор ме смути, защото всички без изключени, заявиха желанието си да се махнат от този край. И се замислих, колкото и тежко да звучи, че ние имаме на разположение само една България. Тя е такава и ние трябва да се опитваме да я запазим.

И ако ние, по-възрастните, по-големите не им покажем, че това е част от тяхната същност и не отидем при тях колкото е възможно по-бързо, ние ще ги загубим. Те ще тръгнат по други пътеки и пътища и тогава още по-безлюдна ще бъде тази държава и по-бедна от хора, а това е най-страшното. Затова се опитваме да идваме почти всеки месец във Видин и региона, а и не само във Видин. Просто се опитваме да покажем, че има смисъл в това начинание.

Според мен Илияна Кръстева дълго отбягва да пише за себе си. Дълго отбягваше да се охарактеризира чрез писаното слово. Вътрешното познание за самия човек понякога го плаши. Мисля, че сега вече не е така. Тук няма да намерите нейното лично олицетворение. По-скоро тя го е пренесла в третото лице. В третото измерение, в различното нещо. Ако прочетете сегашните неща, защото тези книги се обработват графически дълго време, а самите издателства ги подготвят около половин година преди да видят читателите този продукт, то сега тя е по-различна в своето писане.

Тя е по-откровена с читателя, по-сърдечна с него и му казва повече неща. Нейната цветност е нейната същност.

Всяка среща с нея е цветна. Тя е различна. Тя е насочена и е съпроводена с цвета на косите и от цвета на дрехите.

Скоро имах възможността да я слушам на една национална кръгла маса, която се проведе в Бургас. Тя беше единствения видински представител и със своя дори и монотонен изказ, който употребява без специфичните за една жена усилвания или намаления на гласа, успя да завладее аудиторията. Тя бе като един разказвач на приказки за онова, как се пресътворяват културните коридори и традиции сега и в миналото в едно българско училище. Нека отбележим, че това българско училище има освен българчета и деца, които се определят със своя влашки произход, което е историческа даденост. Дори ако отворим справочните книги ще видим, че в този край 80 % от населението в началото на миналия век се определя като влашко. Тя е успяла да им покаже дори и на тях по един много характерен начин, че тук е България.

Може би когато влизаш или излизаш в това училище и минеш през училищния параклис, идва време да се замислиш за това, което ти се е случило. За да я подчертае посилно слага онези пастелни оттенъци на бижутата, на косата си. Просто е различен човек. И тя обича да показва своята различност. Може би сега е подредила част от старите си неща, а в последно време, дали заради житейските неволи и тегоби, които се случват в живота и най-вече защото срещата със смъртта, срещата с неочакваното предизвиква в човека много сериозни трусове. Забелязах, че тя написа най-много неща в периода, в който се разделяше с най-близкия си човек, което е отдушник или поскоро сила, която ти идва, за да компенсира загубата, която ти се е случила в този период от време. Тези текстовете са викащи силно, със силен крясък, макар че думите по някой път са по-силни, отколкото гласът ни.

Видинският митрополит Негово високопреосвещенство Даниил споделя:

Тези стихове, които до този момент са били само твое лично достояние, основно изживяване, търсения, споделяния, споделени в словото, радости, скърби, от днес вече имат своя живот и ще живеят във всички онези, които ги четат и които ги съпреживяват.

Който е имал удоволствието и радостта да посети училището „Св. св. Кирил и Методий" в град Брегово неминуемо е усетил това и се е докоснал до един силен дух, който в едно място, където запустяването, стихването на живота е така забележимо.

Но в такова място виждаш един дух на творчество, виждаш един дух не само на непримиримост, на една твърда вяра, най-напред вярата в светите братята Кирил и Методий, във вярата, че надеждата умира последна, във вярата, че сме родени за красота и сме родени да се радваме и нищо не може да препречи пътят пред оня човек, който Господ е дал и обещал вечността. Изключително с приятна изненада, разбрах това, че тя пише и стихове. Случайна среща в Митрополията по съвсем други въпроси я доведе при мен, но сега става ясно, че нейният интерес към просветата, тази мисия, която носи със себе си – да ни направи съпричастни на радостта от живота, да ни направи съпричастни на стремежа към добро, стремежа към красиво.

Хората около теб, особено децата, които са ти поверени в училището е подплатен с едно много силно отношение към словото. В стиховете, които прочетох се вижда много човечност, много искреност, много смелост, да се заяви това, което човек изживява, това към което се стреми, това за което се бори, това, което иска да постигне.

Макар, съгласно служението, което все пак изпълнявам, да не съм съгласен с всичко, всички онези творчески прозрения, поетични виждания, философски размишления, до които достигаш, изключително се радвам, че си заявила и че си споделила всичко това в едно прекрасно общуване и аз се радвам, че в епархията имаме такива директори на училища, които имат такива интереси, които се грижат за образованието, възпитанието на нашите деца и молитствам, щото Господ Бог да подкрепя

всички тези твои творчески търсения, стремежи и да ги оплодородява с вярата в светите братя Кирил и Методий, на всички наши светии, които се изобразени в предверието на параклиса в твоето училище. Убеден съм от личен опит, че

Господ има за нас възвишение, което търсим, очаквани и жадувани върхове и като сподели това, тази енергия, този творчески плам, с която ти си се устремила, нека Господ да я окрили, още повече и да я просветли със светлината на вярата ни, защото още повече вярата, която спасява човешкото сърце от незнание, от разврат, от отчаяние, от небитие. Вярата, тази, която ни дава творчески сили да се радваме на даровете от живота и да се радваме не само за едно определено време, а да се докоснем до вечността, която Господ Бог ни е донесъл.

На добър път и за много и благословени години!

Атанас Йончев от Издателска къща „РИВА“:

Много се радвам да видя толкова много хора на този прекрасен празник. Аз съм Атанас Йончев от издателство „ Рива“ – второ поколение издател. Освен че тук се познаваме с някои от вас, в качеството ми на издател, издаваме учебници, както разбрахте. Освен учебници и учебни помагала, вече повече от 34 години издаваме художествена литература, история, документалистика и лирика. Много се радваме, че Илияна Кръстева ще бъде сред нашите автори. Искам да ви призова всички да четете нейните сърцати стихове и да я поздравя за това. Желая щастие, радост, вдъхновение и успех!

Илияна Кръстева споделя:

Моята душа дълго търси пътя към себе си и откри само три неща, които дадоха смисъл на това пътуване. Първото е литературата, която обожавам от дете, заради възможността да възпитам в себе си усета за красивото и доброто. Второто е вярата и религията, заради възможността да намеря смисъла на това, което не може да се види и докосне, но въпреки всичко то съществува, независимо от нас. И третото е любовта, заради възможността да обичаме себе си като част от света и като част от цялото. Да даряваме себе си на някого, който има нужда от това, за да бъде цялостен.

Многократно награждаваният български актьор Симеон Владов представи пред събралите се десетки приятели и колеги на Илияна Кръстева предговора на стихосбирката и изпълни две песни по музика на видинския композитор Николай Антов. Актрисите от видинския драматичен театър „Владимир Трандафилов“ Ирина Флорова-Капелова и Финадка Рангелова изпълниха част от стиховете в поетичната книга. Етюди изигра мимът Десислава Цветкова.

На корицата на книгата е поместен портретът на поетесата, нарисуван от художника Владимир Атанасов.

РУСЕНСКИ АВТОРИ ПРЕД РУМЪНСКА АУДИТОРИЯ

Членове на русенския филиал на Съюза на свободните писатели в България се включиха в ежегодното поклонение пред статуята на Михай Еминеску в Гюргево, по повод 174-годишнината от рождението на големия румънски поет.

Датата на неговия рожден ден /15 януари/ е избрана и за Ден на румънската култура, който традиционно се чества с представяния на книги, изложби, рецитали и музикални интерпретации свързани с творчеството и живота на Еминеску.

Тази година тържеството се проведе на 14 януари, неделя, в парка „Алеи", където се събраха граждани, членове на културни организации, писатели, общественици и граждани, почитащи паметта на светилото на румънската литература. Организатор на събитието бе литературен кръг „Лучафърул" с председател видната румънска писателка и поетеса Дуня Паланджеану.

От град Русе участие взеха поетът Тодор Билчев, който представи една от своите нови стихосбирки „Боричкане в сърцето" и преводачът Адриан Василев, подготвил превод на румънски език на отделни текстове от книгата.

След встъпителните слова, поклонението и поднасянето на цветя пред статуята на Еминеску, литературно-художествената програма продължи в залата на регионалния музей „Теохари Антонеску", където, освен домакините, присъстваха гости от Букурещ – от румънското издателство „Амург сентименталъ" и от Българския демократичен съюз.

От румънска страна свои книги представиха Йон Македон и Октавия Крачун.

От българска страна Адриан Василев представи националната антология „Съцветия" (2023), събрала творби с поезия и проза на автори, членове на Съюза на свободните писатели в България.

За представянето на стихосбирката си „Боричкане в сърцето" – издание на gabriell-e-lit, 2023 г., нашият автор Тодор Билчев бе подготвил специална презентация, изълчена с мултимедия, която предизвика голям интерес в присъстващите. Сам авторът рецитира на български пет свои стихотворения, а Адриан Василев прочете стихотворенията в превод на румънски.

Водещата Дуня Паланджеану поздрави русенските автори и благодари, че за поредна година уважаваме техния празник с нашето участие. В тържеството се включиха и местни музикални изпълнители от Гюргево като народните певици Жоржета Масура и Андрея Марджеан, вокална група „Бранковени", както и ученици с песни за Михай Еминеску.

Във фоайето на музея бе подредена изложба с книги на Еминеску.

Събитието бе широко отразено в локалните масмедии.

На снимките: Адриан, Василев, Дуня Паланджеану и Тодор Билчев – моменти от честването пред монумента на Еминеску и в Регионалния музей на Гюргево.

Автор на снимките: Ина Тин, Гюргево

ССП – Русе